

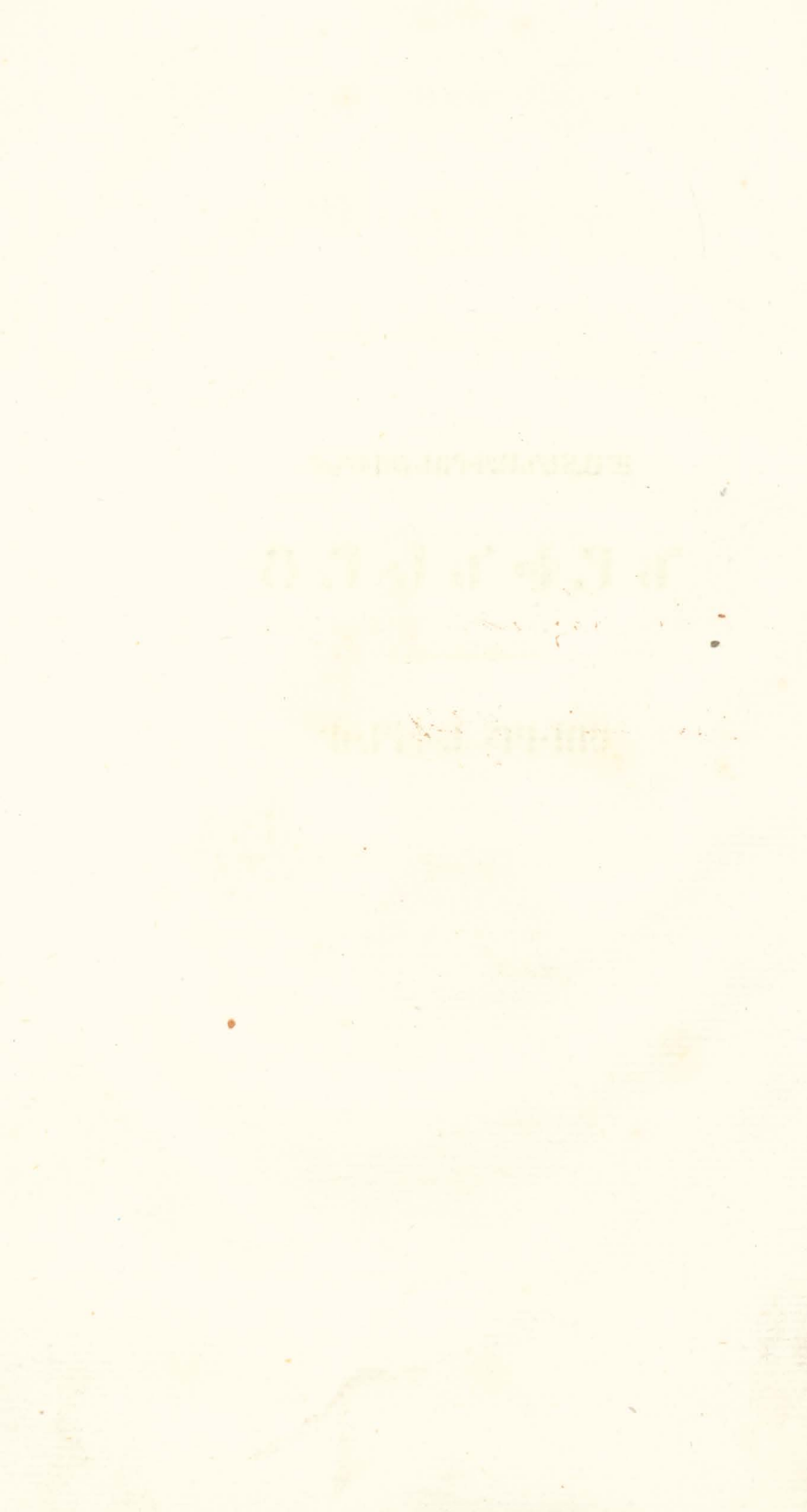
Во Монархическій Институтъ
отъ Его превосходительства
Христофора Екимовича
Монарха приношение.
1854 года
въ Парижѣ.

2004

ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆԻ

Ն Ա Խ Ն Ե Ա Ց

ՍՈՒՐԲ ԵՓՐԵՄ

1958

208.2

us

602-44

34-75

ՍՐԲՈՅՆ

4

Ե Փ Ր Ե Մ Ի

ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆԻ

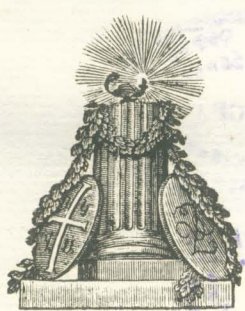

ՀԱՏՈՐ ԵՐՐՈՐԳ

~~3~~

ՄԵԿԵՆՈՒԹԻՒՆ ԶՈՐԵՔՏԵՍԱՆ ԹՂԹՈՅՆ ՊԱՂՂՈՍԻ

3.

Ի ՎԵՆԵՏԻԿ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՍՐԲՈՅՆ ՂԱԶԱՐՈՒ

ՅԱՄԻ 1836 ՌՄՁԵ

225

4915
38

ՄԵԿԵՈՒԹԻՒՆ

ԱՌԱՔԵԼՈՅՆ

ԶՈՐ ԱՐԱՐԵԱԿ Է

ՏԵԱՌՆ ԵՐԲԵՅԻ

ԵՒ

ԽՈՐԻՆ ԱՍՈՐԻՈՅ

ԱՍՈՐԻՈՅ ՃՐԱԳԻ

ԳԻՏԵՄՔ, զի նոր կտակարանք՝ կամ պարզեք կամ 'ի ձեռն կարգին տուելոյ՝ Յունաց է տուեալ: Եւ քանզի բազմապատում բանիւք խօսեցան զԱւաքեալ, որք խօսեցանն ըստ առատ ըստ իմաստուն մեծատուն գիտութե լեզուին իւրեանց, կամ եղև և ինձ առնել կարճառօտս համառօտս Ասորոց աղքատաց լեզուով գիտուք: Թէպէտ մի մի'ի բանից անտի Աւաքելոյ բազմադուռն է, սակայն ոչ եթէ հարկ ինչ վտանգի է 'ի մեզ ելանել ընդ ամենայն դրունս նոցա. զի ոչ եթէ ժողովրդեանն թարգմանեմք զնոսա, այլ իմաստուն գիտնոց երկրորդեմք զնոսա: Եւ վասն այսորիկ զգորութիւն նոցա ասեմք մեք, և ոչ զբազմադէմ'երեսս նոցա. և զՆճմարտութիւն նոցա գրեմք մեք, և յերկայնութենէ պատմութեանն նոցա հրաժարեմք մեք: Մի այսուհետև տրտմիցին Յոյք վասն Ասորոց, զի համարձակեցան մեկնել զնոր կտակարանս. զոր օրինակ և ոչ Ասորիք ինչ տրտմեցան վասն Յունաց անտի, որ թարգմանեցին զՏին կտակարանս:

ՀՌՈՎՄԱՆՅԵՅԻՍ

ՊԱՏՄԵԱՅ Պաշտօն վասն առաջին գալստեանն տեառն մերոյ . և երկրորդ՝ թէ վասն էր եղև ինքն գալուստն : Զի ամենայն մեղք դառնուէ զոր համարեցաւ , որ էին յառաջ քան զգալուստն առաջին , զի ցուցցէ և յայտ արասցէ եթէ վասն նոցա եղև գալուստն : Աճ արգել և փակեաց զհեթանոսս 'ի ներքոյ մեղաց բնութե . յայնմիկ , ասէ , որով իւրք դատինս դու զընկերն քո , ցուցեր և յայտ արարեր՝ եթէ գիտես դու զայն՝ որ ինչ քեզ չար թուի , ընկերին մի արասցես : Արգել և փակեաց զժողովուրդն 'ի ներքոյ մեղաց օրինացն . « Դու , ասէ , որ ասեսդ՝ եթէ մի չնասցեն , չնաս դու » , եցոյց թէ գիտեն զնոսա հերթայեցիքն , և ոչ առնեն :

Եւ 'ի ձեռն այսորիկ զի ասաց , արդարացոյց զըտուգութիւն , և պարտաւորեաց զազատութիւն . և եղև այնուհետև կարօտութի կողմանցն երկոցունց , այս ինքն ժողովրդեանն և հեթանոսաց , ճրի բժըշկաւն : Քանզի սոյն իսկ այս շնորհք մկրտութեամբն զամենայն մարդ կեցուցին : Այսուհետև պարծանք կողմանցն երկոցունց ոչ եթէ 'ի գործոց ինչ է , զի 'ի նոցանէ կողմանէ նոքա մահապարտք էին , այլ 'ի ձեռն հաւատոցն այսորիկ՝ որ մահուամբն իւրով հատոյց զպարտինս նոցա :

Եւ քաց յետ այսորիկ և վասն հաւատոց՝ որ արդարացուցին զԱբրահամ յառաջ քան զթլփատութիւն : Եւ յետ այսորիկ ասաց նա վասն օրինացն Ագամայ , զի 'ի նմանէ թագաւորեաց մահ : Եւ յետ այսորիկ ասաց նա վասն մեղացն՝ որ զօրանային 'ի սրտի , և տախտակին օրէնքն ապրեցուցանել զմեզ 'ի նոցանէ :

ոչ կարացին : Յետ այսորիկ ասաց նա վասն էլանելոյ ժողովրդեանն և վասն մտանելոյ հեթանոսաց : Արդ վճ այսոցիկ և վճ այլոց՝ որ իցեն՝ ՚ի թղթի աստ, Առաքեալ գրէ առ հռովմայեցիս յասել իւրում այսպէս :

ԳԼՈՒԽ Ա

ՊԱՒՂՈՍ, ասէ, կոչեցեալ : Այս ինքն, զի կոչեցաւ նա ՚ի ձեռն յայտնութեանն, որ եղև ՚ի վերայ նորա ՚ի ճանապարհի անդ Գամասիեայ . և առաքեցաւ նա Յիսուսէ Գրիստոսէ քարոզել զաւետարանն : Եւ ոչ եթէ յորժամ կոչեցայն ես՝ յայնժամ ընտրեցայ . այլ ընտրեալ իսկ էի ես, որպէս և ընկերք իմ, յաւետարանն ւոյ յառաջքան զլինելն աշխարհի :

Այն իսկ և այս աւետարան մի աւետարանիչ երևեսցի ձեզ, ով հռովմայեցիք . զի յառաջագոյն հաստատեալ էր սա գրովք սրբովք մարգարէից, և ահնարկեալ էր ՚ի նոսա վասն Որդւոյ նորա, այն՝ որ այժմ իսկ երևեցաւ մարմնով ՚ի զաւակէ տանն Գաւթի, սոյն իսկ այս յայտնեցաւ եթէ Որդի է նա ւոյ : Ի՞նչ յայտնեցաւ . այլ զօրութիւն և հոգւով սրբութիւն . այս ինքն ՚ի ձեռն զօրութեց իւրոց, և ՚ի ձեռն պարգեացն՝ որ սփռեալ լինին ՚ի վերայ աշակերտացն իւրոց հոգւով սրբով :

Որ յարեան, ասէ, ՚ի մեռելոց : Եւ ոչ եթէ այլ դժարոյց զնա : Մեռեալ էր նա և կենդանի : Զի համարեցաւ նա մեռեալ, վասն մարմնոյն իւրոյ . և կենարար, վասն անմեռութեն իւրոյ : Քանզի ասաց, բայ յայտնեցաւ եթէ Որդի է նա ւոյ . ոչ ասաց եթէ յարոյց զնա, զի մի լիցի նա ընդդէմ դարձեալ բանին իւրոյ . այլ ասաց՝ եթէ յարեաւ նա ՚ի մեռելոց, զի եղիցի նա կատարիչ և կնքիչ պատգամին իւրոյ : Զի նովաւ ընկալաք մեք չնորհս . այս ինքն ՚ի ձեռն աւագանին մկրտութեան . և առաքելութիւն՝ ՚ի ձեռն պարգեաց հոգւոյն : Զի քարոզեսցէ՝ ոչ եթէ վասն գարշ և պիղծ և աղտեղի գնացիցն մերոց զորս համարեցաքն մեք, այլ վասն անուանն իւրոյ : Նա և դուք, ով հռովմայեցիք, յայնցանէ էիք՝ որ կոչեցեալ

են . մի զրկեալ գտանիցիք 'ի շնորհաց անտի՝ որ առաքեցին զիս առ ձեզ :

Որ միանգամ իցէք 'ի Հռոմէ՝ կոչեցելոց սրբոց . այս ինքն երախայից և կնքաւորաց : Սուրբք էին կրնաւորքն վասն քաւութեն զոր առին մկրտութիւն . լուացարուք , ասէ , և սրբեցարուք : Շնորհք ընդ ձեզ և խաղաղութիւն յԱստուծոյ 'ի Հօրէ մերմէ . այն որ կոչեացն զմեզ , և մերձեցոյցն յիւր որդէգրութիւն : Եւ 'ի տեառնէ Յիսուսէ Քրիստոսէ . և ոչ 'ի ձեռն տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի : Գոհանամ զայ իմոյ 'ի ձեռն Յիսուսի Քրիստոսի : Քանզի ասաց նա վերագոյն՝ բայ 'ի տեառնէ , զի ցուցցէ վասն անձուէ նորա . ասաց աստ՝ 'ի ձեռն Յիսուսի Քրիստոսի , զի յայտ արասցէ և վասն մարդկութե նորա : Մեծ հաւատքդ ձեր ըստ մեծ քաղաքիդ ձերոյ , պատմեալ են ընդ ամենայն աշխարհս :

Սկայ է ինձ անձ զոր պաշտեմն զնա 'ի հոգիս . այս ինքն հոգեւոր գնացիւք , և ոչ պատարագազորս օրինօքն . և աւետարանաւն Որդւոյ նորա , և ոչ Մովսիսեան գրութիւն : Զի անպակաս յիշատակ մատուցանեմ վասն ձեր յաղօթս իմ . և աղաչեմ զի ոչ եթէ յետ երկայն ժամանակաց , այլ զի արդէն իսկ բացցին ինձ դուռն ճանապարհի տեսանել զձեզ : Եւ տաց ես ձեզ շնորհս ինչ հոգեւորս , որպէս և ընկերաց ձերոց գաղատացւոցն և կորնթացւոց վասն հաստատութե ձերոյ . զի նորօք հաստատեալ կայցէք դուք 'ի ժամանակս հալածանաց՝ մխիթարակից լինել մեզ ընդ ձեզ , և աղաչել 'ի միասին 'ի ձեռն հասարակաց հաւատոց :

Սկ կամիմ եթէ տգէտք եղիցիք , եղբարք . զի բազում անգամ յօժարեցի ես գալ առ ձեզ . զի և 'ի ձեզ գտաւ ինձ պտուղ՝ որ մատչի առաջի մեծուէցն , այս ինքն առաջի աշակերտութե՝ յորում հանգչի 'ի նմա անձութիւն , որպէս գտաւ ինձ և յայլ հեթանոսն յիմաստունս և յանմիտս . այս ինքն որ խոնարհինն հնազանդել մեզ , և որ ոչ . և նոցա իսկ եթէ հնազանդին և եթէ ոչ հնազանդին , սակայն ես պարտապան եմ քարոզել : Եւ յօժար եմ , զի և 'ի հեզ հաւմմայեցիս աւետարանել : Կամ վասն զի

Հեռի էին ասաց՝ բայ յօժարեալ եմ. կամ վասն զի քաղաք կուսպաշտուածէ էր, և ոչ որ համարձակէր մտանել անդր :

Այ եթէ ամաչեմ ինչ վասն աւետարանիս . վասն խաչին՝ ինչ որ քարոզի ՚ի սմա : Զօրուածի է նա նոյն , որ բաւական լինի հնազանդել զպատամբուածի հեթանոսաց . և փրկուածի , որ ոչ անցանէ , տայ Հրէից և հեթանոսաց՝ որք հաւատանն ՚ի նա : Արդարուածիւնն նոյն . այս ինքն գնացք առաջնոցն , յայտնին ՚ի նա ՚ի հաւատոց ՚ի հաւատս . ՚ի հաւատոց անտի Աբրահամու , ՚ի հաւատս որդւոցն Աբրահամու : Եւ զի այսպէս հանդերձեալ էր լինել , գիրք իսկ վըկայէն յասելն իւրեանց՝ եթէ «Որ արդարն է , ՚ի հաւատոց կեցցէ » :

Յայտնելոց է բարկուածին նոյն յերկնից՝ ինդրել զվրէժ իբրև յօրինաց ՚ի բնութենէ , յայնցանէ՝ որ զճշմարտութիւն անիրաւութեան ընդունին . զի գիտեն զճշմարտութիւն , և պաշտեն զանիրաւուի : Գիտութիւնն նոյն յայտնի է ՚ի նոսա . զի անձ ՚ի ձեռն աւրարածոց իւրոց զանձն իւր յայտնեաց նոցա : Որ աներևոյթն է ՚ի սկզբանէ աշխարհի . կամ բնութիւնէն արարածոց , զոր գրեացն Մովսէս . կամ վասն Որդւոյ ասաց , զի ծածկեալ էր և յայտնեցաւ այսօր . և երևեցաւ զարձեալ զօրուածի նորա ՚ի ձեռն նշանաց իւրոց , որպէս ՚ի սկզբանէն ՚ի ձեռն արարածոց իւրոց : Զի եղիցին նոքա առանց պատասխանի տալոյ , այնոքիկ՝ որ միանգամ մնորինն ՚ի նմանէ յետ այսր ամենայնի :

Ո ՚ի ծանեան նոքա զանձն ՚ի ձեռն արարածոցն նորա , այլ ոչ եթէ զանձն կամ զարարիչ այսր բնութեց փառաւորեցին կամ գոհացան զնմանէն . այլ նանրացան նոքա ՚ի խորհուրդս իւրեանց ՚ի ճշմարտութենէ անտի փառաց նորա : Զի ոչ վասն ամենայն սքանչելեացն փառաւոր առնելին նոքա , այնոքիկ՝ որ և վասն միոյ միոյ ՚ի սքանչելեաց անտի նորա փառաւորել պարտ էին . և խաւարեցան անմտութիւն սիրտք նոցա ՚ի լուսոյ անտի գիտուէն նորա : Եւ իբրև ինքեանք անմիտք էին յայսմիկ , յայսմիկ զանձինս առ իմաստունս ունէին . յիմարեցան և խտորեցան յոյն

տալ փառս նմանուէ պատկերի մարդոյ և թուչնոց , սողնոց և չորքոտանւոց :

Եւ քանզի նոցա հաճոյ եղև խոտորել յնոյ , այն որ սիրէն զսրբութի և զպարկեշտութի , և սիրեցին նոքա զպատկերս որ համարձակեն նոցա գործել՝ ինչ որ հակառակ է այսմ՝ ամենայնի , մատնեաց զնոսա անձ . ոչ ՚ի ձեռն այնր ընչի զոր ատէին նոքա , այլ մատնեցան նոքա ՚ի ձեռն պիղծ ցանկութեն զոր ցանկայր սիրտ նոցա . և անարգեցին զմարմնս իւրեանց յանձինս իւրեանց , որպէս և սիրեցինն ինքեանք : Եւ կուովք իւրեանց՝ որոց երկիրն պազանէին նոքա , նա և արժան իսկ էր ինդրել զվրէժ յանձանց իւրեանց , և անարգել զմարմնս իւրեանց յանձինս իւրեանց . այնոքիկ՝ որք փոխանակեցին զճշմարտութինն ի ստութե իւրեանց , և հնազանդեցան և պաշտեցին զարարածս , և ոչ զարարիչ երկրպագել :

Կանայք նոցա դարձեալ փոխեցին զօրէնս բնութե իւրեանց , և հնազանդեցան և պաշտեցին : Լուր դու , զի և կանայք նոցա ինքեանք փոխեցին զօրէնս իւրեանց յօրէնս անօրէնս . և ոչ եթէ ՚ի բռնութի ուրուք վարեալ էին նոքա : Եւ արք նոցա թողին զօրէնս զօրինի կանանց . նոքին իսկ դարձեալ թողին , և ոչ եթէ յումեքէ բռնադատեալ լինէին : Աչ եթէ ցանկութի նոցա միայն ած զնոսա յայս իրս , այլ և ազահուի նոցա : Զի զգարձ փոխարինին մոլորութե իւրեանց զոր տային կանանց , անդրէն յանձինս իւրեանց ընկալան : Եւ ոչ ընտրեցին նոքա յանձինս իւրեանց ճանաչել զանձ , իբրու կարող էին , մատնեաց զնոսա անձ . այս ինքն լիք թող զնոսա ոչ ՚ի բռնութի կամ ՚ի մեղս , այլ ՚ի միտս անձանց իւրեանց , այն որ ազատութեն իւրով օտարացաւ յօգտակար հաւանութենէ անտի : Արդ մատնեաց զնոսա ՚ի միտս անարգութե գործել նոցա զանարժանս , զոր և գործէինն իսկ :

Ի են նոքա ՚ի կամաց իւրեանց ամենայն անօրէնութեք հանդերձ ամենայն չարութեք զոր համարեցաւ : Նոքին իսկ որ գիտեն զարդարութինն ինչ և զայն գործեն , մատնեալ լինին նոքա ՚ի ձեռս մահուն երկրորդի . և ոչ եթէ որ առնեն զայն , նոքա միայն ար-

ժանի են մարհու, այլ և որ հաղորդինն և յանձն առնուն զգործս նոցա : Նոյն իսկ է այն՝ զոր երկրորդեացն 'ի վերայ նոցա ինքն Առաքեալ. հպարտք, ամբարտաւանք, և գտակք չարեաց, որ ինչ կրէր յընկերս նոցա : Թերևս վասն դատաւորաց նոցա ասաց, այնոքիկ՝ որ զկաշառն առնոյին . ոչ եթէ միայն զի զչարեացն հակառակ ոչ լինէին, այլ և թիկունք և գովիչք ևս լինէին գործելեաց չարեաց :

ԳԼՈՒԽ Բ

ԼՌԱՆՑ պատասխանի տալոյ էս դու, ով մարդ, թէ ասիցես թէ չգիտեմ. զի որով իւրք դատիս դու և պարտաւորես զընկերքո, զանձնքո դատապարտես . նոսին իսկ ընկերաւն դատապարտիս դու : Վասն զի իբրև զնորա գործսն գործես դու, զի՞նչ ևս՝ արդեւք համարեսցին դու՝ յորժամ դատիս զայնոսիկ՝ որ զայնպիսիան գործեն, քանզի և դու ինքն զնոյն գործ գործես, եթէ դու ապրելոց ինչ իցես : Գիտացեալք պարծիս . օգնէ, եթէ զամենայն որ միանգամ գրեալ է յօրէնսն՝ առնես և կատարես . ապա եթէ յանցաւոր օրինացն գտանիցիս, համարեալ լինի թլփատու թինքո յանթլփատուի : Զի ոչ եթէ որ յայտնի է՝ հրեայ է, և ոչ եթէ որ յայտնի է մարմնով՝ այն թլփատու թի՛ ճշմարիտ, այլ այն թլփատու թի՛ որ սրտին է, հոգւով և ոչ գրով . այս ինքն գնացիւք օրինացն բնու թե՛ և ոչ թլփատու թե՛ն գրոյն Մովսէսի : Այլ զի գոհուի նորա ոչ առ յայտնի ականէ մարդկու թենէ, այլ առ 'ի ծածուկ ականէ անծու թենէ : Զի՞նչ օգուտ իցէ քեզ զի թլփատեալ իցէ մարմինդքո այն նշանաւն, և հաւասարեալ են խորհուրդքդքո ընդ այնոսիկ՝ որ ոչ են գրոյմեալ հոգիք նոցա՛ի գրոյմն հաւատոց : Արդ պարծանք թլփատու թեան արգելան, և պարծանք հաւատոց ահա առաքինանան :

ԳԼՈՒԽ Գ

Իսկ արդ զի՞նչ աւելի է հրէին, և զի՞նչ օգուտ է 'ի թլիատու թենէ անտի: Եթէ զթլիատու թիւն սրտի խնդրէ անձ, բազում ամենայն իրօք հաստատեցաւ. այս ինքն հաւատարիմ եղև բանն այ, և օգտակար 'ի ձեռն թլիատու թեն: Քանզի ասաց, բայ այսպէս եղիջիք թլիատեալ. և ցայն վայր Աբրահամ և Սառուա ամուլք էին: Կանխեաց թլիատու թիւն, քարոզեաց զհաւատն Աբրահամու 'ի մէջ հեթանոսաց անհաւատից. զի իբրև հարցին զնա, ասեն. զի՞նչ է այդ զոր գործեսդ, ասաց նոցա. աւսէ. նշան է այս՝ որով դրոշմինն սովաւ հաւատք ծնընդեան իմոյ. զի որդիք որ ծնանելոց են յինէն առ յապա, իբրև զաստեղս երկնից, իբրև զաւազ առաւին ծովու, նոքա թլիատին սովաւ: Եւ եթէ նոցուն իսկ 'ի հեթանոսաց՝ որք լուանն և ոչ հաւատացին, են բազումք զի հաւատացին, որք և թլիատեցանն իսկ: Դարձեալ ցոյց նա զօգուտ թլիատուէն, թէ յիշեցուցիչ է նա անմեղու թէ, որպէս նշան որ զի կապէ վասն մոռանալոյ:

Եղիցի, ասէ, անձ ճշմարիտ արդարութեամբ. այս ինքն զի արդար է նա 'ի ստուգութեն. և առանց օրինաց ոչ թողոյր նոցուն հեթանոսաց: Այն զի աւսէ՝ ամենայն մարդ սուտ, ըստ Մովսէսի օրինացն. զի ոչ որ երբէք կարէր կատարել զնոսա: Զի եթէ ոչ տուան օրէնքն, զիարդ հաստատի այն՝ զի ասէ. «Արդար եղիցես 'ի բանս քո, և յաղթես յորժամ դատին ընդ քեզ», այս ինքն յորժամ տրտնջեն զքէն: Զինի օրինացն անցանելոյ դատապարտեցաւ Ադամ. զի ծանիցեն ծնունդք նորա՝ թէ առանց անցանելոյ զօրինօքն ոչ դատապարտին: Որպէս դատեցաւ նա ընդ Դաւթայ 'ի ձեռն Կաթանու և յաղթեաց. քան զի գրեաց, ասէ «Մի չնար և մի սպանաներ»:

Իսպախէ ամպարտ է նա 'ի դատաստանի իւրում պատժովքն պատուհասից, զոր ածէ հասուցանէ վրէժխնդրութիւն նորա վասն օրինաց սրտին զոր ետ

արդարութիւն նորա : Քանզի խուէին ժպիրհք և յա մառք, և ասէին՝ եթէ ապիրատուի մեր զիրաւունան այ կացուցանէ, և ստուծիւն մեր զճշմարտութիւն նորա . և այսու իմովս կաց նորայն, զի ևս ես իբրև զմեղաւոր պարտաւորիմ՝ ընդդէմ այսոցիկ ասաց . զի թէպէտ գրեաց՝ բայ «Յաղթեսցես ՚ի դատել քում», ոչ եթէ ՚ի դատապարտութիւն մեր, և վասն յաղթութե արդարութե նորա գրեաց զօրէնս ՚ի վերայ սրտից մերոց . զի եթէ այս այսպէս է, արդարեւ ապիրատուին մեր կացուցանէր զարդարութիւն նորա :

Այլ իբրև զմարդիկ եկայք քննեսցուք . զի եթէ ոչ այսպէս, զիմորդ դատի անձ զաշխարհ : Հարկ է, ասէ, զի տացին օրէնքն, թէպէտ և ՚ի դատապարտութի ընդունելեաց նորա տուեալ լինէին : Այլ նա ոչ եթէ այսպէս ետ զնոսա . և վկայեն տունն Մովսէսեան և այլք, որք արդարացանն նոքօք : Այլ այս իբրև զայն է, զի ասէ . «Որ հայհոյենն զմեզ, և ասեն զմէն»՝ եթէ արասցուք զչար, զի եկեսցէ բարի», Քանզի սովոր էր յասել, եթէ «Ուր յաճախեցին մեզքն, անդէն առաւելան և շնորհքն», սկսան նուրա երկրորդել զնա յետս ընդդէմ . ասեն . յաճախեսցուք ՚ի մեղանչել, զի բազմացի առ մեզ գթուի նորա : Եւ պատիժք պատուհասից այնպիսեացն յիրաւի են . վասն զի այսն արարին նոքա զշնորհսն :

Իսկ արդ զի՞նչ ևս օգուտ եմք մեք, զի յառաջա նամք : Այս ինքն զի՞նչ, ասէ, օգուտ է մեզ թէ ձեզ թուի՝ եթէ մեք ինչ դատապարտեմք զչրեայս և զհեթանոսս . զի ինչ որ գրեալ է, զնոյն երկրորդեմք մեք . զի չիք արդար, և ոչ այն՝ որ խնդրէ զանձ, և ոչ մի : Բայց խառնեաց նա և եզ զհեթանոսս ընդ շրեայս . որպէս զի արդելեալ փակեսցէ զերկոսին կողմանն ընդ մեղօք : Ի համարել իւրում ասէ . «Իբրև զգերեզման բաց են կոկորդք նոցա . լեզուաւ իւրեանց նենգաւորք եղեն», այլովքն հանդերձ : Առ առնել պատասխանի վասն օրինացն, որ և վասն նուցին իսկ էր ամենայն պատերազմն, զայս գիտեմք, ասէ, զի որ ինչ միանգամ օրէնքն ասեն, որդւոցն օրինաց ասեն : Այսոցիկ՝ որ պարծինն նոքօք, նոցա ասաց՝ բայ ամենայն բերան խցցի : Եւ որով խցցի .

այլ յայնմիկ, զի ասէ . « Չիք արդար, և ոչ այն՝ որ առնէ զողորմութիւն », հանդերձ այլովք զոր պատմեցին մարգարէքն, զոր միանգամ գործէին նոքա : Արդ ա՛ռ նա զօրութիւնոցա՝ որ երկրորդեաց միով բանիւ և ասաց՝ բայ ամենայն բերան խցցի . քանզի՛ ՚ի գործոց անտի օրինաց չիք բանալ բերանոյ որդւոց օրինաց : Արդ պարծանք կողմանց երկոցունց ոչ յօրէնս կշտամբիչս են, այլ՛ ՚ի գթութիւն քաւիչ . զի յօրինաց անտի եղև գիտութիւն մեղաց . այս ինքն զի արդարութիւն, որ՛ ՚ի նոսա յանդիմանիչ էր ամենայն չարեայն՝ որ գործեալն լինէին ՚ի մեզ :

Իսկ արդ առանց օրինաց արդարութիւն նոյ յայտնեալ է . այն զի կարեն կեալ երկայնմտութեամբ նորա ամենայն ապաշխարողք՝ կարօտք երկայնմտութեամբ . զի անդ սուր սրեալ գնայր զինի յանցանաց : Առանց օրինաց, ասէ, արդարութիւնն նոյ յայտնեալ է . վասն զի ոչ՛ ՚ի նոցանէն ուսանիմք մեք ըզհաւատս և զհեզութիւն, այլ յաւետարանէ : Նա և ինքն իսկ օրէնքն վկայեն վասն արդարութեանս մերոյ . կամ այն է զի դրոշմեալ էին նոր կտակարանքս ՚ի հնումանդ, կամ զի վկայեցին օրէնքն վասն-Քրիստոսի թէ դաւոց է, կամ զի ինքեանք օրէնքն ուսուցանէին զհեզութիւն և զհաւատս . ըստ այնմ զի ասէ . « Որ քեզ չար թուի, ընկերին մի առներ », :

Արդ յայնմիկ ոչ եթէ որոշումն ինչ էր՝ եթէ սա մեղաւ, և սա ոչ մեղաւ . քանզի ամենեքին մեղան, և նուազեալ են ՚ի փառաց անտի զոր կամէր անձ տալ նոցա ՚ի ձեռն արդարութե . և արդարանան ձրի ՚ի շնորհս նորա և ՚ի փրկուի նորա ՚ի ձեռն հաւատոցն : Այն զի ՚ի սկզբանէ իսկ ետ զնա անձ դարուցն առաջնոց, որ մեղանն : Մինչ չև եկեալ էր այս տուչուն շնորհաց, սիւնեցին զճառագայթս իւրեանց ՚ի դարս դարս . յամենայն դարս ապրեցուցին զմեղաւորս ՚ի ձեռաց արդարութեանն : Ի ժամանակի իբրև արարին նոքա զօրթն սով ապրեցոյց զնոսա . զի ահա աւա սիկ օրէնքն ՚ի մահ մատնէին զառնելիս կռոցն : Արդ եթէ օրէնքն նշովեն և սպանանեն զչարագործս, և դուք զայս ամենայն չարիս գործէիք հանապազօր, զիարդ կամ սրպէս ապրեցայք դուք : Արդ զի յայտ

եղև՝ թէ և յայնժամ շնորհօք կէիք դուք և հաւատովք, ընդէր այլանման լինին յաչա ձեր իբրև օտարք, այն որ առանց սոցա առաջի կալ օրինացն և ոչ մի վայր ոչ կարէիք: Վասն մեղացն, ասէ, անցելոց 'ի ներեւնն այ վասն հանդիսի այսր արդարութե, որ արդարացուցանէ այսօր մկրտութի զայն՝ որ 'ի հաւատոց անտի է տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի:

Արդ ո՛ւր են պարծանքն. արգելան: Այս ինքն առ ո՛ւմ մնացին պարծանքն. միեթէ առ այնոսիկ՝ որ գործեն զգործս օրինացն: Ոչ այդպէս. այլ առ այնմ՝ որ գտանէին այլ օրէնս հաւատոցն: Համարիմք մեք. այս ինքն գիտացաք մեք՝ եթէ հաւատովք արդարանայ մարդ, և ոչ 'ի գործոց: Միեթէ չրէ ից միայն իցէ անձ, զի կէս մարդկան սիրելիք են նմա, և կէսք ատելիք: Քաւ, մի եղիցի. զի 'ի մի հաւատար գթուի անդ՝ բաժինք սիրելեաց և ատելեաց չէ արժան լինել: Եթէ թլփատուածին, ասէ, ինքն անձին իւրում ոչ օգնեաց, և ձրի շնորհօք եկեաց, սոյնպէս և անթլփատուածի կեայ: Քանզի ետես անձ եթէ յօրէնսն 'ի խիստս և 'ի սաստիկս գթուածի քաւիչ զնայր, ոչ հաճոյ թուեցաւ նմա՝ իբրև ինքն խոնարհէր առ նոսա շնորհօք՝ թէ զրկեսցի և անուանեսցի խիստ ըստ օրինաց: Զխստուածի այ քարոզեն օրէնքն, իբրև նա ընդ ամենեսին շնորհօք կրի: Արդ մերժեաց նա և 'ի բաց արար զխոթոտեալ օրինացն, զի ամենայն մարդոյ ճաշակեսցի ճգբտուածի քաղցրութեան նորա: Արդ զօրէնս ինչ խափանեմք մեք. քաւ եղիցի: Ոչ ասեմք մեք՝ եթէ առանց զօրութե են. և վասն զի յոյժ բազում և սաստիկ է զօրութն նոցա, ոչ կարաց լուծուածիս մեր կալ առաջի նոցա:

ԳԼՈՒԽ Դ

Իսկ արդ զի՞նչ՝ ասեմք զԱբրահամէ, որ նահապեան էր հարցն մարմնով: Այս ինքն զի 'ի զաւակէ նորա որպիսի որդիք յամառք ծնան: Զի եթէ

1 Յօրինակին պակասեր զի՞նչ:

Աբրահամ գործովք արդարացաւ, էին էին պարծանք գործոցն՝ որ արդարացուցանէին զնա, այլ ոչ առ անձ՝ որ ողորմեցաւ նմա: Եւ վասն այսորիկ ասեն գիրք. ոչ զի գործեաց Աբրահամ և համարեցաւ նմա յարդարութի, այլ զի հաւատաց նա յայն՝ որ արդարացուցանէ զամսարիշտս, և համարեցաւ նմա յարդարութի:

Արդ եթէ արդարանալ կամիս դու, զինչ ևս կարօտ իցես դու թլփատութե. զի ահա աւանիկ յառաջքան զթլփատութի հաւատքն արդարացուցին զԱբրահամ. քանզի այն՝ որ գործքն են, ոչ ըստ շունորհաց համարեալ լինին նմա վարձքն, այլ ըստ պարտեաց. իսկ Աբրահամու համարելով համարեցան նմա վարձքն իւր յարդարութի, այս ինքն՝ ՚ի շնորհս: Ապա եթէ դուք, ասէ, գործովք ձերովք կամիք պարծել, մեք առ Աբրահամ տկար իբրև զմեզ՝ զոր հաւատքն արդարացուցին՝ ընթանամք: Զի եթէ պահեցին ժողովուրդն և հեթանոսք զօրէնս իւրեանց, ըստ պարտեաց համարի նոցա զվարձս իւրեանց: Ապա եթէ ամենեքին մեղան և նուազեալ նոքա լինել վրեժինգիրք, այսուհետև շնորհօք արդարանան. այս ինքն յորժամ հաւատան նոքա իբրև զԱբրահամն յարդարացուցին մեղաւորաց: Զի ցուցցէ եթէ և նոքին իսկ որ զօրէնսն պարհեն, կարօտեալ փափագէին թողութե շնորհացն:

515

Իաւիթ ասէ, ասաց, եթէ «Երանի է առն՝ որում անձ համարեցաւ նմա զարդարութիւնս նորա», այս ինքն զի արդարացուցանէ զնա անձ առանց գործոց: «Երանի, ասէ, այնոցիկ՝ որոց թողութի եղև մեղանաց նոցա»: Եկ, ասէ, տեսցուք յոր կողմն շրջի այս երանութի. յանթլփատութին՝ այն որ հաւատացն և ծածկեցան մեղք նորա ՚ի թողութին մկրտութե, թէ ՚ի թլփատութի՝ որ հանապազօր մերկանան և խայտառակեն զնա օրէնքն զոհից պատարագօքն. այս ինքն յայտնելովն մեղաց նոցա, որ լինէր ՚ի ժամ պատարագաց նոցա:

Ինթացաւ դարձեալ կապել զՃառս իւր յանթլփատութիւնն Աբրահամու: Արդ զիարդ, ասէ, համարեցան հաւատքն Աբրահամու յարդարութի. մինչ

դեռ 'ի թլփատու թէ էր, եթէ յան թլփատու թեան : Տես, ասէ, որչափ զօրագոյն են հաւատք : Իբրև թլլփատեցաւն Աբրահամ, ոչ գրեալ է՝ եթէ արդարացաւ նա . այլ իբրև հաւատացն : Այլ զի մի եպերեւցէ նա զթլփատուի, և լինիցի նա այնուհետև իբրև այն՝ թէ ընդ վայր ինչ տուեալ է, արար զնա իբրև զպսակ՝ որ կնքէ զյաղթու թիւն . ոչ եթէ նա ինքն է պսակ յաղթու թին, այլ կնքիչ : Իբրև նշանակ մի, ասէ, արար զթլփատու թին 'ի դատակնիք արդարուէ, այն՝ որ յան թլփատու թէ անդ . այս ինքն արդարու թին զոր ստացաւ 'ի ձեռն ան թլփատու թէն՝ լինել նմա հայր ամենայն հաւատացելոցն յան թլփատու թեանէ, զի համարեցին նոցա՝ օրպէս և նմայն՝ հաւատք իւրեանց յարդարու թի . զի կոչեցի նա հայր թլփատու թէ այնոցիկ՝ որք հաստատեալ են 'ի շաւեղս հաւատոց ան թլփատու թէն Աբրահամու :

Օ ի ոչ թէ յօրէնան որ տուան յետ չորեքարիւր ամի՝ տուան աւետիքն Աբրահամու՝ լինել նմա ժառանգ աշխարհի, այլ վասն արդարութե հաւատոց նորա . զի եթէ յօրինաց անտի էր ժառանգութիւն, հաւատքն ընդունայն լինէին, և աւետիքն դատարկացեալ, յայնմիկ՝ զի ոչ կատարեալ լինէին պահպանութիքն օրինաց : Եւ զի կանխեաց և ետ բարեկամին իւրոյ զաւետիսն արտաքոյ օրինացն, վասն մեղացն՝ որ էին արտաքոյ քան զարդարութի, ածին արգելին և փակեցին աւետիքն զամենայն 'ի ներքոյ օրհնութե վասն օրինացն՝ որ պատրաստեալ էին արգելու զամենայն ընդ անիծիւք :

Օ ի օրէնք զբարկու թիւն գործեն : Վասն այսորիկ այն՝ որ հաւատայրն, և որ ոչ հաւատայր, հարկ էր նմա թլփատել, զի մի մեռցի : Զի հաւատալ մարդոյ կամք են, և ոչ բռնութի . վասն այսորիկ ամենայն գործք բռնութե կոչեցան յանուն օրինաց, և գործք ազատութե անուանեցան յանուն հաւատոց : Քանզի գայ թագղեցաւ աշխարհ 'ի հաւատոց անտի Աբրահամու, զի այն կամացն եղև ազատ, և օրէնք բռնութի են զարհուրեցուցիչք, առակեաց նա զժամանակ օրինացն 'ի տղայութի, և զսա յերիտասարդութի . ոչ զի նոքին իսկ ժամանակքն առաջնորդեն

մեզ, այլ քանզի ինքեանք ժամանակքն 'ի գործոց աստի մերոց ընդունին զանուանս . զոր օրինակ և մարդիկ 'ի պողոյ գործոց իւրեանց :

Որպէս օգնական եղեն օրէնք 'ի ժամանակի անդապստամբութե, տոյնպէս և փնասակար են այժմ . զի եկին հաւատք, այնք՝ որ արդարացուցին զԱբրահամ յառաջ քան զօրէնս : Վասն այսորիկ ոչ, ասէ, 'ի գործոց, այլ 'ի հաւատոց . զի ըստ շնորհաց եղիցին աւետիքն հաստատուն ամենայն զաւակին . ոչ թէ այնոցիկ միայն՝ որ յօրինաց անտի են, այս ինքն ոչ Հրէից միայն, այլ և հեթանոսաց՝ որ 'ի հաւատոց անտի են Աբրահամու հօր մերոյ : Որպէս և գրեալ է, եթէ հայր ազգաց բազմաց . ամենեցուն որ հաւատան իբրև զքեզ յամ՝ որ կենդանի առնէ զմեռեալս, և կոչէ զգոյն իբրև 'ի գոյէ : Զոր օրինակ կօչեաց նա զՍահակ 'ի չգոյէ, տոյնպէս ապրեցուցանէր զնա 'ի սեղանոյ անտի : Ասել՝ թէ թւիատեցարուք, դիւրին է լսողացն առնել զայն . բայց ասել վասն ամուսնութեն ևս անզաւակութե՝ եթէ աճէ և բազմանայ իբրև աւազ և աստեղք, դուք խորհեցարուք, որ սքանչելի . յայտնի չարչարանք միում ժամանակի, թէ համբերութի՝ վասն որոյ առ յապայն էր :

Հաւատաց, ասէ, յամ՝ որ կենդանի առնէ զմեռեալս, և կոչէ զգոյն իբրև զգոյն : Այս ինքն զի 'ի մեռեալ մարմնոյ անտի Աբրահամու և 'ի մեռեալ արգանդէ անտի Սառայի կենդանացոյց և հան ած զայնոսիկ՝ որ ոչն գոյին 'ի նմին ժամանակի անդ : Զի շնորհեցան, 'ի տեղի աւետեաց նոցա գովեաց ամբ ըգհաւատս հարցն նոցա . զի հաւատաց 'ի ծնունդս նոցա, որպէս զի ելցէ ծնունդն 'ի նմանէ նմանող լինել հաւատոց ծնչին իւրոյ . և զի ստասցի նա զհաւատսն զայնս զոր ստացան զնա մինչ չև ծնեալ էր նա : Սոքա զօրութի են այնորիկ՝ զի ասէ . «Որ անյոյսն յուսով հաւատաց», և այն՝ զի ասէ . «Ոչ ինչ հայեցաւ նա 'ի մարմինս իւր մեռեալ, և 'ի մեռելութի արգանդին Սառայի», հանդերձ այլովք ընկերովք իւրեանց : Եւ ոչ, ասէ, վասն նորա միայն գրեցաւ՝ եթէ համարեցան հաւատք նորա յարդարուի, այլ

և վասն ձեր . զի և ձեզ որպէս և նմայն համարեսցի յարգարուծի՛ն : Այն զի հաւատացէք դուք յայն՝ որ յարոյցն զտէր մեր Յիսուս Քրիստոս , որ մատնեցաւ վասն անօրէնուծեց մերոց , և յարեաւ վասն զմեզ արգարացուցանել :

ԳԼՈՒԽ Ե

Լ՛ր՛ արգարացաք մեք հաւատովք մկրտութեն , և եղև մեզ խաղաղուի՛ առ անձ , և հաշտեցաւ ընդ մեզ ՚ի ձեռն տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի . զի նովաւ ընծայիցիմք մեք ՚ի շնորհս աւետարանիս այսօրիկ , յորում կամք և պարծիմք յուսոյն փառաց նորա . այս ինքն առաքինութեամբն նշանաց նորա : Բայց և ՚ի նեղութիս մեր որ վասն նորա է՝ պարծիմք մեք . գիտեմք մեք՝ թէ նեղութի՛ն այս ինքն զի նեղութի՛ք համբերութի՛ կատարի ՚ի մեզ . և փորձիմք մեք , զի եմք մեք սպասիչք յուսոյն՝ որ ոչ ամաչեցուցանէ : Քանզի սէրն այ սփռեալ է ՚ի սիրտս մեր ՚ի ձեռն Հոգւոյն սրբոյ . այս ինքն ՚ի ձեռն Հոգւոյն սրբոյ զոր ընդունիմք մեք :

Օ՛ր ի եթէ Քրիստոս վասն տկարութեա մերոյ ՚ի ժամանակիս յայսմիկ յետնում ՚ի վերայ ամպարշտաց՝ որ ոչ եղև բաւական կատարեալ զօրէնան՝ մեռաւ , վասն բարոյ ոք հազիւ թէ մեռանիցի , զի՛նչ հատուցի նմա , կամ առ յուամէ՞ հատուցի՝ այն որ վասն բարոյն մեռանի : Վասն արգարոց և վասն մարտիրոսաց թերևս և համարձակեսցի ոք և մեռանել վասն յուսոյն զոր ընդունին ՚ի Քրիստոսէ անտի իւրեանց հատուցումն ՚ի կատարածի : Յայսմիկ առաւել քան յամենայնի ցոյց նա զսէրն իւր՝ որ առ մեզ էր՝ մահուամբն իւրով զոր մեռաւ վասն անօրէնուծեց մերոց : Զի եթէ վասն ամբարշտութե մերոյ մեռաւ , որչափ ևս առաւել արգարացուցէ նա զմեզ արեամբն իւրով , և ապրեցուցէ զմեզ ՚ի բարկութենէ անտի՝ որ գալոյն է ՚ի վախճան կատարածի : Զի եթէ մինչ թշնամիքն էաք գործովք մերովք՝ հաշտեցաւ ընդ մեզ անձ ՚ի ձեռն մարհու Որդւոյ իւրոյ , որչափ

ևս 'ի հաշտելանդ ապրեցուցէ զմեզ կենօք նորա :

Եւ եղիցին և պարծանքն մեր յաճ վասն տեառն մերոյ Յիսուսի, որ մեռաւ նա վասն մեր, և հաշտեցոյց զմեզ ընդ առաքչին իւրում: Եւ արար նա դարձեալ զամենայն մարդիկ մի մարմին, և խօսեցաւ նա ընդ մի երեսս Ագամայ մեղաւորի, և սկսաւ ցուցանել Ագամ առ Ագամ: Չոր օրինակ սերմանեաց նա մեզս պղծութե՛ն 'ի մարմինս սուրբս, և թաղեցաւ խմոր չար յամենայն զանգուած մեր, սոյնպէս սերմանեաց տէր մեր զարդարուի՛ն 'ի մարմին մեղաւոր, և փոխեաց խմոր նորա զզանգուածն մեր: Որպէս վասն Ագամայն մտին մեղք, և 'ի մեղաց անտի մահ, այսպէս և 'ի վերայ ամենեցուն տարածեցաւ սոյն իսկ այս մարհ: Քանզի ամենեքին՝ թէ մեծաւ և եթէ փոքու՝ յանցանելով յանցեան: Չի մինչև յօրէնսն Մովսէսի, որ բազմացան պատուիրանք, մեղք իբրև այն թէ չէին համարեալ: Թերևս վասն ադամեան օրինացն ասաց. քանզի գրէ զինի նորա՝ թէ յառաջ չէին օրէնք:

Եւ թագաւորեաց մարհ յԱգամայ մինչև 'ի Մովսէս, և այլ: Ոչ է այս յայտ՝ եթէ մինչ յոր վայր. ոչ եթէ մինչ իջոյց զօրէնսն, և ոչ եթէ մինչ ընկալաւ նա զփառսն յերեսս իւր, և ոչ եթէ մինչև զի ասացաւ նմա՝ եթէ ես եմ աճ Աբրահամու, Սահակայ և Յակովբու, և ոչ եթէ մինչ զի կոչեցաւն Ուսեթ՝ Յիսու. և ոչ եթէ մինչ 'ի վերջին մարդարէիցն՝ որ նա ինքն է Յովհաննէսն: Թագաւորեաց, ասէ, մահ և 'ի վերայ այնոցիկ՝ որ ոչն յանցեան ըստ նմանուէ յանցուածոցն Ագամայ: Այս ինքն և 'ի վերայ այնոցիկ՝ որ ոչն յանցեան և կերան 'ի ծառոյ անտի գիտուէ. զի նա ինքն է օրինակ լինելոց ժամանակացն. զի ուսուցէ թէ զոր օրինակ թագաւորեաց մարհ զանցանելով զպատուիրանաւն Ագամայ 'ի վերայ ամենայնի, թագաւորեաց, ասէ, կենդանուի յարուէ 'ի ձեռն տեառն մերոյ 'ի վերայ ամենայնի:

Եւ ոչ եթէ որպէս յանցանքն եղեն, սոյնպէս և պարզեք չնորհաց: Այս՝ զի ոչ եթէ ըստ վնասու պակասութեն Ագամայ, այնպէս և օգուտն՝ որ եղև 'ի ձեռն տեառն մերոյ: Չի եթէ վասն յանցանաց

միոյն մարդոյ ստեղծելոյ եղև տեղի մահու թագաւորել, իսկ այնքիկ՝ յորս առաւելան շնորհքն մկրտութե, և արդարութիւն որ յորինացն սրտի է, որչափ ևս առաւել առցեն նոքա զկենանսն պատրաստեալ փոխանակ անցաւոր կենացն, և թագաւորեացեն դարձեալ վասն միոյն, զի նա ինքն է ոչ Ադամ, այլ տէր մեր Յիսուս, որ է ինքն արարիչ Ադամայ: Չի դատաստանքն որ եղեն վասն միոյն, այս ինքն դատապարտուին՝ որ եղև մեզ ՚ի ձեռն միոյն ՚ի դատապարտուի, այլ շնորհքն և պարգևքն մկրտութեն՝ որ սփռեցան վասն բազում մեղաց, յարդարութիւն ածեն զմեզ և արդարացուցանելով արդարացուցանեն զմեզ ՚ի ձեռն քաւութեն՝ որ ձրի տան մեզ:

Օ ՚ի որպէս յանհնազանդութենէն միոյն մարդոյ և ՚ի պատճառս նորա մեղաւորք բազումք հաստատեցան, սոյնպէս և ՚ի հնազանդութենէ անտի միոյն, որ եղև նոցա օրինակ բարեաց, արդարք բազումք հաստատեցին: Այլ օրէնքն ՚ի ներքս անկան. զի ցուցցի եթէ կրճիմն ՚ի միջի են նոքա, զի ՚ի մէջ երկուց ընչից մտին և կացին, զի մեղք բազմացին. որ ասաց վասն բազում օրինաց զոր յաւելին: Չի ուր առաւել եղեն մեղք, անդէն առաւելան և շնորհք. այս զի ՚ի հեթանոսն, ուր յաճախեցին մեղքն, ՚ի նոսին առաւելան շնորհքն արարչին: Չի որպէս թագաւորեցին մեղք ՚ի մահու անդ, այս ինքն զի յանցուցին և սպանին, սոյնպէս և շնորհքն թագաւորեացեն յարդարութենէ անտի. այն զի կենդանացուցանէ և արդարացուցանէ զմեզ:

ԳԼՈՒԽ Զ

ԻՍԿ արդ զի՞նչ ասեմք, յաճախեցո՞ւք ՚ի նոյն մեղս, որպէս այսն առնեն զմեզ թշնամիքն, զի շնորհք առաւելեցցին: Քաւ լիցի. ոյք միանգամ մեռաք ՚ի մեղաց անտի ՚ի ձեռն քաւութե մկրտութեն, զի արդ մարթասցուք նմին ՚ի նովին կեալ: Թէ ոչ գիտեք դուք, զի որ միանգամ մկրտեցաք ՚ի Քրիստոս Յիսուս, ՚ի մահ անդր նորա մկրտեցաք. և մեռաք մեք

'ի կենաց մերոց աշխարհի իբրև զայն՝ որ մեռաւ 'ի մերկանալ մարմնոյն իւրոյ կենաց ժամանակեանս : Եւ արդ զի չարչարեցաք մեք ընդ նմա մկրտութիւնս, որպէս յարեալ նա 'ի մեռելոց փառօք Հօր իւրոյ, սոյնպէս և մեք 'ի նորոգումն կենաց շրջեսցուք յետ կենդանութիւնս՝ որ 'ի մկրտութենէ անտի է :

Օ ի եթէ տնկակից եղեաք նորա, ոչ յայտնի մա՜հումամբ՝ այլ մկրտութիւնս, զի նա ինքն է նմանութի մահու նորա, սոյնպէս և յարութիւնս նորա կեցցուք՝ յորժամ ծաղկիցիմք իբրև ուռք 'ի վերայ ջուրցն գընացից 'ի ներքուստ 'ի մկրտութենէ անտի. զի նովալ եղեաք մեք տնկակից նորա : Զայս զիտասջիք՝ եթէ հին մարդ խաչակից եղև նմա, զի դարձեալ միւսանգամ ըստ առաջին գնացիցն մի՞ գնասցուք : Զի որպէս և մեռան՝ արդարացաւ նա 'ի մեղաց, սոյնպէս և մեք՝ որ մեռաք ընդ Քրիստոսի մկրտութիւնս՝ հաւատամք թէ և կեցցուք ևս ընդ Քրիստոսի աստ և անդ. աստ գնացիւք մերովք, և անդ 'ի ձեռն բարձրք հատուցման գնացիցն մերոց :

Օ ի զոր օրինակ Քրիստոսն յարեալ 'ի մեռելոց և այլ ոչ մեռանի, զի մահն՝ որ պիտոյ էր 'ի հատուցումն ամպարշտուէ մերոյ՝ մեռաւ նա, և որ եկեացն կենդանի է յաւիտեան, սոյնպէս և դուք՝ որ մեռալուքդ 'ի մեղաց անտի, մի՞ ևս թագաւորեսցին մեզքն 'ի մահկանացու մարմինս ձեր. այլ պատրաստեցէք զանձինս ձեր այ, որպէս 'ի մեռելոց 'ի կենդանիս : Զի եթէ անգամք ձեր լինիցին զէն արդարութեանն այ, յայտ է եթէ մեզք այնուհետեւ 'ի վերայ ձեր ոչ տիրեսցեն : Զի ոչ էք դուք ընդ օրինօք. այս ինքն 'ի ներքոյ պատժոց օրինացն :

Այսուհետեւ արժան է մեզ, որովհետեւ բարձաւ 'ի մէջ երկիւղն օրինաց, և եղեաք մեք ընդ շնորհօք, դարձեալ միւսանգամ մեղանչել և յանցանել : Զոր օրինակ գոյն հնարք արդարանալ, սոյնպէս դիւրին է մեզ մեղանչել. զի որում պատրաստեցէք զանձինս ձեր 'ի ծառայութի հնազանդուէ, ծառայ էք այն միկ՝ որում հնազանդիքն. եթէ մեղաց, և եթէ 'ի հնազանդութի արդարութի : Թէպէտ և ծառայք էիք մեղաց, այժմիկ հնազանդեցարուք պաշտել գոր-

ծովք ձերովք . զի առակ վարդապետութեանն՝ որ տուաւն ձեզ : Եւ արդ զի ազատեցարուք դուք՝ ՚ի մեղաց անտի , և մտիք դուք ընդ արդարութեն ծառայութե , ասեմ՝ թէ զգոյշ կացէք վասն տկարուէ մարմնոյ ձերոյ , եթէ դուցէ յարիցեն ՚ի վերայ ձեր , և յաղթահարեսցեն զձեզ : Արդ որպէս պատրաստեցէք զմարմնս ձեր զէն ՚ի ծառայութի պղծուէ , այս ինքն պաճուճանաց , կերեցութե և գիջուէ , սոյնպէս արդ պատրաստեցէք զմարմնս ձեր պահոց , աղօթից և գձձութե . զի եղիջիք դուք ծառայք արդարուէ և սրբութե : Մինչ դեռ ծառայքն էիք մեղաց , դատարկացեալք էիք ՚ի գործոցն արդարութե . զի ոչ անսացէք դուք Հնազանդել երկոցունց , զի մեղացն միայն առանձինն Հնազանդեցարուք : Իսկ արդ զինչ պտուղ գործոց էր ձեր յայնժամ . այլ այս , վասն որոյ արդ այսօր դուք զամօթի հարեալ էք : Չի աստ վարձեցան ձեզ զամօթ , և վախճան նոցա դարձեալ ժողովի մահն երկրորդ : Այլ արդ զի ազատեալ էք դուք ՚ի մեղաց անտի , և եղէք դուք ՚ի ձեռն շնորհաց ծառայք արդարութե , պտղաբերք եղիջիք դուք այն որ կատարած նորա կեանք են յաւիտենից : Չի զոր օրինակ թողաին մեղաց մահ է , սոյնպէս և պարգևքն՝ որ ՚ի ձեռն տեառն մերոյ տուան մեզ՝ ՚ի կեանսն յաւիտենից լինելոց են :

ԳԼՈՒԽ Ե

() Ի զոր օրինակ կին առնակին կապեալ է նա յօրէնս առն իւրոյ , ցորչափ ժամանակս կենդանի է այրին . ապա եթէ մեռանի այրն , արձակեալ է նա յօրինաց անտի առնն՝ լինել նմա ում կամիցի : Նա և մեռայք դուք ընդ օրինօքն մարմնոջն տեառն մերոյ զոր առէք , և պարտ է պատշաճ է լինել ձեզ նմա , այնմ՝ որ էջն ՚ի մեռեալս վասն ձեր , և ել մատուցանել ձեզ ՚ի ժամ քալստեանն պտուղ սուրբ այ : Մինչ էաքն մեք մարմնով . այս ինքն մինչ դեռ օրինօքն էաք , ցաւք ցանկութե որ յօրէնսն , այս ինքն են նորա՝ մի շնար , մի գողանար , և այլ ևս , զօրա-

ցեալ էին առնել զմեզ պտուղ մահու : Եւ զի արդէ լոյր Առաքեալ զանձն իւր 'ի ներքոյ այսոցիկ , զի մի լինիցի նա իբրև աւելորդ այսր թողուէ՛ որ 'ի ձեռն տեառն մերոյ , և զի մի տացէ նա տեղի պարծանաց այլ ումեք :

Այլ այժմիկ զի դատարկացաք մեք յօրինաց անտի , այս ինքն զի եղեն մեզ աւելորդ օրէնքն , և մեռաք մեք այնմիկ՝ որում պատրաստեալ էաք 'ի ծառայութի , այս ինքն զի հնազանդեալ էաք 'ի ներքոյ տերութեն նորա , 'ի նորոգումն հոգւոյն գնասցուք , և ոչ 'ի հնութի գրոյն . այս ինքն հոգւոր դրնացիւք , և ոչ հին պահպանութի՞ գրոց : Զնոր կտակարանս , որ լին է հոգւոր և երկնաւոր գործովքն , կոչէ կենարար . զի քարոզէ նա կեանս մահապարտաց , այսոքիկ՝ որ ըստ հին կտակարանացն 'ի մահ մատնեալ լինէին :

Իսկ արդ , ասէ , զինչ ասեմք . օրէնքն մեղք իցեն . քաւ լիցի . նա և ճանաչէի իսկ ոչ զմեղսն , եթէ ոչ նորա էր ասացեալ . և ոչ զցանկութի գիտէի ես 'ի դրախտի անդ , եթէ ոչ նորա ասացեալ էր՝ եթէ մի ցանկայցես : Ի ձեռն այսր պատուիրանի կենարարի գտին պատճառս մեղքն , և գործեցին յիս զամենայն ցանկութի իւրեանց . զի առանց օրինացն Ադամայ մեղքն մեռեալ էին առ 'ի նմանէն . բայց նա կենդանի էր , և զփառս զգեցեալ էր յառաջ քան զօրէնսն : Այլ իբրև եկն եհաս պատուիրանն , մեղքն որ մեռեալ էին՝ կենդանացան , և Ադամ մեռաւ 'ի կենաց փառացն . և պատուիրանն որ 'ի կեանսն եղեալ էր , գտաւ նա նմա 'ի մահ : Արդ այժմիկ այն իսկ օրէնք Ադամայ սուրբ են և բարերար : Իսկ արդ ինձ բարին մահ ինչ եղև . այս ինքն զի մեռցի՞ նոքօք Ադամ՝ եդան նմա . ոչ , Այլ մեղքն զի երևեսցին չարութիւն իւրեանց՝ բարեաւն ածեալ 'ի վերայ իմ զմահ . այս ինքն զի կենարար պատուիրանաւն սպանին , զի եղիցին յայտնապէս մեղքն մեղաւոր 'ի ձեռն պատուիրանին . այս ինքն զի յաւիտենից եղիցին դատապարտեալ մեղքն , յորմէ հետէ զանցուցին զԱդամ զպատուիրանաւն :

|| ասն զի խօսեցաւ Առաքեալ վասն մեղաց՝ որ մը

տին յաշխարհ , և ոչ եղէն կարող օրէնքն ընդդէմ կալ զօրու թէ նոցա , իբրև ետես եթէ թարթափին լսողքն 'ի բազմապատիկ յօդապատ բանիցն նորա՝ ած ժողովեաց նա զպատմունին իբր 'ի բազում թարթափանաց անտի , և ած յայտնեաց զնա համառօտ բանիւք : Ի ձեռն ժողովեալ մարմնոյն՝ որ ժողովին 'ի նա ցանկու թիք , ժողովեաց նա զպատմութիւնն իւր՝ որ վասն չամ չարեացն էր պատմեալ 'ի Մովսէսէ՝ վասն մարմնոյ իմոյ : Քննեսցէ իւրաքանչիւր մարդ 'ի ձէնջ՝ թէ որպիսի չարիք բնակեալ են 'ի մարմնի իւրում :

Ըրդ եթող նա զաշխարհ , և մատեալ առ մի մարմին նմանուի աշխարհի . զի առ մի ինչ դիւրին է ամենայն մարդոյ ընթանալ : Զի այն՝ որ յամենայն կողմանս երևի , ընդ ամենայն կողմանս ցրուեսցէ զտեսիլս տեսողաց իւրոց : Եթէ , ասէ , չարիքն 'ի ներքոյ քան զմեղ էն , զինչ օգուտ է ինձ՝ զի թլփատիմ՝ և պահեմ՝ զչաբաթ . զի ահա այս արտաքինքս որ դործին 'ի մարմնի , արդելուլ և անխայել զսիրտ 'ի ցանկութենէ անտի՝ որ 'ի ներքուստ որ խռովէ և պղտորէ՝ ոչ կարեն :

Ըրդ ետես Աւաբեալ եթէ բնութի յանցուցանէ և օրէնք անիծանեն , բնութի այրէ 'ի ներքուստ և օրէնք սուր մերկացեալ ունին արտաքուստ , և դիւղան մեղք 'ի մեղաց վերայ , և ափշեցան և կացին յիւ մարեալ մեղաւորք , և հատին զյոյս իւրեանց , և մատնեցին զանձինս իւրեանց ամենայն չարեաց : Քանզի տեսին եթէ յօրինաց անտի հատեալ է յոյս իւրեանց , զի ամենայն ուր և որսացեալ լինէին՝ 'ի զե՛նումն լինէին մատնեալ , 'ի մէջ բնուէ և օրինաց ափշեցան նոքա , և թաղաւորեցին 'ի վերայ նոցա մեղք : Արպէս ոյք ընկզմին յարբեցուի , զոր ինչ խնդրէ արբեցուի՝ զայն առնեն . և որպէս մարդ որ դարձեալ՝ որ թաղեալ կայցէ մարմին նորա 'ի տղմի , և ցանկայ զելանել , և որպէս զհարդ շրջեսցի նա յայնմ տղմի ըստ կամաց իւրոց , և ոչ ըստ կամաց իւրոց շրջշրջի . ըստ կամաց իւրոց՝ զոր ոչ այլ որ շրջշրջէ զնա , և ոչ ըստ կամս իւր շրջշրջի , վասն զի ոչ 'ի ներքուստ անտի ցանկայ նա՝ թէ այսպէս շրջշրջեսցի :

Եւ հայեաց դու ընդ կինն մեղաւոր , և ընդ Զա-

քէ մաքսաւոր . զի ոչ այլ ինչ յաւել 'ի վերայ ազա-
տու-թէն նոցա , այլ 'ի ձեռն ներելոյն՝ որ եթող նո-
ցա զպարտիս նոցա , բարձրացաւ գլուխ նոցա , և զօ-
րացան . իբր այն թէ զօրու-թի ինչ կամ բռնու-թիւն
ետ նոցա . վասն զի այն պարտիքն զոր ունէին նոքա
յօրէնս անդ , ոչ պարտաւորեցին զնոսա : Իսկ այն
զոր երկրորդեաց Առաքեալ , բայ չիք արդար բայց 'ի
միոյ՝ ըստ երկրորդելոյ սաղմոսին , այսպէս եկն եգիտ
տէր մեր զԽարայէլ . և կնոջն մեղաւորի նմանէր նա .
զի կամէր կինն սպաշխարել , և ոչ կարէր : Արտա-
սուք կնոջն՝ որ 'ի վերայ օտիցն տեառն մերոյ ցանե-
ցան , յաղթահարեցաւ Խարայէլ թողուքն նա մերոյ ,
այն ինչ՝ որ 'ի նմանէն յաղթահարեալ լինէր կինն :
Քանզի 'ի ձեռն մկրտու-թե թող նա ամենայն մարդ-
կան , սրպէս և կնոջն մեղաւորի՝ բանիւ : Սիրեցին
զՈրդի վասն թողու-թե նորա . և զարթեաւ ազատու-
թին յընկղմելոյ անտի իւրմէ , և յաղթահարեցաւ
ցանկու-թի 'ի վերոյ անտի նորա , և լքումն քաջալի-
բու-թին նորա , և յաղթահարեցաւ յուսահատու-
թի յուսոյն նորա : Եւ զի ոչ իշխէին օրէնքն թողու-
ու-թե զմեզս , զայն և օրէնսգէտքն իսկ վկայեն : Ո՛վ ,
ասէն , կարէ թողու-լ զմեզս , բայց միայն նա : Զի ե-
թէ որք յակամայ կամս իւրեանց սպանանէին 'ի քա-
ղաքն ապաստանի փախչէին , և ապա ապրէին . իսկ
որք կաման իւրեանց սպանանէին , որչափ ևս լինե-
ին սպանեալք :

Օ ապաշխարու-թին զոր ետ նա , ամենայն ժողո-
վըրդեանն ետ . զի մի , ասէ , անարգեցից ես զգաւակն
Աբրահամու : Իւրաքանչիւր 'ի չարագործաց անտի
զկնի յանցանաց իւրոց հատուցումն գործոց իւրոց
գնայր : Զի եթէ շանց և գողոց և յանցաւորաց օրի-
նացն հրամայեալ էր՝ թէ մի պահանջեսցին , եթէ
այս այսպէս էր , ապա լուծեալ էին օրէնքն : Արդ
ապաշխարու-թի որ տուաւ նոցա , ոչ եթէ 'ի մէջ առն
ընկերի , այլ 'ի մէջ ազգի և ազգի , և 'ի մէջ գե-
րու-թե և գերու-թե : Աղէ խորհեցարուք , ասէ , 'ի
միտս ձեր , և ընտրեցէք . ո՞ թագաւորեսցէ 'ի վերայ
ձեր . օրէնքն՝ որ սուր ունէին 'ի ձեռին , եթէ աւե-
տարան՝ որ լին է ողորմու-թեամբ և դժու-թի : Զօ

րուծէ արդարուծէն նոցա դիմակալ ոչ կարէք լինել, և զչնորհացն Որդւոյ դուք ոչ գոհանայք : Ո՞նախանձեցաւ ընդ ձեզ՝ թէ յետս կացէք յերկոցունց :

Արդ ընդ այս ամենայն հայեցաւ Առաքեալ, և սկսաւ ասել . օրէնքն, ասէ, հոգւոր են : Հպարտացոյց զնոսա յայսմիկ, զի շրջեսցին և նկուն արասցէ զնոսա, յայնմիկ զի ասէ՝ որ տկարն է օրինաց : Հոգւոր են օրէնք առ մարմնովս մերով՝ որ լի է մեղօք . բայց առ աւետարանն՝ օրէնք լի երկրաւոր աւետեօք և սաստիկ պատժովք՝ մարմնաւոր են : Արդ թէպէտ և օրէնքն հոգւոր են, սակայն ընդ հոգւորուծին նոցա մարմնաւորուծի գրգանաց և փափկուծի հաղորդեալ էր . զոր օրինակ ընդ մարմնաւորուծիւնն տեառն մերոյ խաչելուծի գործոց յարեալ էր : Վասն այսորիկ զգեցաւ տէրն մեր զմարմին և ներեաց մեզ, զի տացէ ստանալ մեզ վարս առողջս ընդդէմ տկար գրգանաց և փափկուծի :

Քանզի հարկ էր հնազանդել ժողովրդեանն ՚ի ներքոյ օրինաց, յաճախեաց խոստացաւ նմա զերկրաւորս . զի ՚ի պատճառս բարեաց զոր սիրիցէ, հընազանդեսցէ զանձն իւր օրինաց զոր ոչ սիրէ : Աւետիս ետ նմա, զի ՚ի պատճառս նոցա սիրեսցէ նա զօրէնսն զայնոսիկ՝ որ ՚ի ձեռն գրգանաց փափկուծ իւրեանց յապաղեցուցանէին զնա ՚ի պահելոյ զօրէնսն : Զի եթէ երկրաւորքս արգելեալ և կարճեալ էին ՚ի նմանէ, ահա խաչելուծին մարմնոյ նորա անխայեալ լինէր նա ՚ի մեղաց անտի՝ որ ՚ի ձեռն աւետեացն օրինացն զօրանայ ՚ի նա : Այն զի ասէ . վաճառեալ եմ ընդ մեղօք . այս ինքն կշտամբեալ եմ ես ՚ի սովորուծին մեղաց :

Օ ՚ի զոր գործեմն, զայն ոչ գիտեմ . զի ոչ որ գիտէ երբ կեայ, յորժամ բզխեն ՚ի նմա սոքա : Եւ զի, ոչ եթէ զոր կամիմն զայն առնեմ՝ այն է, զի ասէ . մտրմին ցանկայ՝ որ ոչ կամք են հոգւոյ, այս ինքն խորհուրդք : Արդ ոչ զոր կամին զայն առնեմ, իբրև ծառայ մեղաց . և ոչ զոր գործեմն զայն գիտեմ, որպէս և ոչ ծառայ . այլ որպէս ցանկան միտք ծառայի ազատանալ, սոյնպէս ցանկայ ներքին մարզն մեր ազատուծի : Եւ քանզի յետ միանգամ ազատուծի

Ծառայի կարող է վաճառել զազատութի իւր դարձեալ միւսանդամ՝ի ծառայութիւն, վասն այսորիկ աւսէ . ազատեաց զքեզ, մի՛ մտանէք ընդ լծով ծառայութե . ազատեաց զքեզ՝ի ձեռն մկրտութեն՝ի մեղաց անտի զոր գործեցեր դու յօրէնսն, մի՛ դառնար ի մեղոն, և մի՛ մտաներ ընդ լծով մեղացն՝ յորմէ ազատեցարն դու ի ձեռն քառութե մկրտութեն :

Օ որ ատեմն՝ ասէ . այս ինքն զոր ատեն միտք իմ, նոյն ինքն զօրանան ի մարմինս իմ : Ապա թէ զոր ոչն կամիմ և ատեմ՝ զայն գործեմ, ասեմ վասն օրինացն՝ որ արդելուն զիս ի նոցանէն՝ թէ բարւոք են : Արդ ոչ եթէ ես գործեմ զայս, այլ մեղքն որ հին բազմօրեայ ժամանակաց հնազանդեն զիս : Գիտեմ, զի ոչ բնակեալ է ի մարմնի իմում ինչ բարի : Վասն մարմնոյն իւրոյ զի ասաց . մի՛ զի ցուցցէ թէ շնորհք պիտոյ են չար կնճռանս մերոյ, և ոչ արդարութիւն ստուգութե . և զի արդելեալ փակեցցէ զանձն իւր ընդ ամենեսին, որ զմարմին զգեցեալ են ի ներքոյ թողութե մկրտութե :

Եւ եթէ զոր ոչ կամիմ զայն առնեմ, ոչ եթէ ես գործեմ զայն . զի ոչ եթէ խորհուրդք իմ ներքինք գործեն զնոսս, այլ մեղքն զոր բնակեցուցի ես ի մարմինս իմ : Արդ տեսանեմ ես օրէնս մի, որ կամի կատարել յիս բարի ինչ, այն որ դժուարն է կամաց իմոց . վասն զի ի պատրաստի է նա գործել զչարիս : Հաճեալ եմ ընդ օրէնսն այ . այս ինքն մարդ մեր ներքին : Բայց դարձեալ տեսանեմ ես միւս ևս այլ օրէնս ի մարմինս իմ, զի նա ինքն է չար սովորութի՝ որ հնացաւ ի մարմինս իմ հակառակեալ և ընդդէմ դարձեալ օրինացն, ընդ որում ցնծան միտք իմ . և գերէ զիս յօրէնս մեղացն՝ զոր բնակեցուցի ես ի սուրբ մարմինս իմ :

Այր մի տառապեալ եմ ես . իսկ արդ ո՞վ ապրեցուցանէ զիս ի մարմնոյ աստի, այս ինքն ի մարմնաւոր գործոց անտի մարմնոյ . այլ շնորհքն տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, այն որ եղեն առ կնօջն մեղաւորի, առ ամենեսին՝ որ եկին և որ դալոց իցեն ի մկրտութի անդր : Արդ եթէ ոչ մեկնի և կարճի մարմին յամենայն երկրաւոր իրաց, որ նոքա են արմատք

նորա, ըստ նոցուն իսկ երկրաւոր իրաց տայ նա և զպատուղ իւր: Արդ պարտ է և պատշաճ է մարդոյ հրաժարել ՚ի կարթէ անտի և ՚ի մեղուէ յօրինացն. զի նոքօք գիրանայ մարդ և անկուշէ՝ ապաստան լինել նմա ՚ի շնորհսն, այն որ ՚ի ձեռն հոգևոր գնացիցն կեցուցանեն զմեզ: Արդ եթէ ես ինքն մտաց իմոց ծառայեմ օրինացն ան, և մարմնովս իմով՝ այս ինքն ըստ առաջին գնացիցն՝ օրինացն մեղաց:

ԳԼՈՒԽ Ը

Արդ որովհետև եկն թովիչս և քաւիչ, ոչ ինչ դատապարտութիւն է ՚ի մեզ, այն որ յօրինաց անտի է: Որովմ չէ. այլ այնոցիկ՝ որ ՚ի Քրիստոսն, դարձեալ միւսանգամ մարմնով ոչ շրջիցին՝. այս ինքն զի ապաշխարեցին և քաւեցան, և այլ ոչ ևս մեղանչեն, չիք նոցա խեղճ կամ խէթ յետ մկրտուեն յօրինաց անտի, այնոցիկ՝ զի եթէ որսացեալ էր զնոսա, թէպէտ և խոնարհէին և աղաչէին զնոսա, սակայն ՚ի մահ մատնէին զնոսա: Զի վրէժխնդիրքն օրինաց տեղի ապաշխարութեւն ոչ տային նոցա, զոր ինչ քարոզք աւետարանի այնպէս ոչ գործեն: Նա և ՚ի նոր կտակարանս գոյ արդարուի, որպէս և ՚ի հնում անդ էին շնորհք. զի ճաշակք յերկոցունց յերկոսին կտակարանսն էին: Բայց թէպէտ և սաստկուածի արդարութեանն այնոցիկ արգելին և փակեցին զամենայն մարդ ընդ պարտօք, սակայն առատութիւն շնորհացս այնոցիկ պատառեցին և ՚ի բաց ընկեցին զամենեցուն մուրհախս պարտեաց:

() րէնք հոգւոյ: Այս ինքն հաւատքն ՚ի ձեռն մկրտութեն ազատեցին զբեզ թողութեւն նորա յօրինաց անտի մեղացն և մահոս: Այն որ տկարն էր յօրինաց: Կամ զՄովսէս կոչէր տկար, զի կարօտ էր քաւութեանն վասն թերութեւն որ եղև ՚ի վերայ վիմին, կամ զքահանայսն և զզոհսն պատարագացն՝ զի ոչ կարացին քաւել, մինչև եկն եհասս մի պատարագն,

1 Յօրինակին շրջիցիս:

և սպան զմեզս մարմնովն իւրով . կամ ինքեանք օրէնքն էին հիւանդ , զի ոչ կարէին ումեք թողուլ զմեզն : Արդ հիւանդ էին օրէնքն , զի ոչ կարէին ողորմել և գթալ յանցաւորացն . որպէս հիւանդ զի ոչ կարէ գործել ինչ որ զօրագոյն է քան զինքն : Ծառայ էին , զի 'ի ձեռն ծառայի տուեալ էին . և ծառայ զծառայ ազատել ոչ կարէ , զի երկոքին ճշմարիտ ազատութիւն Որդոյն կարօտ էին : Մարմնով , ասէ , առաքեաց անձ զՈրդի իւր 'ի նմանութի մարմնոյ մեզաց : Զմարմնս մեղաւորաց մեզս կոչէ . զի զգեցաւ նա մարմին ըստ մարմնոյ նոցա . և ժողովեցան մեզք՝ որ պարտ էին օրինաց , և ան արգել զնոսա 'ի մարմնի անդ իւրում , և մեռաւ և մեռոյց զնոսա : Եւ վասն այնորիկ ասաց՝ բայ դատապարտեաց զմեզս 'ի մարմնի անդ իւրում :

Օ ի արդարութի օրինացն կատարեսցի առ մեզ , զի ոչ նովին յուսահատութիւն զոր ունէաք մեք յօրէնսն՝ գնամք մեք : Ահա , ասէ , փոխանակ օրինացն եղև այս զոր կարծէք դուք՝ եթէ ընդդէմ նոցա է այս : Զի ոչ եթէ մարմնով գնամք մեք , որպէս և յայնժամն . այլ հոգւով , որպէս և օրէնքն իսկ խնդրէին : Արդարութիս մեր այսր աւուրս հաւասար է նոցա , և ոչ եթէ մեզքն մեր առաջինք : Զի որ մարմնովն , ասէ , գնան , զմարմնոյ խորհուրդս խորհին : Վասն զի այնորիկ որ ընդ մեզն շաղեալ են , նոցունց գործոց նման են և խորհուրդք նոցա . սոյնպէս և կողմն՝ որ զբարիս գործեն . մին վարձ 'ի մահ , և միւսն 'ի կեանս : Զի խորհուրդք մարմնոյ թշնամի են յանձ , այլ օրէնքն՝ անձեղէն և սիրուն են առ անձ . և մարմնաւորն թշնամի է երկոցունց . ոչ այ սիրուն է նա , և ոչ օրինացն հնազանդի :

Այլ դուք որ յայնժամ հակառակ օրինացն էիք , այսօր հոգեւորք եղերուք , և հնազանդեցարուք օրինացն . թէպէտ և կարծեն թլփատեալք և պարհոզք շարթութուն՝ թէ հակառակ եմք մեք օրինացն , զի այն աւելորդքն օրինացն լուծեալ են 'ի վերուստ : Զի եթէ նոքա սպանանէին և կեցուցանէին , պարտ էր զնոսա յառաջագոյն 'ի վերայ սրտից գրել : Արդ տես դու , զի ոչ եթէ արդարութի լի են նոքա , և չիք 'ի

նոսա այն արդարութի՛ն որ ասէ . որ քեզ չար թուի , ընկերին մի՛ առնէր : Այլ դուք ոչ էք մարմնով , այլ հոգւով . այս ինքն ոչ էք դուք ընդ հին օրինօքն , այլ ընդ գործովք նորոյն : Ապա եթէ գործք նորոյն չի՛ր ձեզ , այնպիսին չէ՛ Գրիստոսի : Ապա եթէ Գրիստոս բնակեալ է՛ ի ձեզ վասն գնացից գործոց ձերոց , մարմին մեռեալ է վասն մեղաց . ապա եթէ զՀոգի նորա որ առէք՛ ի ձեզ մկրտութի՛նս՝ ի ձեռն պարգևացն բնակեալ է՛ ի ձեզ , և զմարմինս ձեր մահաւնացուս կենդանացուցէ վասն Հոգւոյն իւրոյ՝ որ բնակեալ է՛ ի ձեզ :

Այսուհետև մի՛ հնազանդիք մարմնոյ . այս ինքն մի՛ հնազանդիք դուք առաջին յուսահատուէն : Զնոսա կոչէ մարմին , քանզի զգործս մարմնաւորս ծնանէին նորա : Զի եթէ մարմնով կեցէք , այս ինքն եթէ առաջին գնացիւքն գնայցէք դուք , դարձեալ միւսան գամ մեռանիք դուք յետ կելոյ ձերոյ : Եթէ հոգւով . այս ինքն եթէ հոգւոր գնացիւք զգործս մարմնոյ մեռուցանիցէք , այսու կենօք զոր ունիք դուք՝ կայք և մնայք դուք : Զի որ միանգամն Հոգւոյնս նոյ վարին , այս ինքն զի որ հոգւոր իրօք շրջին , որդիք են նօքս նոյ : Զի ոչ առէք դուք զհոգին ծառայութեան . այս ինքն որ հնազանդէ զձեզ ՚ի ծառայութին օրինաց . այլ՝ առէք զՀոգին՝ որ ՚ի կատարումն ածէ զձեզ , զի յորդեգրութի՛ն կոչէ զձեզ : Եւ նովաւ կարդամք արքայ , հայր մեր : Այն իսկ է զոր հանապազն ասեր , յնոյ չօրէ մերմէ . որպէս և ժառանգակից Գրիստոսի :

Այլ ինքն Հոգին սուրբ վկայէ հոգւոյս մերում . այս ինքն խորհրդոց մերոց , եթէ եմք՝ գործովք մերովք որդիք և ծառայք ընդ Գրիստոսի : Զի եթէ չարչարիցիմք ընդ նմա խաչելութի՛նս մարմնոց մերոց , ընդ նմին և փառաւորիցիմք՝ ՚ի ժամ յայտնութե՛նս ըրա . զի չեն ինչ համեմատ չարչարանք ժամանակացս այսոցիկ փառացն այնոցիկ , որ ամենայն արարածք փափագեն և կարօտին նոցա : Զի ամենայն արարածք սպասէին և ակն ունէին որդւոցն՝ որ ծնանելոցն էին ՚ի կենդանութի՛ն յարութեան , զի ՚ի պատճառս նոցա

կենդանացին և նորա : Ընդունայնու թէ արարածք
հնազանդեցան . այս ինքն մարդիկ՝ որ երկիր պաղին
արարածոց , կոչեցան արարածք . որպէս հաւասարեաց նա
անասնոց և նմանեաց նոցա : Աչ իւրեանց կամով հնազանդեցան . զի եղև պատճառք , և հնազանդեցոյց զնոսա վասն յուսոյն : Կամ տունն աղամեան են՝ որ հնազանդեցան վասն յուսոյ , թէ Թ՛ի Թ՛ի լինիմք . կամ մարդիկ են՝ որ հնազանդեցան երկիր պաղանել արարածոց վասն յուսոյն՝ թէ Թ՛ի Թ՛ի իցեն նք :

Ալ նոքին իսկ արարածքն յուսով ազատին՝ ՚ի ծառայու թենէ անտի ապակսնու թէ ազատու թէն՝ որ լինելոցն է որդւոցն յաւուրն փառացն անյ : Ասեն բան . ազատելով ազատին արարածք , որպէս զի մեծասցին նորա ընդ մեզ յաւուրն փառաց մերոց . փոխանակ զի խոնարհեցան նորա ընդ մեզ յաւուրն խոնարհու թէ և տառապանաց մերոց : Գիտեմք մեք , ասէ , եթէ ամենայն արարածք հեծեն և երկնեն : Այս զի այսպէս խնդրէ խոնարհու թէ նոցա . զի ամենայն արարածք յորմէ հետէ հնազանդեցոյց զնոսա մարդն վասն յուսոյ՝ թէ Թ՛ի Թ՛ի է արեգակն և լուսին հանդերձ ամենայնիւ , յայնմ ժամանակէ հետէ հեծէին և հեծեն , և սպասեալ ակն ունին որդւոցն որք ՚ի յարուի կենդանու թէ ծնանելոց են , այն որ գիտեն ճանաչել զարարածս իբրև զարարածս , և զարարին իբրև զարարի :

Այս և մեք իսկ՝ որ զխառնումն հոգւոյն ունիմք . զի ՚ի վախճան կատարածի ոչ եթէ ՚ի խառնումն ինչ լինի մեզ , այլ ամենայնիւ կատարէ զմեզ Թ՛ի Թ՛ին : Եւ մեք , ասէ , որ զհոգին ունիմք , նովին հոգւով սպասեալ ակն ունիմք փրկուե մարմնոց մերոց : Քանզի այսուիկ յուսովն ննջեմք մեք . այլ յոյս՝ որ տեսանելովն է , այն չէ յոյս : Այն զի ոչ տեսաք մեք զնա , որպէս և Ադամ զճառն իւր . ապա եթէ ոչ՝ զինչ սպասեալք և ակն ունեալք : Եւ եթէ աներևոյ թ փառացն ակն ունիմք , համբերուե ակն ունիմք մինչև ՚ի ժամանակին՝ յորում զգենումք մեք զնոսա :

Ալ զի ասէ . « Ինքն Հոգին ՚ի թիկունս հասանէ տրկարուես մերում » , այս ինքն ՚ի ժամ փորձանաց մերոց : Զի զայն ինչ զոր կամք յաղթս , որպէս զիարդ

արժան իցէ կալ, զայն ոչ գիտեմք. այս զի ոչ գիտեմք զինչ օգուտ իցէ մեզ : Այլ նոյն ինքն Հոգին բարեխօս լինի վասն մեր 'ի հեծուծիս անմուռնչս, զի յայտ արասցէ զՀոգաբարձուն իւր՝ որ վասն մեր է : Եւ որ քննէ զսիրտս, գիտէ զինչ խորհուրդք են Հոգւոյն . զի ըստ կամաց անձուկն բարեխօսէ 'ի վերայ սրբոց : Այնոքիկ, ասէ, որ խօսէին լեզուօք, հոգւով՝ յաղօթս կային . և նոյն ինքն Հոգի գիտէր զոր ինչ 'ի լեզուսն որ գիտէին, և խօսէր նա : Եթէ որ սիրէին զանձ, ամենայն ինչ յաջողի նոցա 'ի բարութի . այս ինքն 'ի փորձութե, և առանց փորձութե . որոց խոստացան 'ի ձեռն Աբրահամու 'ի կոչումնս այսր աւուր :

Եւ զորս յառաջագոյն ծանեալ : Այս՝ զի յորմէ հետէ խոստացան նոցա, և հրաւիրեաց զնոսա կերպարանակից լինել Որդւոյն նորա . զի նա Որդի, և մեք որդիք : Զի եղիցի նա, ասէ, անդրանիկ 'ի մջ եղբարց բազմաց : Արդ զորս յառաջագոյն հրաւիրեաց, այս ինքն է զհեթանոսս՝ զորս հրաւիրեացն 'ի ձեռն աւետեացն, զնոսին և արդարացոյց հաւատովքն և մկրտութիւն . և զորս արդարացոյցն, զնոսին և փառաւորս արար 'ի ձեռն պարզեաց Հոգւոյն : Արդ եթէ անձ 'ի հեթանոսաց կոյս է, ո՞վ է որ ըզմէնջ չարախօսէ . և թէ յՈրդի իւր ոչ ինայեաց վասն մեր, զիարդ ոչ զամենայն ինչ զոր խոստացեալ է մեզ՝ նովաւ հանդերձ տացէ մեզ : Ո՞վ է որ բամբասի վասն հեթանոսաց՝ թէ ընդէր եղեն ընտրեալք ան : Զորս անձ արդարացուցանէ 'ի ձեռն քաւութեան, ո՞վ է որ դատապարտ առնէ զնոսա ըստ օրինաց :

Իսկ արդ ո՞վ է որ մեկնեցէ զմեզ 'ի Քրիստոսէ . նեղութի՞ն, թէ սով . այլովք հանդերձ : Բայց այսմ ամենայնի մեք յաղթեմք, զի կրեցաք մեք վասն այնորիկ՝ որ սիրեացն զմեզ : Զի հաճեալ եմ ես և գիտեմ, թէ ոչ մահ և ոչ կեանք և ոչ այլ ինչ արարածք, կամ չարչարանացն կամ՝ յեռինն, կարեն մեկնել զմեզ 'ի սիրոյն Քրիստոսի :

ԳԼՈՒԽ Թ

Ի իբրև ասաց նա վն մտին հեթանոսաց, դարձաւ նա և սկսաւ տրտմել վասն ելի ժողովրդեանն : “Տրտմութիւն է, ասէ, ինձ յոյժ . ուխտիւք խնդրէի նզով լինել ես ինքնին ’ի Գրիստոսէ վասն եղբարց ի մոց .” զի նոքա ինքն են որդիքն Խորայելի : Եւ այն որ յառաջն ասէ՝ և ոչ չարչարանք Նեռինն որ գալոց է՝ մեկնեն զիս ’ի Գրիստոսէ, այժմիկ ինքն կամօք իւրօք ասաց, բայ ուխտիւք խնդրէի ես մեռանել ’ի Գրիստոսէ, զի եղբարքն իմ՝ կեցցեն ’ի Գրիստոս : Եւ զի ցուցցէ եթէ առաջի նյ ոչ են խոտեալք և անարգեալք, ասաց՝ բայ նոքա կոչեցան յորդեգրութի, որպէս և հեթանոսք . իբրու հազորդեալ են նոքա և յաւետիսն հարցն . այնորիկ՝ ուստի Գրիստոսն կարգեցաւ և ծագեաց ’ի նոցանէն, զի նա ինքն է անձ ’ի վերայ ամենեցուն, և ոչ զի եղև նա անձ ’ի վերայ ամենեցուն :

Մյլ ոչ եթէ անկաժ ինչ եղև բանն նյ : Այս զի թէպէտ և յամենեսին ոչ գործեցաւ, սակայն ’ի նուցունց գործեցաւ : Նա և Խորայել՝ ոչ ամենեքին իսրայէլեանք իցեն : Եւ ոչ եթէ որովհետև զաւակ են Աբրահամու, ամենեքին որդիք իցեն . և վկայ են որդիքն Կենտուրայ և Իամայել . այլ “Ի Սահակայ, ասէ, կոչեսցի քեզ զաւակ” : Զի ցուցցէ և յայտարասցէ՝ թէ ոչ որ որդիք մարմնոյ են, այն որդիք նյ են . այլ որդիք աւետեաց՝ որ ոչ յորովայնէ նորա են, համարեալ են ’ի զաւակ : Այլ թէպէտ Սահակ աւետեօք եղև, և Ռափիկայի աւետեօք չնորհեցան որդիք, այլ մինչ չև ինչ մի բարի կամ չար գործեալ էր, յառաջագոյն կանխեաց երևեցաւ յօժարութի ընտրութեն նյ, յայնմիկ՝ զի ասացաւ նմա . ասէ . “Երեցն կրտսերոյն ծառայեսցէ” : Այլ այս ընտրութիւն ոչ եթէ ’ի գործոց է, այլ յայնմանէ՝ որ կոչեացն . այս ինքն յայն օրհնէ անտի :

Իսկ իշխեմք ասել, թէ անիրաւութի գոյ յանձ . բաւ լիցի . զի Մովսէսի այսպէս ասաց . “Ոչորմեցայց՝

որո՞ւմ ողորմեցայց » : Այլ թէպէտ և առ ձեզ յառաջագոյն եղև այս , զի ընտրեաց և անարգեաց առանց գործոց , և սիրեաց դարձեալ զձեզ և ատեաց զհեթանոսս . իբրու դուք 'ի հեթանոսաց գործովք ձերովք չարեօք ոչ էիք որոշեալ : Արդ ոչ եթէ նոր ինչ է այս՝ որ եղև հեթանոսաց , և մինչ չև դրոշմեալ և նկարեալ էր 'ի գիրս ձեր մուտն հեթանոսաց , յայսմիկ զի ընտրեաց և անարգեաց յարգանդէ առանց մեղաց , և սիրեաց և ատեաց 'ի ձեռն Մովսէսի 'ի կամաց , խոտումն ձեր՝ որ վասն գործոց ձերոց չարեացն էր՝ դրոշմեալ լինէր խոտելով այն Իսաւայն և հեթանոսաց , այն որ առանց յանցանացն լինէր :

Արդ յայսմ հետէ ըստ վկայութեցն այնոցիկ՝ որ 'ի վերագոյն են , արդ ոչ այն բանք ինչ ենն՝ որ կամին , ոչ այն բանք ինչ ենն՝ որ ընթանայն , այլ բանք առ ողորմել նոյ : Զի ահա աւասիկ մինչ չև յայտնեալ էին կամք և մեկնեալ էին ընթացք , յառաջագոյն յայտնեցաւ ընտրութիւն յօժարութե նոյ : Ապա թէ բամբասիք դուք թէ ընդէր լինի այս այսպէս , բամբասեցարուք թէ ընդէր ընտրեցաւ Սահակ , և ելին եղբարք նորա , և սիրեցաւ Յակովբ , և ատեցաւ Յիսաւ . և ընդէր ասաց Փարաւոնի՝ եթէ « Ես գրդուեցից զքեզ , զի 'ի քեզ ցուցից զզորութիւն իմ և զփառս իմ , և պատմեցից զանուն իմ՝ ընդ առմենայն երկիր » : Արդ ահա աւասիկ երևեցաւ և յայտ եղև ըստ օրինակացս ըստ այսոցիկ՝ եթէ իշխանուք զնայնա . ում կամի ողորմի , և ում կամի խրտանայ : Այլ մինչ չև ասացեալ էր նոցա զնա՝ թէ նոյ մեզ դնես դու յայսմիկ , փութացաւ նա և ասաց նոցա . « Իսկ արդ դու , ասէ , թերևս այսպէս ասիցես , թէ մեզ ևս զի՞ դնէ , զի ահա աւասիկ կամք նորա կատարին » . դարձաւ նա ընդդէմ նոցա ոչ 'ի հաճել զնոսա , յայսմիկ զի ասէ . « Ո՞վ կարէ կալնմա հակառակ » :

Իսկ արդ դու ո՞վ ես մարդ , որ պատասխանի վասն այսորիկ կարող ես տալ նոյ . զոր օրինակ ոչ ունի իշխանութիւն զանդուածն բամբասել զբրուտն , և ոչ դուք իշխեք եպերել զիշխանութիւն տէրութե արար-

չին : Զի եթէ բրուան ունի իշխանութիւն 'ի վերայ կաւոյն իւրոյ՝ առնել իւր անօթօ զոմն յանարգանս , և զոմն 'ի պատիւ , և սոյնպէս անձ ած հասոյց երկայ նամտութի՞ զբարկութի , ոչ 'ի վերայ բարեոք և գեղեցիկ անօթօյ՝ իբրու իշխան էր նա առնել զայս , այլ ոչ էլ նա արտաքս քան զարգարութի . թէպէտ և երկայնամտութի մեծաւ ած նա զբարկութի 'ի վերայ անօթոյն բարկութի՞ որ պատրաստեալ էին 'ի կորուստ :

Ըն նա զբարկութիւն իւր , սոյնպէս և սփռեաց նա զմեծութիւն փառաց իւրոց 'ի վերայ անօթոյն պատրաստելոցն յողորմութիւն , զորս յառաջագոյն պատրաստեաց զնոսա 'ի փառս իւր . այս ինքն է յաւուրց անտի Աբրահամն : Եւ սոքին իսկ այս ոչ եթէ 'ի Հրէից միայն են , այլ և 'ի Հեթանոսաց . զոր օրինակ և Ովսէէ՝ ասաց . «Վոչեցից զոր ոչ ժողովուրդ իմ՝ ժողովուրդ ինձ » : Եւ միւս ևս մարգարէ ասէ . «Ի տեղուջ յայնմիկ յորում ասիցեն զնոսա՝ թէ ոչ ժողովուրդ իմ գուք , անդ կոչեսցին նոքա որդիք այ կենդանոյ » :

Ըն նա դարձեալ ածել վկայութի յԻսայեայ , զի ցուցցէ և յայտ արասցէ՝ թէ յաւուրց անտի մարգարէից դրոշմեալ էր խոտումն անարգութե նոցա : Ասաց՝ բայ «Եթէ իցէ թիւ որդւոցն Իսրայէլի իբրև աւազ առ ամիս ծովու , սակաւ ինչ 'ի նոցանէ ապրեսցին » : Եւ դարձեալ ասէ . «Եթէ ոչ տեաւն կամարարի թողեալ էր մեզ զաւակ , Սողոմայ և Գոմորայ նմանեալ էաք » : Արդ զի՞նչ ևս ասեմք . եթէ Հեթանոսք որ ոչ զհետ արգարութե օրինացն Մովսէսի երթային , հասին արգարութեն հաւատոցն Աբրահամն . և որդիքն Իսրայէլի՝ որ երթային զհետ օրինացն , յայնմիկ զի ոչ ստացան զհաւատս , ոչ կարացին ստանալ զնոսա 'ի գործոց անտի յօրինաց . այլ գթեցին նոքա առ վիմին գայթազութե . որպէս և ասաց զնոցանէ Իսայի՝ որ 'ի նոցունցն էր :

ԳԼՈՒԽ Ժ

ԱՅՆ աղօթք իմ առ անձ վասն նոցա, զի ապրեսցին և փրկեսցին. քանզի գնախանձ այ կրեն յանձինս իւրեանց հաստատել զօրէնս նորա : Այլ ոչ ծանեան զնա, զի տգէտ են նոքա յարդարուէ անտի այ, այն՝ որ 'ի ձեռն հաւատոցն կատարին, և զիւրեանց արդարութիւն՝ որ յօրինաց անտի է՝ խնդրեն կացուցանել. զի կատարած օրինացն զոր ունին՝ Գրիստոս է : Այս ինքն ասաց, բայ գայ. և ահա եկն, և հաստատեցաւ. այլ ոչ այնոցիկ՝ որ երթան զհետ արդարութե, այլ այնոցիկ՝ որ հաւատան յարդարութիւն : Զի Մովսէս այսպէս գրէ, եթէ «Որ արասցէ զարդարուի որ յօրինացն է՝ կեցցէ նովաւ աստէն», : Իսկ որ 'ի հաւատոց անտի արդարութիւն՝ այսպէս ուսուցանէ և ասէ. մի ասեր 'ի սրտի քում, ո՞վ ել յերկինս և իջոյց զԳրիստոս. և ո՞վ էջ յանդունդս դժոխոց և յարոյց զԳրիստոս 'ի մեռելոց : Բայց զայս երկուս որով գայթազողէին նոքա, հաւատոց ետ զնոսա : Զի եթէ, ասէ, խոստովան լիցիս դու սոքօք 'ի սրտի քում. այս է սիրտ՝ որ հաւատայ յարդարութի, և բերան՝ որ խոստովան լինի 'ի կեանս և 'ի փրկութի :

Այլ զի մի ասացեն՝ եթէ հաւատս նորս եկեալ քարոզէ 'ի մտաց իւրոց, ած նա վկայութի 'ի գրոց և ասէ՝ թէ «Ամենայն որ հաւատասցէ 'ի նա, մի ամալ չեսցէ», : Եւ յայսմիկ ոչ ինչ խտրեաց նա, և ոչ ըզհրեայս և ոչ զհեթանոսս. զի մի է տր ամենեցունց, և մի է դուռն կենաց՝ որ 'ի ձեռն հաւատոց բացաւ ամենեցունց. և պատրաստեալ է նա լսել ամենայն մարդոյ՝ որ կարգայ առ նա : Գրեալ այսպէս է. ա. սէ. «Ամենայն որ կարգասցէ զանուն տեառն՝ կեցցէ», : Իսկ զիւրդ կարգասցեն՝ որք 'ի նմայն են. յայսմիկ զի եթէ հաւատովք կեանս նոքա, ոչ հաւատացին. կամ զիւրդ հաւատասցեն՝ որում լսել ոչ կամին. կամ զիւրդ լուիցեն առանց քարոզչի, այս ինքն առանց մեկնչի, որպէս և Փիղիպոս՝ ներքինւոյն, և զիւրդ

1 Եօրինակին շեղոս :

քարոզեցեն նոցա առաքեալքն՝ թէ ոչ առաքեսցին առ նոսա . կամ՝ յամելով ոչ յամեսցին առաքեալքն առ նս, զի ճեպեցան ելին նոքա շրջել ՚ի մէջ հեթա-նոսաց : Կամ զի այս, ասեն, որ պարտ էր լինել նոցա՝ եղև, և նոքա ոչ կամեցան ունկնդիր լինել քարոզչին, այն որ գրեալն էր վասն նոցա . « Իբրև՝ զի գեղեցիկ են ոտք՝ որ աւետարանեն զողջոյն և զխաղաղու-թի » : Այլ զոր օրինակ ՚ի ժամանակի անդ քարոզուեմարդարէիցն ոչ ամենեքին լուան, սոյնպէս և այսօր : Սոյն իսկ այս՝ որ ոչ լսեն այժմիկ, ոչ մոռացաւ զմարդարէութիւն . զի Խայի այսպէս ասաց . « Տէր, ո՞ հաւատաց ՚ի լուր մեր » :

Արդ տեսէք՝ զի հաւատք ՚ի լսելոյ են, որպէս այսօր, զի լուր ՚ի պատգամէ է : Այլ ասեմ . մի եթէ էր լուեալ հերբայեցւոց . այս քանզի ընդ ամենայն երկիր ել քարբառ առաքելոցն : Այլ թերևս թէ և աշխարհ լուաւ, Խարայէլ ոչ լուաւ : Այլ ոչ եթէ այժմիկ միայն լուան . քանզի յառաջագոյն ասացեալ էր Մովսէսի . « Նախանձեցուցից զձեզ յոր ոչ ժողովուրդ իմ, և ՚ի հեթանոս անմիտս վեճեցուցից ըզձեզ : Եւ Խայի համարձակեցաւ՝ զմահ առ յանձն, և ՚ի դէմն Որդւոյ համարձակեցաւ և ասաց . « Յայտնի եղէ ես՝ որ զիսն ոչ խնդրէին » : Այլ առ Խարայէլ այսպէս ասէ . « Զօր ցերեկ զօրհանապազ ձգեցի ըզձեռս իմ առ ժողովուրդ խիստ և հակառակող » :

ԳԼՈՒԽ ԺԱ

ՅԵՏ այսօրիկ զի ցոյց և պատմեաց ՚ի դրոց վասն ունկնդիրն ոչ լինելոյ և մերժելոյ նոցա, դարձաւ նա ՚ի զգուշացուցանել զհեթանոսս, զի մի մեղիցեն և մի հպարտացին . իբրու պատրէ նա և զհերբայեցիսն, և ցուցանէ թէ չէ փակեալ դուռն ընդդէմ նոցա՝ թէ կամին դառնալ և ապաշխարել : Մի թէ, ասէ, բնաւ ամենեկին մերժեաց անձ զժողովուրդ իւր . ոչ . իսկ ես ուստի եմ որ ընտրեցայս . ոչ ահա յԽարայէլէ եմ՝ ի կրտսեր ազգէ Բենիամենի . արդ ինև ցոյց անձ թէ ոչ մերժեաց զժողովուրդ իւր . այս ինքն զայն՝

զոր յառաջագոյնն ծանեալ : Չայնս զսակաւնն որ հաւատացեալն էին՝ կոչեաց ժողովուրդ , և ած վկայու թի բանի իւրոյ զեւթն հազար՝ որ մնացեալն էին յաւուրս Եղիայի : Սոյնպէս , ասէ , յարդ ժամանակս սակաւք մնացին ՚ի ժողովուրդ անդ , զի ընտրեցին ՚ի շնորհոս : Եւ եթէ շնորհօք են , ոչ են ՚ի գործոց օրինաց :

Իսկ արդ զի՞ այսուհետեւ . այն ինչ զոր ինդրէրն Իսրայէլ , այնմ ոչ կարաց հասանել : Բայց սակայն թէպէտ և ոչ հաս ընտրուին ամենեցուն , և ոչ զըրկեցան ոչ ամենեքին ՚ի նմանէ . զի ընտրելոց որ էին ՚ի նոսա՝ հաս , և այլոց ՚ի նոցանէ ոչ հասանելով ոչ հաս , կուրանալով կուրացան առ ժամանակ մի . որպէս յառաջագոյն կանխեաց խօսեցաւ մարգարէն վասն նոցա . ասէ . « Ետ նոցա անձ աչ » զի մի տեսցեն , և ահանջս՝ զի մի լուիցեն մինչև յայսօր ժամանակի , » : Եւ Գաւիթ այսպէս ասէ . « Իսաւարեսցին աչք նոցա , զի մի տեսցեն , » : Այլ ոչ եթէ զի գայթազդեսցին նոքա , որպէս զի կործանեսցին . այլ այս՝ զի ՚ի մեզս նոցա եղև , եղեն կեանք հեթանոսաց առ նոցա նախանձու . որպէս և ասաց . « Նախանձեցուցից զձեզ յոր ոչ ժողովուրդ , » :

Եթէ խրատունն որ եկն ՚ի վերայ նոցա ՚ի մեզս նոցա , և եղև մեծուի հեթանոսաց , զի մտին ՚ի ձեռն ելի նոցա , արդ որչափ ևս առաւել եթէ գարձցին նոքա և եղիցին քարոզք փոխանակ խաչահանուացն , և աւետարանիչք փոխանակ յապաղեցուցչաց : Ձեզ ասեմ՝ որ կոչեցեալդ էք ՚ի հեթանոսաց՝ ես Առաքեալ . այս ինքն զպաշտօն իմ , այս ինքն զինչ որ եղև ՚ի ժողովուրդն և ՚ի հեթանոսս , փառաւոր առնեմ . զի վասն այսօրիկ կամէի ես՝ թէ նախանձեցուցից ՚ի նոսա զմարմինս իմ , և ապրեցուցից զմանս ՚ի նոցանէ , որք քարոզութե բանից մերոց և նշանաց մերոց ոչ անսացին :

Բանզի տէր մեր փոխանակ ամենայնի մեռաւ , երկեալ՝ ասել թէ նախանձիմ ընդ Քրիստոս՝ եթէ մեռայց իբրև զնա , և ապրեցուցից ըստ նմանութե

նորա : Չի մի դառն է՝ որ զենաւ փոխանակ ամենեցուն , և փոխանակ նորուն իսկ Առաքելոյ : Այլ զայս զոր երկեաւն նա ասել յայտնապէս , ասաց զնա իմաւ տուածք : Այլ քանզի Քրիստոս ՚ի մարմինս նորա բնակեալ էր , ասաց՝ բայ նախանձեցուցից ՚ի մարմինս իմ . այս ինքն ՚ի տէր իմ՝ որ բնակեալ է ՚ի մարմինս իմ : Չոր օրինակ սպանաւ և ապրեցոյց զհեթանոսս , սպանայց և ես , և ապրեցուցից մահուամբ իմով զազգաւ տոհմ իմ :

Այլ զի մի կարծեսցեն հեթանոսք , եթէ ժողովրդ դեանն մուտ լինի , ինքեանք խոտին և անարգին . զի եթէ կործանուամն նոցա հաշտուի հեթանոսաց եղև , և հաշտութի նոցա կեանք խոստացեալք՝ որ լինին յետ յարութե : Չի յորժամ սկիզբն սուրբ է , և զան դուածն . և յորժամ արմատքն սուրբ են , և ոստքն . ապա թէ ոստքն արմատոյն փշրեցան և կոճուպեցան , և դու զի ձիթենի էիր վայրենի , այս ինքն զի տարագիրք էիր հեթանոսք , պատուաստեցարուք և եղէք ՚ի տեղ ժողովրդեան , մի պարծիրք . զի յետանել նոցա եղև մուտ ձեր : Չի ոչ եթէ դուք բարձեալ ունիր ՚ի վեր զարմատն . զի նոքա են առաքեալքն , որ ՚ի ժողովրդենէ անտի , որ իբրև զարմատս աւանիկ բարձեալ ունին զձեզ :

Ի՞նչու ասիցես , եթէ ոստքն առաջինք փշրեցան , զի ես ՚ի նոցա տեղի անդր պատուաստեցայց : Բարուք է . ՚ի թերահաւատուէ իւրեանց փշրեցան , և դուք հաւատովք հաստատեցարուք . և մի հպարտաւ նայք , զի ոչ եթէ ՚ի դործս ձեր եղև այս , այլ շնորհօք : Այն զի և ոչ ՚ի ժողովրդենէ անտի արգելեալ էին : Արդ երկիր դու ՚ի մեղանչելոյ . զի եթէ ՚ի բուն ոստանդր , այս ինքն եթէ յորդիս անդ Աբրահամու ոչ ինայեաց անձ՝ զի մեղան , զի անդ ՚ի ձեզ ինայէ՝ թէ մեղանչէք : Չի ահա պատուաստելով պատուաստեալ էք դուք . այս ինքն անուանելով անուանեալ էք դուք որդիք Աբրահամու : Արդ որպէս ճաշակեցաւ քեզ ՚ի կոչման անդ քու՞մ քաղցրութիւն ան , ճաշակեսցի քեզ և ելանելով ժողովրդեանն սաստիութիւն ան , զի եթէ կայցես մնայցես դու յայս հաւատս . ապա եթէ ոչ՝ և դուք կոճուպեսլիրք . և նոքա եթէ ոչ ՚ի

ամին թերահաւատութեն կացցեն , և նոքա պատու
աստեցին ¹ :

Արդ այսու երկու բանիւք զոր ասաց՝ լոյծ նա զըն
տրութեն զոր եմոյծ : Զի թէպէտ ընտրեաց , և ա
նարգեաց . ցոյց զի ոչ որ ընտրեալն են՝ ընտիրք են
քանզի եթէ մեղանչեն՝ խոտին և անարգին նոքա
Եւ ոչ որ խոտեալն են՝ խոտան են . զի եթէ ապաշխար
հեն , զողորմուի գտանեն նոքա : Եւ նոքա , ասէ , թէ
ոչ 'ի նմին թերահաւատութեն կայցեն , պատուաս
տեցին . զի կարող է անձ 'ի ձեռն քաւուէ մկրտու
թեն դարձեալ միւսանգամ պատուաստել զնոսա : Զի
եթէ դու որ 'ի վայրենի ձիթենոյ անտի էիր , այս
ինքն զի եթէ դուք որ անօրէնք էիք , և 'ի կուռն
փակեալ կայիք՝ փշրեցայք 'ի չար սովորութեց անտի
ձերոց և 'ի դառն ծնչաց անտի ձերոց , և անուանե
ցայք դուք որդիք Աբրահամու , որչափ ևս առաւել
նոցա դիւրին իցէ . զի ոչ եթէ յօտար հարս պատու
աստին նոքա , այլ յԱբրահամ յաղբեւերն իւրեանց
և յարմատ՝ ուստի եղեն՝ պատուաստին :

Ամիմ ես , եղբարք , եթէ գիտակ լինիջիք դուք
սակաւիկ մի խորհրդոցս այսոցիկ : Այս ինքն զի սգաս
ջիք դուք սակաւիկ մի խորհրդեանս այսմիկ , զի մի և
եթ իցէք իբրև զայնոսիկ՝ որ յանձինս իւրեանց և եթ
են իմաստունք : Զի կուրութի փոքր 'ի շատէ մուտ
'ի նոսա : Թերեւս այն իցէ , զի ասէ . «Մի ասեր 'ի սրտի
քում՝ թէ ով ել յերկինս և իջոց զԲրիստոս » : Յայս
միկ իսկ կուրացան նոքա՝ թէ զիարդ ծնաներ անձ
այն զի և 'ի հեթանոսաց անտի ոմանք կուրացան նո
վաւ , և խոտեցան և ելին յեկեղեցոյ . որպէս և ժո
ղովուրդն : Փոխանակ զի ոչ ընբերանեցան և կարկե
ցան նոքա ելիւք ժողովրդեանն , կարող էր անձ հա
ճել և հաւանեցուցանել զնոսա . այլ ոչ հաճեաց և
հաւանեցոյց , քանզի եկեալ հասեալ էր ժամանակ
մտին հեթանոսաց : Եւ իբրև մտին հեթանոսք , հա
ւանեցոյց զնոսա 'ի ձեռն Պաւղոսի , այն որ յափշտա
կեցաւ և լուաւ բանս անձառս , և բաց նոցա դուռն
'ի կեանս , այն որ յառաջագոյն ասացեալն էր վասն

¹ Յօրինակին պատահասեւոյն :

նորա՝ եթէ «Եկեացէ՛ի Սիօնէ փրկիչ, և դարձուցէ զամբարշտութիս Յակովբայ. և այս նոցա որ յինէն ուխտ պատուիրանի, ՚ի ժամանակի իբրև քաւիցեմ՝ ես զմեզս նոցա մկրտուիք» :

Թէպէտ ըստ աւետարանին թշնամի են, վասն զի ՚ի խաչն հանին. սակայն ըստ ընտրութե սիրելիք են վասն հարցն : Անպեղջ են շնորհքն և կոչումն անյ, այն որ եղեն առ հարս նոցա, եթէ դարձցին և ապաշխարեցեն որդիք նոցա : Զի ահա աւասիկ և դուք երբեմն ապստամբք էիք յայ, բայց արդ ողորմութի դտիք ձրի վասն թերահաւատութե նոցա : Զի ոչ կամեցան հաւանել, աժ արդեւ և փակեաց զնոսա : Եւ վկայէ այն՝ որ ՚ի վերոյն է, յայնմիկ՝ զի ոչ հաւանեցան, զի ձեզ ողորմեցի : Զօրութի բանի նորա այս. զի արդեւ և փակեաց զնոսա ՚ի ներքոյ դատակրնքի վճարանաց. զի դարձեալ միւսանգամ ժողովուրդ յայտնի նշանաւոր անյ պատարագօք և տասանորդօք, մարդարելիք և թագաւորօք, որպէս զիւարդ էին յառաջ, այլ մի ևս եղիցին : Մեղան նորա որ թուն, և այս ամենայն կայր ևս առ նոսա : Այլ ոչ ողորմեցաւ նոցա այժմ, որպէս սովորն էր, զի ամենեցուն ողորմեցի. և նոցա ողորմեցի՝ եթէ կամիցին դառնալ և ապաշխարել :

Միտք մեծուէ, իմաստութե և գիտութեն անյ վասն այսց՝ զոր արար նա ՚ի մէջ ժողովրդեանն և հեթանոսաց, զի իբրև առանց քննելոյ են դատաստանք նորա՝ որ ՚ի մէջ ժողովրդեանն եղև. և ճանապարհք նորա՝ որ ՚ի մէջ հեթանոսաց՝ առանց քննելոյ են : Զի ո՞ երբէք գիտաց զմիտսն անյ յառաջագոյն, թէ զայս առնելոյ էր նա. կամ ո՞ երբէք եղև խորհրդակից նորա ՚ի ժամանակի իբրև կամեցաւ նա առնել զայս. կամ զինչ փոխ ետ նմա ժողովուրդն թէ տրբտրնջեցէ՝ թէ ոչ հատոյց անդրէն զփոխարէնն : Զի ամենայն ՚ի նմանէ լինի տուեալ, և ամենայն վասն նորա եղև. զի վասն երկոյունց նմա փառք և օրհնութի յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն :

ԳԼՈՒԽ ԺԲ

ՅԵՑ այսորիկ զի ասաց նա վասն ելին ժողովորդեանն և վասն մտին հեթանոսաց, դարձաւ նա յանդիմանել և կշտամբել զհռովմայեցիսն՝ վարել զանձինս իւրեանց հեզուժք և հանդարտութք և զգուշուք. և զինորդեացին նոքա՝ ՚ի միտս իւրեանց, և ընտրեսցեն զբարիս, և հեռացեն ՚ի չարեաց: Ազաչեմ, ասէ, զձեզ՝ պատրաստեցէք զմարմինս ձեր պատարագ. ոչ իբրև զանասունսն որ սպանեալն լինէին, և եդեալ լինէին ՚ի վերայ սեղանոյն՝ որ խափանեցաւ, այլ եղիջիք դուք պատարագ կենդանի, սուրբ, և հաճոյ այ՝ ՚ի ձեռն այսր կենդանի պաշտաման. այս ինքն որ քարոզիդ ՚ի մէջ այսօր. և քըննել մարթասջիք՝ թէ ո՞ր իցեն կամք այ՝ բարին, հաճոյն և կատարեալն:

Դարձեալ միւսանգամ սկսաւ խրատել և յանդիմանել զնոսա, զի մի անգոսնեսցեն զմիմեանս վասն առաւելուէ պարգևացն Հոգւոյն զոր ունէին նոքա: Ջայս, ասէ, ասեմք վասն շնորհացն այ՝ որ տուան ինձ անմի՝ որ են ՚ի ձեզ. այս ինքն է ընդ ամենեսին ընդ ձեզ: Մի ինչ առաւել խորհեսջիք քան զոր արժան է. այս՝ զի մի ինդրեսցեն իւրեանց պարգևս մեծամեծս աւելի քան զկարն իւրեանց, և ոչ իցէ արժան թէ տացի նոցա, զի մի վնասիցեն նոքօք: Այլ խորհելն ՚ի հնազանդութի սրբութե, այս ինքն պահել զհեզութի սգաստուէ. զի իւրաքանչիւր որպէս անձ բարժանեաց ըստ չափոյն հաւատոց:

Եհա է որպէս բարժանեալ են պաշտամունք անդամոց մարմնոյ, սոյնպէս որոշեալ և բարժանեալ են շնորհք Հոգւոյն. զի ամենեքին մեք մի մարմին եմք ՚ի Քրիստոս, որպէս և անդամք եմք միմեանց: Արդ եթէ ունիմք մեք շնորհս պարգևաց՝ որ միմեանց չեն նման, սակայն եկեղեցւոյ ամենեքին ՚ի պէտս գործոյ են: Ջի է՝ որում մարգարէութի տուեալ է նմա ըստ չափոյ հաւատոց իւրոց: Եւ այսպէս շնորհք տրուեալ են ՚ի մի միջէ անտի իւրաքանչիւր ըստ օգտուէ

իւրում : Արդ 'ի պատիւ զմիմեամբք եղիջիք ելանել, հանդերձ այլովք բազմօք պատուիրանօք՝ որ մերձ են առ այս պատուիրան :

ԳԼՈՒԽ ԺԳ

ՄԱՐՁԵԱԼ գրէ առ նոսա 'ի խոնարհուէ ունել զանձինս իւրեանց . ոչ առ վարդապետս իւրեանց միայն , այլ և առ իշխանս աշխարհի : Ամենայն անձն , ասէ , որ ընդ իշխանութիւն իցեն , 'ի հնազանդութե կացցեն . քանզի չեն ուստեք իշխանութիւնք , եթէ ոչ յայ : Եթէ անօրէն և խիստ իցէ , 'ի խրատ անօրինաց և 'ի քննումն արդարոց տուեալ լինի նա . և եթէ քաղցր և ստոյգ իցէ , ողորմութիւնք տուեալ է նա : Եւ որպէս զհարդ իցեն նոքա , յոր իրս և իցեն , սակայն այ հրամանաւ են : Եւ արդ այսուհետև որ հաւկառակ կայ իշխանին՝ որ կռիիչ է չարաց , կամայն այ հակառակ կայ . և որ հակառակն կան , յետ այ սորիկ անձանց իւրեանց դատաստանս ընդունին :

Կամիս եթէ ոչ երկիցես դու յիշխանաց անտի . բարիս գործես ջիր , և փոխանակ երկիւղին քո 'ի նոցանէն՝ գովեստն քո բազմացի 'ի նոցանէն : Զի այ պաշտօնեայ է նա , զի 'ի նմա կատարին կամք այ առ կողմն արդարոց և անօրինաց : Ապա եթէ չար գործես , երկիր և մի առներ . զի ոչ եթէ ընդունայն ինչ սուսեր ածեալ է նորա ընդ մէջ : Արդ հարկ է հնազանդ լինել , ոչ վասն զի վրէժխնդիր է նա բարկուէ , այլ և վասն խղճի մտացն մերոց . այս ինքն վասն մըտացն մերոց , զի մի դսրովեսցեն զմեզ . զի լցաք բարկութիւնք , և կացաք հակառակ ընդդէմ՝ նոցա յետ պատուիրանին որ պատուիրեցաւ մեզ՝ թէ մի կայցէք հակառակ ընդդէմ՝ նոցա : Զի վասն այսորիկ և հարկրս հարկանէք դուք , զի պաշտօնեայք էք դուք այ , այն որ վասն խոնարհուէ իւրոց հարկս ետ վասն ձեր , զի ձեզ օրինակ լիցի : Այսուհետև հատուցէք իւրաքանչիւր զպարտիս , և մի ումեք մի ինչ պարտապան գտանիցիք . բայց միայն զմիմեանս սիրելոյ : Զի որ սիրէ զընկեր իւր , զամենայն օրէնն կատարէ : Այսն

այնր զի ասէ . մի՛ շնար, մի՛ գողանար, այլովք հան-
գերձ, յայս բան կատարին՝ զի ասէ . սիրեացես զըն-
կեր քո իբրև զանձն քո : Այն իսկ է զի ասէ . սէր
եղբարց չար ինչ ոչ գործէ :

ԳԼՈՒԽ ԺԴ

ԱՅՑ որ տկարն է ՚ի հաւատոց՝ թէ զայս կե-
րայց, և զայս ոչ կերայց, զնա ընկալարուք : Ոմն հա-
ւատայ ուտել զամենայն . և այնպիսին թէպէտ և ան-
ձին իւրում ինչ վնաս ոչ լինի, սակայն ընկերին վնաս
լինի . զի որ հիւանդն է մտովք իւրովք, նա բանջար
ուտէ : Զի այն որ ուտէն, զպահողն որ ոչն ուտէ՝ մի
խափանեացէ . և պահողն որ ոչն ուտէ, զայն որ ու-
տէ՝ մի դատեսցի . զի անձ զնա ընկալաւ վասն հաւա-
տոց իւրոց : Արդ դու ո՞վ ես՝ որ դատիս զայլոյ ծա-
ռայ . եթէ չկայ, այս ինքն եթէ հիւանդանայ, կա-
րող է անձ հաստատել զնա : Ոմն պահէ որ ըստ օրէ,
ոմն պահէ զօրհանապազ . զի են որ զնշանաւոր աւ-
ուրս պահեն, և են որ զամենայն աւուրս կենաց իւ-
րեանց : Իւրաքանչիւր յիւրում չափու և կայցէ . թէ
մեծ իցէ, և եթէ փոքր իցէ, հաստատելով հաստա-
տիցի ՚ի նմա : Եւ արասցէ զայն վասն յուսոյ, և մի
վասն ընդունայն պարծանաց :

Վմենայն ոք որ խորհի զօրն, տեսուն խորհեսցի .
և որ ուտէն, տերամբ կերիցէ, և զանձ օրհնեսցէ :
Եթէ կենդանի եմք, և եթէ մեռեալ եմք, տեսուն
եմք . զի վասն այսորիկ իսկ և Քրիստոս մեռաւ և
յարեաւ եկեաց, զի մեռելոց և կենդանեաց առ հա-
սարակ տիրեսցէ : Գու զի՞ դատիս զեղբայր քո՝ որ ու-
տէ . կամ դու զի՞ անգոսնես զեղբայր քո՝ որ պարհէ .
քանզի իւրաքանչիւր մարդ ՚ի մէնջ պատասխանի տա-
լոց է այժ փոխանակ գործոց իւրոց : Մի՛ այսուհետև
զմիմեանս դատապարտէք . այլ զայս դիք ՚ի մտի ձե-
րում, զի ոչ՝ ոք երբէք գայթաղու թի դիցէ եղբոր
իւրում : Զայս գիտեմ և հաստատեալ եմ, և ոչ ՚ի

մտաց իմոց՝ այլ տերամբ իմով որ յիս է, զի ոչ ինչ է պիղծ նովաւ : Որ հիւանդն է մտովք իւրովք, այս ինքն խորհրդովք իւրօք, ամենայն ինչ պիղծ է նմա :

Ի այց զայս զոր գրեաց առ հռովմայեցիսն, այն էն զոր գրեաց առ կորնթացիսն . զի և ՚ի հռովմէ ուտէին հաւատացեալք ընդ անհաւատս՝ ի տան կռոցն . այլ ոչ եթէ զմիս զոհեալ և զգինի նուիրեալ, այլ միս սուրբ և գինի պարզ ՚ի խորհրդոց կռապաշտութի : Եւ քանզի ետես Առաքեալ՝ եթէ գայթաղին ՚ի նոսա տեսողքն, արար զայնոսիկ որ ուտէինն՝՝ հաւատացեալս, զի մի յամօթ արասցէ զնոսա : Եւ կռչեաց զտեսողսն հիւանդս, և ասաց . «Մի, ասէ, կերակրովք քով՝ որ քեզ ոչ վնասէ՝ զնա կորուսաներ, վասն որոյ Քրիստոս մեռաւ », : Մի, ասէ, հայհոյեսցէ զքեզ նոյն իսկ բարին զոր գործես դու . զի արքայութիւն այն որում կարօտեալ փափագեալ ակն ունիմք նմա, ոչ եթէ այնու կերակրովն ստանամք զնա, այլ արդարութիւն և խաղաղութիւն, զոր առնիցես դու ՚ի մէջքս և եղբօրն քում : Զի որ յայսմիկ՝ զոր համարեցայ ես՝ ծառայէ Քրիստոսի, հաճոյ է նա նոյ, և ընտիր է նա մարդկան . այս ինքն զի գայթաղութիւն եղբօր իւրումնա ոչ լինի : Զի թէպէտ և ամենայն ինչ սուրբ է, որպէս և ասացի, այլ չար այնմ մարդոյ է՝ որ խղձիւ և գայթաղութիւն այլոց ուտէ :

Ի առ է բնաւ ոչ ուտել միս, և ոչ որով եղբայրն քո գայթաղի : Ապա եթէ ասիցես՝ եթէ հաւատովք ուտեմ, եթէ հաւատս ունիս դու, յանձն քո պարծես ջիր նոքօք առ նիծ, և ոչ առաջի այնոցիկ՝ որ գայթաղին ՚ի քեզ : Երանի է այնմիկ՝ որ ոչ դատեսցէ զանձն իւր յայնմիկ՝ զոր խրատեացն . կամ զի բարեղբ խրատեաց, և ոչ դատին զնա խորհուրդք իւր՝ թէ չարաչար խրատեաց . կամ զի ոչ դատեցաւ, և դատապարտեաց զանձն իւր վասն գործոց բարեաց զոր գործեցին ընկերք իւր, և ինքն ոչ գործեաց : Եւ զի արգելէ նա զհիւանդս, զի բնաւ ամենևին անդր մի երթիցեն՝ ասաց . «Իսկ որ խորոզն է, եթէ ուտէ՝ դատապարտի, զի ոչ հաւատովք սրբէ և ուտէ » :

ԳԼՈՒԽ ԺԵ

Եւ զի արդեւ չէ և զհաւատացեալն, ասաց. պարտ է, ասէ, մեզ որ կարողքս եմք՝ զտկարութիւն տը կարաց բառնալ. և ոչ եթէ հիւանդութի՛ն ՚ի վերայ տանջանաց զոր ունին նոքա՝ յաւելուլնոցա. և մի ան ձանց և եթէ հաճոյ լինել իւրաքանչիւր ՚ի մէջ, այլ և ընկերաց իւրոց հաճոյ լիցի ՚ի բարիս, և նմանեսցէ նա այսուիկ Քրիստոսի՝ որ ոչն անձին իւրում միայն եղև հաճոյ. որպէս և գրեալ է, եթէ «Նախատինք նախատչաց քոց անկան ՚ի վերայ իմ» : Ասեմ, եթէ Քրիստոս Յիսուս թէպէտ յանձն առ զԹլփատութի՛ն, այլ ճշմարտութիւնն այնա ինքն եղև Թլփատութի՛ն. այս ինքն նա լից զտեղի Թլփատութեն, զի հաստատուն լիցին աւետիք հարցն. զգեցաւ տէր մեր մարմին Թլփատեալ ՚ի Թլփատեալ հարց անտի :

Եւ զի ասաց, բայ «Հաստատուն լիցին աւետիք հարցն», այն է՝ զի ասէ. «Եւ ես անարգեցից զլաւակ որ դուոցն Իսրայէլն». այս ինքն ոչ անարգեցից : Սոյն իսկ այս լցեալ կատարեցաւ միոյն, որպէս զի լցեալ կատարեցաւ դարուն չորրորդի՛ն ձեռն Քաղաքու և Յիստոսի : Եւ վասն զի այս անուն հարցն պարծանք էր Թլփատելոցն, իսկ հեթանոսք անթլփատք՝ զի չիք նոցա հարք Թլփատեալք՝ փառաւոր արասցեն զանձ վասն ողորմուէ. այս ինքն ինքեանք իսկ հեթանոսք եղիցին ՚ի տեղ հարցն Թլփատելոց : Նա և վասն այսորիկ իսկ զգեցաւ տէր մեր մարմին Թլփատեալ, զի օրհնեսցէ նովաւ զհեթանոսս անթլփատս՝ հաւասարորդ հաւատոցն Աբրահամու, այն որ յանթլփատութենէ անտի էին :

Եւ նա վկայութի՛ն այնմիկ, եթէ հեթանոսք վասն ողորմութեան փառաւոր արասցեն. և ասաց, բայ գրեալ է՝ եթէ «Գոստովան եղէցքեզ ՚ի հեթանոսս», և դարձեալ ասէ. «Ուրախ լերուք հեթանոսք հանդերձ ժողովրդեամբ այն», դարձեալ ասէ. «Օրհնեսցէք ամենայն հեթանոսք զտէր», Եւ զայս զի երկրորդեաց, զի ցուցցէ և յայտ արասցէ՝ եթէ յաւուրց անտի մար-

գարեից նոցա դրոշմեալ էր մուտն հեթանոսաց , որ լինեւոցն էր 'ի ձեռն արմատոյն Յիսեայ' որ յայտնեւոցն էր , 'ի նա հեթանոսք յուսասցին :

Արդ ունիմ ես պարծանս ոչ արտաքոյ քան զՔրիստոս , այլ 'ի Քրիստոս Յիսուս առ անձ . քանզի ոչ եթէ իշխեմ խօսել ինչ քան զոր գործեաց Քրիստոս 'ի ձեռն իմ . զի գործքն որ գործին ինև՝ նոքա վկայեն քանից իմոց : Սոքին իսկ այս որ եղեն յիս 'ի մէջ հեթանոսաց՝ ոչ եթէ լոկ բանիւք եղեն , այլ արդեամբք և զօրուբք և նշանօք և արուեստիւք և զօրութիւն հոգւոյն ան : Այն զի նովաւ հաս ինձ շրջեալ յերուսաղէմէ մինչև 'ի կողմանս լիւրիկացւոց՝ լի առնել զամենայն աշխարհս զաւետարանն Քրիստոսի : Զի ոչ կամիմ ես քարոզել զաւետարանն , ուր միանգամ անուանեալ իցէ անունն Քրիստոսի . այլ այնմ որ գրեալն է . առ . « Արոց ոչ ասացաւ վրձնորա՝ տեսցեն զնա » : Ինև կամիմ ես կատարել զայս . զի աւետարանեցից ես զնա , ուր ոչ իցէ լուեալ զլուր նորա : Զի մի երբէք 'ի վերայ այլոյ հիման չինիցեմ . այս ինքն , մտից քարոզեցից 'ի տեղի՝ ուր կանխեցին մըտին ընկերք իմ : Արդ քան զի չիք տեղի դատարկ յայս գաւառս , քանզի լցի ես զսոսա աւետարանաւն Քրի :

Աւ քանզի անձուկ յոյժ ունէի ես տեսանել զձեզ , յորժամ անցանիցեմ ես 'ի կողմանս սպանիացւոց , տեսից ես զձեզ , և լցայց ես ձեօք . այս ինքն շահեցայց : Բայց այժմիկ երթամ ես յերուսաղէմ վասն պաշտաման սրբոցն՝ որ են յերուսաղէմ . զի հաճոյ թուեցաւ մահիդոնացւոցն և արայացւոցն հաւատարութիւն ինչ՝ առնել պաշտաման տրոց . այս ինքն զի հաւասարեցցին ընդ աղքատն ընդ սուրբս՝ որ են յերուսաղէմ : Զի զպարտիս իւրեանց հատուցանեն նոցա , այսուիկ զոր տանս տանել նոցա : Զի հողևոր իրացն նոցա կցորդ են , այս ինքն յաւետարանի անդր . պարտին և մարմնաւորացն 'ի ձեռն տրոցն հարկատու լինել նոցա : Զայս յորժամ կատարեցից՝ եկից առ ձեզ , և 'ի ձէնջ յուղարկեցայց 'ի Սպանիա : Գիտեմ զ'ի գալ անդ առ ձեզ՝ հրամանաւ տեառն աւետարանի

եկից : Աղաչեմ՝ զձեզ, եղբարք, օգնական լինել ձեզ
ինձ յաղօթս առ անձ, զի ապրեցայց ես յապստամ
բայն՝ որ են ՚ի հրէաստանի . զի պատարագքն պաշ-
տաման մերոյ զոր տանիմք մեք յԵրուսաղէմ, ընդու-
նելի լիցին առաջի տեառն, և խնդութք եկից ես առ
ձեզ ՚ի կամս անյ :

ԳԼՈՒԽ ԺԶ

ԱՆՁԵՄ զձեզ, եղբարք, դէտ ակն կալջիք ՚ի վր
այնոցիկ՝ որ առնեն զհերձուածս, և զնեն զգայթագ-
ղուիս . զի այնպիսիքն տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիս-
տոսի ոչ ծառայեն, այլ պորտոյն իւրեանց . և քաղցր
բանիւք և օրհնելովն իւրեանց խաբեն և պատրեն,
և գերեն զմիտս անմեղաց : Զի ձեր հնազանդութի
յամենայն կողմանս հասցէ . կամ զնացքն ձեր բա-
րիք առ ամենայն մարդ հասցեն, կամ աւետարան
զոր առէք ընկալայք՝ առաջի ամենայն մարդոյ քա-
րողեսցի : Եւ անձ խաղաղութե խորտակեսցէ զսատա-
նայ՝ որ աշխատն առնէ զձեզ այսու ամենայնիւ . և
դիցէ զնա ՚ի ներքոյ ոտից ձերոյ . փոխանակ զի կա-
մեցաւ նա յողբողգեղ գ. քարոզութի բերանոյ ձերոյ :

ՆՈՐՐՆԹՒՆՅԻՍ ԸՌԸՊՅԻՆ

ԼՌ կորընթացիսն, իբրև եկն եհաս առ նոսա աւետարանն 'ի ձեռն Պաւղոսի, և ընկալան զՀոգին, տիրեաց 'ի նոսա հպարտութի ամպարտաւանութե 'ի ձեռն շնորհացն պարգևաց Հոգւոյն : Եւ սկսաւ մի մի 'ի նոցանէն յաճախել մերձեցուցանել առ ինքն զմերձաւոր իւր : Եւ զառաջին զոր աշակերտէր՝ փութայր վաղվաղակի վարդապետն իւր և մկրտէր զնա . զի թէ գուցէ այլ ոք յառաջեսցէ, տացէ նմա կնիք, և կոչեսցէ զնա յանուն իւր : Զի թէ պէտ և զնոր քարոզութիւն քարոզէին նոքա, սակայն զհին սովորութի սգեսցեալ էին : Թէ պէտ և ազանդք ուխտից սրոշեալք, որպէս տանն Պղատովնեայ և Արիստատողեայ չէին նոցա, սակայն սովորութիւն հերձուածոց՝ որպէս նոցայն, նոյնպէս և նոցա 'ի նոսին : Իսկ յառաջնորդս նոցա և 'ի վարդապետս ոմն հերբայեցի էր, և այսուիկ 'ի վերայ ընկերաց իւրոց հպարտացեալ ամպարտաւանէր . և ոմն իմաստուն էր, և ոմն մեծատուն էր և տուրս բաշխէր, և ոմն մարգարէութի ունէր, և ոմն ազգս լեզուաց, և ոմն թարգմանութի լեզուաց, և ոմն հալածանօք հալածեցաւ և չարչարեցաւ վասն աւետարանին : Այլ իբրև իւրաքանչիւր 'ի սոցանէն յայն ինչ զոր ունէր առ ինքն՝ նովին և ձեռն յանձին հարեալ հպարտացեալ և պարծէր, սակայն աշակերտքն նոցա աւելի քան զնոսա նոքիմբք պարծանօք վարդապետացն պարծէին նոքա : Առաքեալ գրել նոցա խոնարհութի՝ յասել իւրում այսպէս :

ԳԼՈՒԽ Ա

ՊԱՒՂՈՍ առաքեալ Յիսուսի Քրիստոսի 'ի կամսն
այ, որ եղև վասն դարձին ձերոյ . և Սոսթենէս եղ-
բայր : Կցորդ արար իւր եղբայր 'ի Թղթի . զի ուսու-
ցէ նոցա, զի եթէ եղբայր վասն խոնարհութե Պաւ-
ղոսի վերացաւ, մինչև զի անուն իւր ընդ Առաքելոյ
'ի Թղթի գրեսցի, ո՞րչափ ևս առաւել նոքա հաւա-
սարեսցեն և միաբանեսցին ընդ միմեանս . զի գրէ ե-
թէ միազոյգ են նոքա : Եկեղեցոյդ կորընթացուց՝ որ
հիւանդացաւդ, և ամենեցուն որ կարգան յամենայն
տեղիս զանուն տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, որ
ցարդ ևս չև է հիւանդացեալ նոցա : Գոհանամ
զայ յամենայն ժամ, զի ոչ նուազեալք եղերուք դուք,
և ոչ 'ի մի շնորհս որ տուեալն են այլոց եկեղեցեաց :
Եւ այս միայն պակաս է ձեզ, ակն ունել յայտնուեն
տեառն մերոյ, զի անբիծք և անարատք գտանիջիք՝
դուք յայնմ աւուր :

Եղաչեմ զձեզ, եղբարք, զի զմի բան կալջիք դուք
ամենեքեան, և մի լիցին 'ի ձեզ հերձուածք . այլ ե-
ղերուք դուք ամենեքին 'ի մի բան և 'ի մի խորհուրդ .
փոխանակ զի էք դուք այժմիկ 'ի միտս բաժանեալս :
Ազդ եղև ինձ վասն ձեր, եղբարք, 'ի քղուայացուց
անտի . ոչ իբրև չարախօս էին զձէնջ, այլ իբրև տրտ-
մեալ էին վասն ձեր : Արդ ազդ եղև ինձ՝ եթէ հա-
կառակուիք իմն պաշտին 'ի ձեզ : Այս զոր ասեմս,
ոմանք 'ի ձէնջ ասեն՝ մեք պաւղոսեան եմք . ոմանք
ասեն՝ ապողոսեան եմք : Խոնարհեցոյց և յայսմ վայրի
զանձն իւրքան զԱպաւղոս, զի յամօթ արասցէ զայ-
նոսիկ՝ որ 'ի վերայ միմեանց բարձրացեալ հպար-
տանային : Զի ոչ եթէ յանուն Պաւղոսի և Ապողո-
սի, և ոչ յանուն Պետրոսի և Քսի անուանեալ լինէ-
ին . յանուն վարդապետաց իւրեանց կոչեալ լինէին :
Եւ զի մի յամօթ արասցէ զնս, և յայտնեսցէ 'ի մէջ
աշխարհի զանուանս նոցա, թաքուցանէ զանուանս

նոցա՝ զի մի խայտառակեացին . գրեաց զիւր անուն և զընկերաց և զտեառնն ամենեցուն , զի բայ թերևս յանդիմանեացին և կշտամբեացին , և եկեացեն 'ի խոնարհութիւն հեզութեան :

Ս'ի թէ , ասէ , Պաւղոս 'ի խաչ ելեալ է վասն ձեր , և կամ յանուն Պաւղոսի մկրտեցարուք դուք , զի յանուն Պաւղոսի աւագիկ հպարտացեալ պարծիք դուք : Գոհանամ զայ , զի զոք 'ի ձէնջ ես ոչ մկրտեցի : Բայց դարձեալ գոհանամ , զի զերկուս 'ի ձէնջ մկրտեցի . զի գիտաւ իք եթէ յանուն Քրիստոսի մկրտեցի : Զի ոչ առաքեաց զիս Քրիստոս մկրտել փութապէս վազ վաղակի , որպէս դուքդ առնէք , այլ աւետարանել . ոչ եթէ ճարտարուք բանից , որպէս և ոմանք 'ի ձէնջ ձեռն յանձին հարեալ պարծին նովաւ : Զի եթէ մկրտանէ իմաստութիւն , ընդունայն լինի զօրուի խաչին՝ այն՝ որ առաքինեցան 'ի մէջ ամենայն հեթանոսաց առանց իմաստութե : Զի թէպէտ և Յունաց մոլորելոց զինի իմաստութեան՝ յիմարուի է բան խաչին , սակայն մեզ փրկելոցս՝ որ կենդանացաքս նովաւ՝ զօրութիւնն է այ :

Նւ զի մի կարծիցէք եթէ ես անարգեցի զիմաստութիւն , յայնմիկ՝ զի հասու ոչ եղէ նմա , լուարուք դուք իբր 'ի գրոց . զի որպէս յառաջագոյն անարգեալ էի , խոտեալ էր ըստ մարգարէուէ հոգւոյ . զի գրեալ է այսպէս . ասէ . «Վորուսից զճարտարուի ճարտարաց , և զիմաստուի զիտնոց անարգեցից » : Արդ ո՛ր է իմաստութիւն որ հպարտանայ , կամ զպիրն որ պարծի , կամ քննիչն որ քննէ ճարտարութիւն և խորագիտութիւն զքնինս աշխարհիս այսորիկ : Զի ահա յիմարեցոյց ան . այս ինքն զի անարգեաց և խոտեաց ան զիմաստութիւն աշխարհիս այսորիկ : Քանզի իմաստութիւնն այ ոչ ծանեաւ աշխարհ զիմաստութիւնն այ , արդ այսօր հաճեցաւ ան փոխանակ իմաստութիւնն՝ յիմարութիւն , այս ինքն միամտութիւն քարոզուէս այսորիկ , ապրեցուցանել զհաւատացեալս : Եւ քանզի Հրեայք զնշանս խնդրեն և ոչ զիմաստութիւն տանն Պղատոնեայ , և հեթանոսք զիմաստութիւն խնդրեն առաւել՝ քան

զնշանս, այլ մեք քարոզեմք զիսաչեղեանն Քրիստոս .
 դայթագղուծի է և չարչարանք նորա և Հրէից նշա-
 նախնդրաց, և յիմարուի է նա և հեթանոսացն ի-
 մաստուծիւնախնդրաց : Այնոցիկ՝ որ կոչեալ են ՚ի
 Հրէից կամ ՚ի հեթանոսաց՝ Քրիստոս զօրուի այ և
 իմաստուի նորա : Զօրուծի է նա այ, զի խափանեաց
 զամենայն կուռս . և իմաստուի է դարձեալ նորա,
 զի հաճեաց և հաւանեցոյց խաղաղուք զվայրենու-
 թիւնն հեթանոսաց :

Արդ առէք դուք ձեզ առակ օրինակի ՚ի կոչ-
 մանէ անտի ձերմէ . զի ոչ բազում իմաստունք են ՚ի
 ձեզ մարմնով : Զի եթէ իմաստուծի ինչ պիտոյ էր,
 զսոսիւստոսս ընտրէր, և ոչ զորսորդս : Նա և ոչ հզօրք
 և ազնուականք բազում ինչ են ՚ի ձեզ : Այլ ընտրեաց
 նա զանիմաստս, զի յամօթ արասցէ նոքօք զիմաս-
 տունսն մոլորեալս . և զտկարս ընտրեաց, զի յամօթ
 արասցէ նոքօք զհզօրսն՝ որ եղեալ են ՚ի կոխան ցան-
 կուծեց : Եւ ընտրեաց զանտոհման և զանարգն և որ
 բնաւն եղեալ իսկ չէր, զի խափանեացէ զպարծանս
 հպարտուէ զայնոցիկ՝ որ եղեալն են . զի մի պարծեա-
 ցի ամենայն մարմնաւոր այսուիկ՝ որ անարգեցաւս
 առաջի այ : Այլ զի ՚ի նմանէ դուք էք ՚ի Քրիստոս
 Յիսուս . զի նա ինքն եղև մեզ իմաստուի, զի ՚ի ձեռն
 պարգևաց շնորհացն նորա խօսիմք մեք . և արդա-
 րուծի մեր, զի օգնուծք նորա արդարացուցանեմք
 մեք . և փրկուի մեր, զի մահուամբ նորա փրկեցաք
 մեք . և սրբուի մեր, զի մկրտուք նորա քաւեցաք մեք :
 Զի անմիւ նովաւ պարծեացուք մեք, և ոչ գործովք մե-
 րովք . ոսկ և գրեալ է . որ պարծի, ՚ի տէր պարծեացի :

ԳԼՈՒԽ Բ

Այլ և ես թէպէտ և եկի առ ձեզ, ոչ եթէ ա-
 ռաւելուծք բանիւք, իմաստուծք հրետորէից, և ոչ
 իմաստուծք պւետէից աւետարանեցի ես ձեզ զիսոր-
 հուրդն այ . և ոչ ՚ի մտի իմում եզի ես աւելի ինչ
 գիտել, բայց միայն զՅիսուս Քրիստոս, և զսոյն խաչ-
 ելեալ : Եւ ես տկարուծք, երկիւղիւ և դողուք բազ-

մաւ, և ոչ պարծանօք և հպարտուիք եղէ ես առ ձեզ : Եւ բանն իմ և քարոզուին իմ ոչ եթէ պատիր բանիւք իմաստութե, այլ արդեամբք հոգւոյն զօրուիք, այս ինքն արդեամբք ՚ի գրոց հոգւոց . և զօրուիք նշանաց : Եւ զայս զոր գործեցի, զի մի եղիցին հաւատքն ձեր յիմաստուէ մարդկան, այլ ՚ի զօրուի անտի այ :

Օ իմաստութի խօսիմք մեք ոչ եթէ ընդ տղայս, այլ ընդ կատարեալս . զիմաստութի ոչ զաշխարհիս այսորիկ, և ոչ զիշխանաց ժամանակացս այսոցիկ՝ որ խափանելոցս են, այլ խօսիմք զիմաստուի այ ՚ի խորհուրդս ծածկեալս . այս ինքն ՚ի ձեռն խորհրդոցն՝ որ ակնարկեալ էին ՚ի մարդարեան, այն որ ծածկեալն էր ճգրտութի նորա յամենայնէ, այն զոր ընտրեաց անձ կանխաւ ՚ի փառս իւր յառաջ քան զաշխարհ . այս՝ զի ընտրեալ էր սա յառաջ քան զաշխարհ ՚ի խորհուրդս այ ՚ի վախճանի ժամանակաց լինել : Զոր մի յիշխանաց, այս ինքն թէ մի ՚ի քահանայից անտի՝ ոչ գիտաց . զի եթէ էր գիտացեալ, արդեւք ոչ ՚ի խաչ հանեալ լիներ զտէրն փառաց : Այն իսկ է զոր ասացին առաքեալքն . գիտեմք եթէ մուրուիք խաբէութի գործեցէք դուք զայդ . արդ դարձարուք և ապաշաւեցէք, և ոչ որ համարի ձեզ զայդ ՚ի մեղս :

Մյլ որպէս գրեալ է . « Զոր ակն ոչ ետես, և ունին ոչ լուաւ », : Եւ ուր գրեալ է զայս . այլ յաւետարանի անդ ան մերոյ զոր ասաց՝ եթէ « Թագաւորք և արդարք ցանկացան տեսանել զոր դուքդ տեսանէք, և ոչ տեսին . և լսել յինէն զոր դուքդ լսէք, և ոչ լուան », : Այլ մեզ յայտնեաց Հոգւով իւրով : Կամ զօրութիք զոր գործէր ՚ի ձեռս նոցա, կամ այն է զի ասաց՝ բայ « Հոգի բարեխօս առաքեսցէ առ ձեզ Հայր իմ յանուն իմ . նա ուսուցէ ձեզ զամենայն », : « Հոգին, ասէ, զամենայն ինչ քննէ », . այս ինքն յայտնէ : Իսկ ո՞վ ՚ի մարդկանէ՝ որ գիտէ ինչ զմարդոյ, թէ ոչ հոգին մարդոյ որ ՚ի նմա է : Մոյսպէս և զայն . Հոգւով նորա բաւա կան եղեաք հասու լինել խորհրդոց նորա :

Մյլ մեք ոչ եթէ զայլ հոգի ընկալաք, այլ զհոգին՝ որ յայն է . զի նովաւ ծանիցուք մեք զայն ինչ՝ որ յայն շնորհեցաւ մեզ : Աչ եթէ գործք մեր միայն հոգևորք են, այլ զոր քարոզեմք մեք՝ ոչ եթէ ու-

սուսն իմաստութեան է մարդկան, այլ վարդապետուի Հոգւոյ է. զի 'ի ձեռն հոգւոր գործոց քարոզի ձեզ, և ընդ հոգւորսն զհոգիս մեր համեմատեմք. այս ինքն ձեզ՝ որ 'ի լեզուս Հոգւոյդ խօսիք, ասեմք մեք: Զի որ շնչաւորքն են, ոչ ընկալան զՀոգին, նորա յիմարուի համարին զայս. այն է զի ասէ. «Մի արկանէք զմարգարիտ խողից», եւ ոչ կարէ գիտել եթէ հոգեպէս քննի. այս ինքն զի հոգւոր մարդոյն դատապարտի: Իսկ մարդն հոգւոր յորում կատարին 'ի նմա գործք Հոգւոյն, այնպիսին իբրև զամենայն քրննէ, ինքն յուսեքէ ոչ քննի: Իսկ արդ ո՞վ գիտաց ըզմիտսն սեւան. բայց այն՝ որ հաղորդի ընդ նմա. զոր օրինակ, ասէ, արդարքն առաջինք որ հաղորդեցան յերկրպագուի յոյ՝ գիտացին զկամս յոյ, սոյնպէս մեք հաղորդու թքս մերով չարչարանացն Քրիստոսի՝ ստացաք զմիտսն Քրիստոսի:

ԳԼՈՒԽ Գ

Մէջ գուք թէպէտ և զգործս Հոգւոյն ունիք 'ի ձեզ, սակայն ոչ կարացի խօսել ընդ ձեզ իբրև ընդ մարդս հոգւորս: Եւ իբրև ընդ տղայս՝ որ սկսան լսել աւետարանի, 'ի Քրիստոս կաթն Չամբեցի ձեզ. և ոչ ետու ձեզ հաստատուն կերակուր, քանզի մարմնաւոր էք. նա և արդ իսկ ոչ էք բաւական հաստատուն կերակրոցն, քանզի մարմնաւոր էք: Ուր և արդ ևս 'ի ձեզ հեռ և նախանձ և հակառակութի՝ աճեցուցանել բազմացուցանել զաշակերտս ձեր, և կոչել զնոսա յանուանս իւրաքանչիւր, ո՞չ ահա մարմնաւոր էք: Մէք իսկ գլխովին վարդապետքս ձեր զինչ եմք. ո՞չ ահա պաշտօնեայք. այս ինքն միջնորդք՝ որով հաւատացէք: Զի թէպէտ ես տնկեցի և Ապաւղոս ջուր ետ, սակայն յի՞ծ աճեցոյց: Այսուհետև ոչ 'ի վարդապետաց ձերոց, և ոչ 'ի խրատչաց ձերոց է. այլ յոյ՝ որ աճեցուցիչն է. զի յոյ գործակից եմք, և ընթացանամք մեք ձեօք հաճոյ լինել յոյ:

Բայտ շնորհացն յոյ որ տուան ինձ, իբրև իմաստուն ճարտարապետ հիմն եդի. այս ինքն ճարտարապետ

Հոգւոյ : Հիմն , զի նա ինքն է հաւատք . բայց յայնմանէ զոր քարոզէցի ձեզ , չիք այլ : Եթէ որ շինէ 'ի վերայ սորա գործս բարիս իբրև զոսկի , կամ զուսուճն չար և զգործս աղտեղութի իբրև զեղէգն և զխուլ , հօւրն նորա ընտրիչ աւուրն մեծի ընտրէ զայն : Զի որոյ շինուածն իւր կացցէ մնասցէ , զվարձս շինուածոյն իւրոյ յարքայութե ընկալցի : Իսկ որոյ շինուածն իւր այրեսցի՝ տուժեսցի , այս ինքն զի տանջեսցի : Զի թէպէտ և յարութի յարուցանէ և կենդանացուցանէ զնա , սակայն ինքն այնպէս լինի կենդանի և ողորմելի իբրև 'ի հօւր :

Ոչ գիտէք եթէ տաճար նոցա էք դուք , և Հոգի նոցա 'ի ձեռն գործոց բնակէ 'ի ձեզ : Եւ որ ապականէ ըզտաճար նոցա նախանձու և պոռնկութե և այլովքն որ նման է սոցա , ապականէ զնա նոցա . զի տաճար նոցա սուրբ է , այս ինքն էք դուք : Արդ մի որ խաբեսցէ զանձն իւր , և կարծեսցէ եթէ ոչ խնդրի վրէժ՝ որ առնէ արատ 'ի մարմնս իւր , այն որ արժանի եղև 'ի ձեռն պարգևաց շնորհացն լինել խորան Հոգւոյն :

Արդ եթէ որ կարծէ 'ի ձէնջ եթէ իմաստուն եմ յաշխարհիս յայսմիկ , ոչ եթէ պարծելով միայն մի պարծեսցի յայսմիկ , այլ և յիմար ևս լիցի . այս ինքն միամիտ , անմեղ . զի եղիցի նա իմաստուն 'ի տէր : Զի իմաստութի աշխարհիս այսորիկ յիմարութի է . այս ինքն խոտանէ առաջի նոցա : Զի գրեալ է այսպէս . ասէ . « Է որ ըմբռնէ զիմաստունս խորագիտութե իւրեանց հանդերձ , » . այս ինքն դատի զնոսա ըստ խորհրդոց իւրեանց : Եւ տէր գիտէ զխորհուրդս իմաստնոց . զի թէպէտ կարծին թէ հանձարեղք և խորինք իցեն , սակայն ընդունայն են : Արդ մի այսուհետև պարծեսցի որ 'ի մարդ . զի այս մի միայն է նորա : Զի ամենայն ինչ ձեր է , ոչ միայն մարդիկ , այլ և որ երևի և որ ոչ երևի , զոր պատրաստեալ է ձեզ : Արդ զի նամ ինչ մեր է , եղիցուք Քրիստոսի . ոնց Քրիստոս նոցա :

ԳԼՈՒԽ Դ

ԱՅՍՊԻՍ համարեացին զմեզ մարդիկ իբրև զպաշտօնեայս Բրիտոսի, իբրև զհազարապետս խորհրդոցն ւնյ . և յանուն ուրուք 'ի մէնջ և կամ յայլոց դուք մի անուանիք : Այսպէս խնդիր է 'ի մէջ հազարապետաց, թէ որ հաւատարիմ գտցի յամենայնի : Ինձ և այս անարգանք են, եթէ 'ի ձէնջ դատեցայց, և կամ բնաւ ամենեկին յորդոց մարդոց : Բայց սակայն թէպէտ և գիտեմ թէ իւրք ես 'ի ձէնջ ոչ եպերիմ, և անձն իմ դարձեալ այլով իրօք զիս ոչ ստգտանէ . նա և ոչ յայսմիկ՝ զի ոչ ստգտանեն ինչ զիս միտք իմ, արդէն ինչ արդարացեալ լինիմ . զի ոչ եթէ միտք իմ են դատաւոր իմ, զի տէր է որ դատի զիս : Եւ մինչ նա արդարացուցանէ զիս, 'ի մէջ խղճի և խեթի եմ . վասն այսորիկ մի այսուհետև յառաջ քան զժամանակ դատիք զիս մինչև եկեսցէ տէր, լուսաւոր արասցէ զգաղտնիս՝ որ գործեցան 'ի ծածուկ . և յայտնեսցէ զխորհուրդս սրտից, այս ինքն որ գործեցաւ և պաշտեցաւ 'ի խորհուրդս ներքինս . և ապա իւրաքանչիւր գովուի յայտ լիցի 'ի յնյ դատաւորէ :

Օ այս վասն ձեր առակեցի յանձն իմ և յԱպաւղոս, զի 'ի մէնջ ուսջիք . զի որպէս ոչ մեք, և մի դուք առաւելս ինչ իմանալ քան զոր գրեալն է . այս ինքն է զի մի պարծիցիք իմաստութե ձերով . զի գրեալ է վասն նորա՝ թէ յիմարուի է առաջի ւնյ . և մի հպարտանայցէք այսուիկ կամ այլովք 'ի վերայ միմեանց : Իսկ արդ ո՞վ է որ քննեաց զայդ՝ զոր ունիսդ դու, եթէ ոչ ձրի և շնորհօք առեալ է քո : Ապա եթէ պարգևօք առեր, զի՞ պարծիս իբրև այն՝ թէ քո իցեն : Եւ զի՞նչ է այդ զոր առէք դուք՝ առ այնու զոր առին առաքեալքն . զի ահա աւանիկ 'ի ձեռն մանր պարգևացդ զոր առէք՝ յագեալ իցէք և մեծացարուք, և առանց մեր՝ այս ինքն առաջի մեր թագաւորեցէք : Լաւ եղև զի թագաւորեցէք այսոքիւք . զի և մեք որ ունիմք զգոսա, ընդ ձեզ թագաւորեցուք :

Դարձեալ Առաքեալ խոնարհեցուցանէ զանձն իւր

և զընկերս իւր, զի խոնարհուիք իւրեանց հալածեսցէ զպարծանսն՝ որ տուրեցան ՚ի կորընթացիսն : Ինձ այսպէս, առէ, թուի՝ թէ մեզ առաքելոց յետոյ եցոյց անձ զճշմարտունի իբրև մահապարտաց . զի ահա աւասիկ եղեաք մեք տեսիլ աշխարհի, հրիշտակաց և մարդկան . այս ինքն հեթանոսաց և քահանայից և հերայեցւոց : Մեք յիմարք վասն Քրիստոսի, և դուք իմաստունք ՚ի Քրիստոս . այն իսկ է՝ դուք փառաւորեալք, և մեք անարդք : Մինչև յայսօր ժամանակի քաղցեալք և ծարաւեցաք և գործեցաք ձեռօք մերօլք : Եւ ոչ եթէ այսու միայն եղեաք նոցա օրինակ, այլ և այլօլք գործօլք : Հայհոյէին զմեզ օրհնէաք . և ամենեւին իբրև առակ նշաւակի եղեաք յաշխարհի . և ամենայնի մեք երկիր պապանեմք :

Այլ զայս զի գրեցի առ ձեզ, ոչ եթէ յամօթ ինչ առնելով գրեցի զայս առ ձեզ, փոխանակ զի յետս ընդդէմ աւագիկ գործին ՚ի ձեզ . այլ զի նմանողք եղիջիք մեզ իբրև որդիք : Քանզի գիտէք դուք՝ եթէ ՚ի ձեռն աւետարանին ես ծնայ զձեզ . և վասն այսու ըիկ առաքելի ես առ ձեզ զՏիմոթէոս՝ որ յիշեցուցէ ձեզ զճանապարհս իմ . այս ինքն զի պատմեսցէ ձեզ զգործս իմ որ ՚ի Քրիստոս են . զի գիտասջիք՝ թէ որպէս գործեմ ես, սոյնպէս և ուսուցանեմ յամենայն եկեղեցիս : Քանզի ոմանք հպարտացան ՚ի ձէնջ ՚ի վերայ միմեանց, և թուեցաւ դոցա թէ ոչ գայցեմ ես և խոնարհեցուցանիցեմ զդոսա : Այլ եկից հուպ ընդ հուպ, և ՚ի միտ առից ոչ զբան ինչ հպարտացելոցն, այլ զզօրութի նոցա : Զի զարքայուի այ ոչ եթէ բանիւք իմաստութի ժառանգեմք զնա, այլ զօրութի համբերութեան : Արդ որպէս կամիք՝ դամ առ ձեզ, գաւազանաւ . այս ինքն խստութի թէ խոնարհուիք :

ԳԼՈՒԽ Ե

Սա հա աւագիկ պոռնիութի՝ որպէս և ՚ի հեթանոսս ոչ՝ գործեցաւ ՚ի միջի ձերում . հպարտացեալք ՚ի վերայ միմեանց, աւագիկ անուանի որդի զկին հօր իւրոյ ունի : Եւ դուք հպարտացեալ պար-

ծիք հոգևոր պարգևօքդ զոր ունիք : Եւ ընդէր ոչ
լացէք և սպացարուք չարչարանօք և պարհօք , զի
բարձցի 'ի միջոյ ձերմէ , կամ գործն և կամ գործիչ
գործոյն : Արդ ժողովեցարուք դուք , և ես ընդ ձեզ
հօգուով՝ զօրութիւն հանդերձ տեառն մերոյ որ 'ի
ձեզդ է , մատնել զայնպիսին 'ի ձեռս սատանայի 'ի
սատակումն մարմնոյ , զի ոգին ապրեսցի յաւուրն ան
մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի : Այս ինքն զի մեկնեսցի
նա 'ի նոցանէն , և մատնեսցի 'ի ձեռս գործոց իւրոց ,
զի անխայեալ լիցին այլք 'ի վնասուէ անտի նորա : Զի
եթէ դարձցի և ապաշխարեսցէ , ընկալցին զնա . ա-
պա թէ ոչ , ահա մեկնելով նորա՝ յանդիմանեալ կըշ-
տամբին այլքն , զի մի նմա նմանեսցին :

Ոչ բարուք են պարծանքդ ձեր , զի յայդ իրս ած
հասոյց զձեզ : Սրբեցէք 'ի ձէնջ զխմորն չարի , զի ե-
ղիջիք դուք նոր զանգուած 'ի Քրիստոս , որպէս անխը
մորդ իսկ էք : Քանզի զատիկ մեր ոչ եթէ գառնն է՝
որ սպանաւ , այլ Քրիստոս է՝ որ զենաւ : Վասն այսո-
րիկ արասցուք տօնս նորս , մի 'ի խմորս հինս , այս
ինքն մի 'ի գործս օրինացն , և մի 'ի գործս չարուէց .
այլ յանխմորս արդարուէց , այս ինքն 'ի գործս ար-
դարութեց և ճշմարտուէց : Գրեցի ես ձեզ 'ի թղթի
աստ զի մի խառնակ լինիջիք դուք ընդ պոռնիկս . և
ոչ ընդ պոռնիկս աշխարհիս այսորիկ , կամ ընդ ա-
գահս՝ գրեցի ես առ ձեզ . ապա եթէ ոչ՝ այդ ինքն
էր յաշխարհէ ելանել : Այլ եթէ որ եղբայր անուա-
նեալ իցէ , և պոռնիկ իցէ , և կամ ագահ իցէ , այ-
լովք հանդերձ , ընդ այնպիսին մի խառնակեօջիք : Զի
կայ մեր և դատել զաշխարհամարդս . զնեքբինան դա-
տեցարուք , և զարտաքինան անձ յաւուր իւրում դա-
տի , և բարձցէ զչարն 'ի միջոյ ձերմէ 'ի ձեռն առնե-
լեաց չարին , որ որոշի 'ի միջոյ ձերմէ :

ԳԼՈՒԽ Զ

Իւրե՞ որ 'ի ձէնջ՝ եթէ իրք ինչ դատաստանի ի-
ցեն ընդ ընկերի իւրում , թողլով զսուրբս , և դատել
առաջն որդւոց աշխարհի ագահաց : Եթէ ոչ՝ զիտէք

զի սուրբք զաշխարհ դատին . այս ինքն զի դատին նորքօք աշխարհս : Եւ եթէ ամենայն աշխարհք ձեօք դատին , ոչ արդեւք արժանի իցէք դուք դատել ըզմանրամանր դատաստանսդ : Կամ՝ « Ոչ գիտէք դուք թէ զհրիշտակս դատիմք մեք » , վո՞ ընկերաց իւրոց առաքելոց ասաց՝ որ դատին զքահանայս՝ որ անուանեցան հրիշտակք : Եթէ մեծ դատաստանք որ հանդերձեալ պարտին՝ տուան մեզ , ո՞րչափ ևս առաւել երկրաւոր դատաստանք աշխարհիս այսօրիկ : Արդ զերկրաւոր դատաստանս եթէ յանձին կրիցէք , զանարդս՝ ի ժողովրդենէ դատաւորս նստուսջիք :

Ըս ամօթոյ ձերոյ ասացի զայս . կոչեցի զձեզ ՚ի դատաստանս անարդաց : Ընդէր որ իմաստուն է ՚ի ձեզ՝ ոչ ընտրէ իրաւունս ՚ի մէջ եղբօր ընկերի իւրոյ , և անխայեալ լինէին նորա յերթալոյ ՚ի դատաստանս առաջի անհաւատից : Ապա ամենեւին իբրև անարդու թի՛ յուռու թե՛ իմն է ՚ի ձեզ : Զի՞ բնաւ դատաստանք իսկ գոյն ՚ի միջի ձերում . զի եթէ զրկեալ և զլացեալ լինէիք դուք՝ որպէս և հրամայեցաւ իսկ ձեզ , և եթէ յորժամ յանցանէն ձեզ՝ թողուք , որպէս և քարոզեցաւ ձեզ , և ոչ ՚ի դատաստանս ընդ միմեանս մտանէիք դուք : Եթէ ոչ գիտէք դուք՝ եթէ ազահք և պուռնիք և որ առնեն զընկերս սոցուն՝ զարքայութիւնն նյ ոչ ժառանգեն : Եւ դուք այսպէս երբեմն ումանք էիք . այլ լուացարուք սրբեցարուք և արդարացարուք . արդ մի՞ դարձեալ միւսանգամ նորոգեցին նորա ձեզ :

Ըմենայն ինչ մարթ է ինձ ուտել . այլ որ ՚ի պատճառս կերակրոյ ՚ի վերայ իմ մի՛ տիրեսցէ : Կերակուր վո՞ պորտոյ հաստեալ է , և պորտ ուտել խնդրէ . այլ անձ զկերակուր և զցանկութի պորտոյ խափանեսցէ : Մարմին դարձեալ որ ընտրեցաւ , ոչ ՚ի պուռնկութի՛ այլ ՚ի տէր , զի բնակեսցէ ՚ի նմա . և տէր ՚ի մարմին , զի սրբեսցէ զնա և բնակեսցէ ՚ի նմա : Այլ անձ որ ըզտէրն յարոյց ՚ի մեռելոց , և զմեզ ընդ նմա յարուսցէ զօրութի իւրով . այս ինքն Քրիստոսիւ իւրով : Ոչ գիտէք եթէ մարմինք ձեր անդամք Քրիստոսի են , զոր գնեաց և բնակեաց ՚ի նոսա . առեալ զանդամն յորում Քրիստոս բնակեաց ՚ի նոսա , արտմուծե՞ առնիւ

ցեմք մարմին պոռնկուէ : Ո՛չ գիտէք դուք՝ զի մի մարմին են ասացեալ յօրէնս , թէ “Եղիցին նոքա մի մարմին” : Քանզի՛ ՚ի մերձենալն մերում՝ ՚ի տէր մեր՝ լինիմք մի հոգի : Փախիցուք ՚ի պոռնկուէ : Զամենայն մեզ զոր գործէ մարդ , թէպէտ և ՚ի ներքոյ մարհուն երկրորդի հնազանդեն զնա , այլ արտաքոյ մարմնոյն իւրոյ : Զի որ սպանանէն և գողանայ , ոչ եթէ սպանանէն և գողանալն խառնին նոքա . իսկ այն որ պոռնկին , ոչ եթէ միայն միտքն նորա խառնին ՚ի կինն՝ որ պատահեաց նմա , այլ և մարմին նորա . վասն այսորիկ ասացեալ է . “Եղիցին երկոքին մի մարմին” : Արդ այն որ պոռնկին , յիւր մարմինն մեղանչէ . զի զայն որ յառաջն սակաւիկ մի էր նա անդամ Քրիստոսի , ՚ի ձեռն պոռնկուէ խոնարհի և առնէ զնա անդամ պոռնկուէ : Զայս ոչ գիտէք դուք եթէ մարմինք ձեր տաճար են հոգւոյն սրբոյ՝ որ բնակեալ է ՚ի ձեզ :

Այլ զի ասաց՝ եթէ “Ո՛չ գիտէք դուք՝ թէ մարմինք ձեր անդամք Քրիստոսի են” , և յաւել ևս ասաց՝ եթէ “Ո՛չ գիտէք դուք , եթէ մարմինք ձեր տաճար են հոգւոյն սրբոյ՝ որ բնակեալ է ՚ի ձեզ” , զի ցուցցէ եթէ բնակեալ և բնակու թի Երրորդութեանն եղեալ են մարդիկ : Եւ այս այն է զոր ասացն տէր մեր . ասէ . “Որ պահեսցէ զպատուիրանս իմ , նա է որ սիրէն զիս , և հայր իմ սիրեսցէ զնա . և առ նա եկեսցուք , և օթեվանս առ նմա կալցուք” : Եթէ պարհեցէք , ասէ , զմարմինս ձեր յամենայն պղծութի , փառաւոր արարէք զնձ՝ որ բնակեալ է ՚ի մարմինս ձեր :

ԳԼՈՒԽ Է

ՅԵՏ այսորիկ ասաց նա վասն կուսուէ՝ որ բարձրն է քան զամենայն , զի ոչ իշխեն ՚ի վերայ նորա օրէնքն : Քանզի ետես նա՝ եթէ քարոզեաց վասն նորա տէրն իւր , երկեաւ նա թէ ինքն քարոզեսցէ զնա : Այլ իբրև ետես նա զմարդիկ՝ թէ խնդրեն զնա , եղև նա նոցա խրատատու և ոչ հրամանատու , և յորդորիչ և ոչ օրէնսդիր : Վասն որոյ գրեցէք , ասէ , դուք առ իս . բարւոք է մարդոյ եթէ ՚ի կին մարդ ինչ ոչ մեր :

ձեացի . որպէս և դուքդ իսկ ասացէք : Այլ վասն պուսնկութէ ամենայն մարդ զկին իւր յինքն կալցի : Եւ երանի թէ զրկելով ոչ զրկէք զմիմեանս , բայց եթէ ինչ ՚ի միաբանուէ առ ժամանակ մի սւխտից կատարելոյ , պահոց և աղօթից . զի զաւուրս նշանաւորս համբերէք դուք , և ոչ փորձիք դուք ՚ի սատանայէ : Զայս ասեմ ներելով , և ոչ հրաման տալով : Կամիմ թէ ամենայն մարդ լինէր իբրև զիս . առանց պատուիրանի ընտրէր զայս : Այլ իւրաքանչիւր մարդոյ շնորհք տուեալ են յայ : Զայն իսկ զտեառնն իւրոյ երկրորդեաց , եթէ «Ոչ ամ մարդ բաւական լինի այդմ» :

Այլ զի ասաց՝ բայ ոմն զի այսպէս , և ոմն զի այսպէս . այս զի ոմն է , զի այսու կարէ արդարանալ . և ոմն է , զի այլով իւրք տուեալ է նմա թագաւորել : Ամուրեացդ , անկանայցդ . այս ինքն որ այրիք լեալ են արք և կանայք , լաւ իցէ նոցա եթէ կայցեն մնասցեն իբրև զիս . ապա եթէ ոչ ունին ժոյժ , և նոքա ևս ամուսնասցին . զի լաւ է ամուսնանալ երկրորդում , քան զՎեռնուլ ցանկութեամբ : Այլ կանամբեացն պատուիրէ տէր ինքնին , եթէ կին յառնէ իւրմէ մի մեկնեսցի . ապա եթէ մեկնեսցի , նոյնպէս անայր կեցցէ եթէ սրբուի ընտրեաց իւր . կամ անդրէն աւայր իւր հաշտեսցի , և այլում մի լիցի :

Աթէ որ կին ունիցի կռապաշտ , և կնոջն հաճոյ իցէ կեալ ընդ առնն իւրում՝ կեցցէ . և կին դարձեալ որ ունիցի այր անհաւատ , և առնն կամ իցէ կեալ ընդ կնոջն՝ կեցցէ : Եւ եթէ կարծիցէ այրն հաւատացեալ եթէ պղծի ամուսնութիւն իւր ՚ի ձեռն անհաւատ ընկերին , գիտացէն եթէ սուրբ է զաւակ առնն անհաւատի յարգանդ կնոջն հաւատացելոյ . սոյնպէս և կնոջն անհաւատի սուրբ է ՚ի պատճառս առնն հաւատացելոյ : Ապա եթէ այս որպէս ասացիս՝ չէ , որդիք նոցա ըստ մտաց նոցա պիղծ են . բայց այժմ դեռ սուրբ են , եթէ կայցեն մնասցեն նոքա ՚ի հաւատսն զոր ետու նոցա : Ապա եթէ թերահաւատն կամիցի մեկնել առ ՚ի հաւատացելոյ անտի՝ մեկնեսցի , զի ոչ ինչ կայ հարկ վտանգի հաւատացելոյն յայս միկ : Ուստի՞ գիտէ այրն հաւատացեալ՝ եթէ ասրեցուցանէ զկինն անհաւատ . կամ ուստի՞ գիտիցէ կինն՝

Թէ զայրն կուսպաշտ աշակերտեսցէ նա : Այլ իւրաքանչիւր որպէս կոչեաց անձ, այս ինքն է որպէս գտաւ նա յորժամ կոչեցաւ յաւետարան նորա, այսպէս և մնասցէ : Զի ինչ զոր ձեզ ասեմ, և ամենայն եկեղեցեաց սոյնպէս պատուիրեմ :

Եթէ թւիատեալ որ կոչեցաւ, մի զղջացի եթէ ընդէր չեմ անթւիատ. և եթէ դարձեալ յանթւիատու թէ որ կոչեալ իցէ, մի թւիատեսցի. զի թւիատու թիդ և անթւիատու թի ոչ ինչ են, այլ պահպանու թի պատուիրանացն այ : Եւ դարձեալ եթէ ծառայ կոչեցար, մի փոյթ լիցի քեզ եթէ կարիցես ևս ազատ լինել, և ելանել քարոզել զաւետարանն, և համբերել հալածանաց վասն նորա. քեզ այն լաւ իցէ, ազատեաց : Զի որ ՚ի տէր կոչեցեալ է ծառայն, ազատ է նա ՚ի մկրտուէ անտի տեառն մերոյ. և որ ազատն կոչեալ է, ծառայ է նա ՚ի ձեռն խոնարհու թէն Բրիտոսի : Արդ քանզի այս հաւասարք են, վասն այսորիկ ասացի՝ բամ իւրաքանչիւր յիւրում կոչման կոչեցաւ, ՚ի նմին կացցէ :

Այլ վասն կուսանաց հրամանն ինչ յայ ոչ ունիմ. այլ իւրատ մի տամ, որպէս այր մի՝ որոյ ողորմու թիս գտեալ է յայ. արժանի եղէ հաւատարիմ լինել այսմ աւետարանի : Ես այսպէս համարիմ՝ եթէ լաւ իցէ այս. այս ինքն է թեթեւ և գիւրիս վասն վտանգի աշխարհիս : Եթէ արարեր կին՝ ոչ մեղար : Բայց նեղու թի՝ զի զնա անուանեաց, ՚ի հարկ վտանգի լինի նոցա մարմնապէս : Այլ ես, եղբարք, խնայեցի ՚ի ձեզ : Քանզի ժամանակ, այս ինքն՝ կամ կատարած, կամ օրն վախճանի մերոյ՝ կարճեալ և հասեալ է : Վասն այսորիկ և ոյք ունիցին կանայս, եղիցին որպէս թէ չունիցին. և որ լայցեն, այս ինքն որ տրտմեալն իցեն, որպէս թէ չտրտմիցին. և որք փափկանանն գրգանօք, որպէս թէ ոչ ըստ անձին գիւրի լկտուք : Եթէ իցէ որ զի գուցէ նորա կոյս, և կաց մնաց նա ժամանակս ինչ որչափ և իցէ նա յուխտին, և գիտաց յանձն իւր թէ չիցեմ բաւական, մի վասն անցեալ ժամանակ կեանն ամաչեսցէ¹ : Իսկ այն որ հաստատեալն իցէ

1 Յօրինակին աման չեւոյէ :

'ի միտս իւր, և ինչ վտանգ ցանկութե ոչ իցէ նմա դառնալ, և զայս ընտրեաց 'ի սրտի իւրում պարհէլ զկոյսն իւր, բարւոք առնէ: Եւ այն որ տայն 'ի դուրս զկոյսն իւր, բարւոք առնէ: Եւ այն որ ոչ տայն և ժուժ կալ լինի, բարւոք առնէ:

ԳԼՈՒԽ Ը

Մն վասն զոհելոյ գիւաց գիտեմք, զի յամենե սին 'ի մեզ գիտութի գոյ. թէպէտ և սոյն իսկ այս գիտութիւն հպարտացուցանէ զայնսոսիկ՝ որ ելանեն ուտել անդր, սակայն սէր որ անխայեայ յընկերս իւր՝ ոչ ելանէ անդր. սա շինէ: Եթէ որ ձեռն յանձին հարեալ իցէ եթէ ինչ գիտիցեմ, չեւ ևս իցէ ինչ գիտացեալ որպէս արժան է գիտել նմա, քանզի բազում են այն՝ զոր ոչ գիտացեալ. բայց որ սիրէն օգնել, նա է տեղակացեալ: Արդ վասն կեղակրոցդ կուոցդ գիտեմք մեք՝ զի ոչ ինչ կուուքդ են աշխարհի. և ամենայն որ անուանեալ կոչին աստուածք, չիք ամենեւին այլ՝ բայց մի միայն անձ: Զի թէպէտ և իցեն ինչ պաշտամունք յերկինս կամ յերկրի, որպէս ասացի ես յառաջագոյն՝ զի կոչին արեգակն և լուսին աստուածք յերկինս, և այլ ևս յերկրի, այլ մեզ մի է անձ հայր՝ յորմէ ամենայն ինչ եղև, և մի է տէր Յիսուս Քրիստոս՝ որով ամենայն ինչ եղև: Այլ ոչ եթէ յամենե սին գիտուի գտանի այսր բանի զոր ասացի. զի են ոմանք միամիտք 'ի հաւատացելոց անտի՝ որ ելանեն ուտեն 'ի տան կուոցն. քանզի տեսանեն զհաւատացեալս զառաջնորդան և զվարդապետսն՝ որ ելանեն անդր, և 'ի տկարուէ մտաց իւրեանց պիղծ համարեալ են. վասն զի ածէին զմտօք՝ եթէ զայս ինչ զոր ուտեմք աստ, այն որպէս համարեալ է իբրև զոհեալ:

Արդ տեսէք, ասէ. զգոյշ լինի՛ցէք՝ թէ գուցէ համարձակութիգ այդ զոր ունիք դուք, կամ թէ զամենայն ինչ կերիցէք, կամ զի ոչ արգելուք դուք յեւանել անդր, լինիցի գայթափուի տկարաց: Զի եթէ որ յեղբարց տկարաց մտօք իւրովք, և տեսանէ զքեզ՝ որ զգիտուինք ունիս՝ բազմեալ ես անդր, և ցանկա-

ցեալ փափագեցուցանէ զնա կեղծաւոր տեսիլ զոհիցն՝ ուտել զզոհեալն, ահա կորեաւ անմեղն՝ վասն որոյ Քրիստոսն մեռաւ : Մի՛ այսուհետեւ յանցուցանէք զեղբարս ձեր և կուփէք . այս ինքն դարձուցանէք զնոսա յետս՝ ի ձեռն տկար մտաց իւրեանց : Արդ մի՛ թեթեւ ինչ համարիք դուք զայս . զի ՚ի Քրիստոս մեղանչէք դուք, եթէ ոչ զգուշանայք յեղբարս ձեր : Եթէ վասն կերակրոյ՝ որ ընկեցեալ լինի յաղբեւս՝ գայթազեալ լինի եղբայր իմ, ոչ եթէ ՚ի մտոյ՝ որ սակաւ աւուրս կերեալ լինի՝ ի փան կուռցն՝ արգելեալ լինիմ ես, այլ բնաւ ամենևին միս ոչ կերայց մինչև յաւիտեան, զի մի՛ եղբօրն իմնւմ եղից գայթազուի :

ԳԼՈՒԽ Թ

Մի՛թի չիցեմ ազատ, զի ծառայուէ պորտոյ ես ոչ ծառայեմ . կամ թէ չիցեմ ես Առաքեալ, եթէ սրբեցից և կերայց իբրև զձեզ զամենայն ինչ . կամ զՅիսուս Քրիստոս զտէր ոչ տեսի ես, զի վասն սոցինս իսկ զօրացուցանէ զիս . կամ գործ իմ և ջան իմ չիցէք դուք՝ ՚ի տէր իմ, թէ զայս հրամայեցից ձեզ : Իսկ արդ թէպէտ և այլոց որ ոչ տեսին զզօրութիս իմ՝ չիցեմ ես առաքեալ, այլ դէպ ձեզ՝ որ ՚ի ձեռն իմ առէք պարգևս Հոգւոյն՝ առաքեալ եմ . և նշանակ առաքելուէ իմոյ դուք էք ՚ի ձեռն խօսից լեզուացն զոր ՚ի ձեռն Հոգւոյն առէք : Զի գուցէ թերևս ՚ի մեծամեծ պարգևացն առաքելոցն արժանի եղեալք և ուտել և ընպէլ չունիցիմք իշխանութի՛ որպէս և առաքեալքն՝ զի ուտեն և ընպեն :

Պատասխանի սկսաւ նա առնել վասն անձին իւրոյ ընկերաց իւրոց, և ասէ . «Ո՞վ իցէ՝ որ զինուորիցի երբէք իւրով թոշակով», այլովք հանդերձ : Եւ յօրէնս, ասէ, գրեալ է՝ եթէ «Մի՛ կապեր զցուռկ եզին կալուտուոյ», Մի՛ թէ, ասէ, վասն եզանց ինչ միայն փոյթ էր նոյ, և վասն մեր ոչ . այլ յայտ է՝ եթէ զխորհուրդ մեր նկարեաց յեզինս անդ, այն որ կանխեաց յառաջագոյն և արար փոյթ վասն եզանց : Արդ ոչ եթէ մեծ ինչ է այս՝ եթէ մեք ՚ի ձէնջ զմարմնաւորն հըն :

ձեռքուրբ, որք զողորմութիւն սերմանեցաք՝ ի ձեզ : Եւ այնորքիկ որ ՚ի տան կուոց գործեն՝ ՚ի տանէ անտի կերակրին, և որ սեղանոյն յերուսաղէմի պաշտօնեայք են, ՚ի սեղանոյ անտի վայելեն : Եւ տէր մեր հրաման ետ և ասէ, եթէ որ զաւետարանն նորա քարոզեն ՚ի ժողովուրդն և ՚ի հեթանոսս, յաւետարանէ անտի կեցցեն . այն է զի ասէ . « Ի տանէ անտի եղիջիք ուտել . արժանի է մշակն կերակրոյն իւրոյ » :

Այլ ետ թէպէտ և զայս ամենայն առակս օրինակաց ունիմ, սակայն միով իւրք յայսցանէ ես ինչ ոչ աշխատեցուցի զձեզ . զի լաւ է ինձ ՚ի սովոյ մեռանել, քան թէ զպարծանս իմ զայս զոր աւետարանեմ ես ձրի՝ ընդունայն ¹ համարեսցի : Կա և զոր աւետարանեմ ես՝ ոչ եթէ շնորհ ինչ է իմ կամ պարծանք, այս ինքն ոչ ՚ի կամս իմ . հարկ ՚ի վր կայ այնորքիկ՝ որ առաքեաց զիս . վայ է ինձ ՚ի դատաստանաց անտի նորա, եթէ ոչ աւետարանեմ : Զի եթէ կամաւ զայս գործէի, վարձք էին ինձ վասն կամացն քարեաց զոր ունէի ես : Եթէ տնտեսուէ հաւատարիմ լիեալ եմ ես, զի՞նչ վարձք են ինձ՝ եթէ վարձուք դարձուցանեմ ես զտնտեսուին հաւատացեալ :

Իբրև յայսմ ամենայնէ ազատ էի ես, ամենեցուն զանձն իմ ՚ի ծառայութեան կացուցի, զի փոխանակ ժառանգութեն զժառանգաւորսն շահեցայց : Ընդ Հրեայսն սրբեցայ և մտի ՚ի տաճարն, զի զՀրեայսն շահեցայց : Ընդ այնոսիկ որ ընդ օրինօքն էին՝ գերածայ ես, զի զնոսա շահեցայց : Եւ եղէ ես ընդ անօրէնս, այս ինքն ընդ աթենացիսն՝ եղէ ՚ի ժամանակի զի մտեալ շրջէի ես ՚ի մէջ մեհենից նոցա իբրև այր մի անօրէն, զի զնոսա շահեցայց : Ընդ տկարսն որ դայթազդին և կործանին՝ տկարանայի ես, զի զնոսա շահեցայց : Այն է զի ասէ . « Ո՞վ է որ տկարանայ ², և ես ոչ տապիմ . կամ ո՞վ է որ դայթազդի, և ես ոչ մաշիմ », : Եւ զայս զոր աւանեմ ես՝ զի կցորդ գտայց ՚ի ձեռն այսր ամենայնի աւետարանին Քրիստոսի, այն որ հաճէին կամեցաւ ընդ կեանս ամենայն մարդկան : Ո՞չ գիտէք դուք՝ որ յասպարիսին, այս ինքն յե-

¹ Յօրինակին ընդունայն :

² Յօրինակին լսկարանայ :

զումպէ ընթանան, թէպէտ բազումք են որ ընթանան, սակայն մի ըստ միողէ մնան, մինչև 'ի մի անդր կրթի պատկն : Այնոքիկ որ անդն ընթանան, յամենայնէ իրաց չարաց պարհէ մարդն զանձն, զի առցէ զպըսակն որ եղծանի անցանէ . մեր ո՞րչափ ևս բազմացին և յաճախեցեն ընթացք մեր, և պարհեցուք զանձինս մեր յամենայն իրաց չարաց . զի վասն պատկին՝ որ ոչ անցանի և ոչ եղծանի՝ ընթանամք մեք : Արդ ես իսկ աւասիկ այսպէս ընթանամ, որպէս ոչ յաներևոյթս ինչ իբրև զայն՝ որ ոչ գիտէ վասն ոյր մարտնչի . թերևս պարտաւորութի գիպեսցի նմա փոխանակ յաղթութէն զոր ակն ունէր՝ պատահիցի նմա : Եւ այսպէս մարտնչիմ, որպէս զի ոչ եթէ զհոգ մըս ինչ զուր կոծիցեմ. այլ ճնշեմ զմարմինս իմ պարհօք, և հնազանդեցուցանեմ տքնութի . գուցէ երբէք ես այլոց քարոզեցի զարքայուի, ես իսկ գլխովին անպիտան գտանիցիմ յարքայութենէ անտի :

ԳԼՈՒԽ Ժ

ՄԱՐԶԵԱԼ առ նա ցուցանել, զի անցանելով նոցա ընդ ծովն, և այնոքիմբք որ եղև նոցա յանապատի անդ, խորհուրդքն տեառն մերոյ նկարեալ լինէին : « Զարք մեր, ասէ, ամենեքին ընդ ամպովն էին . և ամենեքին 'ի Մովսէս մկրտեցան յամպն և 'ի ծովն . և մանանայ կերակուր հոգևոր կերան, և զընպելի հոգևոր՝ որ բղխեաց 'ի վիմէ անտի 'ի ձեռն գաւազանին՝ ընպէին . այլ վէմն 'ի ձեռն օրինակաց իւրոց նա ինքն է Քրիստոս » : Արդ եգ նա զծովն օրինակ մկրտուութեն, և ամպն որ սփռեալ հովանի ունէր 'ի վերայ նոցա՝ օրինակ ձեռինն քահանային : Եւ զոր օրինակ զկնի մկրտութեն գայ հասանէ մարդ առ մարմին և առ արիւն, և ժողովուրդն իբրև մկրտեցան խորհրդով և ապա կերան զմանանայ հոգևոր և արբին զՅուրն հոգևոր՝ կուէցան հոգևորք վասն մանանային որ 'ի բարձանց էջ : Եւ ջուրքն որ նորոգապէս որ 'ի վիմէ անտի վիրժէին : Եւ զի կուէաց նա զվէմն Քրիստոս, զի ըստ օրինակի վիմին պատառեցաւ կող

տեառն մերոյ, և բղէւեցին 'ի նմանէ արիւն և ջուր,
և արիւն 'ի քաւութի և յընպելի ամ՝ հեթանոսաց :

Այլ այս ամենայն զի եղև նոցա, որպէս զի ոչ ե-
թէ 'ի բազմութի անդր նոցա հանդեան կամք ւոյ, 'ի
ժամանակի զի գրոշմէին առակքն օրինակի, զի ան-
կան նոքա 'ի մահայտնի յանապատի անդ. զի և նո-
վին անկանելովն իւրեանց առակ օրինակի եղիցին
նոքա մեզ, զի մեք մի լիցուք ցանկացողք չարեաց, որ-
պէս և նոքայն. մի պոռնկեսցուք, և փորձեսցուք զՔրիս-
տոս ըստ նմանութե նոցա : Այս ամենայն առակաւ
անցանէր ընդ նոսա, արդ գրեցաւ վասն խրատու մե-
րոյ : Այսու հետև որ որ ձեռն յանձին հարեալ իցէ
հաստատուն կալ, զգոյշ լիցի 'ի մեղաց, գուցէ և նա
գլորիցի : Այլ հաւատարիմ է ւո՞՞ որ ոչ արկցէ ըզ-
ձեզ 'ի փորձանս առաւել քան զկարն ձեր. այս ինքն
զի մի ընդերկարեսցին փորձանքն 'ի վերայ տկարու-
թեան մերոյ. այլ արասցէ ելս երագունս փորձուէս ձե-
րոյ, զի համբերել կարասջիք :

Իբրև պատուիրեաց նա վասն այնր, եկն նա եպե-
րել աղարտել իմաստութե՞ զայնոսիկ՝ որ ընդ հարս
իւրեանց և ընդ եղբարս իւրեանց 'ի տունս հեթա-
նոսաց երթային և ուրախ լինէին : Փախերուք, ա-
սէ, 'ի կռապաշտութենէ. այս ինքն 'ի տեղւոջ՝ ուր
պաշտէին 'ի նմա դեք. թէ գուցէ ելանելովն ձերով
անդր՝ հազորդք գտանիցիք դուք դիւաց, որ երկիր
պագին անդ : Անտրեցէք դուք ձեզէն զոր ասեմ : Զի
զոր օրինակ միով մարմնովն զոր առնումք մեք՝ մի մար-
մին լինիմք մեք ամենեքին, սոյնպէս և դուք 'ի ձեռն
միոյ կերակրոյն զոր ուտէք անդր, մի լինիք :

Հանդերձ օրինակաւն հոգւոյն զոր բերի ձեզ, միւս
ևս օրինակ մարմնաւոր բերի ձեզ : Տեսէք զԽորայէլ
մարմնապէս. զի ոչք ուտեն յողջակիզաց անտի, նոքա
լինին կցորդ սեղանոյն : Այլ ոչ եթէ ասեմք՝ բամբ
կուռքդ ինչ՝ իցեն. զի գիտեմ ես՝ եթէ զոր զոհեն
հեթանոսքդ, դիւաց զոհեն. վասն այսորիկ զգուշա-
ցուցանեմ զձեզ անտի, զի կցորդուին ձեր ընդ գեւս՝
'ի կցորդութե անտի տեառն մերոյ զրկէ զձեզ : Զի

1 Յօրինակին կրկնեալ էր ինչ ինչ. գուցէ իսկ ինչ :

ոչ կարէք դուք ՚ի բաժակէ տեառն ընպել, և ՚ի բաժակէ դիւաց . ոչ ուտել ՚ի սեղանոյ տեառն , և ՚ի սեղանոյ դիւաց : Մի՛ եթէ նախանձովս ինչ արկանէք դուք նմա այսուիկ . կամ հզօրք ինչ եմք քան զնա , զի ոչ պահանջեսցէ ՚ի մէնջ զայս : Թէպէտ և ամենայն ինչ մարթ է վասն ազատութե՛ , այլ ոչ ամենայն ինչ որ մարթ է՝ օգուտ բերէ ընկերաց մերոց : Ոչ եթէ զանձանց միայն զօգուտ խնդրեսցուք , այլ և զընկերաց :

Ամենայն ինչ որ ՚ի վաճառի գտանի՝ կերայք , բայց միայն ՚ի սեղան դիւաց մի՛ մերձենայք : Վասն խղճի մտաց մի՛ հարցանէք զոր ՚ի վաճառի գտանէք . խիղճ ասեմ՝ ոչ զհարցանելեաց , այլ զհարցողացն : Եթէ ոք ՚ի հեթանոսաց կոչէ զձեզ յընթրիս և կամիք երթալ , զամենայն զինչ առաջի դնեն ձեր՝ կերայք վասն քաղցի . մի՛ հարցանէք վասն խղճի մտաց , զի մի՛ հիւանդացին : Ապա եթէ ոք ասիցէ՝ եթէ այդ զոհեալ է , մի՛ ուտէք վասն նորա՝ որ գուշակն եղև , զի տեառն է երկիր լրիւ իւրով : Թէ և աստ ոք ոչ տայ ձեզ , սակայն այլուր ոչ արգելուն ձեզ : Վասն խղճի մտաց՝ եթէ տկարանան և եթէ ոչ տկարանան . ոչ զիմ ասեմ , այլ զայլոց : Մի՛ եթէ ազատութիս իմ յայլոց խղճէ մտաց դատապարտի . այս ինքն եթէ գայթազդին նոքա , ես նոցա նման լինիմ : Եւ եթէ ես գոհանամ և ուտեմ , ընդէր հայհոյիմ՝ վասն որոց ես գոհանամ : Թերևս սուտ առաքեալքն հայհոյէին ՚ի վերայ նր . վս՛ զի քարոզէր , և ինչ յումեքէ ոչ առնոյր . և փակեաց դուռն ընդդէմ սուտ առաքելոցն՝ որ յառնուլ և եթէ արձակեալ էր զաչս իւրեանց :

ԳԼՈՒԽ ԺԱ

Արդ նմանողք լինիջիք դուք ինձ , որպէս և ես Բրիտոսի : Արդ զի ոչ է տեսեալ ձեր զԲրիտոսու եթէ լինի նա ձեզ օրինակ , մեզ նմանողք եղերուք . որպէս և մեք զի ընթանամք նմանող լինել Բրիտոսի : Հպարտացոյց զնոսա և ասաց . “Գովեմ զձեզ , եղբարք , զի զամենայն ինչ յիշէք դուք զիմ . և որպէս

եսուռ ձեզ զպատուիրանն , սոյնպէս ունիք » : Գլուխ ,
 ասէ , առն Գրիստոս է . և գլուխ կնոջ այր իւր է . և
 գլուխ Գրիստոսի ձեռ իւր է : Ի ձեռն այսց երկուց
 օրինակաց կամեցաւ ցուցանել . զի զոր օրինակ մար-
 մինն այն՝ որ կոչեցաւ Գրիստոս՝ իբրու բնակից է՝ ի
 նա մարդոյ՝ է գլուխ առն , և որպէս այր բնակից կնոջ
 գլուխ կնոջ , սոյնպէս գլուխ Որդւոյ ոչ եթէ բնուի
 է՝ որ օտար է նմա . զի ձեռ բնակից նորա է , գլուխ
 նորա է : Արդ այր ամենայն յորժամ յաղօթս կայցէ
 կամ մարգարէասցի , և զգլուխ ծածուկ ունիցի , յա-
 մօթ առնէ զգլուխ իւր . և կին ամենայն յորժամ
 յաղօթս կայցէ կամ մարգարէասցի բացաւ գլխով ,
 ամօթ առնէ գլխոյ իւրում :

Այլ զայս ճառս վասն կանանցն , որ էին ՚ի Հռո-
 մէ և ՚ի Կորնթոս և ՚ի քաղաքս քաղաքս՝ որ մտա-
 նէին յեկեղեցի կալ յաղօթս , քանի անգամ և մար-
 գարէանալ մարգարէանային բացաւ գլխով , կամե-
 ցաւ ասել : Այլ ոչ եթէ լիտութեամբ ինչ առնէին ,
 զի զկնի սովորուէ հնոյն երթային : Այլ կամեցաւ
 Առաքեալ թէ ՚ի ձեռն այսր զոր ասէր վասն գլխոյ
 առն և կնոջ , զի ածցէ զգլուխ կանանցն ՚ի քող հան-
 դերձի , այն որ յաւուրցն յաւիտենից առանց քողոյ
 հանդերձի չըլէին բացաւ գլխով : Ոչ , ասէ , հաստա-
 տեցաւ այր վասն կնոջ . այլ զոր օրինակ ամենայն ինչ
 վասն Ագամայ հաստեցաւ , սոյնպէս և Եւայ վասն
 Ագամայ հաստեցաւ . վասն այսորիկ պարտ է կնոջ
 մարդոյ շուք ունել ՚ի վերայ գլխոյ իւրոյ վասն հրեշ-
 տակաց . այս ինքն վասն քահանայից : Զի թէպէտ և
 ՚ի տեղիս տեղիս հնազանդէ զնա , և յամենայն տեղիս
 վասն քահանայութե ընդ հնազանդութե նորա են :

Այլ իբրև նուազեցոյց և խոնարհեցոյց զկին , շըր-
 ջեցաւ բարձրացոյց զգլուխ նորա յասել իւրում , ե-
 թէ « Որպէս կին յառնէ , սոյնպէս և այր ՚ի կնոջէ » : Ա-
 հա , ասէ , շըջեցաւ հատոյց նա առն ՚ի ձեռն ծնըն-
 դից երկանց զայն ինչ՝ զոր պարտ էր նմա ՚ի ժամա-
 նակի զի առեալ լինէր նա ՚ի նմանէն ՚ի ձեռն քնոյն
 առանց երկանց : Ապա եթէ ոք Յունաց անտի հա-
 կառակեալ ընդդէմ դարձցի վասն այսր և ասիցէ՝ ե-
 թէ հին սովորուի է այդ , և չիք ինչ հնար անցուցա-

նեւ, մեր՝ այս ինքն ՚ի կողմանս Ասորուոց՝ չիք այդ սովորուի, և ոչ եկեղեցեաց նոյ՝ որ յայլ կողմանս հաստատեցան։ Զի ոչ եթէ ՚ի լաւ անդր յառաջագէմ նկրտեցարուք դուք յայսմիկ, այլ ՚ի նկուն անդր ի ջեալ խոնարհեցարուք դոքօք։ զի յայս ամենայն բամբասանս եկիք դուք վասն դոցա։

Վարձեալ յորժամ ՚ի մի վայր ժողովիք ՚ի ժողովս ձեր յեկեղեցւոջ, լեւմ զի հերձուածք գոն ՚ի ձեզ և հակառակուիք լինին։ զի և որ ընտիրքն և համբերողքն իցեն ՚ի ձեզ՝ յայտնի լիցին։ Քանզի ժողովելով ժողովէին նոքա ՚ի զատիկ անդր յաւուր հինգշաբաթւոջ յերեկորի ՚ի ժամու, յորում կիժ տէր մեր զմարմին իւր ՚ի վերնատան անդ։ Եւ իբրև ուտէին նոքա և ընպէին, ապա յետոյ կժանէին զմարմինն և առնուին։ Եւ քանզի ՚ի պահս էին ոմանք ՚ի նոցանէ, համբերէին և մնային ընկերաց իւրեանց, և ոմանք ոչ առաջինք որ ուտէին կիժ ընպէին, առնուին՝ զմարմինն և դնալ իսկ վերջնոցն որոց ոչն էր կերեալ, լինէր նոցա ամօթ և տրտմութի յոյժ։ ՚ի նոսին իսկ յայնոսիկ ըստգտանէ զնոսա և եպերէ և ասէ։ յորժամ ժողովիք դուք ՚ի մի վայր յորն նոն մերոյ իւրաքանչիւր զիւր ընթրիս յառաջանայ ուտել։ ոմանք ՚ի ձէնջ քաղցեալ լինին, և ոմանք արբեալ։

Սու ընդէր, ասէ, արհամարհեայք դուք զեկեղեցեաւն նոյ։ զի արարէք դուք զդա իբրև զպանդուկի և յամօթ առնէք դուք դարձեալ զաղքատս՝ որ վասն կարօտուէ և աղքատուէ իւրեանց չէին պատրաստ։ Այլ թէպէտ և ես ետու ձեզ զայս, որպէս և առի ՚ի տեառնէ իմմէ՝ զայն ետու ձեզ։ Զի թէպէտ և յետ յնթրեացն բեկ և ետ նոցա զմարմին և զարիւն իւր, այլ ոչ եթէ ՚ի մէջ քաղցելոց և արբելոց բաշխեցաւ այն մարմին, ոնք առ ձեզդ աւագիկ պաշտի։

Այլ քանից անգամ թէ և ուտիցէք զհացս զայս և ընպիցէք զբաժակս զայս, զմահն տեառն մերոյ յիշեալիք։ Այլ մահն տեառն մերոյ ոչ այսու շփոթելովս և խռովութեք արժան է յիշել։ զի ոչ եթէ վասն զի շնորհօք տուաւ նա մեզ, անարդանօք և արհամար-

Հանօք ուտիցեմք զնա : Զի զոր օրինակ որ ոչ հաղորդի և կցորդի ընդ խորհուրդս ընդ այս՝ չիք նր կեանք, և այն որ ուտէ 'ի հացէ անտի տեառն և ընպէ 'ի բաժակէ անտի յանարժանս՝ դատապարտ է նա մարմնոյ և արեան տեառն : Զկտի այս և 'ի վերայ ամենայն ազգաց և դարուց : Իսկ որ ուտէ և ընպէ անարժանութի, դատաստանս անձին իւրում ուտէ և ընպէ : Վասն այսորիկ բազումք են 'ի ձեզ տկարք և հիւանդք՝ որ հարան մարմնովք իւրեանց, զի յաներկիւղս մատեան նոքա 'ի մարմինն Գրիստոսի . և բազում մեռեալք են, զի մատեան նոքա 'ի դեղն կենաց առանց ահի դողութե : Զի եթէ զանձինս ընտրէաք և մերձենայաք 'ի նա, ոչ դատէաք և դատապարտեալք 'ի նմանէ : Այլ եթէ դատիմք մեք, 'ի տեառնէ խրատիմք մեք աստ, զի մի ընդ աշխարհի դատապարտեսցուք մեք 'ի կատարածի : Այսուհետև, եղբարք, յորժամ 'ի մի վայր ժողովիցիք, միմեանց մնասջիք . և որ քաղցեալն իցէ և ոչ ունի ժոյժ մնալ ընկերաց իւրոց, 'ի տան իւրում կերիցէ, զի մի 'ի դատապարտութի լինիցի ժողովն ձեր :

ԳԼՈՒԽ ԵԲ

Մ 31 վասն հոգևորացն, այս ինքն որ արժանի եղեն պարգևաց Հոգւոյն և ամպարտաւանեցին, գիտասջիք զառաջին խոնարհուին ձեր, զի հեթանոսքն էիք, և զանմուռնչ կուռս պաշտէիք : Զի զոր օրինակ զի չիք ոք որ 'ի Հոգի անձութի խօսի, և գործէ յանուն Յիսուսի սքանչելիս Հոգւոյ, և ասէ՝ թէ նզովեալ է ինձ Գրիստոս, սոյնպէս չիք այն ոք որ կարէ ասել՝ եթէ տէր է Յիսուս, եթէ ոչ 'ի Հոգին սուրբ : Քանզի մարդ՝ յորում կատարին 'ի նմա պարգևք Հոգւոյն, նա կարէ ասել 'ի ձայն բարձր բարբառոյ՝ եթէ տէր է Յիսուս :

Թէպէտ և, ասէ, բաժինք չնորհաց և պաշտամանց և զօրութեց իցէ նա ձեզ, թէպէտ և իցէ բաժին 'ի մէջ չնորհաց և չնորհաց, այլ մի է Հոգի : Միում տուեալ է բան իմաստութե, այս ինքն բան հանճա-

րոյ . միևսում տուեալ են հաւատք՝ մեռանել փոխանակ նոցա . և այլում տուեալ են շնորհք բժշկութե . միևսում տուեալ է զօրութի՝ քաջալերել զընկերս իւր՝ ի ժամանակի փորձութե . և այլում մարգարէութի՝ յայտնել և ցուցանել՝ որ ինչ լինելոցն է յապայ ժամանակս . այլում ընտրուիք հոգւոց , այս ինքն կարգք բարւոք եկեղեցւոյ . միևսում ազգս լեզուաց պէսպէս . և այլոց թարգմանութի նոցուն իսկ լեզուաց : Այս ամենայն ՚ի միջէ անտի հոգւոյ է՝ որ բաշխէ և տայ ըստ կամաց իւրոց :

Վարձեալ առ ցուցանել ՚ի ձեռն առակայ օրինակաց՝ որ ՚ի մարմնոյն են : Զի թէպէտ և այս պարգևք ամենայն՝ որ ՚ի միում ժամու չեն՝ ինչ պիտոյ , այլ իւրաքանչիւր՝ ի նոցանէ յիւրում՝ ժամու պիտոյ են յոյժութեպէտ և իցեն ՚ի նոցանէ մեծամեծ . քան զընկերս իւրեանց , որպէս զի պիտոյ պաշտօն նորուն մեծ են , այնպէս պիտոյ է գործ և նորուն փոքուն : Արդ թէպէտ և սփռեցան շնորհք հոգւոյն ՚ի վերայ Հրէից և հեթանոսաց և ծառայից և ազատաց , սակայն մի հոգի արբաք մեք , և նովաւ ՚ի պատճառս նորա եղեալք մեք ամենեքին անդամք հոգւոյ :

Արդ ոչ կարեն պատուականք որ են ՚ի մեզ , եթէ ոչ ընկալցին զյայտնութի փոքուն՝ որ է ՚ի մեզ : Զի զոր օրինակ ոչ կարէ ասել զլուիս ցոտս՝ թէ չէք ինչ դուք ինձ պիտոյ . զի ահաւասիկ են ՚ի մեզ անդամք՝ որ երևին թէ տկարագոյնք իցեն , և նոքօք կատարին պէտք . և այլք որ թուին թէ անարգ իցեն , նոցա աւելի ևս պարտիմք առնել պատիւ . սոյնպէս եթէ մեծ իցէ պարգևն , եթէ փոքր , և եթէ պատուական իցէ մարդն յորում կատարի ՚ի նմա , և եթէ անարգ , խառնելով խառնեաց անձ զեկեղեցի , որպէս և զմարմին , և եղ աւելի պատիւ այնմիկ՝ որ նուազն է , զի մի ինչ հերձուածք եղիցին ՚ի մարմին անդ եկեղեցւոյ , որպէս և ոչ յանդամս մարմնոյ հերձուած ինչ է :

Այլ քանզի այսուիկ նախանձէին նոքա , եւ և եւ առնէին զմիմեամբք , առ նա փոքրկացուցանել զնս .

սա, այնոցիկ որ նոքօքն հպարտացեալ պարծէին. և մեծացուցէ քան զամենայն զսէրն, այն որ ՚ի բազմաց անտի արհամարհեալ էր: Եթէ ունիցիք դուք, ասէ, նախանձել, ոչ, ասէ, փոքուբոյ որ ոչդ են ձեր՝ յորում փակեալդ կայք, այլ ընդ մեծամեծս՝ յոր ցարդ. և ս չէ էք հասեալ ՚ի նոսա: Ես ցուցանեմ ճանապարհ՝ որ տանի ՚ի կեանս, որ լաւ է քան զայդ՝ յորում դուքդ փակեալ կայք:

ԳԼՈՒԽ ԺԳ

() Ի՞նչ պարծանք են այնորիկ՝ որ առ ՚ի ձեռն ՚ Հոգւոյն խօսել ՚ի մի լեզու կամ յերկուս: Զի եթէ զլեզուս մարդկան խօսիցիմ և կամ զհրեշտակաց, և սէր ոչ ունիցիմ, եղէ ես այնուհետեւ իբրև զպղինձ՝ զի հնչէ, կամ ծնծղայք՝ զի զօղանջեն: Զի զոր օրինակ պղինձ կամ ծնծղայք զի անշունչ են, և օտարք են նոքա ձայնին և բարբառոյն՝ որ հնչէ ՚ի նոցանէն, սոյնպէս և ամենայն որ խօսի լեզուաւ, յայնմիկ զի ոչ գիտէ զինչ խօսի ինքն՝ պղնձոյն նմանի նա, զի զրկեալ է նա ՚ի սգայութի ձայնին:

Եւ ընդդէմ այնոցիկ՝ որ մարգարէութիւն և գիտութիւն և հաւատովքն հպարտացեալ էին՝ ասաց. զի եթէ ունիցիմ ես զմարգարէութիւն ոչ իբրև զձերդ, այլ զի գիտեմ ես զխորհուրդս ամենայն՝ որ ձեզդ իցեն յայտնեալ, և տացի ինձ դարձեալ ամենայն գիտութիւն փոխանակ այնր փոքր մի շոգւոյ գիտուե՝ որ տուաւ ձեզ, և լինիցին յիս դարձեալ ոչ իբրև զայդ փոքր մի հաւատս զոր ունիք դուք, այլ զամենայն հաւատս մինչև զլերինս փոփոխելոյ, և սէր ոչ ունիցիմ, ոչ ինչ իսկ եմ:

Եւ քանզի էին ոմանք՝ որ տրովք իւրեանց, և այլք վասն նեղութե զոր համբերէին վասն աւետարանին՝ հպարտանային ՚ի վերայ ընկերաց իւրեանց, և ընդդէմ նոցա և ասաց. եթէ ջամբեմ ես զամենայն ինչս իմ աղքատաց, և մասնեմ զմարմինս իմ

'ի կիզումն , և սէր ոչ ունիմ , ոչ ինչ օգտիմ : Այն է զոր ասացն տէրն նր , թէ «Մի՛ , ասէ , առաջի մարդկան իբրև յաչա մարդկան առնիցէք զտուրս ձեր . ապա թէ ոչ՝ վարձս ինչ ոչ ունիք առաջի Հօրն ձերոյ յերկինս » : Սէր ընդերկայնամիտ է և քաղցրանայ , զոր ինչ դուք առ միմեանս հակառակ դմի գործէք : Սէր ոչ նախանձի , որպէս և դուքդ : Սէր ոչ ինդրէ զիւր լաւն , այլ որ ինչ բազմացն լաւն է , զի կեցցեն : Արդ եթէ զայս զոր համարեցայ ես՝ պաշտին 'ի ձեզ առ չգոյի սիրոյ , զինչ օգուտ իցեն ձեզ պարծանքն պարգևաց որով պարծիքն դուք : Դարձեալ ասեմ , եթէ սէր երբէք ոչ անկանի . այս ինքն ոչ խափանի , որպէս խափանին պարգևքդ ձեր զոր ունիք դուք . զի մարգարէութիդ զոր ունիք դուք , խափանելոց է , և լեզուքդ դադարելոց են :

Օ ի թէպէտ և գիտացաք փոքր 'ի շատէ , որչափ հանդերձեալ է գիտել մեզ՝ գիտացաք մեք . այլ յոր ժամ եկեսցէ կատարումն , խափանեսցի այն՝ որ փոքր 'ի շատէն է : Զի զոր օրինակ խափանեալ է խորհուրդ տղայու թեան առ գիտութիւն զոր ունիս դու այսօր , սոյնպէս խափանելոց է գիտութիւն այս մեր առ այն որ հանդերձեալն է մեզ գիտել : Այժմիկ օրինակաւ իբրև ընդ հայելի տեսանեմք . իսկ 'ի կատարածի՝ ճշմարտութիւն . այս ինքն դէմ յանդիման : Արդ խելամուտ եմ փոքր 'ի շատէ . այլ 'ի կատարածի գիտացից ոչ որպէս գիտացին , այլ որպէս ծանեաւն զիս անձ 'ի ձեռն գնացից գործոցն իմոց : Արդ քան զամենայն պարգևսդ որով պարծիք դուք դոքօք , հաւատք և յոյս և սէր կան մնան : Զի մեծ է հաւատալ թէ է անձ . յուսալ այնմ իմիք՝ յոր հաւատացն . և սիրել զպատուիրանս զայնոսիկ՝ որոյ պարգևացն նորա յուսամք մեք :

ԳԼՈՒԽ ԺԴ

Օ հետ երթաք սիրոյ , և ապա զհետ շնորհաց հոգւոյն , առաւել ևս զի մարգարէասօլիք : Զի որ խօսի 'ի լեզուս՝ ընդ անոյ , այն որ գիտէն զինչ խօսի .

զի ոչ այլ որք և ոչ ինքն գիտէ զինչ խօսի : Իսկ որ մարդարեւանայն՝ մարդկան խօսի, զի լսեն և գիտեն՝ եթէ շինուածի և մխիթարուածի և սփոփուածի խօսի : Զի որ խօսի լեզուաւ, զանձն իւր միայն շինէ, յայսմիկ՝ զի գիտէ նա թէ արժանի եղև պարգևացն Հոգւոյն . իսկ որ մարդարեւանայն, զեկեղեցին ամենայն շինէ :

Կամիմ եթէ ամենեքին արժանի լինիջիք խօսել լեզուաւ, այլ առաւել ևս զի և մարդարեւասջիք . զի մեծ է շահիւք իւրովք որ մարդարեւանայն, քան զայն՝ որ խօսին լեզուաւ : Զի եթէ եկից ես առ ձեզ լեզուօք խօսելով, որ օտար իցէ լսելեաց ձերոց, զինչ օգուտ եղէց ձեզ . ո՞չ ահա այնուհետև լինիցիմ ես որպէս փող և քնար՝ որ անշունչք իցեն : Զի եթէ ընտրուի ինչ բարբառոյն չառնիցեն, զիարդ ծանիցեն զփողոյն հարկանել, կամ զքնարին հնչել : Սոյն պէս և դուք եթէ ասիցէք բան ինչ լեզուով՝ որ օտար իցէ յոյնուածեդ ձեր, և լինիջիք դուք այնուհետև իբրև ընդ վայր խօսեցեալք, և ոչ ընդ մարդկան : Զի այն՝ որ խօսին լեզուով, յաղօթս կայցէ, զի կարող լինիցի մեկնել՝ ի ձեռն յոյն լեզուին Յունացն զայն ինչ զոր խօսի օտար լեզուով : Զի պարզեք Հոգւոյն այսպէս էին, զի միում տուեալ էին ազգք լեզուաց, և այլում թարգմանուածի լեզուաց, զի կարօտ իցեն միմեամբք . այս ինքն այն՝ զի որ խօսէրն, այնու որ թարգմանէրն . և եկեղեցի երկօքումբք :

Եթէ կամ, ասէ, յաղօթս ՚ի լեզու, հոգին իմ կայ յաղօթս, այլ միտք իմ անպտուղ են . այս ինքն Հոգին սուրբ որ խօսի, գիտէ զինչ խօսի յիս . այլ միտք իմ զի ոչ գիտեն զինչ խօսի լեզուն, անպտուղ են յայնմ աղօթից : Իսկ ընդէր ոչ խնդրեմ ես խընդրուածովք գիտել զզօրութի լեզուին . և կացից յաղօթս հոգւով, կացից յաղօթս և ընդ միտս իմ : Եւ եթէ դարձեալ ՚ի ձեռն լեզուին զոր աւեր դու՝ օրհնեսցես դու ՚ի հոգի քո, ագէտն որ օտար է լեզուիդ քո, զիարդ մարթէ ասել ՚ի քում գոհուէն անդ՝ ամեն : Թէպէտ և դու բարւոք ասիցես, սակայն ընկերն քո ոչ գիտէ զինչ դուռն ասես . վասն այսորիկ և ոչ շինի նա : Եւ գիտէք դուք՝ զի առաւել քան ըզձեզ խօսիմ ես լեզուով . այլ ես ոչ ինչ պարծեցայ

այսուիկ : Այլ ՚ի մէջ ժողովրդեան կամիմքանս Հինգ՝
օրինօք և խրատու խօսել և շահել, քան զբեր բան
լեզուս խօսել . որ զի ոչ փառաւոր են , և զընկերս
իմ ոչ շահին :

Սի աղայք լինիք դուք խորհրդովք ձերովք ըն-
թանալ զինի այնոցիկ՝ որ զանմեզս յողորդեն , կա-
տարելոց ինչ օգուտ ոչ լինին : Եւ յօրէնս գրեալ է ,
եթէ “Յօտար լեզու և ՚ի շրթունս օտարս խօսեցայց
ընդ ժողովրդեանս ընդ այսմիկ , սակայն և այնպէս
ոչ լուիցեն ինձ , ասէ տէր ,” : Արդ եթէ վասն ժողո-
վրդեանն այնորիկ տուան լեզուք , զի գիտասցեն ՚ի
ձեռն լեզուացն զժամանակ աւետարանին նորոյ , լե-
զուք այսուհետեւ նշանակի վասն իցեն՝ ոչ հաւատա-
ցելոց , որպէս դուքդ էք , այլ թերահաւատից , այս
ինքն հերքայեցւոց բաժանելոց . այնոցիկ՝ որ ասա-
ցեալն է վասն նց . ասէ . “Եւ ոչ այսպէս իցեն լեզուաց՝
լուիցեն ինձ , ասէ տէր ,” : Իսկ մարդարէու թի ոչ ան-
հաւատից , այլ հաւատացելոց . զի եթէ ոչ հաւատան
զայն ինչ զոր ասես դու , զիարդ լեն զայն ինչ զոր
խօսիս դու :

Ապա եթէ կայցէ ժողովուրդն ամենայն ՚ի մի տե-
ղի , և ամենեքին լեզուս խօսիցին միանգամայն , տը-
գէտք որ մտանեն անդր , ոչ որպէս ասացին առաքե-
լոցն՝ թէ քաղցուալիցք են արբեալք , ասեն և վասն
մեր՝ մոլեգնեալ իմն են : Ապա եթէ ամենեքին մար-
դարէ իցեն և շինիցեն , և գայցէ մտանիցէ ոք յան-
հաւատից կամ ՚ի տգիտաց , յանդիմանեսցի ՚ի մոլո-
րու թէ իւրմէ և քննեսցի ՚ի չարեաց իւրոց զոր գոր-
ծեաց , և գաղտնիք սրտի նորա յայտնեսցին ՚ի ձեռն
մարդարէու թէն՝ որ յայտնեն զգաղտնիս նորա , ան-
կանի խոնարհ երկիր պագանէ և ասէ՝ եթէ արդա-
րեւ անձ գոյ ՚ի սոսա . զի նա յայտնեաց սոցա զգաղտ-
նիս , որ ՚ի ներքս ՚ի սրտի ծածկեալ էին :

Արդ յորժամ ժողովիք դուք ՚ի սպաս պաշտաման
սպասաւորու թէ կամ ՚ի միաշաբաթուոյ , որ գիտիցէ
սաղմոս՝ ասացէ , կամ որ ունիցի վարդապետութի՝
ուսուցէ . և այսպէս մի ըստ միով խօսեսցին ամենե-
քին ՚ի շինուած եկեղեցւոյ : Եւ եթէ ՚ի լեզուս ոք
խօսեսցի և ոչ ոք իցէ որ թարգմանիցէ , լուռ լիցի ՚ի

մէջ ժողովրդեանն . ընդ անձին իւրում խօսեսցի աղօթիւք ընդ անձ : Մարգարէք դարձեալ երկու կամ երեք խօսեսցին , և այլքն մեկնեսցեն . այս ինքն իմացուցեն ժողովրդեանն զոր ինչ մարգարէք մարգարէացան : Զի՛ հոգի մարգարէութե՛ մարգարէից հնազանդի . այս զի ինչ որ խօսեալ լինէր ՚ի մարգարէէ անտի , ՚ի միւսմէ մարգարէէ անտի մեկնեալ լինէին : Զի ոչ է անօրէնութե՛ , այլ խաղաղութե՛ . այս ինքն ոչ անկարգութե՛ , այլ ըստ կարգի :

Եւ որպէս յամենայն եկեղեցիս սրբոց՝ կանայք ձեր յեկեղեցիս լուռ լինիցին : Ասեն բան . կին մի՛ ի մարգարէից անտի ՚ի ներքս յեկեղեցւոջն կորնութեացուցն խօսէր : Վասն այնորիկ ասաց . եթէ ոք ձեռն յանձին հարեալ իցէ մարգարէ լինել կամ հոգևոր , ծանիցէ նախ զինչ գրեցի ես առ ձեզ , զի տեառն պատուիրանք են . ապա եթէ ոչ՝ և ոչ ինքն երևեալ լինի առ տէր մեր : Արդ նախանձեցարուք ընդ մարգարէաւնալ , իբր ոչ արգելուցուք դուք զայնոսիկ՝ որ խօսին լեզուովք : Այլ ամենայն ինչ սգաստուք և իմաստութիւնք և ըստ կարգի գործեցէք , որպէս և վայել է իսկ :

ԳԼՈՒԽ ԺԵ

Եւ զԵՍԷԱ ասաց նա վասն յարու՛ն կենդանութե՛ տեառն մերոյ , այն որ երևեցաւ Պետրոսի և երկու տասանիցն , և երևեցաւ հինգ հարիւր և աւելի ևս եղբարց միանգամայն . զի ՚ի նոցանէ բազումք են որ կան մինչև յորս յայս՝ յորում այս ասացաւս : Եւ յետ երևելոյ Յակովբու և ամենայն առաքելոց , այս ինքն իւթանասուն և երկուցն , հուսկ յետոյ քան զամենեսին երևեցաւ և ինձ իբրև անարգի միջ Առաքելոյ :

Եւ յուհետե եթէ ես և եթէ առաքելքն ամենեքեան այսպէս քարոզեցաք վասն Քրիստոսի՝ եթէ յարուցեալ է ՚ի մեռելոց : Զիտո՞ք ասեն ոմանք ՚ի ձէնջ՝ եթէ յարութի մեռելոց չիք . զի եթէ յարուին մեռելոց չիք , այն որ և ինչեղութիւն վասն նորա եղև ,

ապա և Քրիստոս չեւ է յարուցեալ, և ընդունայն էն հաւատքն ձեր՝ որ ՚ի տէր էն, և դեռ անդէն ՚ի նոյն մեղս կայցէք դուք. զի ոչ քաւեցայք դուք թերահաւատութիւն ձերով, զի թաղեցարուք դուք մկրտութիւն ընդ այնմիկ՝ որ մեռաւն և յարեաւ յաւուրն երրորդի: Եւ ըստ ձերոյ բանիդ՝ որք ննջեցին ՚ի Քրիստոս մարտիրոսութիւն, և կորեան նոքա. յայնմիկ՝ զի չիք նոցա յարութիւն: Եւ եթէ այսու հալածական կենօքս միայն յուսացեալ եմք ՚ի Քրիստոս, ահա ողորմելի էն կեանք մեր քան զամենայն մարդկան՝ որ տառապեալ իցեն յաշխարհիս յայնմիկ: Ապա եթէ աստ ՚ի խաչ ելեալ եմք պարհօք, և հալածեալ եմք, և անդ ինչ հատուցումն ոչ գտանեմք, եթէ այդ այդպէս իցէ՝ կերիցուք և արբցուք, գոնեայ զաստեհս ընկալցուք. զի ըստ ձերոյ բանիցդ՝ ինչ աւելի քան զոր աստս է, չիք ընդունել մեզ:

Եւ Քրիստոս զի յարեաւ ՚ի մեռելոց, զի եղիցի նա սկիզբն յարութեան ամենայն մեռելոց: Զի որպէս եղև Ադամ սկիզբն մահուան ամենայն կենդանեաց, եղև և տէր մեր սկիզբն կենդանեաց ամենայն մեռելոց: Այլ թէպէտ և կելով կեան նոքա, այլ իւրաքանչիւր որպէս գտանի որ՝ այնպէս և կեայ: Նախ Քրիստոս. այս ինքն զի յարեաւ նախ Քրիստոս, և ապա յառնեն ՚ի դալստեանն նորա քրիստոսեանքն: Եւ ապա լինի կատարած, յորժամ տացէ ՚ի ձեռս զթագաւորունի այ չոր: Այլ եթէ զի Որդի ոչ է թագաւոր. զի եթէ չայր թագաւոր է, և Որդի թագաւոր՝ որդի թագաւորին. ո՞նչ զի եղիցի գլուխ արքայունէ նորոյ՝ չայր:

Եւ ապա ըստ կարգի օրինի զկնի չոր եդ զՈրդի: Յորժամ խափանեսցէ, ասէ, զամենայն զիշխանութիս և զպետութիս և զզօրութիս և զիշխանս հալածիչս աւետարանին, և զզօրութիս չարի կողմանն նախանձու: Զի պարտ է նմա՝ թագաւորել, մինչև դիցէ զթշաւ միս իւր՝ այս ինքն մարմնաւորք և հոգեղէնք՝ ՚ի ներքոյ ոտից նորա: Եւ յետին՝ այս ինքն յետ այսորիկ՝ խափանեսցի և մահ՝ թշնամին կենդանեաց մարդկան: Եւ զամենայն ինչ հնազանդ արար ՚ի ներքոյ ու

1 Յօրինակին նման. որպէս և այլուր նոյնս. գուցէ նմայն, նոյնայն:

տից նորա 'ի կատարածի : Այլ յորժամ ասէ՝ թէ
 “Ամենայն ինչ հնազանդեչ է”, և ուր ասացն՝ թէ “Ա-
 մենայն ինչ տուաւ ինձ 'ի Հօրէ իմմէ”, այլ յորժամ
 ասէ՝ թէ տուաւ ինձ, մի՛ ածեր զմտաւ՝ եթէ չէ տու-
 եալ. ապա թէ ոչ սուտ առնես դու զայն՝ որ ասէ,
 եթէ “Ամենայն ինչ որ Հօր է, այն իմ է”, և զայն
 զմիւսն ևս, եթէ “Ամենայն ինչ որ իմ է, այն քո է. և
 որ ինչ քո է, այն իմ է”, : Խօսեցաւ այսպէս առ մեզ
 'ի պատճառս մարմնոյ, իբր ոչ եթէ այսպէս է վասն
 բնութե՛ն անձութե՛ն Որդւոյ :

Այլ յորժամ ասէ. “Հնազանդեցի նմա անմ”, ,
 յայտ է՝ եթէ հնազանդեալ է նմա ամենայն բայց
 յայնմանէ՝ որ հնազանդեցոյց նմա զամենայն : Ապա
 եթէ յայտ է՝ եթէ հնազանդեալ է նմա զամենայն,
 որպէս և ասացեր, ով տէր իմ Առաքեալ, զի՛արդ ա-
 սես՝ եթէ յորժամ հնազանդեցի նմա ամենայն : Ա-
 պա եթէ ոչ հնազանդեցաւ նմա ամենայն, զի՛արդ
 ասես՝ եթէ հնազանդեալ է նմա ամենայն : Եւ եթէ
 հնազանդեալ է նմա ամենայն, զի՛արդ ասես՝ եթէ
 յորժամ հնազանդեցի նմա ամենայն, ապա և ինքն
 Որդի հնազանդեցի այնմիկ՝ որ հնազանդեցոյց նմա
 զամենայն : Իսկ ով իցէ այն՝ որ համարձակիցի յա-
 սել՝ յորժամ հնազանդիցի Որդւոյ ամենայն, ապա
 շրջի հնազանդի և Որդի Հօր : Զի ահա իբրև զայս
 և 'ի թշնամւոյ անտի խօսեցեալ եղև 'ի լերին անդ,
 եթէ “Զայս ամենայն զթագաւորուիս և զփառս իւ-
 բեանց քեզ տաց, եթէ անկցես և խօնարհ երկիր պագ-
 ցես ինձ”, : Զի եթէ յորժամ հնազանդեցի նմա ա-
 մենայն, ապա հնազանդի նմա, եթէ այդպէս է,
 այժմիկ ոչ է հնազանդեալ նա. և յորժամ հնազան-
 դեցի նմա ամենայն, փոխանակ այսր շրջի հնազան-
 դի նա այնմիկ՝ որ հնազանդեցոյց նմա զամենայն :

Եւ արդ մինչ հնազանդէր Հայր զամենայն ինչ Որ-
 դւոյ, ինքն Որդի ոչ կարէր հնազանդել իւր ՝ զամե-
 նայն : Եւ սատանայ բաւական եղև հնազանդել
 զամենայն արարածս վասն սուտ յուսոյ, և Որդի ոչ
 կարէր հնազանդել իւր զամենայն : Այլ թէպէտ և

1 Յօրինակին զանչն իւր ամենայնի . ու. զլեցաք ըստ յաջորդին :

պատճառք այսր ամենայնի խոնարհուած թի է, այլ որպէս զի ոչ եթէ յորժամ հնազանդեացի նմա ամենայն՝ յայնժամ հնազանդեացի և Որդի Հօր, այն որ ՚ի սկզբանէ յաւիտենից առանց փոփոխելոյ է նա ընդ Հօր իւրում ՚ի ծնունդէ: Սոյնպէս և ոչ զի՝ ոչ հնազանդեալ է նմա ամենայն՝ ասեմք մեք. այլ հնազանդեալ է նմա ամենայն, և ոչ է հնազանդեալ նմա՝ հնազանդեալ է ամենայն՝ աստուածունէ նորա. վասն այնր զի ասէ, եթէ «Ամենայն ինչ որ քո է՝ այն իմ է», բայց հնազանդին մարմնոյն. այն որ բնութեամբն իւրով հնազանդ իսկ էր, վասն ողորմութեան շնորհաց այնորիկ՝ հնազանդեցուցիչ վերնոց և ներքնոց արար զնա: Արդ յորժամ հնազանդի Որդւոյ այս ազատութի ապստամբ և ՚ի Հօրէ, նովաւ և ընդ նմին հնազանդի և Հօր. զի եղիցի նա անձ ամենայն յամենայնի. այս ինքն զի եղիցի անձ ՚ի մէջ ամենայնի, որպէս և է նա և տեղի ամենայնի: Իբրու զի և այսօր իսկ այսպէս է նա ՚ի ծածուկ և յայնոսիկ՝ որ ոչն կամին. այլ ՚ի կատարածի յամենայնի լինի նա յայտնապէս. զի ծագեն նովաւ արդարք իբրև զարեգակն, կամ աւելի քան զայս, որչափ բաւական լիցի բնունի մարդկեղէն ընդունել:

Իայց դարձեալ շրջեցաւ նա առ ճառսն իւր և ասէ. զի՞նչ գործեսցեն որ մկրտին վասն մեռելոց, եթէ մեռեալք ոչ յառնեն: Զի եթէ ոչ յառնեն, զի՞նչ շահի որ մկրտեն զնա. ընդէր մկրտէր նա ընդ նմա ՚ի մկրտուին: Եւ կամ ընդէր համբերեմք մեք հալածանաց, եթէ յարուի ոչ լինի: Նա և յեփեսոս գաղանաց արկին զիս, զի՞նչ օգուտ էր ինձ զի լինէի ես կերակուր գաղանաց, եթէ յարուի անգր՝ որպէս ասեք դուք՝ չեմ գալոց: Կերիցուք այսուհետև և արքցուք մինչ դեռ կենդանիքս եմք. զի կեանք խոստացեալք յետ անցաւորացս այսոցիկ չիք մեզ: Մի խաբիք յետ այնոցիկ՝ որ ասենն ձեզ այսպէս. զի ապականեն զմիտս ձեր յտակս չարաչար պատմուիդ Յունաց: Զի ասէին՝ եթէ զիարդ ասեն յառնեն մեռեալք, կամ որով մարմնով գան: Զի ահա մարմննոցա որ անկաւ՝ մաշեալ և սպառեալ է:

1 Յօրինակին չեղ անձուկան:

Օրդեաց նոյ առակ ՚ի սերմանեաց՝ որ ՚ի մահուան իւրում կեայ, և ոչ ինչ նման է սերմն նոր բուսոյն . որ հատ մի լոկ մի ՚ի սերմանեաց սերմանես դու, այլ անձ զգեցուցանէ սերմանն քում մարմին, որպէս և կամ մի : Այլ թէպէտ և զամենայն սերմանիսն բուսուցաւ նէ, քանզի իւրաքանչիւր սերմանեացն զիւր մարմին տայ նոցա, այլ ոչ եթէ ամենայն մարմին թուչոյ և գազանաց և մարդկան մի են՝ եթէ ՚ի միասին եկեսցեն յարու թի անդր . Այլ մարմին է մարդկան՝ որ ստեղծաւ ՚ի ձեռս անջ և խոստացեալ է նմա յարուի, և այլ մարմին է անասնոյ և թուչոյ և ձկան՝ որ պակաս են յայսմանէ . այլ մարմին է երկնաւորաց, այս ինքն որ գործեն զգործս երկնաւորս, և այլ մարմին է երկրաւորաց՝ որ գործեն զչարիս յերկրի : Որպէս աստղ քան զաստղ առաւել է լուսով իւրով, սոյնպէս երկնաւորք քան զերկրաւորս առաւել են անդ յարու թեան մեռելոց :

Արդ սերմանին մարմինք ապականու թի, և յառնեն առանց ապականու թե . սերմանին անարդու թի մերկու թե, և յառնեն փառօք . սերմանին տկարու թի մահուանն, և յառնեն զորու թի յարու թեն . սերմանի մարմին չնչաւոր, և յառնէ հոգւոր . այս ինքն սերմանի ըստ նմանու թե Աբամայ առաջնոյ, և յառնէ ըստ նմանու թեն Աբամայ հոգւորին : Որպէս մարդն հողեղէն, այս ինքն որ ՚ի գործս երկրիս զանգեալ են, սոյնպէս և հողեղէնքս . և որպէս երկնաւորն էր, սոյնպէս և որ գործովքն իւրեանց երկնաւորք են : Որպէս սգեցաք մեք ծննդեամբ զկերպարանս երկրաւորին, պատրաստեալ եմք սգենուլ յարու թե անդ զկերպարանս զերկնաւորին :

Այլ քանզի ոչ միաբանէին աղանդք ուխտիցն Յունաց, որպէս և էին որ ասէին՝ թէ չիք յարուի, այսպէս էին որ ասէին՝ թէ չիք շունչ : Եւ վասն այսորիկ և ընդդէմ նոցա և ստէ . եթէ շունչ չիք, որպէս և ասէք դուք, այլ արդարու թին որ յօրէնսն և յիրաւունս ձեր է՝ վկայէ վասն յարուեն եթէ է նա : Արդ որովհետև այսմ մարմնոյ որ երևիս՝ ապականու թին յաւիտենից աւետարանեցէք սմա, և որ ապականելոց է՝ ժառանգել զայն ինչ որ ոչ ապականի՝ չէ հնար,

արդ ո՛ւր առնուն զհատուցումն իւրեանց այնոքիկ՝ որ նեղեցին՝ զանձինս իւրեանց աստ վասն նոյ . զի ահա շունչն՝ որ մարթ էր առնուլ զհատուցումն՝ չիք ՚ի միջի . և մարմինս է՝ ապականութե յաւիտենից նիւթարարէք զնա :

Արդ, ասէ, այս խորհուրդ է, զի ընտանեաց յայտնի, և ոչ արտաքնոց . հաւատացելոցս որ խոստովան լինի յարութի անդր՝ ասեմ, և ոչ փիղիսոփայից՝ որ ուրացեալ են յարութի անտի մեռելոց : Ամենեքին ննջեսցուք . և այս բարւոք է վասն այնոցիկ՝ որ մնալոցն են ՚ի գալուստն : Ամենեքին նորոգեսցուք . զի թէպէտ և արդարք յառնեն ՚ի նորոգումն փառաց, սակայն և մարմինք մեղաւորացն նորոգին . զի ոչ նովին ցաւովք և խնդուք իւրեանց յառնեն, այն է զի ասէ՝ յառնեն մեռեալք առանց ապականութե, և մեք նորոգիմք : Պարտ է այսմ մարմնոյ մահկանացուի սգենուլ զկենդանուի, զանմահուի . և այսմ մարմնոյ ապականութե սգենուլ զփառս զանապականութե : Եւ յորժամ սգեցցի մահկանացուս և ապականութիս զանմահուի և զանապականուին, կատարեսցի ՚ի սմա բանն եր գրեցաւ վասն սորա՝ եթէ ընկրաւ մահ ՚ի պարտութի յարութե : Արդ ո՛ւր է յաղթութի քո, մահ, որ յԱդամայ անտի մինչև յայս օր էր . և ո՛ւր է, մահ, խայթոց քո, այն որ սկիզբն արարին ՚ի պողոյ անտի ծառոյն : Այլ խայթոցք մեզաց օրէնքն, որ եղաւ տանն Ադամայ ՚ի դրախտի անդ : Այլ նորհք նոյ, որ ետուն մեզ յաղթութիւն յետ այսր ամենայնի պարտաւորութե . ոչ ՚ի ձեռն մեր, և ոչ ՚ի ձեռն մարգարէիցն փրկչաց մերոց, այլ ՚ի ձեռն Յիսուսի Քրիստոսի տեառն մերոյ :

ԳԼՈՒԽ ԺԶ

ԱՅՆ վասն հաշուին՝ այն որ ՚ի սուրբան է՝ որպէս հրամայեցի ես եկեղեցեացն գաղատացւոց, սոյնպէս և դուք առնիջիք ըստ միում միում միաշարաթուոյն :

1 Յօրինակին գրեալ էր ո՛ր ունեւիցի :

Այն էր զոր ժողովէր յամենայն աշխարհաց՝ տալ տանել աղքատացն որ էին յերուսաղէմ, որպէս հրաման ետուն նմա առաքեալքն : Դուռն մեծ և կարևոր՝ որ բացաւ նմա յեփեսոս, կամ՝ի ձեռն մարդկանն որ աշակերտեալ էին նմա, կամ՝ի ձեռն հալածանացն որ ՚ի թշնամեաց անտի էր. զի յարեան ՚ի վերայ նորա ընկենուլ զնա անդ գազանաց :

Եւ վասն տանն Ստեփանեայ դուք ձեզէն իսկ գիտէք, զի նոքա եղէն ինձ պտուղ ՚ի կողմանս աքայացւոց : Կամ աշակերտու թիւ և կամ տրուիք իւրեանց զոր տային տանել աղքատացն յերուսաղէմ : Զի ամենայն ինչ՝ ձեր փոխանակ լիցի, գործք իմ և անձն իմ և կեանք իմ՝ որ ՚ի Քրիստոս են : Ո՛ սիրոյն Առաքելայ, որ առ ժողովուրդն իւր էր. ո՛ գթոյն նորա, որ առ հեթանոսս օտարս էր : Փոխանակ կենացն հերբայեցւոց նզով լինել ՚ի Քրիստոսէ ինդրէր նա, և փոխանակ կենացն հեթանոսաց զգործս իւր և զանձն իւր և զկեանս իւր տայ նա :

ԿՈՐԸՆԹՈՒՆՅՈՒՄ ԵՐԿՐՈՐԴ

Ի ԱԼԱԾՈՒՄԸ մեծ անհնարին յարեալ 'ի վերայ աւետարանին, և նեղեցան կորընթացիքն ըստ կարի իւրեանց. բայց Առաքեալ աւելի քան զկարն իւր : Եթող Առաքեալ զգործս նեղութե, ոչ պատեալ էին զնովաւ յասիացոց անտի, և զՏիտոս 'ի մխիթարութի և 'ի քաջալերութի կորընթացոցն փութայր նա առաքել : Այլ իբրև եկն նա առ 'ի նոցանէն, և պատմեաց նմա վասն համբերութե նեղութե նոցա զուարթացաւ և ուրախ եղև, և գրեաց առ նոսա վասն նեղութե իւրեանց 'ի ձեռն Ապաղու. զի 'ի ձեռն մեծամեծ նեղութեց զոր տեսանեն 'ի նա, թեթևասցին յաչ իւրեանց նեղութիքն չափաւոր՝ որ պատեալ էին զնոքօք : Գրեաց դարձեալ զիներեսցեն և թողցեն նմա 'ի ձեռն երկրորդ թողութոյն, այնմիկ՝ զոր կապեացն առաջին թղթովն, հանդերձ չարչարանօք և զեղջ և ապաշաւ մտօք զոր սգեցաւ այնպիսին, և նեղութիքն որ պատեցին զկորընթացիսն՝ փորձեցաւ նա և ոչ շարժեցաւ կամ յողողդեցաւ նա՝ ի թիւրել 'ի հաւատոց անտի : Արդ վասն զղջանալոյ նորա, և վասն ժուժկալութե՝ որ եղև նա 'ի հալածանս, գրեաց նա՝ զի թողցեն նմա, ոչ իբրև բռնադատէր զնոսա, այլ իբրև խնդրէր և աղաչէր զնոսա :

ԳԼՈՒԽ Ա

Պ ԱՒՂՈՍ Առաքեալ, ոչ 'ի ձեռն Յիսուսի Քրիստոսի, այլ Յիսուսի Քրիստոսի 'ի կամաց նայ. զի յայտ նեսցէ զընտանութին, և հալածեսցէ զօտարութի :

Եւ Տիմոթէոս եղբայր : Խոնարհեցոյց զանձն իւր , զի զանուն իւր ընդ եղբօր 'ի թղթի առ կորնթացիս հալածանս՝ գրեացէ : Եկեղեցոյդ նոյ՝ որ է 'ի կորնթոս , որ նեղեցաւդ . և սրբոցդ՝ որ 'ի կողմանս քայացուցդ են , որ համբերինդ և հալածեալդ եղեն : Ընորհք ընդ ձեզ և խաղաղութի յոյ չօրէ մերմէ , այն որ արժանին արար զձեզ լինել նմա յորդէգրութի . և 'ի տեառնէ մերմէ Յիսուսէ Քրիստոսէ , այն որ մերձեցոյց զձեզ և արար իւր ժառանգակիցս : Օրհնեալ է նախ Յիսուսի , վասն մարմնոյն . և չայր դրութութեց , վասն որդէգրութեն : Խբրու յայնմիկ՝ զի ասաց վերագոյն՝ խաղաղութի յոյ 'ի չօրէ մերմէ և 'ի տեառնէ Յիսուսէ Քրիստոսէ , և ոչ 'ի ձեռն նոն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի , լուծաւ այն՝ զի ասէ . նախ Յիսուսի Քրիստոսի :

Վասն , ասէ , որ մխիթարեաց զմեզ յամենայն նեղութեց մերոց : Կամ 'ի ձեռն աշակերտութեն՝ որ բազմանայր նոցա , կամ 'ի ձեռն զօրուէցն և սքանչելեացն զոր գործէր 'ի ձեռս նոցա : Զի և մեք զայլ նեղեալս մխիթարեսցուք 'ի ձեռն բանին զոր լսեն 'ի մէնջ , և 'ի ձեռն համբերութե նեղութեն զոր տեսանեն 'ի մեզ . խնդրուածովքն այնօրիմբք , այս ինքն վասն խնդրուածոցն զոր խնդրեցաք մեք յոյ վասն ձեր , զի համբերել կարասջիք դուք իբրև զմեզ : Զի որպէս յաւելան չարչարանք Քրիստոսի 'ի մեզ , սոյն պէս 'ի ձեռն Քրիստոսի առաւելեսցին խնդրուածքն մեր . այս ինքն բանայ դուռն այն իմիք՝ զոր խնդրեմք մեք : Զի եթէ նեղիմք մեք , վասն ձերոյ մխիթարութե և փրկութե նեղիմք մեք . այս ինքն զի տեսջիք և նմանողք եղիջիք մեզ : Եւ եղիցի ձեզ զօրուի համբերել չարչարանաց զնոյն չարչարանս , զոր և մեք աւելի քան զձեզ կրեցաք : Եւ յոյսս մեր այս՝ որ վասն ձեր էր , հաստատուն եղև . քանզի գիտեմք մեք՝ եթէ կցորդ եմք չարչարանացն , նոյնպէս և մխիթարուեն լինիցիմք . այս ինքն ընդունելուք մխիթարուեն :

Օ այս ցուցանեմ ձեզ , եղբարք , վասն չարչարանացն՝ որ անցին ընդ մեզ 'ի կողմանս ասիացուց , զի առաւել քան զկար մեր ծանրացաւ 'ի վերայ մեր : Եւ անձամբք անձանց մերոց վասն բազում տանջա-

նացն զվճիւ մահու յանձինս մեր ընկալաք . զի ոչ էաք մեք յանձինս ապաստան՝ թէ կարեն համբերել մարմնով, այլ յիծ՝ որ յարուցանէ զմեռեալաք . այս ինքն զի կենդանացուցէ զմեզ՝ ՚ի մեռելոց : Զի որպէս ՚ի մեռելոց փրկեաց զմեզ և կեցոյց, այն որ յայնչափ մահուց՝ որ յարեան ՚ի վերայ մեր՝ փրկեաց զմեզ, և առաւել ևս փրկեցէ յայնցանէ որ յառնելոցն են՝ օգնականութիւն աղօթից ձերոց : Զի ՚ի բազմադէմ շնորհաց անախ առաւել յաճախեցեն առ մեզ պարգևքն ւնյ . շնորհք՝ ոչ որ լինին ՚ի մեզ վասն մեր, այլ շնորհք՝ որ գործին ՚ի մեզ վասն բազմաց . զի փոխանակ մեր միայնոյ բազումք գոհացին զնմանէ, վասն մեր ՚ի բազմաց փառաւորեսցինա : Զի պարծանք մեր ոչ է թէ յայլոց են՝ որ ոչ ճանաչեն զմեզ, այլ են պարծանք մեր վկայութի մտաց մերոյ . զի սրբութիւն մարմնով և հոգւով՝ որ ոչ են իւրիք թաւալեալ, և արդարութիւն՝ որ ակնառութիւն ոչ աղտեղեալ, և շնորհք՝ որ ՚ի վերայ ամենայնի ողորմութիւն սիւսեալք մեք . արդ այսու ամենայնիւ շրջեալ եմք յաշխարհի : Եւ ոչ ՚ի ճարտարութիւն մարմնաւորս երևեցաք մեք . այս ինքն ոչ կեղծաւորութիւն և մարդկեղէն արուեստգիտութիւն : Արդ ոչ երևեցաք մեք ուրեք այսոքիւք, և առաւել ևս առ ձեզ :

Օ ՚ի ոչ է թէ այլ ազգ ինչ գրեմ զայս որ գործեցաւս ՚ի մեզ՝ առ ձեզ, այլ զոր վկայեք դուք՝ զայն գրեմք առ ձեզ, զՈրդին ւնյ Յիսուս Քրիստոս՝ որ ՚ի ձեռն իմ և Սեղիանոսի և Տիմոթեայ քարոզեցաւ ձեզ : Ոչ զի ՚ի միասին մտին նորա ՚ի Վորընթոս . ոչ յայոնն և յուն՝ քարոզեցաւ ձեզ, այլ յայոնն . այս ինքն բանիւ ճշմարտութիւն : Զի ամենայն աւետիք ւնյ ՚ի նմին իսկ յայոնն հաստատեցան . այս զի կատարեցան նորա, և ոչ ստեցան : Վասն այսորիկ սոյն իսկ այս ամենայն ճշմարիտ նա ինքնին է ամէն ՚ի մեզ ՚ի փառս ւնյ . այս ինքն զի ելանէ զկնի փառաւորուէ ւնյ : Զի իծ է որ հաստատէ զմեզ ընդ ձեզ սիրով, և հաստատէ զՔրիստոս մեօք ընդ ձեզ զօրութիւն . այն որ նա ինքնին օծ և դրոշմեաց զմեզ ՚ի ձեռն ուսուցանային հոգւոյն զոր ետ ՚ի սիրտս ձեր : Այլ ես վկայ զիծ կոչեմ յանձն իմ, զի անխայեցի ՚ի ձեզ . վասն այսու

բիկ ոչ իսկ եկի ես 'ի Կորնթնթոս : Այս ինքն վասն այնր թերութեց' զոր անարդեացն և եպերեաց զնուսա առաջին թղթովն : Զի թէպէտ և տեարք հաւատոց ձերոց չիցեմք մեք , սակայն գործակից եմք ուրախութեց ձերոց : Զի հաւատովք հաստատեալ էք դուք . այս ինքն հաւատովք' զոր ետու ես ձեզ :

ԳԼՈՒԽ Բ

ՐԵՏՐԵՑԻ դնել 'ի սրտի իմում , զի մի միւսանդամ տրամուծք եկից ես առ ձեզ : Զի եթէ ես միսիթարուհիս ձեր տրամեցուցանեմ զձեզ , իսկ այն ով իցէ որ ուրախ առնիցէ զիս և զձեզ , եթէ ոչ զեղջ և ապաշաւ այնորիկ' որ տրամեցաւն յինէն : Եւ զայս զի գրեցի ես առ ձեզ 'ի թղթի անդ իմում յառաջնում , զի մի յորժամ գայցեմ' տրամեցուցեն զիս գործովք իւրեանց չարեօք . այն զի արժան էր նոցա ուրախ առնել զիս գործովք իւրեանց բարեօք : Քանզի յուսացեալ եմ և գիտեմ' եթէ ուրախուհիս իմ այս , որ ուզիզ գործովքն այնորիկ' որ ապաշաւեաց , և ընկերաց իւրոց' որ խոնարհեցան , ամենեցուն ձեր է : Ի բազում վըշտաց որ պատեալ էին զինև և 'ի նեղութենէ սրաի զոր ունիմ ես առ ձեզ , գրեցի ես զայս առ ձեզ բազում արտասուօք 'ի ձեռն Ապաղու : Իբր ոչ եթէ զի տրամեցուցից զձեզ , այս ինքն ոչ զի վշտացուցից զձեզ նեղութեք իմովք , այլ զի զսէր իմ գիտասջիք դուք զոր ունիմ ես առաւելապէս առ ձեզ : Զի թու զի ես աղաչել . զի թէ ապրեցայց 'ի փորձանաց անտի' որ պատեալ են զինև , և հոգ յանձին առի ես վասն ձեր 'ի ձեռն թղթոյս գրել առ ձեզ :

Իսկ այն որ արար զտրամուծիւն , և առ զկին հօր իւրոյ , ոչ եթէ նա միայն տրամեցոյց զիս . զինա փոքր 'ի շատէ ըստ իւրում չափոյ տրամեցոյց զիս : Թերևս վասն առաջին յանցանաց նոցա ակնարկէ աստ , եթէ որպէս եթող նոցա , թողցեն և նոքա այնմ' որ յանցեաւն : Այլ զի մի ծանր թուեցայց ես ձեզ ամենեցուն . կամ զի ոչ ասացից ընդդէմ ձեր ամենեցուն , կամ զի ոչ ծանրացուցի 'ի վերայ ձեր ամենեցուն 'ի

ինդրել անդ 'ի ձէնջ ամենեցուն : Շատ լիցի այնպիսոյն պատուհաս՝ որ 'ի բազմաց անտի ընկալաւ . պարտ և պատշաճ է ձեզ անխայեալ 'ի վերայ այնպիսոյն , վասն զի զատ և յատուկ է նա 'ի ձէնջ ամենեցուն : Եւ միտթարեսջիք զնա 'ի սգոյ անտի և 'ի տրտմու թենէ՝ զոր զգեցաւն նա յետ թողլոյն մերոյ առաջնոյ . գուցէ յառաւել տրտմութենէ անտի որ եղև նմա , ընկղմիցի այնպիսին . կամ որ նմա իսկ նման իցէ մտաց չարչարանօք : Նա և ես իսկ աղաչեմ զձեզ , զի հաստատեսջիք 'ի նա զսէր ձեր , այն որ զբազում ժամանակս ամիոփեցէք զնա 'ի նմանէ : Եւ առաւել զի գրեցի ես առ ձեզ վասն նորա , զի չափ առ ից ես զձեր՝ եթէ յամենայն 'ի հպատակութե կայցէք դուք ինձ . այս ինքն զի որպէս լուարուք դուք ինձ առաջին թղթովն , և զատէք մեկնեցէք զնա 'ի ձէնջ , և արդ լուիջիք ինձ , խառնեսջիք զնա ընդ ձեզ . զի եթէ ինչ ումեք շնորհէք , առաւել ևս ես : Ապա եթէ և ես անխայեցի շնորհեցի ումեք 'ի ձեռն խնդրուածօքս զոր խնդրեցի ես 'ի ձէնջ , վասն ձեր առաջի Քրիստոսի շնորհեցի . այս ինքն վասն սիրոյն Քրիստոսի : Զի ահ և երկիւղ՝ եթէ գուցէ ընկղմեսցի նա 'ի սատա նայէ , քանզի չեմք ինչ անտեղեակ խորհրդոցն նորա . զի և բազում տրտմութիք , որպէս և պատիր ուրախութիւն , նոյնպէս գիտէ նա կորուսանել զմիտս :

Այլ իբրև հասի ես 'ի կողմանս տրուացւոց յաւետարանն Քրիստոսի , և բաց ինձ դուռն աշակերտելոյ , ոչ եղև հանգիստ կատարեալ հոգւոյ իմոյ , զի ոչ գտի ես զՏիտոս զեղբայր իմ . այլ հրաժարեցի ես զորս աշակերտեցին , և ելի ես 'ի կողմանս մակիդոնացւոց : Այլ նոյ շնորհքն լիցին՝ որ յամենայնի ըզհոգան հարկանէ զմէնջ 'ի Քրիստոս , ոչ յայտնուի միայն , այլ հանապազորդ գործովք իւրովք որ առ մեզ են . իբրև այն թէ յամենայն ժամ երևի նա մեզ , և յայտնի առնէ 'ի մեզ յամենայն տեղիս զհոտ անուշից գիտութե իւրոյ :

Ս' ինչև դեռ մեք 'ի կողմանս ասիացւոց 'ի մէջ հալածանաց եղեաք , 'ի կողմանս մակիդոնացւոց և ընդ ամենայն տեղիս բուրեաց 'ի պատճառս մեր հոտ անուշից գիտութե նորա : Զի հոտ անոյշ եմք մեք

այսինքն Քրիստոս ի մէջ փրկելոցն և ի մէջ կորուսե-
լոցն : Զի մեք իբրև առ ի մէնջ հոտ անոյշ եմք մեք
կողմանցն երկոցունց , այնոցիկ՝ որ փոփոխիցին և ա-
րարին զմեզ իւրեանց հոտ մահու՝ իբրու էաք մեք
հոտ կենաց նոցին իսկ որք հալածենն զմեզ և մե-
ռանին մեօք ի մահ , և այնոցիկ՝ որոց հոտ եմք մեք
կենաց որ աշակերտին մեօք , և կեան մեօք ի կեանս :
Որպէս և հոտ երկուց ծծոց , այսպէս բուրէր ի ձեռն
զորուէցն և սքանչելեացն հոտ առաքելոցն՝ ի պատ-
րաստի ունել նոցա աշակերտս , և հանդերձեալ նո-
ցա հալածիչս : Զի մեք ոչ այնպէս եմք , որպէս և
այլքն . այս ինքն որպէս և առաքեալքն սուտք՝ որ
խառնեն զբանն այս ընդ ստուիս : Թերևս նոքին իսկ
այնոքիկ գրեցին զպրակասաւածայոք՝ որ խառնեալ
և գրեալ են ի ճշմարտութենէ և ի ստութենէ :
Այլ մեք ճշգրիտ զճշմարտուիսն զոր առաք յայ , ա-
ռաջի այսինքն Քրիստոս խօսիմք :

ԳԼՈՒԽ Գ

Եւ վասն այսորիկ դուք ձեզէն իսկ վկայէք , զի
ոչ եթէ վերստին չսկսանիմք զանձինս մեր ձեզ ըն-
ծայեցուցանել , և կամ ինդրել թուղթս յայլոց վս
ձեր : Այլ թուղթ մեր , այս ինքն քարոզութի մեր՝
դուք ինքնին իսկ էք , և իբրև ի սիրտս մեր գրեալ
է գիտուք և իմաստուք՝ ընթերցեալք մեւք , առա-
ջի ամենայն մարդկան յայտնեալք և հաստատեալք ,
զի էք դուք թուղթ Քրիստոսի . զի գործովք ձերովք
իբրև ի միջոց գրոց ահա աւասիկ քարոզի Քրիստոս՝
որ պաշտեցաւն մեւք . այս ինքն որ քարոզեցաւն ի
ձեռն՝ մերում . այն որ գրեցաւն ոչ մրով կամ քարե-
ղէն տախտակօք , այլ հոգւով և ի տախտակս սրտի
մարմնեղէնս :

Յոյս մի զայսպիսի ունիմք մեք ի ձեռն Քրիստոսի
առ նձ . իբր ոչ եթէ բաւական ինչ եմք խորհել իբրև
ի մէնջ , բայց եթէ տուեալ լինի մեզ իմաստուի յայ ,

1 Յօրինակին ՚ի Յեռնիս :

այն որ արժանիս արար զվեզ լինել պաշտօնեայք նորոյն կտակարանացն . ոչ այնու մովսէսեան գրովն , այլ Հոգւովն . այս ինքն որ 'ի ձեռն գործոց Հոգւոյն քարովի : Զի գիրն սպանանէ 'ի ձեռն պատժոյն՝ որ գրեալ են 'ի նմա , բայց Հոգին կեցուցանէ . այս ինքն աւետարանն կեցուցանէ երկայնամուլն՝ որ ներէնց :

Օ ի եթէ պաշտօն մահուն , վասն զի սպանանէր նա՝ արդարու թէն իւրով , նոյն իսկ այն որ գրեցաւ և կարգեցաւ 'ի տախտակս քարեղէնս , յայնչափ յահագին փառս եհաս , այս ինքն փառօքն զոր սգեցեալ էր և իջանէր՝ որ բերէրն զնա , որչափ ևս առաւել պաշտօն Հոգւոյն եղիցի փառօք , որ մեծ է քան զառաջինն : Եւ եթէ պաշտօն դատապարտութե , այս ինքն զի պահանջէր նա զպարտինն՝ 'ի փառս եղև , որչափ ևս առաւել ծաղկեցէ պաշտօն արդարուէն 'ի փառս , այս ինքն պաշտօն շնորհաց : Քանզի ոչ եթէ փառաւորեալ լինի փառաւորեալն յայսմ՝ 'ի կողման վասն առաւելութե փառաց , այս՝ զի յաչ փառացն զոր հանդերձեալ են առաքեալքն ընդունել իբրև զոչ ինչ համարեալ են փառքն՝ որ տուան յիջանել անդ օրինացն : Զի եթէ որ խափանելովն և անցանելովն է , այս ինքն թէ օրէնքն որ անցին , և Մովսէս որ խափանեցաւ՝ փառօք երևեցաւ , որչափ ևս առաւել որ կալոցն և մնալոց է յետ յարութե յաւիտենից՝ առաւել ևս իցէ նա փառօք յաւիտենից :

Արդ վասն զի ունիմք մեք զայսպիսի յոյս վասն փառացն մշտնջենաւորացն , վասն այսորիկ բազում համարձակութե , այս ինքն դուզնաբար շրջիմք մեք եւ չեմք ինչ կարօտ երևելոյ , որպէս և Մովսէսն՝ այն որ արկանէրն զքողն՝ 'ի վերայ երեսաց իւրոց , զի չկարէին հայել որդիքն Իսրայէլի յերեսսն Մովսէսի՝ կատարած խափանելոյն . քանզի կուրացան միտք իւրեանց , և ոչ կարացին հայել 'ի խորհուրդսն՝ որ էին յօրէնս նոցա : Զի մինչև յայս օր յորժամ ընթեռնուն զհին կտակարանս , նոյն քող ձգեալ է 'ի մէջ երեսացն Մովսէսի և աչաց նոցա : Նոյն իսկ քող ձգեալ է 'ի մէջ գրոյն Մովսէսի և մտաց նոցա . և վասն այնորիկ ոչ երևի նոցա՝ եթէ 'ի ձեռն Գրիստոսի խափանելոց է , այս ինքն կատարելոց է :

Այլ մինչև յայսօր որչափ և կարգան զՄովսէս տեսողք . զի կոչեցան կտակարանք Հինք յանուն ծառայի , որպէս և կոչեցան գիրքն այլք յանուն մարգարէիցն որ մարգարէացան զնոսա : Արդ զի հաւասարեցան գիրք Մովսէսի ըստ մարգարէիցն ընկերացն իւրոց , մեծացան աւետիքն Որդւոյ քան զմարգարէիցն , և աւետարանն տեառն քան զքարոզուի ծառայիցն : Այլ յորժամ կարգան , ասէ , զՄովսէս , այս ինքն զգիրտն Մովսէսի , առաջաստեալ են սիրտք նոցա ծածուկ քողովն փոխանակ յայտնի քողոյն՝ որ դարձան յաջաց նոյ : Եւ յորժամ դարձցին առ տէր , զոր օրինակ յորժամ հայեր Մովսէս առ ԿՍ՝ ՚ի բաց առնոյր զքողն յերեսաց իւրոց , սոյնպէս և ՚ի մտաց անտի նոցա բառնայ , յորժամ դարձցին և հաւատասցեն ՚ի տէր : Զի տէր Հոգի սուրբ է . այս՝ զի ոչ է նա կապեալ և արգելեալ ՚ի միում տեղւոյ : Եւ ուր Հոգին տեառն է , անգ ազատութի է . այս ինքն նորին ազատութե է գտանել յամենայն տեղիս՝ ուր և իցէ տէր : Այլ մեք ամենեքին բացօք երեսօք , որ ոչ ծածկեալ են իբրև զերեսն Մովսէսի , զի զփառսն տեառն զծածկեալսն իբրև ընդ հայելի տեսանեմք , և ՚ի նոյն կերպարանս նորոգիմք մեք . այս ինքն սպասեալ ակն ունիմք ընդունել ՚ի փառաց ՚ի փառս . այս ինքն ՚ի փառաց անտի որ կորեան ՚ի դրախտի անդ , ՚ի փառսն զոր հանդերձեալ եմք մեք ընդունել յարքայութե : Որպէս և ՚ի տեառն Հոգւոյն . այս զի ՚ի ձեռն գործոց ահա վկայէ վասն որոյ իրիք մեքս խօսիմք :

ԳԼՈՒԽ Դ

ԱՍՆ այսորիկ ունիմք մեք զպաշտօնս զայս , և հանապազօր չարչարիմք վասն սորա . վասն զի գտաք մեք զողորմութի , զի դառնայցեմք անդրէն ՚ի տեղին զոր կորուսաք : Այլ հրաժարեմք յամօթալից խաբէութենէ անտի յայնցանէ՝ որ ոչն իշխակին օրէնքն ՚ի վերայ նոցա : Եւ ոչ գնասցուք մեք խորամանկութի , և ոչ նենգեսցուք զբանն նոյ , որպէս և սուտ առաքեալքն . այլ յայտնութի և ստուգութի , այն որ

եղև 'ի վերայ իմ 'ի ճանապարհի անդ Գամասկեայ ընծայեցուցանեմք զանձինս մեր . այս ինքն զճճմարտու թի մեր՝ առ ամենայն խորհուրդս բաժանեալ մարդկան : Զի ոչ է ծածկեալ յուժեքէ աւետարանն մեր . և եթէ իցէ ևս ծածկեալ, յայնցանէ իցէ ծածկեալ՝ որոց անժ ժամանակացս այսոցիկ, այս ինքն մամնայ ժամանակացս այսոցիկ կուրացոյց զմիտս նոցա, զի մի ծագեսցէ 'ի նոսա լոյս աւետարանին՝ որ քարոզի նովաւ փառքն Քրիստոսի . այս ինքն չարչարանքն Քրիստոսի, որ է ինքն պատկեր կերպարանաց անյ : Զի ոչ եթէ զանձինս ինչ քարոզեմք յաշխարհի այլ զՅիսուս Քրիստոս զտէր . իբրու վասն անձանց մերոց չարչարանօք մերովք, և 'ի ձեռն նշանաց մերոց քարոզեմք մեք՝ եթէ ծառայք նորա եմք : Զի անժ որ ասաց յաւուրն առաջնում յարարածոց՝ 'ի խաւարէ անտի որ ծածկեալ ունէր զգործս՝ լոյս ծագեսցէ մաշիչ և սպառիչ խաւարի, նա էր՝ որ ծագեաց 'ի սիրտս մեր, զի լուսաւորեսցուք գիտուք մեք՝ որ զրկեալս էաք յամենայն գիտութեց . վասն լուսաւորութե, ասէ, գիտութե փառացն, ոչ երեսացն Մովսէսի, այլ երեսացն Քրիստոսի :

Եւ յուճեալ ունիմք մեք զգանձս զայս զծածուկ յամանս խեցեղէնս . այս ինքն է՝ տուան մեզ այս պապեւք 'ի ձեռն մարմնոյն Քրիստոսի : Զի առաւելութի զօրութեն իցէ յայ, և ոչ 'ի մէնջ . այս ինքն զի առ 'ի նմանէ իցէ առաւելութի և կատարումն մեր, և ոչ իբրև 'ի գործոց մերոց : Յամենայնի նեղիմք մեք, այլ ոչ նուազիմք . զի վասն յուսոյն կենաց խոստացելոց ոչ նուազիմք մեք : Եթէ կարօտանամք ինչ, այլ ոչ տարակուսիմք . զի ոչ եթէ վասն չարեաց ինչ տարակուսիմք մեք : Եթէ հալածիմք, այլ վասն զօրութեն պահպանութեն՝ որ էր ընդ մեզ՝ ոչ լքանիմք . Եւ ոչ դարձեալ յաշակերտութե անտի մերմէ լքանիմք մեք . զի մեծութե մեծացուցանեն զաշակերտուին մեր 'ի ձեռն այսորիկ : Եթէ չարչարիմք, այլ ոչ սատակիմք . զի զբազումս գտանեմք մեք : Յամենայն ժամ զմահ չարչարանացն տեառն մերոյ 'ի մար

մինս մեր կրեսցուք . զի վասն զի անմահ կեանքն Յիսուսի՝ի մահկանացու մարմինս մեր յայտնեսցին : Այսուհետև մահ 'ի մեզ զօրանայ , և կեանք 'ի ձեզ . այս ինքն 'ի մեզ հզօրանայ մահ յայտնի , և 'ի ձեզ կեանք 'ի ծածուկ :

Արդ ունիմք մեք զնոյն հոգի հաւատոց , զմի խորհուրդ կալցուք ամենեքեան . ո՞նչ և գրեալ է . ասէ . « Հաւատացի զոր և խօսեցայ , » : Եւ մեք հաւատամք , քանզի և խօսիմք ևս . և զնոյն զայն ինչ՝ որ հաւատացան մեզ , քարոզեմք մեք : Զի գիտեմք՝ եթէ որ յարոյց զտէր մեր Յիսուս 'ի մեռելոց , և զմեզ ընդ Յիսուսի . այս ինքն որպէս յարոյց նա զՅիսուս , յարուցեց և զմեզ , և յանդիման կացուցեց , և հաստատեսցէ զմեզ և զձեզ , կամ զի հաստատեսցէ զմեզ և զձեզ , կամ զի հաստատեսցէ զաւետարանն մեր 'ի սիրտս ձեր : Այս ինքն զի ամենայն ինչ որ եղև , վասն հեթանոսաց եղև . զի փոխանակ չնորհաց՝ որ եղև միում ժողովրդեանն և 'ի միոջէ ժողովրդենէ անտի փառաւորէր , չնորհքն յաճախեսցեն 'ի բազմաց դոհութենէ անտի , յաւելեսցին 'ի փառսնս : Վասն այսորիկ ոչ ձանձրանամք հալածանօք արտաքնոց , և նեղութիք անձանց մերոց : Զի թէպէտ և արտաքին մարդկութիւն մեր ապականի պահովք և տքնուք և հանապազորդ վիրօքս՝ որ լինին 'ի սմա , այլ ներքինս նորոգի օր քան զօր : Զի թէպէտ և այժմիկ սակաւիկ մի նեղիմք մեք չարչարանօք և տանջանօք , այլ փառքն զոր ժառանգելոցն եմք՝ յաւիտենիցեն : Քանզի ոչ գիտեմք մեք գիտել զայս՝ որ երևիս , քանզի ժամանակեան է . այլ զայն՝ որ ոչն երևի , որ բոշինի յաւիտենից :

ԳԼՈՒԽ Ե

ՍՅՍ գիտեմք՝ զի այս որ երկրաւոր տաճար շինուածոց մերոց է , զի նա է մարմին մեր , քակելոց է . զի մեք շինած յերկինս ունիմք անձ , այս ինքն ըզփառան զոր կորոյս Ագամ . այն որ ոչ թէ 'ի ձեռս ստեղծեալ իբրև զմարմին , և ոչ եթէ ժամանակեան

է մնալոց մեզ, որպէս և առ Ագամն, այլ տաճար է նա յերկինս. այս ինքն երկնաւոր է, որ կալոց մնալոց է 'ի մեզ յաւիտեանս յաւիտենից: Եւ վասն այն բնակու թէ որ յերկինս է՝ զոր կորուսաքն, փափագեմք սգե նուր: Եւ երանի թէ յորժամ մերկացեալն իցեմք, այս ինքն յորժամ մեռեալն իցեմք, և յարուցեալ ոչ մերկ քտանիցիմք որպէս տունն Ագամայ, զի կորու սին: Քանզի որ եմք ընդ յարկաւս ընդ այսուիկ, այս ինքն մարմնովս, տաղտկամք, ծանրացեալ եմք և աստէն թաթաւիմք. քանզի ոչ կամիմք մերկանալ, այլ զայս 'ի վերայ այնր սգենուր. այս ինքն զի 'ի կեանս մեր սգեցցուք զփառս, և ընկղմեսցի մահկանացուս մեր 'ի կեանսն: Եւ այն որ պատրաստէ մեզ զայս 'ի կատարածի, անձ է այն՝ որ ետն իսկ մեզ զառհաւատ չեայն Հոգւոյն իւրոյ: Զի զոր օրինակ արժանի եղեն մարմինքս մեր լինել բնակու թի Հոգւոյ նորա, սոյն պէս արժանիս առնէ զնոսս 'ի կատարածի. զի և ըզ փառսն յաւիտենից սգեցցին նոքա:

Արդ մի այսուհետեւ տրամեսցուք մեք՝ զի մեռանիմք. քանզի գիտեմք ստոյգ՝ եթէ որչափ յամեմք 'ի մարմնի աստ, օտարանամք մեք 'ի տեառնէ. այս ինքն յայտնի անտի տեառն մերոյ: Զի հաւատովք գնամք, և ոչ կարծեօք. զայս զի թէպէտ և հաւատովք մերովք որ 'ի նայն են՝ ընդ մեզ է նա 'ի ծածուկ, այլ տեսլեամք 'ի ծածուկ է նա 'ի մէնջ: Վասն այսորիկ համարձակիմք և հաճեալ եմք առաւել ելանել 'ի մարմնոյ աստի, զի մտցուք առ անձ և տեսլեամք ևս: Վասն այսորիկ և առատանամք ևս. զի եթէ ելանիցեմք և եթէ մտանիցեմք, հաճոյ և եթէ իցեմք նմա. այս ինքն գործովք՝ որ 'ի կեանս մեր գործեմք մեք, և չարչարանօք մարտիրոսու թէ ոչ յելանեն մերում կատարի մեզ: Քանզի էին ոմանք զի 'ի ժամ նշանացն առաքելոցն մերձենային 'ի նոսս և խոստովան լինէին. և 'ի ժամ չարչարանաց և տանջանաց նոցա երկնէին և փախէին 'ի նոցանէ:

Այս է, զայս զոր գրեմք մեք առ ձեզ, ոչ եթէ գանձինս ինչ ընծայեցուցանեմք ձեզ, այլ պատճառս իմն տամք ձեզ զպարծանաց վասն մեր, զի ունիջիք առ այնոսիկ՝ որ առ աչն պարծիցին. այս ինքն զի

յայտնեօքն պարծին, իբրու հեռի էին նոքա 'ի գործոցն ծածկելոց : Զի եթէ առանցաք ինչ, այն առնած բանք. և եթէ հաստատուն կամք 'ի միտս, այն ձեզ : Այս ինքն թէ չարչարիմք մեք, այս ուրախ արասցէ զաստուածութիւն՝ որ ուրախ լինի ընդ չարչարանս . և եթէ նշանօք առաքինանամք, այս ուրախ արասցէ զանմեղուծիդ ձեր՝ որ խնդայ ընդ առաքինութիս : Զի սէրն Քրի՝ որ մեռաւ վասն ձեր, ստիպէ զմեզ խորհել զայս, եթէ որպէս նձ փոխանակ բազմաց մեռաւ, և բազումքն որ ապրեցան յայտնի մահուանէ անտի, մեռցին 'ի ցանկութեց անտի և վասն աւետարանին նորոյ . զի մարդկեղէն մահուամքն իւրեանց հատուցեն Որդւոյ, այնմիկ՝ որ 'ի վերայ նոցայն մեռաւ և յարեաւ :

Այլ զի փակեցէ զգուռն ընդդէմսուտ Քրիստոսիցն՝ որ դաւոցն էին՝ ասաց : Այսուհետեւ մեք զոք ոչ գիտեմք ամենեւին մարմնով . զի թէպէտ և գիտեաք մարմնով, զՔրիստոս գիտեաք . այլ այսուհետեւ զայլ ոք եթէ եկեցէ, ոչ գիտեմք զնա Քրիստոս : Զի նա ինքնին հաստատեաց 'ի մեզ զբանն հաշտութե, և լինել մեզ վասն Քրիստոսի պատգամաւոր : Քանզի չէ ինչ մարթ դարձեալ միւսանգամ վերստին գալ առ ձեզ Քրիստոսի մարմնով, ահաւասիկ եկաք մեք առ ձեզ պատգամաւորք խաղաղութե փոխանակ Քրիստոսի : Այլ ոչ եթէ պատգամաւորք միայն հաշտութեան եմք մեք, այլ բարեխօսք ևս : Եւ զոր օրինակ Քրիստոս մեւք աղաչեաց զձեզ, և վասն Քրիստոսի աղաչեմք զձեզ մեւք, հաշտեցարուք ընդ նյ : Զի այն որ ոչն գիտէր զմեզս, զի ոչ գործեաց նա զմեզս, վասն ձեր մեզս արար զնա, այս ինքն խաչ արար զմարմին նորա, զի դուք լինիջիք ոչ մեզք՝ որպէս էիքն իսկ, այլ արդարութիւն՝ որ չէիք :

ԳԼՈՒԻԽ Զ

Այլ թէպէտ և աղաչեցաք զձեզ մեւք վասն Քրիստոսի, և Քրիստոս մեւք աղաչեաց զձեզ, արդ և անձամբք մերովք աւասիկ աղաչեմք զձեզ՝ մի ընդու-

նայն գշտորհնայն յայ ընդունիլիք դուք. այն որ յայս ամենայն չարչարանս եկին վասն սիրոյ ձերոյ, ընկալաւրուք զմեզ և կեցցիք: Քանզի այս է ժամանակ ընդունելի զոր մարգարէքն մարգարէացան վասն սորա. և այս է օր փրկուէ, զի 'ի սմա' 'ի ծածուկ մահուանէ անտի ապրեցայք դուք, որպէս և գիրք քարոզեցին վասն սորա: Եւ մի ինչ 'ի մի իրս ումեք գնիցէք գայթազղուի, զի մի հայհոյեսցի պաշտօն մեր, այս ինքն աւետարանուին մեր. այլ յամենայնի ընծայեցուցուք զանձինս մեր գործովք և ճշմարտութիւն իբրև զպաշտօնեայս Քրիստոսի:

Օ ի պարտ և պատշաճ է լինել 'ի մեզ համբերութիւն բազում քան զամենայն հանգիստս արտաքինս մարմնոց մերոց, և քան զչարիս՝ որ բղխեն յանձանց մերոց, 'ի նեղութիս, 'ի վիշտս, 'ի բանդս հալածչաց, 'ի խռովութիս յիշխանաց, 'ի վաստակս ճանապարհի, 'ի քարոզել զաւետարանս, և 'ի տքնութիս աղօթից, և 'ի պահս կերակրոց, և 'ի սրբուիս անձանց, և 'ի գիտուիս ճշմարտուէ, և յերկայնմտուիս, և 'ի քաղցրութիս առ միմեանս, և 'ի հոգի սրբուէ, այս ինքն 'ի գործս հոգւոյն, և 'ի սէր առանց երկմտութե, և 'ի բանս ճշմարտութե առ արտաքինս և առ ներքինս, և 'ի զօրութիւն յայ. այս ինքն 'ի ձեռն մեծ օգնութեան յայ: Իսկ վասն զինուն արդարութե՝ որ ընդ աջմէն և ընդ ահեկէն է, այս ինքն առ որդիսն աջու, և առ որդիսն ձախու, փառօք և անարգութիւնք, այս ինքն նշանօք և հալածանօք. իբրև գոհութիւն և պարսաւանօք. գոհութիւն առ 'ի բարեկամաց, և պարսաւանօք առ 'ի թշնամեաց. իբրև մոլարք կարծեալ եմք, իբրու ճշմարիտ եմք. իբրու անծանօթք 'ի ժամ հալածանաց, և ծանուցեալք 'ի ժամ նշանաց. իբրև մահկանացուք 'ի հալածանաց, ահա աւասիկ կենդանի եմք 'ի տէր մեր. իբրև խրատեալք յապականութիւնս, այլ ոչ է թէ մահապարտեալք. իբրև տրտմեալք թուիմք 'ի ժամ չարչարանաց, այլ 'ի ներքոյ հանապազ ուրախ եմք. իբրև տնանկք թէ չիցէ ինչ մեր, և զբազումս ծածուկ կենօքն մեծացուցանեմք մեր. իբրու թէ ոչ ինչ ունիցիմք մեք յաշխարհի, և զամենայն ինչ ունիմք մեք իշ

խանութք. զի և յերկինս և յերկրի ունիմք մեք :
 Մերանք մեր բացեալ են առ ձեզ . այս ինքն բերանք մեր հանդերձ սրտիւք մերովք սփռեալ կան առաջի ձեր , կորնութացիք : Ոչ ինչ այսուհետև նեղիք դուք 'ի մէնջ . այլ թէ նեղիցիք ևս , 'ի դուրս ձեր նեղիք դուք սիրել զմեզ : Եւ քանզի իբրև որդիք սիրիցէք զմեզ , հատուցումն մեծ զորդուոց պարտիմք ձեզ : Արդ ընդարձակեցարուք դուք . այս ինքն անմեղք եղերուք , և մի լինիք բաժանորդք այնոցիկ՝ որ քննեն , այլ հաւատացելոցն . քանզի զոր օրինակ չիք հաղորդութի արգարութե ընդ անօրէնութի , և ոչ լուսոյ ընդ խաւարի , և ոչ Յիսուսի Քրիստոսի ընդ սատանայի , սոյնպէս չիք մասն և բաժին հաւատացելոցն ընդ այնմիկ՝ որ կամակորին և ոչ հաւատայ : Վասն այսորիկ ելէք 'ի միջոյ նոցա և մեկնեցարուք , որպէս ասաց Եսայի . և պղծուի , այս ինքն և 'ի պիղծ պաշտօնն զոհից մի՛ մերձենայք : Եւ ես ընկալայց ըզձեզ , զի խոտեալք և անարգեալք էիք . և եղէց ձեզ հայր , զի երբեմն տարագիրք էիք . և եղեսձիք դուք ինձ յորդիք և դստերք , փոխանակ զի դառնացուցին զիս և նախանձ արկին ինձ օտարօք որդիքն առաջինք :

ԳԼՈՒԽ Ե

Արդ որովհետև և զայս աւետիս ընկալաք մեք , սիրելիք , յաւուրց անտի Իսայեայ , սրբեսցուք զանձինս մեր յամենայն պղծութենէ մարմնոյ . այս ինքն 'ի հիւանդոտ զոհից անտի օրինացն և որ արտաքոյ օրինացն են . և կատարեալս արասցուք զողիս մեր սրբութի 'ի ձեռն աւետարանին՝ որ ետ մեզ զսէրն Քրիստոսի : Ներեցէք մեզ , եղբարք , զի ոչ եթէ ձեզ ասեմք մեք , այլ դէմն ձեր ասեմք մեք այլոց . զի զոք 'ի նոցանէն որ առ ձեզդ դան և զմեզ հայհոյեն , ոչ խուճեցաք և ոչ զոք զրկեցաք և ոչ զլացաք , զի վասն աւետարանիս առնեն ընդ մեզ զայդ : Այլ ոչ եթէ դատապարտել զձեզ ընդ նոսա ասեմք զայս . քանզի յառաջ իսկ ասացի վերագոյն՝ եթէ 'ի սրտի մերում կայք դուք մեռանել ձեզ ընդ մեզ 'ի հալածաց , և

կեալ ձեզ ընդ մեզ յայտնութեանդ Քրիստոսի :

Բազում համարձակութի է ինձ առ ձեզ վասն առաջին սիրոյն ձերոյ, և բազում պարծանք են ինձ վասն ձեր վասն արդի համբերութեան ձերոյ : Եւ լի եմ մխիթարութեմ, և առաւելեալ եմ ուրախութեմ յամենայն նեղութեմ մերում. այս զի մեծացաւ ուրախութիւն որ եղև ինձ ՚ի լուր համբերութեան ձերոյ : Քանզի ամենայն նեղութիս զոր կրեցաք և զոր կրեմք աւասիկ ՚ի կողմանս մահիդոնացւոց, և ոչ միով իւրիք հանդիստ գտաւ մարմնոյ մերում. այլ յամենայն նեղութեմ իբրև զձեզ և աւելի քան զձեզ ՚ի մէջ եղեալք : Արտաքոյ մարտ ՚ի թշնամեաց, և ՚ի ներքոյ սպառնալովս ի բարեկամաց, թէ գուցէ որ գայթապուցի : Այլ անձ՝ որ մխիթարէն զխոնարհս, այս ինքն զհալածեալս, մխիթարեաց զմեզ ՚ի գալստեանս Տիտոսի առ ՚ի ձէնջ : Հոգք մեծամեծք բարձան յինէն, յորժամ յանձն առ նա զաղօթսն իմ, և մատնեաց զանձն իւր ՚ի մահ՝ գալ յեռանդ անդ հալածանաց, և զօրացուցանել զտկարս՝ որ իցեն ՚ի միջի ձերում : Այլ յորժամ եկն նա և պատմեաց մեզ՝ զի թողէք դուք զհոգս զանձանց և զնեղութեց որ յարուցեալ էին ՚ի վերայ ձեր, և սիրովն զոր ունիք դուք առ մեզ ՚ի մերում սգի նստիք դուք, յորժամ լուայ ես զայս ուրախութի մեծ եղև ինձ ՚ի սաստիկ նեղութիս աստ զոր ունիմ ես :

Արդ թէպէտ և տրտմեցուցի ես զձեզ առաջին թղթովն իմով, բազում բամբասանօք զոր բամբասեցի ես զմանս ՚ի ձէնջ, ոչ ինչ զղջացայ ես վասն որոյ ըզձեզն տրտմեցուցի. քանզի ոչ եթէ քնասեցայք ինչ դուք : Այլ արդ ուրախ եմ ես, ոչ եթէ վս զի տրբա մեցարուք դուք, այլ զոր տրտմեցարուք վասն յանցանացն՝ յապաշխարուի կենաց ած զձեզ : Քանզի տրբա մեցարուք դուք ըստ այ. այս ինքն վասն այ. զի մի և մի իւրիք զրկեալ գտանիջիք դուք ՚ի մէնջ. այս ինքն զի մի ՚ի ձեռն միոյն յանցանաց խոնարհեալ գտանիջիք դուք ՚ի մէնջ : Զի որ ըստ անձութեան տրտմուի է, զծածուկ մեռելութի կենդանացուցանէ. իսկ որ աշխարհիս տրտմութի է, զկենդանիս մեռուցանէ :

Արդ տեսէք դուք. այս ինքն իսկ՝ որ վասն անձու...

Թէն տրամեցարուք դուք, զի նա ինքն է ապաշխարուածի, որչափ փոյթ գործեաց 'ի ձեզ 'ի ձեռն բարուք գնացից, կամ բանից պատասխանի զոր առնելն վասն ձեր ընկերքն ձեր հանդերձ գործովք ձերովք. եթէ գայթաղելով գայթաղեցան յանցաւորք որ 'ի ձեզ, և ահ և երկիւղ՝ որ անկաւ 'ի վերայ այլոց 'ի պատճառս նոցա, և սէրն այնոցիկ՝ որ հաստատելին զնոսա, և նախանձ այնոցիկ՝ որ սպառնայինն նոցա, յամենայնի ընծայեցուցէք զանձինս ձեր՝ սուրբ լինել. այս ինքն զի հանդերձեալ և պատրաստեալ էք դուք աւետարանին կենաց: Ապա ուրեմն թէպէտ և զրեցի ես առ ձեզ, ոչ վասն այնորիկ որ զրկեացն, և ոչ վասն այնորիկ որ զրկեցաւն, այլ զի յայս պատճառս յայտնի լիցի առաջի այ փոյթ հնազանդուէր ձերոյ: Վասն այսորիկ խնդրեցաք մեք կամ 'ի Տիտոսէ, զի եկեսցէ առ ձեզ, կամ զի թող ջիք դուք յանցաւորացն. վասն զ'ի պատճառս յանցանաց նոցա և զզջանալոյ նոցա յայտնի եղև առաջի այ փոյթն յօժարուած ձերոյ:

Եւ յլինայեցաք մեք վասն ուրախուածէն Տիտոսի, զի եբեր նա մեզ զաւետիս յաղթուէն ձերոյ. զի հանգուցեալ էր հոգի նորա ոչ յոմանց 'ի ձէնջ, որպէս և այլքն կարծէին, այլ 'ի ձէնջ ամենեցուն. որպէս և պարծեցայն ես նմա մինչ չև եկեալ էր նորա առ ձեզ: Այլ որպէս զամենայն ճշմարտուածք խօսեցաք ընդ ձեզ, սոյնպէս և պարծանքն մեր որ վասն ձեր առաջի Տիտոսի՝ արդարուածք գտան: Թէպէտ և յառաջ քան զայս սիրէր զձեզ Տիտոս, սակայն արդգուածն նորա առաւել ևս եղև ընդ ձեզ. զի 'ի մտի իւրում ունէր զամենեցուն ձեր հնազանդութի, զի ահիւ և դողութի առաւել շքով ընկալարուք զնա: Ուրախ եմ, զի ամենայնիւ համարձակ եմ ես առ ձեզ. զի բարեկամաց շքով և պատուով ընդ առաջ ելանել գիտէք դուք, և առաջի հալածչաց ժուժկալ լինել պատրաստ էք:

ԳԼՈՒԽ Ը

ԼՅԼ քանզի փոյթ յանձին կալաւ Առաքեալ կա-
 տարել զբանն՝ որ պատուիրեցաւ նմա՝ ՚ի տանէ անտի
 Շմաւոնի վիմի՝ հոգաբարձ լինել սրբոցն, այս ինքն
 հալածելոցն, և կնքաւորացն որ էին յերուսաղէմ,
 գրեաց նոցա կցորդ լինել նոցա օրհնութե, յիշեցու-
 ցանելով նոցա՝ եթէ մակիրդոնացիքն սովին իսկ այսու
 նեղուք՝ որ յարուցեալ է ՚ի վերայ նոցա, ինքնակամ
 բազում խնդրուածովք աղաչէին զմեզ, զի զչնորհս
 և զհաւասարութի պաշտամանն որ ՚ի սուրբս՝ տալ
 ցմեզ: Կամեցաք մեք անփոյթ առնել ՚ի նոցանէ, զի
 նեղութե և հալածանաց իւրեանց՝ որ յարուցեալ են
 ՚ի վերայ նոցա, բաւական լինիցին: Իսկ նոքա՝ ոչ որ
 պէս կարծէաք զնոցանէն՝ այլ և զանձինս իւրեանց
 ևս ետուն նախ տեառն, և ապա մեզ. տեառն, զի
 մեռցին վասն նորա. և մեզ՝ զի պատրաստեցին զայն
 ինչ զոր մեք ոչ արկաք ՚ի վերայ նոցա: Արդ ահա ա-
 լասիկ աղաչեցաք մեք զՏիտոս, զի որպէս զի սկսան
 ՚ի ձեզ, նոյնպէս և կատարեսցէ: Չի սրպէս եկն նա
 և ուրախ արար զմեզ հնազանդութեն ձերով և ու-
 րախութեն զոր ունիք ՚ի նեղութիսն ձեր, դարձեալ
 եկեսցէ և ուրախ արասցէ զմեզ ձեռն յաղքատս ձգե-
 լով և առատութեն՝ որ գտանի ՚ի ձեզ. որպէս զի ա-
 մենայն իւրիք քան զամենայն մարդ առաւել իցէք:

ԼՅԼ որպէս յամենայնի լի էք հաւատովք և հա-
 լածանօք և ամենայն պնտութե և բանիւ, գիտութե
 և սիրովն մերով՝ որ ինչ ՚ի մէնջ սէրն էր առ ձեզ,
 սոյնպէս և յայս ևս շնորհս առաւել լիջիք դուք: Իբր
 ոչ եթէ սաստիւ ինչ հրամայեմէս ձեզ, այլ վասն այ-
 լոց փութոյ, և ձեր և մեր սիրոյդ զգութեդ ՚ի հան-
 դիսի կամիմք տեսանել: Այլ որպէս աղքատացաւ
 տէր մեր ՚ի մեծութե անտի իւրմէ, զի դուք նորա
 աղքատութեն մեծասջիք, սոյնպէս ՚ի ձեռն աղքա-
 տութե սրբոցն՝ որ վասն Քրիստոսի է, մեծանալ կա-
 ղէք դուք: Քանզի հերուն հետէ կամեցարուք առնել
 արդ կատարեցէք զխոստումն ձեր. զի որպէս յօժա-

րու թի կամացն է, սոյնպէս և առնելն լիցի 'ի գոյէ անտի ձերմէ :

Օ ի ոչ եթէ որպէս տայքն դուք, այնչափ միայն առնուք. զի եթէ սակաւ իցեն տուրքն վասն նուազու թեան ստացուածոց, այլ կամքն կատարեալք՝ որ ցանկացան զառնելն, բազում գտանի առ ձեզ : Ոչ եթէ 'ի սակաւ տուրսն զոր ունիք 'ի ձեռս ձեր՝ հայի ընդունիչն, զի ընդ առատամիտ կամսն ձեր հայի հատուցիչն և չափէ տայ, ոչ որպէս դուք ետուք, այլ որպէս տալն ցանկացեալ էք : Իբր ոչ եթէ ձեզ նեղու թի կամիցիմ և նոցա հանդիստ՝ ասեմ ես զայս, այլ որ ինչ ձեր յայտնի մթերն է, լցցէ զնոցա զանցաւոր պակասուիւն. և նոցա մթերն որ առանց անցանելոյ է, լցցէ զծածուկ պակասութիւնք ձեր. զի եղիցի հաւասարութի յամենայնի. այս ինքն 'ի ծածուկ և յայտնի, որպէս զի եղև յանապատի անդ յայտնի հաւասարութիւն առ քաղողս մանանային : Զայս խղճեաք արդեւք, գուցէ ստգտանիցէ որ զմեզ վասն առատութե պաշտամանս այսորիկ՝ որ պաշտեցան 'ի մէնջ. հանդերձ իշխեմք մեք բարեաց ոչ 'ի ծածուկ առաջի նյ միայն, այլ և յայտնեօք մերովք առաջի ամենայն մարդկան :

Վ ասն այսորիկ առաքեցաք մեք զՏիտոս, որ պատուականն և ընդունելին է ձեզ : Ընդ նմին առաքելցաք և զեղբայրն մեր. այն զոր թէպէտ և դուք ոչ գիտէք զնա, սակայն նորա գովութիւն յաւետարանի անդ իսկ պատմի ընդ ամենայն եկեղեցիս. այս ինքն Ղուկաս. և ձեռնադրու թի ընկալաւ յեկեղեցեաց՝ գործակից լինել մեզ 'ի շնորհս յայս՝ որ պաշտի 'ի մէնջ : Առաքեցաք մեք և զեղբայր մեր զմիւս ևս, թէպէտ և ձեր զփորձ նորա չիցէ առեալ, այլ մեր բազում անգամ 'ի բազում իրս պնդութե. զի պնդէ և գործակից իմ է նա փոխանակ Տիտոսի. այս ինքն ըզմեր տեղի ընու նա ընդ Տիտոսի : Այլ մի փոքր ինչ թուիցին նոքա յաչս ձեր, զի կոչեցի ես զնոսա եղբարս. առաքեալք են նոքա. ոչ յերկոտասանից անտի, այլ յեւթամասուն և յերկուց անտի : Իսկ արդ զհանդէս սիրոյն ձերոյ զձմարիտ զոր ունիք առ մեզ, և զսարժանաց մերոց որ 'ի ձեզ՝ որչափ են հաւատա-

ցեալ՝ 'ի նոսա ցուցլիք , և 'ի ձեռն նոցա դէմ՝ յան դիման ամենայն եկեղեցեաց :

ԳԼՈՒԽ Թ

ԼԻ քանզի պարծեցայ ես 'ի մէջ մակիդոնացւոցն և ասացի՝ բամ՝ 'ի հերուն հետէ պատրաստեալ են , և այս նախանձ ձեր զբազումս յօժարեցոյց նմանող լինել ձեզ , վասն այսորիկ առաքեցի ես առ ձեզ զեղ բարս , զի պատրաստեսցեն զձեզ . զի մի՛ յորժամ եկեսցեն ընդ իս մակիդոնացիքն , և գտանիցեն զձեզ անպատրաստս , զայն որ 'ի հերուն հետէ խոստացաք մեք՝ թէ պատրաստք են , և ամաչեսցուք մեք պարծանօքն մերովք՝ որ վասն ձերն պարծեցաք . զի մի՛ ասացից թէ դուք ամաչեսլիք խոստանալովն ձերով որ առ մեզ խոստացարուք : Արդ պատրաստեցէք դուք զօրհնուին զոր 'ի հերունն հետէ խոստացեալ էր ձեր . ոչ այնպէս իբրև զազահուի ասեմ ես՝ եթէ յաճախեսլիք , այլ իբրև զօրհնութին : Այլ ոչ վասն զի ասացի ձեզ՝ թէ մի՛ յաճախիցէք , սակաւացուցանիցէք . զի զայս սերմն՝ որ սերմանէ ճշդելով աստ , առատութիւն հնձել յաշխարհն հանդերձեալ ոչ որ տայ նմա : Իսկ այն՝ որ սերմանէ օրհնութիւն և առատութիւն , յօրհնութիւն անտի նոյ զկեանս հնձեսցէ 'ի վախճան կատարածի : Արդ մի՛ այսուհետև տայցէ որ իբրև առ հարկի ամօթոյ տրամութիւն , և կորուսանիցէ զվարձս իւր , և անարգիցի . քանզի զուարթ առատ տրուին խոստացեալ են պարգևք , և զնոյն սիրէ և նձ :

Այլ պաշտօն հարկիս այսորիկ ոչ միայն զպակասութի սրբոցն՝ որ են յերուսաղէմ՝ ընու , այլ և զձեզ ևս առաւելուն գոհութիւն բազմաւ առաջի նոյ . վասն հանդիսի պաշտամանս այսորիկ . այս ինքն վասն տրոց ձերոց զնձ փառաւորեմք . զի 'ի նեղութիս այդ ձեր հնազանդիք դուք հոգալ վասն աղքատաց վասն բազում խոստովանութե ձերոյ յաւետարանն Քրիստոսի : Եւ երևի հաւասարութիւն ձեր որ առ սուրբն է իբրև անարգ ինչ և դուզնաքեայ : Այլ հաւասար

բուծի աղօթից նոցա՝ որ է վասն ձեր, սիրով բազմաւ է. այս ինքն՝ ի ձեռն պնտուծէ և փութոյ մեծի: Այս զի եղև այսպէս, թէ փոխանակ մարմնաւորացն զհոգեւորսն առջիք վասն շնորհացն նոյ որ առաւելուն ՚ի ձեզ: Այլ շնորհն նոյ ՚ի վերայ պարգեւացն նորա. կամ վասն հատուցման նորա, կամ վն զի ետ զՈրդի իւր փոխանակ մեր. մեծ է առաջինն, բայց վերջինս և անպատում ևս:

ԳԼՈՒԽ Ժ

Եւ քանզի էին ոմանք՝ որք վաճառականք լեալ էին պարգեւացն նոյ, զի բամբասէին վասն հաշուի տրոցն զոր արկեալ էր Պաւղոսի, և այսպէս ասէին՝ թէ յանուն սրբոցն անձին իւրում ժողովէ նա, սկսանի գրել նա և ընդդէմ նոցա ՚ի մատուցանել իւրում հաճութիս և հաւանութիս կորնթացւոցն, թէ գուցէ որք ապրեցան յուրացութէ անտի հալածչաց, վերաւորեցին նոքա ՚ի հայհոյութէ անտի սուտ առաքելոցն: Աղաչեմ, ասէ, զձեզ գթութիւն նոյ և հեղութիւն Քրիստոսի, այն որ ցայսօր ժամանակի տեսանէք դուք յիս. զի թէպէտ և յանդիման, այս ինքն թէպէտ մարմնով հեռի եմ ես ՚ի ձէնջ, այլ աղաչեմ զձեզ՝ եթէ ճշմարտութիւն յուսացեալ եղէց ես ՚ի ձեզ: Զի եթէ դուք ոչ հիւանդասլիք բանիւք հայհոյացաց մերոց, համարձակեալ գտանիցիմ ես ՚ի վերայ այնուցիկ որ կարծեն զմէնջ՝ եթէ նոքա մարմնով գնայցեն. այս ինքն ՚ի վերայ ամենայնի՝ որ զբպարտեն զմեզ և ասեն՝ եթէ նք զտուրսն անձանց իւրեանց ժողովեն:

Վանզի թէպէտ և մարմնով գնամք, այլ ոչ եթէ ըստ մարմնոյ զինուորիմք. այս՝ զի թէպէտ և ժողովեմք մեք զտուրսն, այլ ոչ եթէ անձանց ժողովեմք, որպէս և նոքայն ասեն: Զի զէն զինուորութե մերոյ, այս ինքն խոնարհութի մեր և համբերութի՝ որ է ՚ի փորձանս մեր, վկայէ ՚ի վերայ մեր՝ եթէ ոչ եմք ՚ի մարմնաւորաց, այլ ՚ի զօրութենէ նոյ, այն որ նովաւ զօրացաք մեք կալ ընդդէմ այսօր ամենայնի: Իսկ զէն զինուորութե մերոյ զնոյն իսկ զաւետարան կո-

չէ, զի նովաւ աւերեաց զամենայն ամուրս հեթանոսսուէ, և քակեաց զխորհուրդս հինս զկուսապաշտութեան . և զամենայն բարձրութիս . այս ինքն ամենայն իշխանուիս՝ որ բարձրացի և հպարտացի՝ ի վերայ նոր գիտութենն այ՝ որ մեւք աւասիկ ամենայն հեթանոսաց քարոզի : Գերեմք մեք զամենայն միտս, որ վարեալ են ՚ի գերութի խաբէութենն, դարձուցանել զնոսա ՚ի հնազանդութենն ֆրիստոսի : Եւ ՚ի պատրաստի ունիմք խնդրել զվրէժ յամենայն անհնազանդութեան, որ արհամարհեցին զայն ինչ որ սփռեցաւ և լցաւ, և լցան լսելիք ձեր : Կամ զի հանդերձեալ են դատել առաքեալքն զազգան Յակովբու զի լուան զաւետարանն և ոչ ընկալան . կամ ՚ի պատրաստի ունիմք մեք խնդրել զվրէժ յայնցանէ՝ ոյք լսեն զհայհոյութիս մեր, և լուեն . այն զի պարտ և պատշաճ էր նոցա պատասխանի տալով ճշմարտութեան հայհոյացն մերոց՝ ընբերանել և կարկեցուցանել զնոս :

Արդ հայեցարուք դուք ընդ մարդս մարդ . այս ինքն ընդ մեզ և ընդ նոսա : Զի եթէ որք ձեռն յանձին հարեալ իցէ՝ եթէ ես ֆրիստոսի եմ, գոնեայ իբրև զինքն համարեսցի զմեզ, թէ որպէս նայն ֆրիստոսի է, սոյնպէս և մեք : Ոչ պարծիմ ես ձեզ՝ եթէ մեծ եմ ես քան զնոսա իշխանութեան առաքելութեան զոր ետ ինձ տէր իմ . այն զի և ոչ պարծանօքս այսուսիկ իսկ ամաչեմ ինչ ես : Քանզի ՚ի շինել տուեալ է ինձ, և ոչ ՚ի քակել զձեզ . այս ինքն զի կատարեալ արարից զձեզ պարգևօք, և ոչ մեծացուցից զձեզ մեղօք : Եւ զի ոչ գիտեմ ես ՚ի ձեզ որ ինչ գործ գործեցաւ ինև, որպէս և պարծին այլք մեծամեծօք զոր ոչ ունին առ իւրեանս, և փոքունք զոր ոչ ունին . զի մի թուեցայց ես նոցա իբրև ահ ինչ արկանել ՚ի ձեզ թողթովքս մերովք, որպէս զի երկիցէք և շրջեսջլիք առ մեզ ՚ի ձեռն զօրութեցն զոր արարաք, և չարարանօքն որ գործեցան ՚ի ձեզ :

Սուաւ նա զի ասէին վասն նորա՝ թէ ոչ ըստ նից իւրոց են գործք իւր, և ոչ ըստ պատգամաց իւրոց արդիւնք իւր . զարդարանք, ասեն, զարդարի :

գրէ՛ նա վասն անձին իւրոյ զայն ինչ՝ զոր արդեամբք ոչ ունի զնա : Եւ վասն այնորիկ ասէ . զայս խորհիցի այնպիսին՝ եթէ որպէս երևիմք բանիւք թղթովքս ՚ի հեռաստանէ , սոյնպէս և արդեամբք երևեսցուք : Քանզի ոչ իշխեաք մեք յարգել զանձինս ինչ , կամ համարել ոմանց՝ որ զանձինս իւրեանց երևելիս առաջի ձեր ընծայեցուցանեն . այլ մեք խոնարհեցուցանեմք զանձինս մեր և յայնմանէ ևս՝ որչափ և եմքն : Եւ եթէ հաւասարիմք և կռիմք , ընդ անձինս մեր հաւասարիմք և կռիմք . այս ինքն ընդ փոքրիութի մեր : Եւ ոչ պարծիմք մեք իբրև զնոսա աւելի քան զչափն մեր . այլ պարծիմք մեք առ նոցա հետտանս ըստ չափոյ կարգին , յորչափ և վիճակեցոյց զմեզ ամ . այս ինքն յայնոսիկ՝ որ արժանի արար զմեզ ամ աւետարանել նոցա : Իբր ոչ եթէ իբր ոչ քարոզեցաք ձեզ՝ ձգտեցուցանեմք զանձինս մեր պարծել ձեւք . քանզի մինչև առ ձեզ հասեալ եմք աւետարանաւն Քրիստոսի : Եւ ոչ պարծիմք մեք օտար վաստակօք . այս ինքն քարոզութիւն աւետարանչաց այլոց . կամ զի ոչ պարծիմք մեք առ այնոսիկ՝ որ զմեզն ոչ գիտիցեն : Այլ ունիմք մեք զյոյս յանձինս մեր , զի աճեցեալ տեսանեմք օր ըստ օրէ զհաւատս ձեր , զի այդրէն ՚ի ձեզ մեծանալ մեզ սովին իսկ այսուիկ , և կարգն օրինաց մերոց առաւել լիցի : Զի տացի մեզ և անդր ևս քան զձեզ աւետարանել . ոչ այնոցիկ՝ որոց աւետարանեալն , զի մի յօտար կարգէ յայլոց պատրաստութենէ անտի պարծիցիմք : Այլ որ պարծելոցն իցէ քարոզութիւն զոր ետ նմա տէր քարոզել , ՚ի մէջ հեթանոսաց ապստամբողաց պարծեսցի . զի ոչ եթէ որ զանձն իւր յարգէ բանիւք՝ նա է ընտիր , այլ զոր տէր յարգէ ՚ի ձեռն գործոց :

ԳՂՈՒԽ ԺԱ

ԱՒ ԷՐ ԵԹԷՆԵՐԷՒՔ ՓՈՔՐ ՄԻ ՄՈՒՎՔ ԾԵՐՈՎՔ՝ ՄԻՍ ԾԱՆՈՒԼ ԸՆԳ ՉԱՅՍ ԻՆՆՂ ՉՈՐ ՓՈՔՐ ՄԻ ԽՍՈՒՄ ԵՍ ԿԱՆՍՏԱՆՈՒԹՅՔ. ԱՅՍ ԻՆՔՆ ԿԱՐԾԱՆՕՔ: ՆԱ Լ ԱՐԺԱՆ ԻՍԿ Է ԸՆԳ ԱՆՍԱԼ ԻՆՃ. ՔԱՆ ՂԻ՝ ԻՆԱ ԽՍՈՒՄ ԵՍ, ԱՅՆ ՂԻ՝ Ի ԾԵՆՔԱՐՈՂՈՒԹԷՆ ՈՐՈՅ ՀԱՍՏԱՄԵՑԻ՝ ԽՍՍԵՑԱՅ ՄԱՐՄԻՆՈՎ Լ ԽՈՐՀՐԴՈՎՔ ԻՐՈՎՔ: ԱՅԱԿԷՍ ՀԱՍՏԱՄԵՑԻ Լ ԽՍՍԵՑԱՅ ՎԱՆՃԻՆՍ ԾԵՐ՝ Ի ԾԵՆՔ ՃՐՂՂ ՄԱՐՄՈՒԹԷՆ ՍՐԵՈՅ յԱՆԳԻՄԱՆ ԱՈՆԵԼ ԸՆԳ յԱՈՒՐՆ յԵՄՆՈՒՄ, ԱՈՒՁԻ ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԿԱՅՈՒՑԱՆԵԼ: ԱՅԼ ԵՐԿՐՆՆԻՄ, ԳՈՒԿԷ ԻՔՐԼ ՕՃՆ ՂԻ ԽԱՔԷԱՅ ՂԵՒԱՅ՝ Ի ԽՈՐԱՄԱՆԿՈՒԹՅՒ ԻՐ, Լ ՄՈՂՐԵՑՈՅՅ յՄՅ, ԱՅՆԱԿԷՍ ԻՆՆՂ ԱՎԱԿԱՆԻՑԻՆ ԻՆՆՂ ՄԻՄՔ ԾԵՐ յԱՈՒՔԵԼՈՅ ԱՆՍԻ ՕՃԻՆ՝ Ի ՄԻԱՄՈՒԹԵՆԷ ԱՆՍԻ ՍՐԵՈՒԹԷՆ ՉՈՐ՝ Ի ՔՐԻՍՏՈՍՆ ՈՆՆԻՔ. ԱՅՍ ԻՆՔՆ՝ Ի ՃՂՄԱՐՄՈՒԷ՝ ԱՆՍԻ ՍՐԵՈՒԷ ՔՍԻ:

ՕՒ ԵԹԷՆ ՈՔԵԼԻՆ ԱՈՒ ԸՆԳ, Լ ԱՅԼ ՔՐԻՍՏՈՍ ՉՈՔ ՔԱՐՈՂԷԱՅ ՉՈՐ ՄԵՔ ՈՂ ՔԱՐՈՂԷՑԱՔ ԸՆԳ, ԿԱՄՂՈՂԻ՝ ԻՆՆՂ ՕՄԱՐ ԸՆԿԱԼԱՐՈՒՔ՝ Ի ԾԵՆՔ ՆՈՅԱ ՉՈՐ ՈՂ ՄԻՆՆ ՂԵՈՒՄԵՔՆ ԱՈՒ ԸՆԳՆ ԷԱՔ՝ ԱՈՒԵԱԼ ԷՐ ԾԵՐ, ԿԱՄԵԹԷ՝ ԱՈՒՄԱՐԱՆ ԻՆՆՂ ԱՅԼ ՔԱՐՈՂԵՑԻՆ ԸՆԳ ՉՈՐ ՆԻՑԷ ԸՆԿԱԼԵԱԼ ԾԵՐ՝ Ի ՄԷՆՁ, ՔԱՐԼՈՔ ԱՆՍԱՅԻՔ Լ ԼՍԷԻՔ ՔԱՆԻՑ ԱՅՆՈՑԻԿ՝ ՈՐ ՀԱՅՀՈՅԵՆ ՂՄԵՂ: ԱՅԱԿԷՍ ՀԱՄԱՐԻՄ ՎԱՆՃՆ ԻՄ՝ ԵԹԷ ՈՂ ԻՆՆՂ ԿԱՐԻ ԱՎԱԿԱՍ ԵՄՈՒ ԵՍ ԸՆԳ ՔԱՆ ՂԱՅՆ ԻՆՆՂ ՉՈՐ ՄԱՆ ԼԱՈՒ ԱՈՒՔԵԱԼՔՆ ՔԱՆ ՂԻՍ ԱՂԱԿԵՐՄԱՅ ԻՐԵԷՆՑ: ԱՎԱ ԵԹԷ ՄՈՂԵՄ Լ Ա ԻՑԵՄ ՔԱՆԻՐ, ՈՐԱԿԷՍ ԱՍԱՑԻՆՆ, ԱՅԼ ՈՂ ԵԹԷ ԳԻՄՈՒԹՅՔ. ԱՅՍ ԻՆՔՆ ՈՂ ԵԹԷ ՃՂՄԱՐՄՈՒԹՅՔ Լ ՔԱՐՈՂՈՒՔ ԻՄՈՎ. ԱՈՒԿԱՅՆ յԱՄԵՆԱՅՆԻ յԱՅՄՆԵՑԱՔ ՎԱՆՃԻՆՍ ՄԵՐ ԱՈՒ ԸՆԳ ՃՂՄԱՐԻՄ ԱՈՒՄԱՐԱՆԱՆ Լ ՀՈՂԼՈՐ ԱՎԱՐԳԼՕՔՆ:

ՎՈՒԿԷ ԱՐԳԵԼՔ ՄԷՍՈՒ ԻՆՆՂ ԳՈՐԾԵՑԻ ԵՍ ՂԱՅՍ, ՂԻ ՎԱՆՃՆ ԻՄ՝ ԽՈՆԱՐՀԵՑՈՒՑԻ. ՈՂ ԱՎԱՐԾԵՑԱՅ ՂԻ ԳՈՒՔ ՔԱՐՃՐԱՍՁԻՔ ԽՈՆԱՐՀՈՒԹՅՆ ՉՈՐ՝ Ի ՄԷՆՁ ՍՄԱՆԱՅՔ. ԿԱՄ՝ ԵԹԷ յՍՈՒՐ ԱՐԳԵԼՔ ՓՈՔՐԿԱՅԱՅ, ՂԻ ՃՐԻ ՔԱՐՈՂԵՑԻ ԵՍ ԸՆԳ ՂԱՈՒՄԱՐԱՆՆ՝ ՄՅ. ԿԱՄ՝ ՂԱՅԼ ԵԿԵՂԵՑԻՍ

կողովատեցի, զի կաշառեցից զձեզ այլով թողակաւ,
 և զձեր գործ վճարեցից : Այլ յորժամ ինչ պակասեաց ինձ մինչ դեռ առ ձեզն իսկ էի, որպէս և դուք ինքնին վկայէք, ոչ զոք 'ի ձէնջ ձանձրացուցի երբէք խնդրեալ ինչ : Այլ յետ համբերուէն իմոյ պէտքն իմ լցան ինձ . ոչ յորդուոց քաղաքին ձերոյ, այլ եղբարքն որ եկին 'ի կողմանց մակիդոնացւոց, նոքա լըցուցին զպէտան իմ : Եւ ոչ եթէ այսուիկ միայն պահեցի զանձն իմ, զի մի ծանրացայց ինչ ձեզ . այլ յամենայնի ձեզ առանց ծանրանալոյ զանձն իմ պահեցի և պահեցից : Զի գոյ ճշմարտուի Գրիստոսի յիս, որ ոչ փոխի . զի պարծանք իմայս մինչև յայսօր ժամանակի ոչ ընդունայն լիցին, ոչ 'ի քաղաքի ձերում միայն, այլ յամենայն կողմանս քայացւոց :

Այլ զայս զի առնեմ ես՝ միթէ ոչ սիրիցեմ զձեզ որպէս զմակիդոնացիսն, զի առի 'ի նոցանէն . այլ զայս զոր արարի և զոր առնեմ մինչ 'ի վախճան կատարածի, զի հատից զպատճառս՝ որ 'ի ձեռն այսօր պատճառանաց կամին ստգտանել և բժեղ զմեզ . զի և այսուիկ որով պարծինս թէ չառնումք ինչ, իբրև գոյ նոցա, գտցին նոքա իբրև զմեզ՝ որ պակասեաց մեզ, և ոչ առաք ինչ : Արդ մի խաբիք դուք զինի նոցա վասն սակաւոյ՝ զոր զգեցեալ են կերպարանօք . զի այնպիսիքն սուտ առաքեալք են և մշակք նենգաւորք, և զարդարին 'ի կերպարանս առաքելոց Գրիստոսի . զոր օրինակ և սատանայ 'ի կերպս կերպս եղև 'ի լուսաւոր հրեշտակի 'ի ժամու յորում ասաց տեառն մերում՝ 'ի վերայ աշտարակին . ասէ . «Եթէ Որդի ես դու ւնյ, արկ զքեզ վերուստ 'ի վայր . զի գրեալ է՝ եթէ հրեշտակաց իւրոց պատուիրեալ է վասն քո » : Մոյնպէս 'ի կերպս 'ի կերպս առնէ զպաշտօնեայս իւր՝ ի նման պաշտօնէից արդարուէ . իբրև ոչ՝ յերկոտասանից անտի և ոչ յեւթանասուն և յերկուց առաքելոցն են նոքա, որոց կատարածն իւրեանց 'ի կատարածի եղիցի ըստ գործս իւրեանց որ աստ :

Վարձեալ ասեմ, այս ինքն պարծիմ . այլ քանզի զայս ոչ լուեալ էր ձեր յինէն, մի ոք զիս առ անըս-

դամս հատանիցէք . և եթէ առ անսդամս ևս ունիցիք զիս , վասն զի անժուժեցայ ես պարծել , գոնեայ իբրև զմի յանսգամաց ընկալարուք զիս : Քանզի և ես զիտեմ՝ թէ զոր խօսիմս , ոչ եթէ ըստ տեառն ինչ խօսիմ , այլ իբրև անսգամութք . այս ինքն յայտեղի պարծանաց : Քանզի բազումք եկին առ ձեզ , և ընդունելի եղեն ոմանք՝ ՚ի մէնջ : Իբրու դուք իմաստուն էք , և անսայք դուք ձերովդ իմաստուքդ , և լսէք դուք քաղցրութիւն զպարծանս զոր նոքա ընծայեցուցանեն զանձինս իւրեանց առ ձեզ . և խոնարհիք դուք նոցա , զի առաւելապէս ծառայեցա՞նք դուք նոցա : Այլակերպ լինելով ուտեն զձեզ . զի թէպէտ և չառնուցուն ՚ի ձէնջ , իբրև ոմանք ՚ի նոցանէն , և առնելով առնուն ՚ի ձէնջ : Եւ կէսք հպարտանան ՚ի վերայ ձեր իբրև իշխանք , և յանդիման իսկ հարկանեն զձեզ : Արդ վասն զի զայս ամենայն զոր մեք ոչ արարաք ձեզ՝ առնեն ձեզ վասն ձերոյ պարծանաց , նա և մեք իսկ հիւանդացաք այդու՝ իրօք յայդ , զի զձեզ յայդմանէ անխայեսցուք :

Եւ քանզի ՚ի նոցունց առաքելոցն՝ որոց հերբայեցիք էին , առ ² նա ասել ընդդէմ նոցա , որ անուամբն Աբրահամու ձեռն յանձին հարեալ պարծէին : Զի եթէ , ասէ , որ ոք իշխեսցէ համարձակ ասել , յանրագամութենէ ասեմ և իշխեմ և ես . եթէ հերբայեցիք իցեն , և ես . և եթէ որդիք Յակովբու իցեն , այն որ Խորայէն կոչեցաւ , և ես . եթէ յորհնեալ զաւակէ Աբրահամու իցեն , և ես . և եթէ պաշտօնայք Քրիստոսի իցեն , արտաքոյ մտաց ասացից , այս ինքն ասացից որ յիս , առաւել ևս ես իցեմ : Իսկ իւրեմ ես առաւել քան զնոսա . այլ վաստակովք և կապանօք և հարուածովք ՚ի մահու բազում անգամ : Եթէ ՚ի Հրէից ասէք , հնգապատիկ՝ քառասուն միով պակաս արբի . երից անգամ ըստ կարգի թագաւորաց ձողկեցայ . միանգամ՝ ՚ի քաղաքէ քաղկոծեցայ . երից անգամ ՚ի ծովու նաւաբեկ եղեայ . ընդ տիւ և ընդ գիշեր ժամէ ՚ի ժամ առանց նաւի

1 Յօրինակին այդ . որպէս և այլուր այն :

2 Յօր . գրեալ էր առ նոսա ասել ընդդէմ նոցա . ասել որ անուամբն :

յանդուռնդս տառապեցայ : Այս ինքն 'ի ժամանակի՛ իբրև ելնա 'ի Հռոմ՝ քաղաք : Վիշտս 'ի ճանապարհաց և 'ի գետոց . 'ի ժամանակի՛ իբրև անցանէր նա 'ի հեռաւոր աշխարհս քարոզել զաւետարանն : Վիշտրս յաւազակաց . այնոցիկ՝ որ դարանն գործեցին , և նշովեցին զանձինս իւրեանց՝ եթէ ոչ կերիցեն հաց , մինչև զնա սպանցեն : Վիշտս 'ի քաղաքաց . յեփեսոս և յԻկոնէոն և յԱնտիոք և յայլ ևս : Եւ ոչ եթէ այս միայն , այլ և 'ի ջան և 'ի վաստակս , զի շրջէի ընդ աշխարհս ամենայն հետիոտս . 'ի քաղց և 'ի ծաբաւ առ չքի հացի և ջրոյ , բայց 'ի բազում պահոց անտի՛ որ 'ի կամաց և 'ի ցուրտ ճանապարհի , և 'ի մերկութեաւ չգոյէ հանդերձի . թող զայլ նեղութիսն՝ որ հանապազ՝ի վերայ իմ կուտակեալ էին : Գարձեալ և հոգք , ոչ միոյ քաղաքի կամ միոյ աշխարհի , այլ ամենայն եկեղեցեաց :

Ո՛վ է որ հիւանդանայ իբրև զձեզդ մտովք իւրովք , և ոչ ես տրտմիմ՝ ընդդէմ նոցա , ո՞վ է որ դայթափ 'ի հաւատոց , և ոչ ես մաշիմ՝ եթէ որպէս դարձուցից զնա : Եւ եթէ պարծել ինչ պարտ իցէ , զգործ տկարութե՛ այս ինքն եթէ փորձանօք պարտ իցէ պարծել : Երդնում ես և ոչ ստեմ . 'ի Գամասկոս շահապն Արեւտ արքայի զամենայն քաղաքն յուզեաց գտանել զիս . և իբրև ոչ կարացի ես թաքչել 'ի մէջ նորա և կամ ելանել ընդ դուռն նորա , ընդ պատուհան պարսպացն ապրեցայ 'ի ձեռաց նորա :

ԳԼՈՒԽ ԺԲ

Երգ պարծել այսոքիմք վասն ստոյն պիտի , բայց մեզ ինչ ոչ օգնէ : Բայց սակայն եկեսցուք դարձեալ 'ի տեսիլս և 'ի յայտնութիս տեառն : Թէպէտ և բազում յայտնութք եղեն 'ի վերայ նորա , սակայն քան զամենայն զայն որ եղև 'ի վերայ նորա 'ի ճանապարհին Գամասկեայ , որ ամենայն մարդոյ յայտնի էր , կամեցաւ ասել . և ոչ եթէ յիւր անուն դրեաց զնա : Գիտեմ ես , ասէ , այր մի 'ի Քրիստոս յառաջ քան զչորեքտասան ամ . եթէ մարմնով իցէ և եթէ ա-

ուանց մարմնոյ իցէ , ոչ գիտեմ : Այս ինքն՝ ի ժամուն՝ զի յափշտակեցաւ նա . յետ յայտնութեն գիտաց նա՝ եթէ միտք նորա յափշտակեցան . և ուղեկիցք նորա ասացին՝ թէ մարմին նորա ուրեք ոչ փոխեցաւ :

Յափշտակեցաւ մինչև յերիս յերկինս , կամ յերրորդ յերկնից , որպէս և Յոյնք ասեն . զի նա է արքայութին երկնից , ոչ է երկինս : Կամ աւելի է նա քան զերկուս երկինս , որպէս Մովսէսն համարեցաւ մեզ . կամ երկինք որ եղեն ընդ երկրի՝ բազում են , և մեզ թուեցաւ եթէ մի է : Մեկնէ զայս Դաւիթ թէ բազումք են , և ասէ . “Երկինք պատմեն զփառս ւայ , և զարարածս ձեռաց նորա պատմէ հաստատութին” : Եւ Առաքեալ ասէ . “Գործք ձեռաց քոց երկինք են” : Դարձեալ ասէ . “Ել նա՝ ի վերոյ քան զամենայն երկինս” : Իսկ զբանս զանճառս զոր լուաւ , վասն ծննդեան Որդւոյ ասաց : Լուաւ և հաճեցաւ նա : Եւ վասն այսորիկ ըմբոստացեալ էր և հալածէր զեկեղեցիս : Եւ քահանայքն և դպիրքն Հրէից այսուսիկ գայթաղէին , եթէ զհարդ ծնանի ւծ : Մարդ ես դու , ասեն , և առնես զանճս քո ւծ :

Մասն այնպիսեացն , ասէ , պարծեցայց . այլ վասն անձին ինչ ոչ պարծեցայց , թէ տկարուք : Զի սուտ առաքեալքն ոչ իւրեամբքն զանձինս իւրեանց զարդարէին . իսկ Առաքեալ և զիւրն ևս յանուն այլոց պատմէր : Զի թէպէտ և կամիցիմ ինչ պարծել , այս ինքն այլովք յայտնութեք , ոչ ինչ սուտ երևեցայց , քանզի զարդարն խօսիմ : Այլ անխայեմ , գուցէ որպէս այլքն զի համարեցան զիս ւծ՝ ի ձեռն զոհիցն զոր բերին , իբրև այնու խորհեցան վասն իմ , և այլք ՚ի պատճառս յայտնութեց աւելի ինչ քան զայն զոր տեսանէ որ ինչ յիս , և կամ լսէ որ ինչ յինէն : Այլ զի մի հպարտացայց վասն առաւելուեց յայտնուեց զոր յայտնեցի ես¹ , տուաւ ինձ խայթ մարմնոյ հրիչ

1 Ասանոր թուի թէ շփոթեալ իցէ գրեջն՝ կրկին գաղափարեալ զերկու հաստածս այլ և այլ տեղեաց յարելով ընդ միմեանս , յորս ճերեկ միարանութի և ոչ յարմարուի ընդ կարգի բանիցն : Զի զկնի բառիցդ

յայտնեցի ես , առեալ երկու առոյս ՚ի հաստածոցն Դարձեալ ասեմ , որ կայ յէջն 109 յարէ ընդ նոնա մինչև վասն զի . և զհետ նորա զայլ հաստած այլ լայլութեք այն ինչ քան զայն որ քեսանէ որ ինչ յինէն լսէ յինէն , յէջ 112

տակ սատանայի՝ զի կռփեսցէ զիս, զի մի՛ հպարտացայց : Իսկ խայթ՝ կամ ցուրտ էր, որպէս ոմանք ասեն : կամ Աղէքսանդր դարբին էր, որպէս այլք ասեն : Եւ վասն այսորիկ երից անգամաղաչեցի զտէր, զի ՚ի բաց արասցէ յինէն . և ասէ ցիս . շատ են քեզ շնորհքն իմ՝ որ կռփեն զխայթն քո . զի զօրուի իմ՝ ՚ի տկարութե՛ կատարի : Այս՝ զի զօրութի՛ շնորհաց յօգնականութի՛ տկարաց կատարի : Այլ սովին իսկ այսուիկ ոչ լսելով լսելի եղև . զի յայտնուի և վասն այսորիկ՝ որ ոչ եղև լսելի՛ եղև ՚ի վր՛ նր՝ . զի հաճեսցէ և հաւանեցուցէ զնա՝ եթէ վասն էր ոչ եղև լսելի :

Արդ լաւ լիցի ինձ պարծել . այս ինքն ակն ունել տկարութե՛ք . զի բնակեսցէ յիս զօրութի՛ն Քրիստոսի : Վասն այսորիկ հաճեալ եմ՝ ընդ տկարութիւնս, ընդ թշնամանս և ընդ հալածանս . զի յորժամ տկարանամ ես այսու արտաքնովս, յայնժամ զօրացեալ լի նիմ ես ներքնովքն : Ո՛հ անսգամ ևս եղէ և պարծեցայ . զի ձերով հնազանդութե՛քն զոր հնազանդեցայք թշնամանեւոց և հպարտից, ստիպիցէք զիս գալ հասանել ինձ յայս . զի պարտ իսկ էր ձեզ մինչ մեք լուռ կայաք՝ վկայել ձեզ վասն մեր առաջի հայհոյւացն մերոց : Զի ինչ մի յամենայն պարզեացն՝ որ տուեալ լինի ՚ի ձեռն շոգւոյն, ոչ ինչ պակասեալ գտայ ես առ ձեզ քան զայնոսիկ՝ որ լաւ առաքեալքն իցեն : Զի թէպէտ և ես ոչ ինչ իցեմ գործովք իմովք, սակայն զնշանս առաքելոց գործեցի ՚ի միջի ձերում . և ՚ի ձեռն այսր որ բարձրացուցանեն զմարդիկ, մեք ամենայն համբերութե՛ք եղեաք առ ձեզ . հանդերձ նշանօք և արուեստիւք և զօրութե՛ք զոր գործեաք մեք, ոչ միով իւրիք համբերեաք մեք . զի ամենայն ումեք ամենայնիւ մեք հնազանդեաք :

Օ՛րնչ այն ինչ իցէ՝ որով դուք պակաս գտեալ իցէք քան զայլ եկեղեցիս . բայց եթէ այսչափ, զի ես ոչ ինչ ձանձրացուցի զձեզ . այս ինքն զի ոչ առ ի յանձն ինչ առնուլ ՚ի ձէնջ : Զի ոչ եթէ խնդրեմ ինչ զձեր, այլ զձեզ . քանզի ոչ եթէ որդիք հարց ՚ի ծածուկ

տող 30 . և ապա այլայլութիւնս . առջիկայ հատուածոյց Այլ զի Քրիստոսի գարձեալ կրկնէ զսկիզբն ա . հպարտացայց . . զորո ոչն յայտնեցի ես Ե

կամ յայտնի գանձէն, այլ հարք որդւոց: Արդ ես մտադիւրու թէ ծախեցից և ծախեցայց, ոչ 'ի վերայ ստացուածոց ձերոց, այլ 'ի վերայ անձանց ձերոց: Իսկ ես զի զայս ամենայն սէր սիրեմ զձեզ, ընդէն սակաւ սիրիմ 'ի ձէնջ: Այլ դու գրեալ թէ ես ինչ ոչ ձանձրացուցի զձեզ. թերևս իբրև այր մի խորագէտ խելօք կալայ զձեզ: Ի ձեռն այլոց զորս առաքեցի առ ձեզ, նորօք ինչ զրկեցի՞ զձեզ: Մի թէ ագահեաց ինչ 'ի ձէնջ Տիտոս 'ի ժամանակի իբրև առաքեցի ես զնա առ ձեզ. ոչ նովին հոգւով և նովին շաւղօք իմովք շրջեցաւ նա առ ձեզ, զի մի բեռն ինչ ումեք լինիցի նա 'ի ձէնջ:

Այլ զայս զոր առնեմ ես և պատուիրեմ այնոցիկ զորս առ ձեզն առաքեմ, վասն ձերոյ շինութե առնեմ. թէ զոր ինչ տեսէք դուք յիս և 'ի Տիտոս, արասջիք և վկայեսջիք վասն մեր: Այլ երկնչիմ, գուցէ գայցեմ, և որպէս ոչ ես կամիմ՝ գտանիցեմ զձեզ. գուցէ դարձեալ հեռ և նախանձ, այլովք հանդերձ: Գուցէ առ ձեզ յորժամ գայցեմ, նկուն առնիցէ անձ իմ զիս առ ձեզ. այս ինքն չարչարեսցէ զիս անձ իմ վասն ձեր, և սուգ առեալ գտանիցիմ 'ի ձէնջ վասն բազմաց՝ որ յանցուցեալ իցեն, և չիցեն ապաշխարեալ:

ԳԼՈՒԽ ԺԳ

ՅԱՌԱՋ յանցուցելոցն և այլոցն ամենեցուն, արդ ապաշխարեսցեն. զի եթէ եկից դարձեալ և ոչ գտից զնոսա ապաշխարեալս, ոչ ևս անխայեցից 'ի նոսա: Կամ թէ զփորձ ինչ առնուլ խնդրէք զՔրիստոսի, այն որ ոչ եթէ տկար ինչ է նա 'ի ձեզ. զի զօրացեալ է նա 'ի ձեզ: Եթէ կամիջիք կարգալ զնա օգնական լինել նմա ձեզ 'ի ժամանակի, իբրև յարուցեալ իցեն 'ի վերայ ձեր խորհուրդք չարին և ցանկու թի մարմնոյ: Արդ զի զօրացեալ է նա 'ի ձեզ, ահա վկայեն պարգևք հոգւոյն՝ որ տուան ոմանց 'ի ձէնջ, և ոչ ամենեցուն ձեզ: Չի թէպէտ և ել նա 'ի խաչ

տկարութիւն վասն մարդկութեան իւրոյ, այլ կենդանի է զօրութիւն անարեւելի իւրոյ: Եւ ահաւասիկ կնքեն և հաստատեն նշանքն և սքանչելիք՝ որ գործին յանուն նորա: Եւ եթէ մեք տկար եմք՝ ՚ի նա հալածանօք և թշնամանօք, կենդանասցուք նովաւ նշանօք զոր գործեմք մեք յանուն նորա:

Փորձեցէք դուք զմիմեանս, եթէ կայցէք դուք ՚ի նոյն հաւատոս զոր ետուն ես ձեզ, և ոչ խոտորեալ իցէք դուք զկնի սուտ առաքելոցն: Եւ զանձինս ձեր ևս փորձեցէք, գուցէ երկմտուի ինչ լիալ իցէ՝ ՚ի միտս ձեր. զի եթէ երկմտիք դուք, Քրիստոս մեկնի գնայ ՚ի ձէնջ, և անպիտանք գտանիջիք: Ակն ունիմ եթէ գիտիցէք՝ եթէ մեք չեմք անպիտանք, որպէս սուտ առաքեալքն կարծեն զմէնջ. զի աւասիկ տանջանքս մեր վկային վասն ճշմարտուեան մերոյ, և յայտնի վերջս մարմնոցս մերոց և կնքեն և հաստատեն վասն ծածուկ հաւատոց մտաց մերոց: Խնդրեմք յոյ, զի մի ինչ արասցէք դուք չար. զի մի երևեսցուք մեք իբրև ընտիրք, այս ինքն մեք ընտրիմք ձեւք. այլ զի դուք բարիս գործեցէք, և մեք անպիտանք երևեսցուք: Այն է զի ասէ. ուրախ եմք, յորժամ մեք տկարանամք, և դուք զօրանայք. այս ինքն յորժամ մեք հալածիմք, և դուք ՚ի խաղաղուեան բնակեալ էք: Սոյնպէս և մեք աղաչեմք զդոյն, զի դուք կատարեալք լինիջիք բանիւք և արդեամբք: Վասն այսորիկ զայս ՚ի հեռուստ գրեմ, զի մի յորժամ առ ձեզ եկից, խստութիւն սաստկացայց ՚ի վերայ ձեր ըստ իշխանութեան՝ որ տուեալ է ինձ ՚ի տեառնէ կապել յերկինս և յերկրի:

Ղյուս հետև ուրախ լերուք, զի տրտմեցուցի զձեզ առաջին թղթովն իմով. և կատարեալք լերուք որով իւրիւ պակասն էիք. և մխիթարեցարուք, զի սգացեալ էիք. և միաբանեցէք, զի հեռու էիք ընդ միմեանս: Եւ ան սիրոյ և խաղաղուեան եղիցի ընդ ձեզ, զի նովաւ սիրեսցիք դուք զայնոսիկ զորս վասն յանցանացն իւրեանց մերժեցիք և օտարացուցանէիք ՚ի ձէնջ. և խօսեցարուք զխաղաղութիւն ընդ այնոսիկ՝ որ վասն չմարթութեան նոցա արգելիք ՚ի նոցանէ զբան բերանոյ ձերոյ:

ԿՈՐԸՆԹԱՅԻՍ ԵՐՐՈՐԿ

ԿՈՐԸՆԹԱՅԻՔ յետ միաբանելոյն իւրեանց 'ի ձեռն թղթոյն Առաքելոյ, 'ի հերձուածոց անտի՝ որ անդէն և անդ յինքեանց 'ի վերայ իւրեանց ծնան՝ խռովեցուցիչք օտարք մտին 'ի նոսա և խռովեցուցին զնոսա : Սոյն իսկ այսու նախանձու չարին՝ որ զօրանայր 'ի նոսա, յայտ յանդիմանուք քարոզեցին զմոլորուի խաբէուէն իւրեանց 'ի հրապարակս, և ոչ ծածկեցին կամ թաղուցին յամենայնէ որ և դիպէր նոցա : Իսկ երիցունքն կորնթացոց իբրև տեսին թէ օր ըստ օրէ սփռեն և տարածանեն զքարոզութիւն իւրեանց, փութացան գրել ցուցանել Առաքելոյ զայն ինչ զոր քարոզէինն նոքա, եթէ կամ ինքն գլխովին փութապէս եկեսցէ, կամ ցրումն և լուծումն բանից նոցա մեծաւ հոգաբարձութիւն առաքեսցին 'ի նմանէ : Արդ վասն այսօրիկ և վասն որ ինչ նման է սոցա, գրեն թուղթ և տան տանել 'ի ձեռն փոյթ երկուց սարկաւազաց առ Պաւղոս, յասեն իւրեանց այսպէս :

ՍՏԵՓԱՆՆՈՍ և որ ընդ նմա երիցունք, առ Պաւղոս եղբայր տէր՝ ողջոյն :

Աքք ոմանք երկու եկին 'ի Կորնթոս, Սիմոն առնուն և Կղովբիոս. և զոմանս ոմանս 'ի հաւատացելոց անտի առ ինքեանս դարձուցանեն : Բայց ոչ եթէ բանիւք շքմարտութիւն դարձուցանեն զնոսա, այլ ապականեալ բանիւք. յորոց բանից վերայ դու ինքնին պարտիս հասանել : Զի մեք ոչ 'ի քէն երբէք լուաք զայսպիսի բանս, և ոչ յայլոց առաքելոց յընկերաց անտի քոց, զոր ինչ միանգամ յարանց աստի յայսցա-

նէ լսեմք մեք : Այսչափ գիտեմք , եթէ որ ինչ 'ի քէն լուաք և որ ինչ յայլոց առաքելոցն , հաստատուն պարհեմք : Արդ մեր տրտմունիս ոչ եթէ վասն անձանց ինչ է , այլ վասն ժողովրդեանս : Բայց յայսմիկ յոյժ ողորմեցաւ մեզ տէր . զի մինչ դեռ դու իսկ մարմնով ընդ մեզ ես , միւսանգամ 'ի քէն լուիցուք թղթով զայն ինչ զոր լուաք 'ի քէն բանիւք . կամ դու իսկ ինքնին վաղվաղակի առ մեզ եկեսջիր : Մէք հաւատամք 'ի տէր՝ զի կամ յայտնեցաւ եթէննիայ և փրկեաց զքեզ Գրիստոս 'ի ձեռաց անտի անօրինի՝ առաքեաց առ մեզ , կամ թուղթ գրեսցես առ մեզ : Այլ թերևս այս անուն դատաւորին էր , որ կապեացն զնա և եդ 'ի բանդի 'ի քաղաքի անդ փիղիպեցոց : Եւ էն բանք մոլոր զոր ասեն և ուսուցանեն՝ այսպէս : Չէ պարտ , ասեն , զմարգարէս ընդունել , այլ զաւետարանն . և ոչ զձե՛ս ասեն ամենակալ . այս ինքն այն , ասեն , որ խօսեցաւն 'ի մարգարէս , է՛ն ձե՛ս ամենակալ . և ոչ ասեն յարունի մարմնոյ . և ոչ զմարդն ասեն բնաւ ստեղծեալ յայ , այլ յեւթն վարչաց անտի . և ոչ ասեն երկրաւոր մարմնով եկն տէր մեր , այլ երկնաւոր մարմնով . և ոչ 'ի կուսէ Մարիամայ ծնեալ առնեն զնա . զի անցանելով անց , ասեն , ընդ նա՝ իբրև ոչ առ 'ի նմանէ ինչ . և ոչ զաշխարհս արարած առնեն ինչ , այլ հրեշտակաց ուրումն , այս ինքն նորուն իսկ եւթն վարչաց :

Այս ուսումն վարդապետաց տանն Բարդեճանու է . և վասն այսորիկ ոչ թողին դեճանացիքն զայս թուղթ յառաքեալ իւրեանց : Ասացեալ իսկ էր զայս Առաքելոյ՝ի գործս առաքելոցն . ասէ . զինի իմ՝ յորժամ գնացից , մտցեն առ ձեզ գայլք յափշտակողք , որ ոչ անխայեսցեն 'ի վերայ աշակերտաց . և 'ի ձէնջ յարիցեն մարդք կամակորախօսք , և դարձուցեն զաշակերտս երթալ զինի իւրեանց : Արդ յաւուրց անտի Առաքելոյ , որպէս և մարգարէացաւ ինքն Առաքեալ , որպէս և գրեցին և կորնթացիքն , հաստատեցաւ այս աղանդ : Չի կարծեն աշակերտքն Բարդեճանու եթէ 'ի Բարդեճան վարդապետէն նոյա գիտ զայս . և 'ի նոցանէ իսկ գրեցան պրակսաւ .

Թոյքն . զի 'ի մէջ զօրու թէց և նշանաց առաքելոցն զոր գրեցին , գրեացեն յանունն առաքելոցն զանօրէնունին՝ զոր խափանէին առաքեալքն : Վասն այսորիկ ասեն . զոր գրեցաք մեք առ քեզ թուղթ , փոյթ յանձին կալջիր հասանել առ մեզ դու իսկ գլխովին . որպէս զի տեսլեամք քով և բանիւք քովք առանց գայ թագղու թէ կացցէ քաղաքս կորընթացւոց , և նոցա յիմարու թին ճմարտու թէ և քարոզու թէն քո յայտ յանդիմանու թ ամենեցուն խայտառակեալ մերժեսցի :

Ընդին տարան զթուղթն 'ի քաղաք փիղիպեցւոց : Եւ քանզի դիպեցաւ օրն հալածանաց Պաւղոսի , այն որ տանջեցին զնա գաւազանօք և եղին 'ի բանդի , քանզի հանեալ էր նորա զդէն յաղախնոյ անտի՝ որ դիւ թէրն՝ շրջէր , երկեան նոքա երթալ առ նա . և ետուն տանել զթուղթն 'ի ձեռն Ապողափանի կնոջն : Ապա եթէ չէ այս այն գիշեր , քանզի յայնմ գիշերի շարժումն եղև 'ի նմա , և դրունք բանդին առ հասարակ բացան , և կապանքն արձակեցան 'ի նմանէ , և հան զնոսա անտի բանդապետն , և տարաւ 'ի տուն իւր , և մատուցին զթուղթն :

Ընդ իբրև առ նա զթուղթն , և մնուցաւ նա ըզկապանսն , և սուգ առնու վասն բանիցն զոր լուաւ . և ասէ լալով . Իբրո՞ւ զի լաւ էր ինձ թէ վախճանեալ էի , և ընդ տեառն էի յուսով և խաղաղութք , և ոչ զի յետ կապանացս համբերութեան վասն մարդկան՝ դարձեալ յառաջէն քահանայք սատանայի , և խռովել և մոլորեցուցանել զմարդիկ զոր դարձուցանեմ ես : Եւ այսպէս բազում չարչարանօք 'ի հալածչաց և 'ի խաբէից անտի զոր համբերէր Պաւղոս , առնէր թողթոյն պատասխանի կորընթացւոցն լալով յասելն իւրում այսպէս .

ՊԱՒՂՈՍ կալանաւոր Յոնի Գրիստոսի . այս ինքն վասն Յիսուսի Գրիստոսի . առ եղբարս կորընթացիս , 'ի բազում նեղութենէ աստի զոր ունիմ ես 'ի տանջանաց և կապանաց և համբաւուց չարեաց , ողջոյն : Ես ինչ ոչ կարի զարմացեալ եմ . այս ինքն զի յոյժ

զարմացեալ եմ, զի այդչափ վաղվաղակի ընթանան հրապոյրք չարին յաշխարհ: Այլ տեր մեր Յիսուս Քրիստոս վաղվաղակի արասցէ զգալուստ իւր վասն այնորիկ որ անարգէն զնա սովին իսկ այսուիկ՝ զի փոփոխեն զձշմարտուի բանիցն նորա: Այլ ես ՚ի սկըզբանէ, այս ինքն յորմէ հետէ տեսի զձեզ, զայն ինչ լուայ յառաքելոց անտի, որ զամենայն ժամանակ աւետարանուէ ընդ տեառն մերում շրջէին, ուսուցի ձեզ՝ թէ Յիսուս Քրիստոս ՚ի Մարիամայ ծնաւ, ոչ եթէ անց ընդ նա. և ՚ի զաւակէ Դաւթի, և ոչ եթէ մարմին երկնաւոր. և ըստ աւետեաց Հոգւոյն սրբոյ առ յերկնից առաքելոյն ՚ի նա, և ոչ եթէ Յուսեփայ մօտելոյն ՚ի նա: Եւ այս զի եղև, զի ազատեցուցէ յապականութի զամենայն մարմին իւրով մարմնոջն. և զի զմեզ ՚ի մեռելոցն յարուսցէ մարմնով, որպէս ցոյց զանձն իւր օրինակ:

Մարդն առաջին ՚ի Հօրէ ստեղծաւ, և ոչ եթէ ՚ի վարչաց անտի. որպէս և դոքայդ ասեն: Վասն այսորիկ և ՚ի կորստեան ինդրեցաւ նա ՚ի ձեռն Որդւոյ. ոչ զի խրամատեսցի և մեռցի արդարուք, վի զի կորոյս նա զանձն իւր մեղօք, այլ զի կենդանասցի շնորհօք, և եղիցի յորդէգրութի: Այլ անձ ամենայն աշխարհաց, այս ինքն ամենայն դարուց, այն որ ամենակալն է, այն որ արար զերկինս և զերկիր, և ոչ եթէ հրեշտակք, որպէս խաբիչքն ձեր քարոզէն, և առաքեաց նախ առ Հրեայսն զմարգարէսն, զի փրկեսցին յիշատակօքն նոցա ՚ի մեղաց, և յերկրպագութենէ անտի կուոցն: Զի կամէր նա փրկել զտունն Իսրայելի. և վկայէ փոյթն առնել ՚ի ձեռն մարգարէիցն՝ որ եղև վասն նոցա. վասն այսորիկ բաշխեաց արկ նա յՈրդւոյ անտի Քրիստոսի ՚ի վերայ մարգարէիցն: Այս զի այն Հոգին՝ որ քարոզէր ՚ի ձեռն առաքելոցն, նոյն և ՚ի մարգարէսն զանմոլար անձսպաշտութին, և զծնունդն Քրիստոսի ժամանակօք բազմօք քարոզէր. այս ինքն հազար չորեքարիւր և երեսուն ամ. յելից անտի յերկրէն եգիպտացւոց մինչև ՚ի գալուստ տեառն մերոյ ընդ շատ և ընդ փոքր այդչափ լինին: Քանզի որ անօրէնն իշխանն էր, իբրև անձնալն կամեցաւ, վասն այնորիկ ձեռն ար-

կանէր սպանանել զմարգարէսն յիշեցուցիչս . որպէս զի զամենայն մարմինս մարդկան ցանկուք կապեաց :

Իսկ իշխանն զի կոչեաց զնա , զի իշխանուծի ունէր նա 'ի վերայ զօրաց բնակչաց իւրոց . և անօրէնն՝ զի անուանեաց զնա , զի ոչ շատ եղև նմա իշխանուծին դիւաց , և կամեցաւ և 'ի վերայ մարդկան ևս անճանալ : Եւ զի սպանանէր նա զմարգարէսն , ոչ եւ թէ ինքն , այլ 'ի ձեռն մարգարէից իւրոց և 'ի ձեռն Յիզաբելայ և Ախաբու և 'ի ձեռն թագաւորաց՝ որ նման նոցին են՝ սպանանէր զմարգարէսն , զի մի քարոզեսցեն զճշմարտուծի , և բացցեն զաչս այնոցիկ՝ որ քարեղինաց և փայտեղինաց և այլոց ձուղածուից՝ որ 'ի բնուծեց են՝ աստուածս կոչէին զնոսա և ոչ իւմանային : Եւ զամենայն մարմինս , ասէ , մարդկան ցանկուծք կապէր : 'Նայեաց և տես՝ զի ցանկուք կապէր նա , և ոչ եթէ բռնուծք մարտնչէր . ոչ եթէ միով ցանկուծք կապէր նա զամենայն մարդիկ , այլ և ոչ բազում ցանկուծք զմի մարդ կապէր նա . զի չիք այն մարդ՝ որ ամենեքումք նեղի՝ թէ ամենեքումք կապեսցի . այլ իւրաքանչիւր 'ի մարդկանէ ցանկուծքն՝ որ զնայն ստիպէր՝ այնու կապէր զնա . որպէս զի յաւիտեանս ժամանակաց ոչ իցէ պիտոյ նմա արձակումն :

Այլ անճ ամենակալ արդարուծք իւրով , զի նորա է իշխանուծի , և ոչ եթէ յափշտակելով յափշտակեալ է , որպէս և վարդապետք ձեր ասեն , ոչ դիւր թուեցաւ նմա այս՝ զի սատանայ զմարդիկ վարէր , թէպէտ և պատրանօք յանցուցանէր զնոսա և ոչ բռնուծք . սակայն և ոչ յայսմիկ ներեաց և թուլացոյց նմա . քանզի ողորմեցաւ նա ստեղծուածոյն իւրում , այն զի ինքնին ձեռօք իւրովք զանձն իւր կորուսանէր : Աւաբեաց զՀոգին սուրբ ջերմաջերմ , այս ինքն փուծապէս , 'ի Մարիամ գալիլեացի . քանզի ազատուէն այսպէս թուէր՝ թէ չիք այն ոք՝ որ կարէ յաղթել մարմնով , զգեցաւ տէր մեր զմարմինն , և յաղթեաց նովաւ . և յաղթեցին զկնի նորա որք նմանող եղեն նմա , զի մի գտցի սպտասխանի այնոցիկ՝ որ պարտա-

ւորին նովաւ : Բայց դարձեալ քանզի հնազանդեցաւ մարմինն թշնամոյն և շրջեցաւ նա նովաւ յամենայն պէտս ցանկուէ, զգեցաւ տէր մեր զմարմինն և փորձեցաւ նովաւ յանապատի անդ ՚ի սատանայէ, և անտի յաղթահարեցաւ և յանդիմանեցաւ՝ եթէ ոչ լինի նա անձ ՚ի վերայ աշխարհի, որպէս և միտքն իւր կարծիս տային նմա : Զի չէր նա անձ ինքն իսկ գիտէր . այլ կարծելով կարծէր՝ եթէ լինի նա անձ յաղթուէն, որ ՚ի վերայ ամենայն մարմնոյ առնոյր : Այլ իբրև յաղթեաց նմա տէր մեր մարմնովն, ոչ երկնաւորովն, այլ բնակեցաւն այնորիկ՝ որ պարտաւորեցաւն ՚ի նմա նէ, ապա գիտաց թէ չլինի անձ, որպէս և կարծէր նա : Զի ՚ի մարմինս անդ իւր, ասէ, Յիսուս Քրիստոս կոչեաց և փրկեաց զամենայն մարմին, զի յարգարուծէ տաճար սուրբ յիւր մարմինս անդր ցուցցէ . այս ինքն գործովք մարմնոյն իւրոյ ցուցէ՝ թէ որպէս մարթ է լինել մարդոյն տաճար արդարուէ : Եւ մեք նովին իսկ մարմնով ազատեցաք ՚ի ծածուկ և յայտնի մահուանէ անտի . այս ինքն ՚ի մահուանէ մեղաց և ՚ի մահուանէ մարմնոյ :

Արդ ոչ են նոքա որդիք արդարուծէ . զի եթէ է ՚ի նոսա գործք արդարուծէ, հատուցմանն արդարուծէն ակն ունէին, և ոչ եթէ զմարմինս իւրեանց և յարուծէնէ անտի զրկէին : Արդ որդիք են նոքա բարկուծէ, որք զողորմուծի գծուծէն այ՝ որ եղև վասն յարուծէն՝ կարճեն յանձանց իւրեանց . և զարարուծի նորա անարգեն, յայնմիկ զի ասեն՝ եթէ ոչ են երկինք և երկիր և ամենայն արարածք ձեռաւ գործք այ՝ չոր ամենայնի, այլ իշխանաց : Այլ նոքա զանիծեալ օձին հաւատս ունէին . այս ինքն կամ դատաւճիռն՝ որ եղև ՚ի պատճառս անիծից օձին՝ եթէ հող էր և ՚ի հող դարձցիս, հաստատեալ ունէին նոքա . կամ զոր օրինակ հաւատաց օձն, և այն՝ որ յօձի անդ էր՝ եթէ յաւիտեան լինելոց են սուսնս Աղամայ յերկրի, սոյնպէս հաւատան և դոքա : Այլ դուք զբուծիք ՚ի բաց մերժեցարուք ՚ի դոցանէ . այս ինքն լուծէք զբանս դոցա և զխոտոր վարդապետուծի նոցա ՚ի ձէնջ ՚ի բաց հալածեցէք : Զի դոցա է ուսումն, և ոչ ձողւոյ . և սատանայի է որ զօրանայ ՚ի նոսա, և

ոչ յայ : Եւ որ ասեն՝ բայ չիք յարու թի մարմնոյ , նոյնս մի լիցի յարու թի . ոչ եթէ վասն զի ուրացան նոյնքա յարու թենէ անտի , այլ զի յայնպիսի յարուցելոյ անտի ուրացեալք գտանին : Նա և դուք արդ , կորն թացիք , զի՞նչ աւելի էին սերմանիք ցորենոյ և կամ այլ սերմանիք՝ որ մերկ անկանին յերկիր և ապականին , քան զմարմին՝ որ անկանի յերկիր և ապականի : Այլ զոր օրինակ յառնեն սերմանիքն կամօքնն այ՝ ՚ի նոյն մարմին զգեցեալ , ոչ թեփօնն որ էջ ընդ նմա յերկիր , այլ բազմապատիկ տոհմականով կանգնեալ , և օրհնէ և զարդարեալ թեփովք և ցողնով և քստով զոր յաւելու նոցա երկիր , սոյնպէս և յարուցանեն և կամքն այլ և զմարմին իբրև զգեցեալ զարդարեալ , ոչ կապերտիւքն որ իջին ընդ նմա յերկիր , այլ փառքն որ առաքին նմա յերկնից :

Արդ արձեալ դժուարին թուին ձեզ . Յովսան՝ որ անկաւ ՚ի պորտ ձկանն զերիս տիւս և զերիս գիշերս , և ապա ՚ի ներքին դժոխոց լուաւ անձ աղօթից նորա , և արձաւ նա և ոչ ինչ ոչ ապականեցաւ ՚ի մարմնոյ նորա , կամ թէ մարմինն որ մեռաւ՝ կենդանացի , որպէս և Քրիստոս կենդացուցի նորա մեռաւ և կենդանացաւ : Եւ եթէ ոսկերքն Եղիշի՝՝ կենդանացուցին զմեռեալն՝ որ անկաւ ՚ի վերայ նոցա , դուք որչափ ևս առաւել որ յարիւն և ՚ի մարմինն և ՚ի հոգին Քրիստոսի յեցեալ էք հաւատովք ձերովք , այս ինքն ՚ի մարդկու թի նորա՝ որ մեռաւ , և յանձու թի նորա՝ որ ոչ մեռանի , զի էջ սիրով իւրով ընդ մարմինն ՚ի գերեզման , և վասն այսորիկ եւ ոչ ապականութի տիրեաց նմա , որչափ ևս առաւել դուք յայնմ առուր յարիջիք ողջանդամ մարմնովք , այն որ իբրև զհօղ ՚ի մէջ երկրի ցրուեալ էր : Ապա եթէ այլ ինչ ՚ի տարապարտուց ՚ի դոցանէ և կամ որ զկնի դոցա գան՝ ընդունիք դուք , աշխատ որ ինչ զիս յայնմ հետէ մի աւրացէ . զի իբրև տղայոց հանապազօր դրեմ առ ձեզ . զի ես զկապանս զայս յանձին իմում կրեմ , զի զՔրիստոս շահեցայց յետ յարուէ : Եւ զվէրս զայս զոր ստացայ ես ՚ի մարմինս իմ՝ ՚ի տանջանաց և ՚ի քարկոծաւ

1 Յօրինակին Եւրոպի :

նաց և 'ի քաշելոյ, զի արժանի եղէց հասանել յարու-
թեան՝ որ 'ի մեռելոցն է . այն զի դոքա ուրացեալ
են 'ի նմանէ, և զի ասէն ընդ ձեզ՝ եթէ չէ պարտ ըն-
դունել զմարգարէսն : Եւ որ կացցէ մնասցէ 'ի չափ
կարգին, այս ինքն որ կացցէ մնասցէ 'ի ճշմարտութի
անդր զոր ընկալաւ 'ի ձեռաց երանեալ մարգարէից
և 'ի սրբոյն աւետարանէ, զվարձս սորա և զգործոց
իւրոց յարուէ անդր մեռելոց ընկալցի : Ապա եթէ
թերահաւատ ոք լինի և յանցանէ յայնցանէ զոր մեք
նմա տուաք, հուրն է ընդ նմա . այս ինքն հուր է
մասն և բաժին նորա . ոչ եթէ այնպիսոյն միայն,
այլ և այնոցիկ՝ որ այսպէս մինչ կանխաւ շրջին մար-
դիկ առանց նյ յաշխարհի . զի նոքա ինքն են ծնունդք
օձից և քարբից, որ հարկանեն և սպանանեն զմար-
դիկ 'ի խայթոցս լեզուաց իւրեանց : Զի զայնպիսիսն
նեղիջիք դուք կործանել զօրութիւնն նյ . այս ինքն օգ-
նականութիւնն նյ :

ԳԼԳ ԼՏԱՅԻՍ

Գ ԱՂԱՏԱՅԻՔ աշակերտեցան 'ի Պաւղոսէ, ոչ 'ի պահել զպահպանուիս օրինացն՝ որ խափանեցան 'ի ձեռն չարչարանաց խաչին, այլ հաւատաւ յերրորդութի անդր, և 'ի քարոզել զնոր աւետարանն: Այլ ոմանք 'ի հերբայեցոց անտի եկին ոչ շրջել զնոսա յաւետարանէ անտի՝ որ քարոզեցաւ նոցա 'ի ձեռն Պաւղոսի, այլ զի յաւելցեն նոցա զպահպանութիս հին կտակարանացն, և լծեսցեն զնոսա ընդ լծով ծառայութե, այն որ ազատեցանն 'ի նմանէ 'ի ձեռն շնորհացն: Եւ քանզի նոքա յանուն Շրմաւոնի պարծէին, այն որ զօրացեալն էր յառաքելութի թլփատութե, սկիզբն առնէ Պաւղոս գրել ընդդէմ նոցա՝ յասել իւրում այսպէս:

ԳԼՈՒԽ Ա

Գ ԱՒՂՈՍ առաքեալ ոչ 'ի մարդկանէ. այս ինքն ոչ 'ի Շմաւոնէ և ոչ 'ի ձեռն Շմաւոնի, այլ Յիսուսի Քրիստոսի, այն որ յայտնեցաւն ինձ 'ի ճանապարհի անդ Գամասկեայ. և նյ չօր՝ որ յարոյց զնա 'ի մեռելոց. զի յայտ արասցէ վասն յարութե իւրոյ ամենայն հերձուածողաց՝ որ յուրաստ լինին և յարուէ անտի նորա: Եկեղեցեացդ այդոցիկ՝ որ իցեն 'ի կողմանս գաղատացւոց, որ հիւանդացան քանիւք հերբայեցւոց, և որ ոչ հիւանդացան: Շնորհք ընդ ձեզ և խաղաղութի յնյ չօրէ մերմէ, այն որ կուլեացն զմեզ յորդէգրութի. և 'ի տեառնէ Յիսուսի Քրիստոսի, և ոչ եթէ 'ի ձեռն տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի: Որ ետ զանձն իւր վասն մեզաց մերոց,

զի զմեզ փրկեսցէ յաշխարհէ աստի չարէ . այս ինքն 'ի չարեաց աստի՝ որ գործին յաշխարհի աստ յայս միկ : Ըստ կամաց Խոջոր մերոյ . զի յայտ արասցէ վասն յարութեն շնորհացն շոր և Որդւոյ՝ որ գործեցաւ յաշխարհի :

Օ արմացեալ եմ ես , զի այդպէս վաղվաղակի փռփռիք դուք , ոչ յինէն , այլ յայնմանէ որ կոչեացն զձեզ ինև 'ի շնորհսն իւր՝ երթալ ձեզ յայլ աւետարան : Այն զի թէպէտ և կարծիցի՝ թէ իցէ վասն քարոզուեն Ըմաւոնի , այլ ոչ գոյ այլ . զի կատարեցաւ ժամանակ օրինացն՝ որ քարոզէր 'ի նմա : Ոչ գոյ այլ , կամ Քրիստոս այլ , կամ Ճշմարտուի այլ . և մարդիկ ըստ միտս անձանց իւրեանց կամին շրջել զձեզ յաւետարանէ անտի Քրիստոսի : Ապա եթէ զօրութիս տեսանէք 'ի նոսա , կամ վասն զի աշակերտք Ըմաւոնի կոչէին զանձինս իւրեանց՝ գերի վարեցայք դուք 'ի բանս նոցա , ես գլխովին թէ եկից շրջեցայց առ ձեզ այլով աւետարանաւ , կամ հրեշտակ որ ոչ է իջեալ վասն այսր եթէ իջցէ յաւելուլ կամ պակասեցուցանել քան զայն զոր ետու ես ձեզ , նզովեալ լիցի : Այլ մի մարդահաճոյք լինիք թլիխատութիւն քարոզաց թլիխատութեդ . զի եթէ քահա նայից՝ որ զիսն ոչ աշակերտեցին՝ հաճոյ լինէի , ծառայ Քրիստոսի՝ որպէս տեսանէք զի եմ , աւասիկ այնուհետև ոչ լինէի :

Արդ զայս աւետարան զոր աւետարանեցի ես ձեզ , ոչ եթէ 'ի մարդկանէ առի ես , որպէս և նոր վարդապետքն ձեր , այս ինքն պինդ գայթաղեցուցիչքն ձեր . այլ այն յայտնութիւն՝ որ եղև 'ի վերայ իմ , դարձոյց զիս 'ի գնացից անտի , որ 'ի հրէուէ անդ էր : Լուեալ իցէ ձեր , զի առաւել անչափ հալածէի ես զեկեղեցիս Խոջոր . աւերէի և աւար հարկանէի . կամ որչափ յառաջագեմ լինէի 'ի հրէուէ անդ քան զզմ ընկերս հասակակիցս իմ , այնոքիմք որ յօրինացն էին : Այլ յորժամ կամեցաւ Խոջոր՝ որ ընտրեացն զիս յորովայնէ մօր իմոյ , ոչ հալածել , այլ զի հալածեցայց ես 'ի մեջ եկեղեցւոյ Քրի , և աւետարանեցից զՔր ոչ 'ի ժողովուրդն , այլ 'ի հեթանոսս , ոչ ելի ես յերուսաղէմ առ առաքեալսն , զի մի երթայց ես ուր ոչ իցէ

զիս առաքեալ. այլ զնացի ես 'ի կողմանս արաբացոց
 և 'ի Դամասկոս հեթանոսաց : Եւ յետ երկց ամաց
 ապա եկի ես յերուսաղէմ. ոչ ուսանել զաւետարանն
 'ի Պետրոսէ, այլ տեսանել զՊետրոս : Եւ զի եղէ ես
 առ նմա առուրս հնգետասան, ոչ ինչ նորոգեցաւ ինձ
 առ 'ի նմանէն. այլ եկի ես սովին քարոզութի 'ի
 կողմանս ասորոց և 'ի կեղիկացոց : Եւ յանձանութս
 և ս էի ես եկեղեցեացն որ 'ի թլիատութի անտի էին
 'ի Քրիստոս. զի ոչ ինչ շրջեցայ ես անդ զինի յայտ-
 նութեն : Բայց այն՝ զի լսելով լսէին, եթէ այն որ
 հալածէրն զմեզ յայնժամ, արդ աւետարանէ՝ եկեալ
 նա՝ զհաւատսն, որ յայնժամ անարդէր և աւերէր,
 և փառաւոր առնէին յիս զձ զվանս առաւել նորոգ-
 մանն զոր արար առ իս :

ԳԼՈՒԽ Բ

ԴԱՐՁԵԱԼ յետ ամաց չորեքտասան միւսանգամ
 ելի ես յերուսաղէմ ոչ առանց հրամանի, այլ յայտ-
 նութի. ցուցի նոցա յանդիման Տիտոսի զաւետարանն
 զոր աւետարանեցի ես 'ի հեթանոսս : Քանզի խղճի
 և խիթայի ես վասն յայտնութեն՝ որ առաքեաց զիս,
 եթէ գուցէ ընդունայն ինչ ընթացեալ իցեմ 'ի ձեռն
 այսր քարոզութի : Եւ Տիտոս անգամ՝ որ 'ի հեթա-
 նոսաց էր, և ոչ 'ի մէջ յերուսաղէմի յանձն առ ըզ-
 թլիատութի ըստ ստիպելոյ սուտ եղբարցն. զի կա-
 մեցան խոնարհեցուցանել զմեզ յազատութի անտի
 զոր ունիմք մեք 'ի Քրիստոս՝ 'ի ծառայուի օրինացն :
 Որոց և ոչ առ սակաւ մի ժամանակս ոչ խոնարհե-
 ցուցաք զանձինս մեր 'ի հնազանդութի, այս ինքն 'ի
 պահպանութիս օրինացն. որպէս զի նմանողք եղի-
 ջիք մեզ, և մի խոտորիջիք. զի ճշմարտութի աւետա-
 րանին զոր քարոզեցաք ձեզ, հաստատեցի առ ձեզ :

Այլ որ ձեռն յանձին հարեալ իցեն՝ եթէ մեք
 եմք ինչ, յայսմիկ զի պարհեն զհինն նորոջն հան-
 դերձ, որպէս և էին նոքա յայսմիկ, չէ ինչ ինձ փոյթ
 զնոցանէն. զի ակն առնուլ մարդկան ձձ ոչ զիտէ,
 այնոցիկ՝ որ կարծեն թէ հաճոյ իցեն նմա պահելով

զօրէնան և թլփատութիւն Սբրահամու : Նորին իսկ հակառակ եղեն ինձ , իբրև տեսին թէ հաւատարիմ եմ ես յաւետարանն 'ի մէջ հեթանոսաց առանց թլփատութե . որպէս և հաւատարիմ եղև Պետրոս 'ի պարտել իւրում զնոսա 'ի ձեռն աւետարանին թլփատութե : Զի այն՝ որ զօրացոյց զՊետրոս յառաքելութի թլփատութե , այս ինքն զի աշակերտեսցէ զթլփատեալսն 'ի ձեռն այսօցիկ , առաքեաց զիս աշակերտել զհեթանոսս առանց այսօցիկ :

Այլ իբրև դիտաց Պետրոս և Յակոբոս և Յոհաննէս՝ անուանիքն յառաքեալս , որ բուն սիւնքն էին եկեղեցեաց , ոչ պակասեցուցին կամ յաւելին ինչ յայն ինչ՝ զոր յայտնեցի ես նոցա , զոր քարոզէի ես 'ի հեթանոսս : Այլ աջ հաւանութեան ետուն ինձ և Բառնաբայ , զի մեք քարոզեսցուք 'ի հեթանոսս , որ պէս և հրամայեցաւ մեզ . և նոքա 'ի թլփատութի , որպէս և պատուիրեցաւ նոցա : Բայց միայն զայս պատուիրեցին մեզ , իննամ ունել աղքատացն՝ որ 'ի հեթանոսս էին , զոր և առնէաք իսկ . այլ զի իննամ կալցուք աղքատացն՝ որ էին յերուսաղէմ , զոր և ես իսկ փութացայ 'ի ջանալ և կատարել . քանզի թըշնամիք խաչին ոչ ինչ հայէին 'ի նոսա 'ի հեթանոսաց 'ի սիրելեաց Քրիստոսի , զի պակասուին նոց լցուցից :

Այլ զի դիտասցիք՝ զի եթէ էր եկեալ առաքելոցն 'ի հեթանոսս , զքարոզութի զոր ես քարոզեմ՝ քարոզէին . զի ահա յորժամ եկն Պետրոս յԱնտիոք , զայն զղուինն առաքելոց և զհիմնն եկեղեցւոյ համարձակեցայ ես յանդիմանել . ոչ զի արժանի էր նա յանդիմանութեան , այլ քանզի ստգտեալ էր նա յայնցանէ՝ որ 'ի թլփատուէ անտի շրջէին ընդ նմա : Զի մինչ չև եկեալ էին առ նմա թլփատեալք՝ առ Յակովբայ յեղջօրէ տեառն մերոյ , 'ի միասին ընդ հեթանոսս և 'ի կերակրոց հեթանոսաց ուտէին : Այլ իբրև եկին՝ խտրեաց , ոչ անխտիր՝ այլ խտրելով և երկեալ , թէ գուցէ թլփատեալքն՝ որ էին 'ի հեթանոսս հաւատացեալքն՝ 'ի Քրիստոս , դարձցին անդրէն առ որդիս ժողովրդեան իւրեանց , իբրև ուրացեալ իցեն 'ի Քրիստոսէ : Այլ ոչ եթէ նա միայն գործեաց զայս . քանզի և Հրեայքն որ աշակերտեալ էին

յԱնտիոք, այն որ երբեմն ոչ տասանորդէին¹ իբրև զՇմաւոն, դարձան նոքա տասանորդէլ ընդ Շմաւոնի: Այսպէս և Բառնաբաս անգամ՝ որ ՚ի հեթանոսաց էր, բռնադատեցաւ վասն Շմաւոնի խտրել զկերակուրս հեբրայեցոց:

Այլ իբրև տեսի թէ ոչ ուղիղ գան ՚ի ճշմարտուի աւետարանին, զի հեթանոսերէնք էին և հրէերէնք և քրիստոսերէնք էին և օրէնսերէնք, և Շմաւոն երկնչէր ինչ ասել ընդ նոսա՝ թէ գուցէ գայթազղին նոքա, ասեմ ցՊետրոս ոչ ՚ի ծածուկ, այլ առաջի ամենեցուն. ոչ եթէ նա ինչ հիւանդացաւ, այլ վասն հիւանդաց զայս առնել նեղէր: Արդ ասաց նովաւ ցթլփատեալսն. եթէ դու հրեայ ես՝ հեթանոսաբար կէիր երեկ, և այսօր զիարդ ստիպես ոչ բանիւք այլ արդեամբք՝ հեթանոսաց հրէարէն կեալ: Իսկ արդ եթէ մեք բուն հրեայք եմք օրէնսդէտք, գիտացաք եթէ ոչ արդարանայ մարդ ՚ի գործոց օրինաց, եթէ ոչ ՚ի հաւատոցն Յիսուսի Քրիստոսի, և վասն այսորիկ թողաք մեք զօրէնսն, և հաւատացաք մեք ՚ի Յիսուս Քրիստոս, զի ՚ի հաւատոց արդարացուք և ոչ ՚ի գործոց օրինացն. արդ եթէ յօրինաց ոչ որ կարէ արդարանալ, յայնմիկ զի ոչ կարէն կատարել զնոսա, և մեք մինչ ինդրիցեմք արդարանալ ՚ի Քրիստոս՝ գտանիցիմք մեք մեղաւորք, յայնմիկ զի ոչ կատարին իմն պահպանուիք օրինաց: Ապա եթէ այդ այդպէս իցէ, Յիսուս Քրիստոս մեղաց պաշտօնեայ եղև, որ խափանեաց զպահպանուիսն՝ որ դատապարտն առնէին զլուծանելիսն իւրեանց. քաւ լիցի: Իսկ արդ եթէ զայն զոր քակեցին ես մինչև ցայսօր ժամանակի, և յօրէ աստի յայսմանէ և անդր միւսանգամ զայն անդրէն շինեմ, ապա յանցաւոր պատուիրանի զանձն իմ ես ինձէն երևեցուցանեմ. զի դարձայ ես պահել զայն ինչ, զոր ոչ բարւոք լուծեալ էր իմ: Այլ ես ամենայն պահպանուիք օրինացն մեռեալ եմ, զի Աստուծով կեցից: Եւ այս զիարդ. կենդանի եմ, ոչ եթէ որպէս զառաջինն օրինօք, այլ ՚ի հաւատոց անտի Որդւոյն նյ կեամ ես: Այնչ

1 Ի լուսանցս օրինակին նշանակի օտար գրչաւ խորել:

անարգեմէս զՀնորհն՝ որ եղէն յիս 'ի ձեռն խաչին .
 զի եթէ յօրինաց է արդարութի՛ն, որպէս ասէք դուք,
 ապա Քրիստոս զուր մեռաւ :

ԳԼՈՒԽ Գ

Եւ իբրև հաճեաց և հաւանեցոյց զնոսա վասն
 որոց յԱնտիոքն եղև, և շրջեցաւ նա եպերել և բժել
 զգաղատացիս, յասել իւրում: Ո՛ր անմիտք գաղատա-
 ցիք, որ յամենայն ուսմունս խոտորիք, ո՞ն խախնձ
 արար զձեզ. զի վաղահասք եղերուք դուք յաւետա-
 րանին, և արդ յետս կամիք կալ 'ի նմանէն: Զի ահա
 առաջի աչաց ձերոց գրեալ է 'ի նորում աստ և 'ի
 հնում վո՛ր Յոսի Բոթի, զի 'ի խաչ ելանելոց էր: Եւ ու-
 րովհետև զհնոյն զոր սիրէք դուք՝ վկայէ եթէ 'ի խաչ
 ելանելոց էր, արդ զայս միայն կամիմ հարցանել զձեզ.
 'ի գործոց անտի օրինաց՝ որ ստիպեն զձեզ այսօր թրւ-
 փատեալքն՝ ընկալարուք զՀոգին մարգարէութե՛ն և
 լեզուացն և զթարգմանուէ լեզուացն, եթէ 'ի լուրն
 հաւատոցն զոր քարոզեցաք մեք ձեզ: Զի եթէ նուա-
 ղեալք էիք, վասն զի ոչ պարհէիք զպահպանութի՛ն
 օրինացն, և զիմրդ եղէք արժանի պարգևացն Հո-
 գւոյն: Ապա եթէ կատարեալք էիք, տեսէք որչափ
 անմիտք էք. զի Հրեայք թողին զօրէնս և եկին 'ի նոր
 այսր, և դուք որ սկսեալ էիք հոգւով, այս ինքն ա-
 լետարանաւ, այժմիկ 'ի ձեռն օրինացն կամիք մար-
 մնով վախճանել: Եթէ այդ այդպէս իցէ, ապա և ըզ-
 նեղուին զոր համբերէք դուք վասն աւետեացն Քրիս-
 տոսի, զուր համբերէք:

Մորդ աղէ ասասջիք ինձ. այն որ բաշխեաց 'ի ձեզ
 զՀոգին, և զորացոյց 'ի ձեզ զօրուին նորին Հոգւոյ,
 'ի գործոց օրինաց էր՝ որ ոչն կատարեն զմարդ, եթէ
 'ի լուր հաւատոց էիք: Ապա եթէ կարծիցէք դուք
 կամ վարդապետքն ձեր՝ եթէ փոքր են հաւատք քան
 զգործս, ահա Աբրահամ ոչ վասն զի գործեաց, այլ
 զի հաւատաց յի՛ծ՝ համարեցաւ նմա յարդարութի՛ն:
 Արդ զայս գիտիցէք արդեւք, զի հաւատացեալքն
 որ նման են Աբրահամու, կոչին որդիք Աբրահամու:

Յառաջագոյն գիտէին . այս ինքն յաւուրց անտի Աբրահամն ցուցանէին գիրք՝ եթէ 'ի հաւատոց անտի արդարացուցանէ անձ զհետեանսս , յայնմանէ զի աւսաց նմա՝ թէ 'իքեզ օրհնեսցին ամենայն հետեանսք : Այսուհետեւ որ հաւատացինն , օրհնեսցան ընդ Աբրահամն հաւատացելոյ :

Օ ի որ միանգամ ընդ գործովք օրինաց են , ընդ անիծիւք են . զի գրեալ այսպէս է . ասէ . « Անիծեալ լիցի ամենայն մարդ , որ ոչ կայցէ յամենայնի զոր գրեալ իցէ 'ի գիրս օրինաց՝ առնել զամենայն : Յայտ է եթէ յօրինաց անտի ոչ որ արդարանայ . զի չիք յարդարոց կամ մեծաւ կամ փոքուն՝ որ ոչ անց զօրինոքն , և հնազանդեցաւ ընդ անիծիւք օրինացն : Քանզի ասէ դարձեալ . « Որ արդարն է , 'ի հաւատոց անտի կեցցէ » : Իսկ օրէնք ոչ եթէ 'ի հաւատոց կեցուցանեն , այլ որ արասցէ զայն՝ կեցցէ 'ի նոսին : Չմեզ Քրիստոս փրկեաց յանիծից անտի օրինացն , զի եկն և բարձ ընդ մեր զանէծսն . « Անիծեալ եղիցի , ասէ , ամենայն՝ որ կախեալ իցէ զփայտէ » : Արդ զի եկն եհաս 'ի մէջ հետեանսաց օրհնութիւն Աբրահամն 'ի ձեռն աւետարանին Քրիստոսի , ընդէր ոչ փութացեալ պնտիմք առնուլ զօրհնութիւն հոգւոյն զոր խոստացաւ Աբրահամն 'ի ձեռն հաւատոց՝ որ յառաջագոյն արդարացուցին զԱբրահամ :

Այլ ած նա օրինակ բանին իւրոյ՝ եթէ որպէս կտակք հաստատեալք ոչ անարգին և ոչ այլ ինչ հրաման գնին 'ի նոսա , սոյնպէս և Աբրահամն՝ որ խոստացան աւետիքն , ոչ եթէ նմա և զաւակաց նորա բազմաց՝ տանն Կենտուրայ և Իսմայէլի , այլ նմա և զաւակի նորա , որ է զաւակ նորա Քրիստոս : Արդ այս աւետիք՝ որ իբրև զկտակ հաստատեալ էր առ անձ յաւուրց անտի Աբրահամն , օրէնք որ յետ չորեքարիւր և երեսուն ամի եղան՝ ոչ կարեն անարգել և զանցուցանել զաւետիսն : Չի եթէ որպէս ասեն վարդապետքն ձեր նորք՝ եթէ յօրինաց անտի է ժառանգութիւն , ապա չէ յաւետեաց . որպէս անձն ասաց : Այլ մեք գիտեմք՝ եթէ Աբրահամն աւետեօք չնարհեաց անձ , և ոչ եթէ յօրինաց . այն որ վասն յանցաւորաց եղան , զի կարասցեն ըստ իւրեանց զօրութե

պատրաստել մինչ 'ի ժամանակ . այս ինքն մինչև եկեացէ հասցէ զաւակն՝ որ խոստացեալ էր 'ի խրախուռնս հրիշտակաց 'ի ձեռն միջնորդին :

Իսկ միջնորդուի հրիշտակացն ոչ եթէ մի էր անձամբ . իսկ անձ որ 'ի նոսա էր , որ խոստացաւ զայս , մի էր՝ որ ոչ փոխի : Արդ օրէնք հակառակ աւետեաց Աբրահամու ոչ են . զի եթէ տուեալ էին օրէնք՝ որ կարող էին կենդանի առնել , ապա խափանեալ էին աւետիքն : Այլ ածին փակեցին և արգելին զիրք զպահողս օրինացն ընդ մեզօք . զի աւետիքն 'ի հաւատոց անտի Յիսուսի Քրիստոսի տացին . ոչ այնոցիկ որ դործենն , այլ 'ի հաւատացելոցն : Այլ ոչ եթէ բնաւ ընդունայն ինչ էին օրէնքն . պահէին զմեզ 'ի ձեռն սպառնութեց իւրեանց և յայտնի պատժովք իւրեանց 'ի մեղաց : Փակեալ և արգելեալ կայեաք . այս ինքն զի պարհեալ էաք մեք հաւատոցս այսոցիկ , որ պատրաստեալ էին յայտնել :

Այսուհետև օրէնք դաստիարակ եղեն մեզ . զի կարգեցին և ածին զմեզ առ հաւատսն Քրիստոսի , որ արդարացուցանեն զմեզ : Իսկ արդ զի եկին հասին հաւատքն , չեմք ընդ դաստիարակօք . այս ինքն ընդ օրինօքն . զի ամենեքին որդիք ան էր 'ի հաւատոց անտի Յիսուսի Քրիստոսի : Եւ չեմք ծառայք , այն որ յառաջագոյն ընդ լծիւք օրինացն հնազանդեալ կայեաք : Որ միանգամ 'ի Քրիստոս մկրտեցան , և հաւատան եթէ զՔրիստոս զգեցան , ոչ եթէ զանէծս միայն զօրինացն մերկացան և օտարացան , այլ իբրև այն թէ ոչ ինքեանք իսկ ինքեանք են կերպարանօք . թէպէտ և ինքեանք իցեն բնութի : Չիք այսուհետև յետ թողութեն մկրտուի ոչ հրեայ հպարտացեալ , և ոչ հեթանոս անարգեալ . ոչ ծառայ տկարացեալ , և ոչ տէր ամպարտաւանեալ . ոչ արու իշխանութի իւրով , և ոչ էգ հնազանդութի իւրով . զի ամենեքին դուք մի էք 'ի Քրիստոս : Ապա եթէ դուք Քրիստոսի էք , որ յԱբրահամէն է , ուրեմն զաւակ էք դուք Աբրահամու . եղերուք դուք ժառանգք աւետեաց :

ԳԼՈՒԽ Դ

ՊԱՐՑԵԱԼ բերնա միւս ևս առակ օրինակի բանին իւրոյ և ասէ . ցորքան ժամանակս , ասէ , ժառանգն տղայ է , չէ ինչ աւելի քան զծառայն , թէպէտ և տէր իցէ նա ամենայնի . այլ ընդ հազարապետօք է և ընդ գաւառապետօք մինչ 'ի ժամանակս եղեալ հօր իւրոյ : Սոյնպէս և մեք մինչ դեռ տղայքն էաք , այս ինքն մինչ դեռ աշխարհս տղայ էր , ընդ տկար կարգօք օրինացն իբրև ընդ կարգօք աշխարհի 'ի ծառայութե կայեաք : Իբրև եկին հասին լցան ժամանակք , առաքեաց ան զՈրդի իւր , և եկն ծնաւ 'ի կուսէ , որպէս և ասաց Եսայի . և մուտ ընդ օրինօք , զի զտղայսն որ մտեալ են 'ի ներքոյ նոցա՝ զնեսցէ , և եղիցին նմա յորդէգրութի : Այլ ձեզ յայտ լիցի թէ որդիք էք , առաքեաց ան զհօգին Որդւոյ իւրոյ 'ի սիրտ ձեր . այն որ ազաղակէ ձեւք իբրև որդեօք հանապազօր . Հայր մեր որ յերկինս , սուրբ եղիցի անուն քո :

Այլ յայնժամ մինչ ոչն գիտելիք դուք զանձ , ծառայելիք դուք կռօցն՝ որ 'ի բնէ իւրեանց չէին աստուածք : Այլ այժմիկ ծաներուք զանձ . մանաւանդ թէ անձ իսկ ծանեալ զձեզ 'ի ձեռն գործոց ձերոց , և ընտրեաց իւր ժողովուրդ սք , զիարդ գառնայք անդրէն միւսանգամ 'ի սնոտի և 'ի տկար կարգս օրինացն . և յետ ժամանակաց նոցա կատարելոյ դարձեալ վերստին միւսանգամ 'ի լուծ ծառայութե մըտանել կամիք : Զառուրս խորէք և զամիսս և զտարիս , զոր ժողովուրդն պարհէր : Երկնչիմ ես 'ի ձէնջ . գուցէ թէ 'ի հրէուհի անդր խոնարհիցիք , և լինիցին վաստակքն մեր զուր՝ զոր վաստակեցաք 'ի ձեզ : Արուք դուք իբրև զիս այսօր առանց այսոցիկ . քանզի և ես իբրև զձեզդ էի այսօրիմք : Չիք ինչ ձեր մեղուցեալ առ իս , եթէ այլ ընդ այլոյ ինչ տայի ես ձեզ : Գիտեմ ես՝ զի տկարուք՝ մարմնոյ իմոյ աւետա-

1 Յօրինակին փարսեան :

րանեցի ես ձեզ զառաջինն . կամ 'ի հիւանդուի անդամոց իւրոց, և կամ փորձանք 'ի թշնամեաց իւրոց : Զնոյն իսկ փորձանսն՝ որ յանձին իմում ունէի, ոչ անարգեցիք . այլ իբրև հրեշտակ՝ որ հեռի է 'ի չար շարանաց, այսու չարչարանօք ընկալարուք զիս : Արդ մարդք՝ որ եթէ հնար ինչ էր, զաս ձեր հանէիք և տայիք ինձ, խաբէութի՞ ընդ ճշմարտութե խառնէի տայի ձեզ : Նա և ես ոչ եթէ թշնամի եմ ձեզ, այլ հաւատացի ձեզ ճշմարտութիւն . այս ինքն հաստատեցի զձեզ ամենայն ճշմարտութիւն զոր քարոզէի ես : Այլ այնորիկ որ նախանձին ընդ ձեզ, զի առիք դուք զՀոգին առանց պահպանութե օրինացն, արգելուլ կամին զձեզ, զի դուք չըջեցիք նախանձեօջիք ընդ նոսա՝ թլփատեալ ընդ այնոսիկ՝ որ նախանձին ընդ ձեզ . վասն զի զրկեալ են նորա յայնմանէ զոր ընկալարուքն դուք : Լսւ է եթէ նախանձեալ որ իցէ ոչ յիրս փաստակարս, այլ յամենայն բարիս օգտակարս :

Պարձեալ 'ի վերստին երկնեմ ես զձեզ մինչև նրկարեացի 'ի ձեզ Քրիստոս . այս ինքն մինչև բնակեացէ 'ի ձեզ Քրիստոս : Այլ ես կամէի եթէ եկից և 'ի ձերում միջի, և փոփոխեցից զբարբառ իմայլ ուսմամբ վասն փորձելոյ զձեզ . զի զարմացեալ իմն եմ ես ընդ ձեզ, զի այդպէս վաղվաղակի փոփոխեցարուք : Ընդ Աբրահամ իսկ ոչ հայէիք դուք, զի երկուք որդիք եղէն նորա . որ յաղախնոյ անտի էր՝ ըստ մարմնոյ ծնեալ էր, զի ոչ էր նա ըստ աւետեաց . որպէս և Սահակ որդին ազատին : Եւ այս զի եղէն՝ առակ են երկուցն կտակարանաց . մի ժողովրդեանն Հրէից ըստ օրինաց 'ի ծառայութի ծնեալ ըստ նմանուէն նորին Հագարու . քանզի Հագարդ իսկ է լեառն Սինէ՝ որ 'ի կողմանս արաբացւոց . և նմանութի է նա այսմ Երուսաղէմի, զի կայ 'ի հնազանդութե և ծառայէ որդուլք իւրօք հանդերձ Հոռոմոց : Այլ վերինն Երուսաղէմ ազատ է, որպէս Սառաայն . և 'ի վերոյ է նա քան զԻշխանութիս և զպետութիս . և նա ինքն է մայր մեր եկեղեցի սուրբ, որում խոստովանն եղեաք նմա : Եւ ոչ եթէ մեք ինչ եմք գտողք այսուիկ . քանզի Իսայի յառաջագոյն կանխեաց և ասաց վասն այսորիկ . «Ուրախ լեր ամուլք՝ որ ոչ

Ծնանկիր, զի բազում եղեն որդիք եկեղեցւոյ ամլոյ առաւել քան զորդիս Ժողովրդեանն արամբւոյ», : Այլ դուք, եղբարք, ըստ Սահակայ աւետեացն որդիք էք : Այլ որպէս հալածէր Իսմայէլ զՍահակ, սոյնպէս հալածիմք մեք 'ի նոցանէն այսօր : Որպէս ասաց նմա՝ « Իբաց հան զաղախինն և զորդի նորա, զի մի՛ ժառանգեսցէ որդի աղախնոյ ընդ որդւոյ ազատի », , սոյնպէս ելին և նոքա՝ զի մի՛ ժառանգեսցեն ընդ ձեզ : Արդ չեմք ծառայք վասն ազատութեն զոր առաք մեք 'ի ձեռն Գրիստոսի :

ԳԼՈՒԽ Ե

ՊԻՆՏ կայցուք 'ի Գրիստոս, և մի՛ միւսանգամ ընդ լծով ծառայութե օրինացն մտանիցեմք : Ահա աւա սիկ ես Պաւղոս՝ որ աւելի քան զձեզ գիտեմ զգօրութի հնոյն, ասեմ ձեզ. զի եթէ թլիատիք, որպէս ասենն ձեզ, յայսմիկ և վասն այսորիկ Գրիստոս ինչ ձեզ ոչ օգնէ : Բայց սակայն ամենայն որ առնու յանձն զթլիատութին, պարտ է նմա այնուհետեւ զամենայն օրէնսն կատարել. այս ինքն պարհել զշաբաթս նոցա, և առնել զտօնս նոցա, և ուտել զբաղարջս նոցա և զգառնն և զեղէգ նոցա : Եւ եթէ զայս առնէք դուք, խափանեալ էք 'ի Գրիստոս՝ որ օրինօքդ կամիք արդարանալ : Եթէ գործովքդ ձերովք ըստ օրինաց արդարանալ ցանկայք դուք, 'ի շնորհաց՝ որ եղև 'ի ձեզ որպէս յամենայն հեթանոսս՝ անկեալ էք դուք : Զի մեք հոգւովն հաւատոց զոր ընկալաք, յուսոյն արդարութե՝ որ տուեալ լինի 'ի մեզ 'ի հաւատոց անտի՛ ակն ունիմք մեք : Զի 'ի Գրիստոս Յիսուս ոչ թլիատութի ինչ օգնէ, և ոչ անթլիատութի. այլ հաւատք սիրով զօրացեալք. այս ինքն հաւատովք մերովք՝ որ առ տէր մեր, և սիրով մերով՝ որ առ միմեանս :

Բարևոք իմն ընթանայիք և դուք յայսմիկ զոր համարեցայս, ո՞ կասեցոյց զձեզ և հրապուրեաց զձեզ թերահաւատս լինել ձեզ 'ի ճշմարտութե անտի զոր ետու ես ձեզ : Զի հաւատալն ձեր յայնմանէ է՝ որ կոչեացն զձեզ : Կամ՝ այս հրապոյրք ձեր որ հակառակ են առաջնոյն, յայնմանէ է՝ որ հրապուրեացն և կա

սեցոյց զձեզ այսօր . կամ հրապօրքն ձեր յոյ են ,
այն որ 'ի նմանէ է կոչումն ամենայն հեթանոսաց :
Որպէս խմոր է ամենայն ուսումն . և յոր անկանի նա ,
զմիտս նորա իբրև զզանգուածն առ ինքն ձգէ : Այլ
ես յուսացեալ եմ 'ի ձեզ տերամբ' եթէ այլ ինչ դուք
քան զոր ետու ես ձեզ , մի խռովեսցիք . և այն որ խռու-
վեցուցանէ զճշմարտութի զոր սիւեցի ես 'ի ձեզ ,
նա միայն ընկալցի զգատաստանսն՝ որ գալոց են 'ի
վերայ այնորիկ որ զընկերն գայթազղեցուցանէ : Այլ
ես եթէ զթլփատուի քարոզէի , և ոչ 'ի Հրէից անտի
հալածական լինէի : Ապա ուրեմն խափանեցաւ գայ-
թազղութի խաչին . այս ինքն խոնարհութի խաչին
զոր քարոզեմք մեք , 'ի ձեռն թլփատութեն զոր քա-
րոզէն նոքա : Երանի եթէ բնաւ հատանէին իսկ և
ընկենուին առ մերոյ նախանձու այնոքիկ՝ որ խռովե-
ցուցանեն զձեզ :

Այլ դուք , եղբարք , յազատութի կոչեցարուք . և
մի այսուհետև դառնայք դուք յօրէնսն , և լինիցի
ազատութին ձեր 'ի պատճառս մարմնոյն . այլ սիրով
ծառայեցէք միմեանց , և ոչ օտար ուսմամբ : Զի օ-
րէնքն յոր դուքն ընթանայք կատարել զբազում պահ-
պանութիս նորա , սակաւ իւրք կատարի . այս ինքն
զի սիրեսցես զընկեր քո իբրև զանձն քո : Ապա եթէ
զմիմեանս զզուիցէք և զմիմեանս խաժափեցէք , ոչ
միայն զօրէնսն ոչ կատարէք դուք , այլ և 'ի միմեանց
սատակիք : Զայս ասեմ . հոգւով , այս ինքն գործովք
հոգւոյն դնասցիք , և զցանկութի մարմնոյ ձերոյ մի
կատարէք . զի մարմին ցանկայ՝ որ ոչ կամք հոգւոյ են .
և հոգի ցանկայ՝ որ ինչ չարչարանք են մարմնոյ : Եւ
քանզի այսք երկօքին միմեանց թնամի են , մի և եթ
զամենայն ինչ զայն առնիցէք զոր կամիցիք . այլ զայն
ինչ առնիցիք զոր կամի հոգին՝ որ բնակեալ է 'ի ձեզ :
Ապա եթէ հոգւով վարիք , չէք ընդ օրինօք : Զի
յայտնի են գործք մարմնոյ , զի 'ի վերայ նոցա տիրեն
օրէնք . այս ինքն են պօռնկութիք և սղծութիք և
այլ ևս : Այն զի մինչ առ ձեզն էի՝ ասացի , և այժմիկ
հեռաստանէ գրեմ առ ձեզ՝ եթէ որ զայնպիսի ինչ
գործեն , զարքայութին Աստուծոյ ոչ ժառանգեն :
Իսկ պտուղ հոգւոյ այս է , սէր և խաղաղութիւն ,

այլովք հանդերձ : Զայսպիսեացս աստի օրէնք չեն հակառակ . զի ոչ գրեալ է յօրէնս գործել զայս , այլ յազատութենէ մերմէ ընտրեմք մեք գործել զայս : Իսկ որք քրիստոսեանքն են , զմարմինս իւրեանց 'ի խաչ հանին հանդերձ ամենայն ցանկութեք մարմնոյ զոր համարեցայ : Մերձեսցուք առ հոգին , և զհետ երթիցուք նորա 'ի ձեռն գործոց մերոց . և մի լիցուք ընդունայնակարծք , միմեանց ձայն տալով պահել զօրէնս հնոյն :

ԳԼՈՒԽ Զ

Եթէ եթէ յանկարծ գայթազղեսցի մարդ յինչ և իցէ յանցանս , այնորիկ՝ որ հոգևոր գործովքն իւրեանց հեռի են յանցանաց , նոքա խրատեսցեն զայն . պիտին 'ի հոգին հեղութե . և զգոյշ լինիցին եթէ գուցէ սովին իսկ՝ որով զի ոչ և ս յանցեան , օրիցեսցէ 'ի նոսա հպարտութի ամպարտաւանութե . և այնորիկ որք ապրեցան յանօրէնուէ անտի յայնմանէ՝ ուր ընկերքն իւրեանց անկեալ էին , մտանիցեն նոքա 'ի փորձանս պարծանաց : Զմիմեանց բեռն բառնալով կատարին օրէնք , և ոչ եթէ այնուիկ՝ որ ձեռն յանձին հարեալ իցէ եթէ ես եմ ինչ : Այլ զանձինս մեր կշռեսցուք , զգործս մեր՝ եթէ այ իցեն . և ապա անձանց մերոց միայն պարծանս տացուք , և ոչ 'ի վերայ ընկերի . այս ինքն և ոչ այլոց գործով : Իւրաքանչիւր մարդ զբեռն իւր բարձցէ , և մի պարծեսցի այլոց բեռամբ զոր բարձեալ ունին : Ի հաւանուի մտցէ տգէտն գիտնոյն յամենայն ինչ 'ի բարիս . այս ինքն նմանող լիցի աշակերտն ամենայն բարութեք վարդապետին իւրոյ՝ որ ուսուցանէ զնա :

Այլ մի կարծիցէք եթէ չեն դատաստանք , և համարձակիցիք 'ի մեղանչել . զի անձ զարհամարհանս ուրուք յանձն ոչ առնու : Զի այն որ սերմանէ 'ի մարմին իւր զգործս մարմնոյ , զապականուի հնձէ . այս ինքն ապականուի է շահ նորա : Եւ որ 'ի հոգի զգործս հոգւոյ սերմանէ , 'ի գործոց անտի իւրոց զկեանս յաւիտենից յարութե հնձէ : Այլ զբարիս գործել մի ձանձրացուք յաճախել . զի եկեսցէ ժամանակ ,

զի հեռի իցէ՝ ի դանդաղանաց . և յաւիտենից հնձեսցուք առանց լքանելոյ : Գործեսցուք զբարիս առ մի մեանս, մանաւանդ առ ընտանիս հաւատոց . այս ինքն առ սուրբն՝ որ էին յերուսաղէմ, և առ ընկերսն իւրեանց՝ որ էին ՚ի հեթանոսս . որք զյափշտակուի ընչից իւրեանց ուրախութիւն ընկալան : Տեսէք որչափ գործովք գրեցի ես առ ձեզ իմով ձեռամբ վասն թրլ փատուէ : Եւ որ միանգամ կամին բարեմարդիկ լինել և պարծել մարմնով, այս ինքն թլփատութիւն, նոքա ստիպեն զձեզ ՚ի թլփատուին, զի ձերով թլփատութիւն պարծեսցին՝ եթէ ահա աւասիկ մեք թրլ փատեցաք զնոսա, զայնոսիկ՝ որ աշակերտեցան ՚ի Պաւղոսէ, զի մի թլփատեսցին :

Այլ ինձ քաւ լիցի պարծել այսոքիմք, կամ որ ինչ նման է սոցա . բայց միայն ՚ի խաչն տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի եղիցին պարծանք իմ . զի նովաւ աշխարհ ՚ի խաչ հանեալ իմ յանդիմանութիւն, և ես ՚ի խաչ ելեալ եմ չարչարանօք և նեղութիւն յանդիման աշխարհի : Այլ Քրիստոսի Յիսուսի ոչ թլփատութիւն ինչ կարէ առնել, և ոչ անթլփատութիւն . բայց եթէ եղիցի մարդ նոր արարածք : Եւ որ միանգամ այսմ կարգի շնորհաց հաստատուն կան, խաղաղուի լիցի ՚ի վերայ նոցա, եթէ հեթանոսք իցեն, եթէ իսրայէլացիք իցեն այ : Զի այսուհետև կարգան թլփատութիւն աշխատ ոք մի արասցէ . զի փոխանակ թլփատութեն՝ որ եղեալ լինի ՚ի վերայ միոյ անգամոյ, և պարծին նովաւ թլփատեալքն, ես զչարչարանս տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի ամենայն մարմնով իմով բարձեալ կրեմ : Շնորհքն տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի ընդ ձեզ ամենեսին : Մի այսուհետև կարօտիք դուք արդարութիւն օրինաց :

ԵՓԵՍՆՅԻՍ

ԵՓԵՍՆՅԻՔ աշակերտեալ էին Յոհաննու աւետարանչի : Սա քանզի ետես զերիս ընկերսն իւր եթէ սկիզբն աւետարանացն իւրեանց առ 'ի մարմնոյ արարին , զի մի զմտաւ ածեալ կարծիցեն մարդիկ եթէ մարդ իսկ էրնա՝ այն որ երևեցաւ նմա՝ և ոչ Որդի անշարժ , խոտորեցաւ յընկերաց անտի իւրոց՝ առնել ճանապարհ նոր , զոր ոչ արարին ընկերքն : Արդ սկիզբն արար նա ասել 'ի գլուխ աւետարանի իւրոյ , ոչ զի ծնաւ նա 'ի Մարիամայ , կամ 'ի Գաւթայ և յԱբրահամէ և յԱբրամայ , այլ 'ի սկզբանէ էր Բանն . և ինքն Բանն էր առ անձ , և անձ էր ինքն Բանն : Արդ Առաքեալ քանզի գիտէր եթէ եփեսացիքն անձութիւն տեառն մերոյ կատարեալ են ըստ աւետարանին Յոհաննու քարոզին իւրեանց , թող նա զայս , քանզի կատարեալ էին սովաւ . և առ նա գրել նոցա վասն անտեսութե մարմնոյն նորա :

Արդ պատմեաց նա վասն խոնարհութե մարմնոյ նորա յիջանել նորա 'ի ստորին կողմն երկրի . և գրեաց նա վասն մեծութե նորա յելանել նորա 'ի վերոյ քան զամենայն երկինս : Զի թէպէտ և 'ի սկիզբն թղթոյս զՈրդի ընդ Հօր ողջունի զոր գրէ առ եփեսացիսն՝ խառնէ զնա , և 'ի տեղիս տեղիս հանդերձ մարմնովն զոր զգեցաւն՝ յիշէ զնա , այլ ինքն Առաքեալ վասն մարդկութե նորա առաւել քան վասն աստուածութե նորա գրեաց եփեսացւոցն , որպէս 'ի վերուստ իսկ ասացաք :

ԳՂՈՒԽ Ա

ՊԱՒՂՈՍ, ասէ, առաքեալ Յիսուսի Քրիստոսի՝ ի կամաց ան, զի կամեցաւ նա ընդ մնական հեթանոսաց, սրբոց և հաւատացելոց, այս ինքն կնքաւորաց և երախայից. չնորհք ընդ ձեզ և խաղաղուի յայն ի հօրէ մերմէ և ի տեառնէ Յիսուսէ Քրիստոսէ. և ոչ եթէ ի ձեռն տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի: Օրհնեալ է Հայրն մեր, Հայրն տեառն մերոյ. Հայրն մեր՝ զի չնորհօք կոչեցաւ և մերձեցոյց զմեզ յիւր յորդէգրուածի. իսկ Հայրն տեառն մերոյ՝ ճշմարտութիւն և ոչ առնելով. և բնութիւն և ոչ չնորհօք: Ամենայն զի ասաց աստ՝ Հայրն տեառն մերոյ, զի արասցէ որոշումն ի մէջ Որդւոյ և մարմնոյ: Չի ուր ասէ՝ Հայր տեառն մերոյ, յայտ արասցէ եթէ վասն Որդւոյ ասէ. և ուր գրէ՝ ան տեառն մերոյ, յայտ լիցի եթէ վասն մարդկուծէ նորա պատմէ նա: Այն, ասէ, որ օրհնեացն զմեզ ոչ երկրաւոր օրհնութիւնքն օրինաց, այլ յամենայն օրհնութիւն հոգւոյ յերկնաւորս ի Քրիստոս:

Որպէս և կանխեցաւ ի խորհուրդս իւր ընտրեաց զմեզ սոցին այսոցիկ յառաջ քան զայնարհ, զի լիցուք մեք ի ձեռն մկրտութեն սուրբք և անարատք. այս ինքն սիրով և ոչ ըստ արդարութեան գնացիցն մերոց: Եւ կանխեաց յառաջագոյն ընտրեաց զմեզ ի ձեռն խորհրդոց մարգարէիցն, և եղ զմեզ յայնմ ժամանակէ հետէ յորդէգրուի ի Քրիստոս ըստ հաճութեան կամաց իւրոց, զի զսոյն իսկ զայս արասցէ մեզ: Չի փառաւոր լիցի յամենայնի. այս ինքն զի առաւել իցէ քան զամենայն գովեստն չնորհաց նորա, նովին իսկ Որդւով իւրով գթացաւ ի մեզ: Այն զի նովաւ ունիմք մեք զայս փրկութիւն և զյոյս զոր ստացաք արեամբ նորա. զթողուի մեզաց առաք մեք, ոչ եթէ ի գործոց մերոց, այլ ըստ մեծութեան չնորհաց նորա՝ որ առաւելաւ ի մեզ. այս ինքն զի մեծացուցին զմեզ ամենայն իմաստութիւն և գիտութիւն: Ի ձեռն իմաստութե իւրոյ ցոյց մեզ զխորհուրդ կամաց իւրոց, այն որ կանխեաց եղ զնա և ծածկեաց

զայս խորհուրդ առաջնորդութե՛ն՝ որ հանդերձեալ էր յայտնել: Չի՛ ի կատարած ժամանակաց ամենայն ինչ վերստին նորոգի՛ ի Քրիստոս, այն ինչ որ յերկինս է և որ յերկրի, ՚ի նոյն . այս ինքն լուսաւորք՝ որ նորոգին ՚ի միտս և ՚ի խորհուրդս մեր, և ճանաչեալ լինին նոքա՝ եթէ արարածք են նոքա և ոչ անձք . և կուռք յերկրի լուսաւորին մեզ՝ եթէ ձեռագործք են նոքա և ոչ արարիչք . նորոգութե՛ք՝ որ լինի մեզ՝ նորոգին նոքա, ոչ եթէ անձամբք իւրեանց, այլ ՚ի ճշմարիտ գիտութե՛ք բնութե՛ն իւրեանց:

Արդ սոյն իսկ յայս խորհուրդս որոշեցաք, և ընտրեցաք ՚ի սմին իսկ յայսմիկ զոր յառաջագոյն հրաւիրեաց անձ, զի ամենայն ինչ ՚ի ձեռն Յիսուսի Քրիստոսի զօրացի հաճոյ լինել, որպէս զի կատարեսցին խորհուրդք կամացն անոյ: Չի եղիցուք մեք քան զամենայն դարս որ յառաջեցին քան զմեզ՝ ՚ի գովեստն փառաց նորա . այս ինքն մեք՝ որ յառաջագոյնս յուսացաք ՚ի Քրիստոս: Չի և դուք ՚ի ձեռն Յիսուսի լուարուք զբանն ճշմարտութե՛ն . զի նա ինքն է աւետիք կենաց, և նովաւ յամենայն կուոյ դարձարուք, և հաւատացէք ՚ի ձեռն Հոգւոյն սրբոյ՝ որ ջուրբքն աւետարանեալ էր ձեզ: Այն զի այս որ եղև ձեզ, գրաւական է սա ճշմարիտ ժառանգութե՛ն ձերոյ, այն զոր ընդունելոց էք դուք ՚ի փրկութիւն նուաճութե՛ն ձերոյ, այս ինքն փրկութեամբն որ լինելոց է ՚ի ժողովելն հեթանոսաց, յաւուրն դալատեան տեառն մերոյ . զի եղիցի սոյն իսկ այս ՚ի գովեստն փառաց նորա, այս ինքն ՚ի փառսն յայտնուէ նորա:

Ո՛ր անս այսորիկ և ես իբրև լուայ զհաւատսն ձեր՝ որ ՚ի տէրն Յիսուս են, և սէրն ձեր՝ որ է առ ծառայսն տեառն մերոյ, ոչ դադարեմ՝ գոհանալ վասն ձեր՝ յամենայն ժամ յիշել յաղօթս իմ: Չի անձ տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի՝ որ Հայրն փառացն էր, վասն զի ինքն իսկ ՚ի ձեռն Որդւոյ իւրոյ եղև պատճառք այսց օրհնութե՛ց՝ որ ելանէն այսօր ՚ի հեթանոսաց, այն որ յառաջ հայհոյութի՛ն փոխանակ օրհնից հանէին, Հայրն, ասէ, փառացն տացէ ձեզ զհոգին գիտութե՛ն և յայտնութե՛ն . այս ինքն յայտնութե՛ք իմաստութե՛ն Հոգոյն ծանիջիք զնա: Եւ լու

տաւոր եղիցին աչք սրտից ձերոց . զի գիտասցիք դուք զինչ է յոյսն առաւելուլթէ հոչման ձերոյ , և զինչ է մեծուի փառաց ժառանգուլթէ նորա՝ որ պատրաստեալ պահի սրբոց , և կամ զինչ է առաւելուլթէ մեծուլթէ զօրուէ նորա 'ի ձեզ 'ի հաւատացեալս , այս ինքն 'ի դառնալն ձերում . և 'ի գործս հոգւոյն՝ որ 'ի ձեզ 'ի հաւատացեալսդ : Եւ աւագիկ գործին ըստ զօրուէ իշխանուէ նորա , այն որ զօրացոյց նա զՔրիստոս , և կեցոյց զամենայն ծագս , և զՈրդի յարոյց 'ի մեռելոց : Արդ այն , զի ասաց վերագոյն՝ եթէ անտեառն մերոյ Յիսուսի՝ վասն մարմնոյ , ասաց աստ՝ բայ յարոյց զնա 'ի մեռելոց , և նստոյց զնա ընդ աջ մէ իւրմէ յերկինս : Ի վերոյ քան զամենայն իշխանուլթիւնս և պետուլթիս ասաց զնմանէ , և վասն նորին մարմնոյ ասաց՝ բայ հնազանդեսցէ 'ի ներքոյ օտից նորա : Եւ զնա արար գլուխ 'ի վերայ ամենայնի և 'ի վերայ եկեղեցւոյ , այս դարձեալ զի ասաց՝ բայ զի այս ինքն է մարմին նորա , կատարումն , որ ամենայն ինչ յամենայնի կատարի : Զոր օրինակ զգեցաւ նա զմարմին մեր աստ , լինի և 'ի կատարածի և եկեղեցի մարմին մարմնոյ նորա . և այսպէս կատարի ամենայն յայնմանէ , որ յամենայնին կատարի :

ԳԼՈՒԽ Բ

Եւ դուք որ երբեմն մեռեալ էիք 'ի մեղս գնացից ձերոց ըստ կամաց իշխանին իշխանուլթէ օդոյն և այսոյն , այս ինքն զի իշխան է նա 'ի վերայ օդոյն՝ առնուլ 'ի նմանէ 'ի նմանուի կերպարանաց երևել , և իշխան է 'ի վերայ այսոյն պղծուլթէ . այն , ասէ , որ և արդէն իսկ զօրացեալ է 'ի վերայ որդւոցն թերահաւատից՝ որ ոչ կամին հաւատալ յաւետարան : Որով և մեք ամենեքին շրջաք 'ի ցանկուլթիս մարմնոյ մերոյ , և առնէաք մեք ոչ զկամս անյ , այլ զկամս մտաց և մարմնոց մերոց . և էաք արդարեւ որդիք բարկուլթէ իբրև զայնոսիկ՝ որ մինչև ցայսօր ժամանակի 'ի թերահաւատուլթէ կան : Ամենայն , զի արդելոր և փակէր զանձն իւր Առաքեալ 'ի ներքոյ

այսօրիկ, զի մի օտարացի նա 'ի շնորհացն՝ որ անխայեցին և անխայեն զամենայն որ միանգամ հաւատան և մկրտին յայսցանէ :

Ըյլ անձ վասն մեծ առատուէ և սիրոյ իւրոյ զոր սիրեաց զմեզ, ողորմեցաւ և գթացաւ 'ի մեզ. և զի մեռեալ էաք մեք 'ի մեղս մեր, կենդանի արար զմեզ 'ի ձեռն մկրտուէն 'ի Քրիստոս. շնորհօք նորա ապրեցոյց զմեզ, զի ձրիքաւեաց զմեզ, և յարոյց զմեզ ընդ նմա 'ի ձեռն աւետեացն՝ և մինչ չև իսկ գլորեալ էաք: Եւ նստոյց զմեզ ընդ նմա յերկնաւորս. այս ինքն պատուեաց և փառաւորեաց զմեզ 'ի ձեռն մարմնոյն մերոյ զոր նստոյց յերկնաւորս: Զի ընծայեցուցէ աշխարհաց՝ որ գան յարութի անգր՝ զառաւելլութի մեծութե՛ն շնորհաց նորա, որ եղև 'ի ձեռն Քրիստոսի 'ի դարու աստ մերում: Շնորհօք նորա կոչեալ էք դուք, զի հաւատովք էք դուք կոչեցեալ: Եւ սոյն իսկ այս ոչ եթէ 'ի ձէնջ ինչ եղև և կամ 'ի գործոց ձերոց, այլ պարգևք ւնայ են. զի մի որ պարծեսցի գործովք իւրովք, այլ շնորհօքն՝ որ գթացան նմա: Արարածք նորա եմք մեք՝ ստեղծեալ նորոգապէս 'ի ձեռն տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի 'ի գործս բարիս. այն որ յառաջագոյնս, այս ինքն յորմէ հետեւ ընտրեացն զմեզ, պատրաստեաց զմեզ՝ զի 'ի նոյն գընասցուք:

Վասն այսօրիկ և դուք յիշեցէք, զի և դուք երբեմն հեթանոսք էիք մարմնով, զի զգործս մարմնոյ գործէիք. և կոչեցեալ էիք դուք անթլիփատք 'ի թլլիփատել հեթերայեցուց անտի: Եւ էիք 'ի ժամանակին յայնմիկ առանց Քրիստոսի, թէպէտ և պարհեալ էիք դուք կոչմանն Քրիստոսի. և օտարացեալ էիք յընկերուէ անտի բնակուէն Իսրայելի, այս ինքն 'ի պահպանութի պատուիրանին օրինաց. և օտարացեալ էիք ոչ յաւետեացն, այլ 'ի կտակարանաց անտի աւետեացն. և յոյս ինչ ոչ ունէիք, զի աւետեացըն չէիք հմուտ. և առանց ւնայ յաշխարհի շրջէիք, զի Աստուածն ճշմարտութե ոչ գիտէիք: Իսկ այսօր զի եղերուք 'ի ձեռն հաւատոցն ձերոց Քրիստոսի, և զի հեռի էիք դուք 'ի նմանէ, արեամբն նորա զոր առնուք՝ մերձաւորք նորա եղերուք: Զի նա ինքն է

խաղաղութի մեր, այս ինքն զի նա արար խաղաղութի մէջ հերբայեցւոյն և հեթանոսաց. վասն զի արար զերկոսին կտակարանս մի, և քակեաց ՚ի մարմնի իւրում զկրճիմն թշնամութե, այս ինքն զմոլորութի կոոց՝ որ ՚ի վերայ ամենայնի առագաստեալ էր, և ՚ի վեր քան զերկինս անցանել մտաց մարդկան ոչ տայր թոյլ. և զօրէնս երկրաւոր պատուիրանացն հռգեղէն պատուիրանօք իւրովք խափանեաց, զի զերկոսին՝ այս ինքն զհեթանոսս և զհերբայեցիս՝ ստեղծցէ անձամբ իւրով ՚ի մի մարդ նոր, և արասցէ խաղաղութի, և հաշտեցուցցէ զերկոսին ՚ի ձեռն միոյ մարմնոյ՝ որ սպանաւն փոխանակ երկոցունց. և խաչուն իւրով սպան նա զթշնամութի, այս ինքն զի խափանեաց և մաշեաց նա զթշնամութի՝ որ էր ՚ի մէջ մեր և ւայ : Եւ եկն աւետարանեաց զխաղաղութի ձեզ. այս ինքն հեթանոսաց հեռաւորաց, և հերբայեցւոց մերձաւորաց : Զի նովաւ ընկալաք մեք ըզնուաճուի. զի յամօթ առնէին զմեզ և որոշէին յիւրեանց վասն օրինաց իւրեանց : Արդ ահա աւասիկ եղև մեզ նուաճուի ՚ի մի հոգի առ Հայրն ամենայնի. այս ինքն ՚ի ձեռն Հոգւոյն զոր ընդունիմք մեք ՚ի մկրտութե անտի. այն որ ՚ի միջոյ նորա դարձեալ միւսանգամ հրեայ և հեթանոս չիք, զի ամենայն յամենայնի Քրիստոս է :

Մյուս այսուհետև չէք օտարք յաւետեացն կտակարանաց, և ոչ պանդուխտք ՚ի ժառանգուէ՝ որ պատրաստեալն պարհի ձեզ. այլ քաղաքակիցք սրբոց և ընտանիք ւայ : Եւ շինեալ էք ՚ի վերայ հիման. այս ինքն ՚ի վերայ քարոզութե մարգարէից և առաքելոց : Զի ինքն Յիսուս Քրիստոս եղև գլուխ անկեան. այս ինքն պսակիչ և կնքիչ այսր հոգեղէն վարդապետութե. և ՚ի նա ամենայն շինուած եկեղեցւոյ հաստատի և պատշաճի և աճէ ՚ի շինած տաճարի սրբութե, այս ինքն ըստ նմանութե տաճարի սրբուէ, ՚ի բնակութի ւնձուէ : Քանզի և դուք իսկ ընդ նմին եկեղեցւոյ շինեալ լինիք լինել ձեզ բնակուի ւնձուէ ՚ի ձեռն Հոգւոյն սրբոյ :

ԳՂՈՒԽ Գ

Ս ԱՍՆ այսորիկ էս Պաւղոս կապեալ Յոթի Քրիստոսի վասն ձեր հեթանոսաց . այս ինքն երբեմն 'ի ձէնջ, և երբեմն 'ի հերբայեցւոց անտի , ոչ վասն այլոյ իրիք , այլ վասն զի աւետարանեմ ձեզ զայս աւետարան . արդ եթէ արդարեւ լուեալ իցէ ձեր զպաշտօն շնորհաց , և հաստատեալ կայցէք յառաջնորդութեն , ոչ յօրինաւորն , այլ 'ի հոգեղէնն . առաջնորդութեն շնորհացն անյ՝ որ տուան ինձ 'ի ձեզ , այս ինքն վասն ձեր , զի յայտնութի ճանապարհին Դամասկեայ յայտնեցաւ ինձ խորհուրդս այս , զի փոքր մի 'ի սմանէ գրեցի էս առ ձեզ , զի կարող լինիջիք դուք ընթեռնուլ և 'ի մտի դնել զգիտուին որ ծածկեալ կայր 'ի խորհրդեանն Քրիստոսի : Այն որ այլոց ազգաց , թէպէտ և գրեցին նորա մարդարեքն առակաւ օրինակաւ , սակայն ոչ յայտնեցաւ երբեք որդւոց մարդկան՝ որպէս և այսօր յայտնեցաւ առաքելոց իւրոց 'ի ձեռն Հոգւոյն սրբոյ . այս ինքն 'ի ձեռն պարգեաց Հոգւոյն : Չի եղիցին հեթանոսք ժառանգակիցք առաջինն արդարոց 'ի ձեռն մարմնոյ նորա . զի 'ի միասին ընկալջիք զաւետիսն՝ որ նա ինքն է մարմին նորա , այն որ խոստացեալ էր 'ի միասին ընդունել զնա հերբայեցւոց և հեթանոսաց 'ի ձեռն Քրիստոսի աւետարանին : Արոյ եղէ էս սպասաւոր մատակարար ըստ պարգեաց առատուէ շնորհացն անյ , այն որ տուաւ ինձ ոչ ըստ զնացից տկար մարմնոյ , այլ ըստ զօրուէ բազկի նորա . ինձ՝ որ աւրուպս եմ ոչ միայն ամենայն առաքելոց , այլ և ամենայն սրբոց՝ այս ինքն կնքաւորաց , տուաւ ինձ շնորհքս այս , իբրև չեմ արժանի աւետարանել 'ի հեթանոսս ոչ զքնուի Քրիստոսի , այլ զանքնին մեծուի Քրիստոսի : Եւ լուսաւոր առնել զամենայն մարդ , զի գիտասցեն եթէ զինչ է առաջնորդութի խորհրդեանս այսորիկ՝ այս ինքն զի զվարս հոգեղէնս սիրէ , և ոչ զօրինաւորս . այն որ ծածկեալն էր յաւիտենից 'ի ժամանակէ անտի առ անձ՝ որ զամենայն ինչ արար :

Զի թէպէտ և պատմեցաւ գալուստ նորա խորհրդովք, այլ զի թէ մարմին նորա կերակուր բաշխելոց էր, անձ միայն գիտէր զայս. առ որում ծածկեալն կայր:

Ի մէջ եկեղեցւոյ, ասէ, յայտնեսցի բազմապատիկ իմաստութիւնն այլ իշխանութեցն և պետութեցն՝ որ յերկինս է: Կամ քահանայս և զպետս ժողովրդեանն կոչէ իշխանս որ յերկինս՝ վասն պէսպէս սրբուեց բուրտուեն, և իրք իրք արատոց՝ որ սակաւուց օգուտ ինչ լինէր յերկինց՝ ՚ի ձեռն նոցա. կամ վասն պետութեց և իշխանութեցն՝ որ ՚ի ձեռն պատրանաց մարտըն չին ընդ մեզ՝ ասաց, այնոքիկ՝ որ վասն զի ոչ գիտացին զՈրդի ՚ի ձեռն նշանին զոր խնդրեաց ՚ի նմանէ յանապատի անդ, և ՚ի ձեռն պատգամին զոր երկրորդեաց նմա ՚ի մարգարէէ անտի, գիտել ճանաչել կամէր զնա: Արդ ՚ի մէջ եկեղեցւոյ տեսին նոքա ըզբազմապատիկ իմաստութիւնն այլ, և յիմարեալ հայէին և զարմանային՝ թէ զիարդ հնարեցաւ ՚ի ձեռն մարմնոյն իւրեանց որ շրջէինն, և առնուն զնա լինին հոգեւորք փոխանակ մարմնաւորաց, և երկնաւորք փոխանակ երկրաւորաց, և կենդանիք փոխանակ մահկանացուաց, և անձեղէնք փոխանակ մարդկեղինաց: Այն զի, ասէ, յօժարունի ժամանակացն յաւիտենից, այս ինքն յառաջ քան զաշխարհ, ՚ի մէջ եկեղեցւոյ արար զնա ՚ի ձեռն Յիսուսի Քրիստոսի: Այն զի նովաւ ընկալաք մեք զնուաճութիւնս զայս, որ եղև ՚ի մեզ ՚ի ձեռն համարձակութե հաւատոց նորա: Եւ վասն այսորիկ խնդրեմ ՚ի ձէնջ, մի՛ ձանձրանայք ՚ի նեղունիս այս մեր. ոչ այնոքիւք որ վասն մեր է, այլ այնոքիւք որ վասն ձերդ կրեմք մեք հանապազօր: Զի եթէ կամեցեալ էր մեր նստել ՚ի միում վայրի և պաշտել զանձ, կարէաք. այլ ոչ լինէաք հալածեալք: Այլ քանզի սիրեցաք մեք եթէ զամենայն հեթանոսս ապրեցուցուք, զի ամենայն հեթանոսաց քարոզեմք մեք, վասն այսորիկ և յամենայն հեթանոսաց հալածիմք մեք: Արդ մի՛ այսուհետև ձանձրանայք դուք վրձ մեր. քանզի ինքն համբերութիւն մեր փառք ձեր են:

Ս ասն այսորիկ գնեմ ծունր առ Հայր տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի. այն զի ՚ի նմանէն անուա-

նեալ են ամենայն նահապետուիք երկնաւորաց և երկրաւորաց . այս ինքն յերկինս նորին Հօր , և յերկրի ամենայն ծնչաց : Զի նա տացէ ձեզ ըստ մեծութե փառաց իւրոց զօրութի ձեռն Հոգւոյն իւրոյ . այս ինքն կամ ՚ի ձեռն Հոգւոր գործոցն հաստատեցիք ՚ի նա , կամ զօրութիւն որ ոչ պարտաւորի ՚ի հալածչաց՝ հաստատեցիք ՚ի ձեռն Հոգւոյն մկրտութե զոր առեք դուք : Զի ՚ի նոյն իսկ յայն ՚ի ներքին մարդն մեր որ առ զՀօգին , բնակեսցէ Քրիստոս հաւատովք և ճշմարտութիւն և սիրովն նորա , որ սիւնի ՚ի սիրտս ձեր . զի եղիցի հաստատուն արմատք ձեր , այս ինքն հիմն հաւատոց ձերոց : Զի կարող լինիջիք հասանել ընդ ամենայն սուրբս , և գիտել եթէ զինչ է բարձրութիւնք և խորութիւնք և երկայնութիւնք և լայնութիւնք . այս ինքն զինչ է կատարած խորհրդեանս այսորիկ զոր մեք ձեզ քարոզեմք , և զինչ է առաւելուի գիտութե սիրոյն Քրիստոսի՝ որ եղև առ մեզ . որպէս զի լցլիք ամենայն լրութիւն նոյ : Այն՝ որ կարողն է առաւել քան զամենայն ինչ որ արար մեզ՝ առնել մեզ , ոչ որպէս մեք խնդրեմք , այլ առաւել քան զոր խնդրեմքն մեք և խորհիմք մեք , ըստ ծածուկ զօրութե նորա որ զօրացաւ ՚ի մեզ , նմա փառք ՚ի ձեռն Յիսուսի Քրիստոսի յեկեղեցւոյ յամենայն ազգս յաւիտենից յաւիտեան . ամէն :

ԳԼՈՒԽ Դ

Այս Գ աղայեմ ես զձեզ՝ որ կապեալս եմ ՚ի տէր վասն տեառն մերոյ և վասն ձեր , գնալ ձեզ արժանի կոչմանն յոր կոչեցարուքն դուք . այս ինքն զի գնասցիք դուք ամենայն հեղութիւնք և երկայնամտութիւնք , փութալ պահել զմիաբանութիւն Հոգւոյն սրբոյ . այս ինքն ՚ի հաստատութիւն խառնելոյն խաղաղութե : Եղիջիք ՚ի մի մարմին և ՚ի մի Հօգի , որպէս կոչեցարուք դուք . և մի հաւատք և մի մկրտութիւն , և ոչ բազում : Եւ ՚ի վերայ ամենեցուն Հոգաբարձութիւնք և ընդ ամենայնի և ՚ի վերայ ամենեցուն մեր է ՚ի մկրտութիւն : Եւ իւրաքանչիւր ՚ի մէջ տուեալ են շնորհք , ոչ հաւասար

րապէս , այլ որոշելով . այս ինքն ըստ չափոյ պարզեւ
 ւացն Քրիստոսի : Վասն այսորիկ ասացեալ է . ասէ .
 “Եւ ՚ի բարձունս , այս ինքն յերկինս , և գերեաց ըզ-
 գերուի” . զի դարձոյց նա զգերուին՝ որ գերեալն էր
 մնորունէ խաբէուէն : “Եւ բաշխեաց զպարգևս և ետ
 որդւոց մարդկան” . այս զի ՚ի կատարած պենտեկոս-
 տէիցն բաշխեացն և ետ աշակերտացն : Իսկ այն որ ելն
 զինչ է ¹ , ասէ . այլ մարմինն՝ որ էջ ՚ի ձեռն մարհունն ՚ի
 դժոխս , զի նա ինքն է ստորին կողմն երկրի : Այս որ
 էջս՝ նոյն է , և որ ելն ՚ի վերոյ քան զամենայն եր-
 կինս , այս ինքն ՚ի վերոյ քան զամենայն բարձրուիս
 երկնից . զի կատարեսցէ զամենայն զոր ասաց , այն
 է զի ասէ . զոր ընդունիք դուք ոչ եթէ յետ աւուրց
 բազմաց , այլ մինչև ՚ի պենտեկոստէ :

Եւ նա , ասէ , ետ զոմանս առաքեալս , երկուտասանս
 և իւթանասուն և երկուս . և զոմանս մարդարէս ,
 ասողք որ ինչ լինելոցն էր առ յապա , որպէս Ագայն
 զի մարգարէացաւ վասն սովոյն՝ որ լինելոցն էր ընդ
 ամենայն երկիր . և զոմանս աւետարանիչս , այս ինքն
 քարոզիչս . և զոմանս հովիւս վասն առաջնորդութե
 խաժամուժ մարդկան . և զոմանս վարդապետս՝ սը-
 նուցանել զմիտս հաւատացելոց : Այս ամենայն գործ
 պաշտամանն տուան ՚ի շինուած մարմնոյն Քրիստո-
 սի , զի նա ինքն է եկեղեցի Քրիստոսի . մինչև եկես-
 ցուք հասցուք և մեք ամենեքին ՚ի միաբանութի հա-
 ւատոց , այս ինքն զի միաբանիցեմք հաւատովք և տի-
 րութիւնն նյ՝ յայր , ասէ , կատարեալ ՚ի չափ հասակի
 կատարմանն Քրիստոսի . այս ինքն եղիցուք նմանողք
 Քրիստոսի , զի կատարեսցի ՚ի ձեռն նորա չափ հա-
 սակի ներքին մարդոյն մերոյ :

Արդ որովհետև տէր մեր եղև մեզ նշան կատար-
 ման , մի եղիցուք իբրև տղայք ՚ի միտս մեր խռո-
 վեալք և տատանեալք և դանդաջեալք ամենայն հող-
 մաւ ՚ի ճշմարիտ ուսմանէ անտի նյ՝ յուսմունս սուտ
 մարդկան , այնպիկ՝ որ խորամանկուքն իւրեանց խոր-
 հին գայթաղեցուցանել զձեզ ՚ի ձեռն խաբէուէն
 մնորութե : Այլ եղիցուք հաստատեալք և ստու-

1 Յօրինակին պակասի զինչ է :

գեալք սիրովն Գրիստոսի . ահա այնուհետև հաստատիմք մեք վարդապետութեն Գրիստոսի : Արդ սովին իսկ այսու սիրով աճեցուք մեք , և առաւել լիցուք . և Գրիստոս՝ որ նա ինքն է գլուխ և կատարիչ ամենայնի , նա յօդէ և հաստատէ զմարմին եկեղեցւոյ յամենայն ճաշակս և յամենայն յօդս ըստ պարգևացն զօրուէ չափոյն իւրաքանչիւր կողմն . այս ինքն ինքեանքն պարգևք Հոգւոյն իբր անդամք են՝ որ լինին յաճումն մարմնոյ եկեղեցւոյ , զի սիրով կատարիցի շինուած նորա . այս զի կարօտութի նոցա որ միմեամբք՝ որ լինի , սէր մեծ սերմանէ՝ ՚ի մէջ միմեանց :

Մի այնուհետև գնայք դուք որպէս և հեթանոսք ՚ի կուրուութի մտաց իւրեանց . այս ինքն զի ցարդ չեւս է ծագեալ լոյս ՚ի միտս նոցա նոր կտակարանացն : Ոչ եթէ այսու կուրուք գտիք դուք զԳրիստոս : Արդ եթէ արդարեւ լուարուք դուք այնմիկ որ ինչ քարոզեցաւ ՚ի ձեզ՝ թէ որպէս է ճշմարտութի ՚ի ձեռն Յիսուսի , այս ինքն որպէս կատարեցաւ ճշմարտութի ՚ի ձեռն Յիսուսի , սոյնպէս մերկացարուք դուք զհին մարդն՝ որ ապականելոցն է . այս ինքն զի հարկանի և մաշի ցանկութեք մարտութե : Եւ նորոգեցարուք դուք ՚ի հօգի մտաց ձերոց . այս ինքն ՚ի խորհուրդս ձեր : Եւ զպեցարուք դուք , ոչ զմարդն հին՝ որ յօդի և յառնէ ՚ի գործոց չարաց , այլ զմարդն նոր՝ որ ըստ անձութե ստեղծեալ է արդարութե և ստուգութե և ճշմարտութե . այս ինքն գործովք արդարութե և քաւութեք մկրտութեն : Եթէ բարկանայք , սակայն մի մեղանչէք . զի կոխան առնէք դուք զպատուիրան այնորիկ՝ որ եւթն իւթանասնեկին հրամայեաց զմիմեանց թողուլ : Արդ մարդ որ՝ որ չորեքարիւր և իննսուն հրամայեցաւ մեզ թողուլ ՚ի միում աւուր , տեսէք զգոյշ կացէք՝ մի մտցէ արեգակն և թողուցու մեզ զլանցանս աւուրն . զի թէ գայ խաւարն և հասանէ յանցանացն , տիրէ մեզ այնուհետև և թշնամին . և նորա հոգւովն և յստակ աղօթից անտի դիշերոյ զոր կամք յաղօթս՝ զրկէ և յետնեալս առնէ զմեզ : Եւ գուցէ ՚ի ձեռն չարաչար խորհրդոցն ևս տրտմեցուցանիցէք զՀոգին սուրբ , որով մկրտեցարութեն դուք յօրն փրկութե ձերոյ և քաւուէ ձերոյ :

ԳՂՈՒԽ Ե

Երբ ԲՈՒՔ դուք նմանողք նյ . այս ինքն ողորմունքն նյ : Զի ամենայն մարդ՝ որ պոռնիկ և պիղծ և ագահ է , և ձեռն յանձին հարեալ իցէ՝ ասէ եթէ ես կուց երկիր ոչ պաղանիցեմ , այնպիսին կուպաշտ իսկ է : Եւ զոր օրինակ կուպաշտին՝ չիք և ոչ այնպիսոյն ժառանգութի յարքայութե Գրիստոսի . զի ոչ կարէ մինն առանձինն կեցուցանել զնա առանց ընկերաց իւրոց : Մի՛ որ զձեզ խաբեսցէ բանիւք սնտաւիւք և ասիցէ՝ թէ ոչ պահանջին և ոչ ինդրին գործք ցանկութե և ագահութե . զի վասն այսորիկ իսկ գործոց եկն բարկուի նյ՝ ՚ի վերայ ազգին տանն Նոյի և Ղովթայ : Մի՛ լինիք դուք նոցա հաղորդք գործովք , գուցէ լինիցիք բաժանորդք և հարուածոցն նոցա : Զի եթէ յայնմ ժամանակի զի էիք դուք խաւար՝ գործեցէք դուք զգործս նոցա , այսօր պարտ է հրաժարել յայնցանէ , քանզի եղերուք դուք լոյս ՚ի տէր . արդ իբրև որդիք լուսոյ զպտուղ լուսոյ , զի են նոքա արդարութիք և ճշմարտութիք , գործեցէք : Եւ մի բաժանորդք լինիք գործոց խաւարի , այս ինքն այնօրիկ՝ որ գործեն զգործս խաւարի . զի պտուղ աւետեաց բարեաց չիք նոցա : Այլ որքան հեղեղիք դուք ՚ի գործս նոցա , յանդիմանելով յանդիմանեսցիք դուք զայնօսիկ՝ որ զայնպիսինն գնացսն գնայցեն : Քանզի որ ՚ի ծածուկն ինչ գործի ՚ի նոսա , նոյն իսկ յարեանն ընդ որով մեղանչեն , վկայէ՝ եթէ աղտեղի է այն ինչ զոր գործեն նոքա՝ և խօսել զնա :

Այլ ամենայն ինչ որ ՚ի լուսոյ է , այս ինքն յորդուց անտի լուսոյ , յանդիմանի . յայտ է եթէ եղև այնպիսին լոյս ՚ի ձեռն որդուցն լուսոյ , որ յանդիմանեցին զնա : Թերևս արդեւք զգործս բարիս կուց յանուն լուսոյ , և զգործս չարեաց յանուն խաւարի : Թէպէտ և գործին գործք չարեաց ՚ի տուէ , և գործք բարիք ՚ի գիշերի , սակայն Առաքեալ ՚ի լոյս նմանող նոցուն ասաց՝ բայ գործին գործք լուսոյ , և ՚ի խաւար կցորդ չարեաց ասաց՝ բայ գործին ամենայն չարիք :

Վասն այսորիկ է ասացեալ. « Զարթիր որ ննջեսդ , և կանգնեաց 'ի մեռելոց , և լուսատու լիցի քեզ Քրիստոս » . այս ինքն զարթիր 'ի քնոյ մեղաց , և կանգնեաց 'ի մեռելոց , այս ինքն 'ի մեռելոսի գործոց անտի , և լուսատու լիցի քեզ Քրիստոս վասն բարւոք և գեղեցիկ գործոց : Խօսեցարուք 'ի միտս ձեր . այս ինքն 'ի միտս ձեր առանձինն : Խօսեցարուք սաղմն սիւք . այն իսկ է զի ասէ . յերգս հոգեւորս օրհնեցէք 'ի սիրտս ձեր զամ :

Վասնայք արանց իւրեանց իբրև տեառն հնազանդեացին , որպէս և եկեղեցին զի հնազանդի Քրիստոսի : Զոր օրինակ սերն եկեղեցւոյ սրտի է և ոչ երեսաց , սոյնպէս և կին սիրեացէ զայր իւր . և զոր օրինակ եկեղեցւոյ այլ Քրիստոս ընդ Քրիստոսի չիք նորա , սոյնպէս և կնոջ այլ այր 'ի տեղ առնն իւրում մի եղիցի նորա : Սոյնպէս արք սիրեացեն զկանայս իւրեանց , որպէս և Քրիստոս սիրեաց զեկեղեցի իւր : Զի թէ սիրեացէ զնա և հոգաբարձ լինիցի նմա , ոչ կարէ փոխանակել զնա ընդ իրիք զայն ճշմարիտ սերն : Որպէս առ սուրբս ամուսնու թիւն , զնա արար Առաքեալ 'ի խորհուրդս Քրիստոսի և եկեղեցւոյ իւրոյ . այս ինքն զի այս սէր յստակ՝ որ յԱդամայ մինչև 'ի տէր մեր կարգէր և գայր , խորհուրդ էր կատարեալ սիրոյ տեառն մերոյ : Զի նովալ թող եկեղեցի զկուռս և զստացուածս ըստ նմանուէ հօր և մօր . և Քրիստոս իսկ թող զչայր 'ի բարձունս և զմայր 'ի խորս , և մեռաւ վասն եկեղեցւոյ իւրոյ . զի զեկեղեցի զոր սիրեաց մահուամբ իւրով , կեցուցէ զնա , և վերացուցէ հանցէ զնա յարքայութիւն անդ իւր :

ԳԼՈՒԽ Զ

ԵՅՆ զայս զի ասաց Առաքեալ վասն կանանց և արանց և որդւոց և հարց և ծառայից և տերանց , քանզի հեբրայեցիքն զրպարտէին զնա այսոքիմբք , և ոմանք 'ի հեթանոսաց , թերևս և եփեսացիքն զըրպարտէին զնա այսուիկ . գրեաց զայս առ եփեսացիսն , զի պատասխանի արասցէ վասն անձին իւրոյ , զի ա-

առեւել քան զժողովրդեանն և հեթանոսաց նմա փոյթ էր վասն այսորիկ . զի առանց նոցա նա և բընուածին իսկ կարգել չէ հնար : Յետ ասելոյ նորա այնոցիկ՝ որ զաշխարհ սիրէին, դարձաւ նա ՚ի զօրացուցանել զայնոսիկ՝ որ յաշխարհէ աստի հրաժարել կամէին : Եւ զի զգեցուցէ նոցա զէն անուածն ՚ի ձեռն հոգևոր գործոց իւրեանց, որպէս զի կարող լինիցին ընդդէմ՝ կալ ոչ բռնուածն նորա, այլ ընդդէմ՝ ամենայն հնարից թշնամոյն, մարտ պատերազմի ձերոյ, ասէ, ոչ է ընդ մարմնոյ և ընդ արեան . այս ինքն ոչ ընդ մարդկան է մարտ պատերազմի ձերոյ : Զի թէպէտ և ՚ի ձեռն մարդկան չարեաց և հալածչաց, և ՚ի ձեռն բարեկամաց մարտնչի ընդ ձեզ թըշնամին, մարտ պատերազմի ձերոյ, ասէ, ընդ իշխանուածին և ընդ պետուածին է, և ընդ աշխարհակալս աշխարհիս խաւարիս այսորիկ, և ընդ այսս պղծուէ օգոյս երկնիս այսորիկ :

Այլ ՚ի միտ առ դու . զի ոչ ասաց մարտ պատերազմի նոցա, այլ մարտ պատերազմի ձերոյ : Արդ ոչ է թէ նա մարտնչի ընդ ձեզ, այլ մեք ընդ նմա : Թէպէտ և պատրանք իցեն նորա, սակայն զօրուածն չիք նորա . և է թէ և զօրուածն իցէ նորա, ոչ է նմա տըւեալ առնել ընդ մեզ մարտ պատերազմի զօրուածն, այլ հնարիւք մեքենայից : Զի զոր օրինակ մարտեաւ առ Ադամ և առ Եւայ ոչ զօրուածն, այլ պէսպէս հնարիւք խորհրդոյ, և ոչ խիստ և բուռն բարբառով, այլ պատրանօք, այսպէս մերձեցաւ և մերձենայ առ ամենայն մարդիկ . բայց յայնմանէ և է թէ է թէ ժտիցի և ինդրիցէ իշխանուածն յայ, և տացի նմա հրաման համարձակուածն ՚ի տեղիս տեղիս . որպէս ինդրեաց և առ նա հրաման ՚ի վերայ Յովլայ, Զի է թէ բընուածն ինչ ոչ ինդրէ իւր, հաճելով հաւանուածն և պատրանօք մերձենայ առ որդիս Ադամայ և Եւայի, որպէս առ Ադամն և առ Եւայ : Զի թէպէտ և ինքն թշնամին պատրանօք մերձենայ առ մեզ և ՚ի խողով, սակայն մեք մարտիւ և պատերազմաւ որպէս և ըստ կարի մերում՝ այս ինքն վաստակովք պահոց և աղօթից՝ կարեմք մեք զերձանել ՚ի մեքենաւոր հնարից և ՚ի խտաղոց պատրանաց չարին :

Այլ զի կոչեաց զնոսա վերագոյն իշխանս յերկինս , զի արասցէ որոշումն 'ի մէջ իշխանաց և իշխանաց . այս ինքն 'ի մէջ մարմնաւորաց իշխանացն , և հոգեւոր : Այլ որպէս յորժամ ասէ Դաւիթ . « Ի նմա բնակեսցեն ամենայն թռչունք երկնից » , թռչունս օդոց լսեմք մեք , և ոչ երկնից : Սոյնպէս յորժամ ասէ 'իշխանք երկնից , իշխանս օդոց լսեմք մեք , և ոչ եթէ իշխանք երկնից : Աշխարհակալս դարձեալ՝ զի կոչեաց զնոսա , վասն իշխանութեանոցա՝ որ տարածեալ է ընդ ամենայն աշխարհս պատրել և յանցուցանել զմարդիկ , որ են ընդ ամենայն տիեզերս : Այսս դարձեալ խաւարինս 'ի ներքոյ երկնիս՝ զի ասաց , զի ցուցցէ եթէ 'ի ծածուկ և 'ի խաւարի գործին գործք խաւարի զոր ուսուցանէ : Եւ 'ի ներքոյ երկնի՝ զի ասաց , զի յայտ արասցէ եթէ 'ի ներքոյ երկնից է բնակութի նորա , և ոչ 'ի վերոյ քան զերկինս . և 'ի մէջ մարդկան գործին և պաշտին չարիք նոցա , և ոչ եթէ 'ի մէջ հրեղէն և հոգեղէն զուարթնոցն . որպէս և աղանգք հերձուածոց ասեն : Եւ ընդ այսս պղծութե՝ որ զի ասաց , այնորիկ են՝ որ համարձակին մտանել 'ի մարդիկ . որպէս և 'ի Մարիամն մագդաղենացի , և յայնն յայնմիկ՝ որ զանձնն իւր քարամբք կոծէր :

Վասն այսորիկ , ասէ , վառեցարուք պահօք և աղօթիւք և տքնութք , զի կարող լինիք դուք ունել ըզտեղի , և կալ ընդդէմ նոցա յաւուր չարի . այս ինքն յաւուրն յորում յառնէ ընդդէմ մեր 'ի ցանկուեցանտի . զի յաղթեմք մեք նոքօք : Եւ ամենայնիւ պատրաստեցարուք . այս ինքն ճշմարտութք և արդարութք : Զի 'ի ձեռս նոցա և ընկերաց իւրեանց կարող լինիջիք շիջուցանել զնետս մուխս չարին հրեղէնս . այս ինքն զխորհուրդսն կիզիչս թշնամոյն : Ամենայն աղօթիւք և ամենայն խնդրուածովք աղօթս առնիցէք վասն այսոցիկ . ոչ վասն անձանց ձերոց միայն , այլ և վասն ամենայն սրբոց : Եւ 'ի վերայ իմ աղօթս առնիջիք , զի տացին ինձ բանք 'ի բանալ բերանոյ իմոյ , այս ինքն իբրև հեռի իցէ յինէն երկիւղ և ամօթ , համարձակութք ցուցանել զխորհուրդ զայն՝ վասն որոյ եսն պատգամաւորիմ , ոչ պատուով ինչ կամ պարգևօք , այլ կապանօք և շղթայիւք :

Լ՝յլ զի և ձեզ յայտ լիցի վասն իմ զինչ գործեմ, ահա աւասիկ ես առաքեցի զՏէքիկոս . զի ձեզ ցուցցէ՝ որ ինչ առ մեզ է, և մեզ պատմեսցէ՝ որ ինչ առ ձեզդ է . և մխիթարեսցէ զսիրտս ձեր ՚ի տրամուծէ անտի զոր զգեցեալ էք . այս ինքն քաջալերութիւն մերով և խրախուծի՞ զոր խնդամք մեք ընդ նեղուիս մեր : Ընորհք ընդ ամենեսին՝ ոյք սիրեն զտէր մեր Յիսուս Քրիստոս առանց ապականութե . այս ինքն առանց գործոց ապականութե :

ՓԻՂԻՊԵՆՅԱՍ

Ի ԱԼԱԾԱՆՔ մեծ յարեան 'ի վերայ Պաւղոսի 'ի քաղաքի անդ փիղիպէացւոց . և նեղեցան ընդ նմա և փիղիպէացիքն : Եւ իբրև զնաց անտի Պաւղոս, դարձեալ միւսանգամ նորոգեցան հալածանքն 'ի վերայ փիղիպէացւոցն : Այլ իբրև լուաւ Պաւղոս վասն նեղութեցն նոցա՝ որ էր 'ի հալածչաց անտի, և վասն եբրայեցւոցն՝ որ հալածէին և հաւառ նեցուցանէին զնոսա թլիբատել և պարհել զպահպառ նուրն օրինացն, եթող նա զհոգս նեղուէն մեծի՝ որ պատեալ պաշարեալ էին զնա՝ 'ի Հռոմ քաղաքի . և 'ի վերայ այնոցիկ և վասն այսոցիկ առ փիղիպէացիսն՝ 'ի Հռոմ քաղաքէ Կրեաց, յասելն իւրում այսպէս :

ԳԼՈՒԽ Ա

ՊԱՒՂՈՍ և Տիմոթէոս ծառայք Յիսուսի Քրիստոսի : Զի թէպէտ և 'ի թղթի որ զինի այսր թղթոյ է, զՏիմոթէոս եղբայր 'ի սկիզբն թղթոյ իւրոյ Կրեաց, այլ աստ և զանուն իսկ առաքելուէ 'ի բաց առ յիւր մէ . զի միով ծառայութիւն զոր սփռեաց նա՝ 'ի վերայ երկոցունց, մի միաբանութիւն է . 'ի վերայ երկոցունց սփռեսցի : Ամենեցունց, ասէ, սրբոց՝ որ են 'ի կողմանս փիղիպէացւոց, և առ երիցունս և առ պաշտօնեայս, սարկաւարզունս՝ առաջնորդս նոցա, շնորհք ընդ ձեզ և խաղաղութիւն յսոյ Հօրէ մերմէ՝ որ կոչեաց զմեզ իւր յորդէգրութիւն . և 'ի տեառնէ մերմէ Յիսուսէ Քրիստոսէ, և ոչ 'ի ձեռն տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի : Գոհանամ զսոյ իմոյ յամենայն յիշատակս ձեր, որ է հանապազօր . այս ինքն վասն յի-

չատակաց բարեաց նեղութեցն զոր հանապազ համբերէք դուք : Թերևս վասն բարեացն զոր արարեալ էր նոցա Առաքելոյ 'ի ժամանակի իբրև հալածեցաւ նա , յամենայն ժամու 'ի մտի ունէր և յիշէր : Զի թէպէտ ամենայն աղօթիւք և ինդրուածովք վասն ընդարձակելոյ ձեզ 'ի նեղութեց այտի ձերոց աղօթս առնեմ ես , սակայն ինդութիւն աղաչեմ վասն հաւասարութե հաւատոցն ձերոց և վասն աւետարանին , այն զի նոքօք հաստատեալ էք դուք յորէ յառաջնմէ մինչև ցայսօր ժամանակի . զի ամենայն նեղութիւն որ անցին 'ի վերայ մեր , դուք ոչ նուազեցարուք : Զայս հաստատեալ եմ և գիտեմ՝ եթէ որ սկսաւ 'ի ձեզ զայս զգործս բարեաց՝ որովք առաքինանայք դուք այսօր , զնոյն կատարեսցէ 'ի ձեզ մինչև յօրն տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի . զի 'ի նմա յաշխարհէ աստի ժողովիք դուք : Այսպէս իսկ արժան է ինձ խորհել զայն ինչ՝ որ ձեզ լինելոց է : Քանզի 'ի սրտի իմում ունիմ զձեզ ամենեսին , զի եղբարուք դուք 'ի ձեռն չնորհաց՝ որ զօրացուցին զձեզ , կցորդք և հաւասարորդք ամացն իմոց 'ի ժամանակի՝ զի եդեալ էի ես տալ պատասխանի 'ի քաղաքին ձերում վասն հաւասարութե ճշմարտութե աւետարանին : Վկայ է ինձ անձ , որպէս անձկացեալ եմ ես առ ձեզ , և սիրեմ զձեզ յայնմ ժամանակէ հետէ : Եւ այսպէս կամ յաղօթս և աղաչեմ , զի սերն ձեր ևս քան զևս յաւելցի և բազմացի , ոչ առանց իմաստունէ՝ , այլ հոգևոր ամենայն իմաստունք . զի նորին գիտուն սիրովն գիտասջիք որոշել և ընտրել ինչ որ լաւն իցէ . և եղիջիք դուք որպէս և այժմի՝ հաստատեալք և ստուգեալք առանց դայթադղունէ յաւուրն դատաստանի Քրիստոսի . և լի իցէք՝ ոչ երկրաւոր պողոզն կամ օրինաւոր , այլ պողով արդարութիւն , զայն զոր գործեցէքն դուք 'ի ձեռն Յիսուսի Քրիստոսի 'ի գովեստն փառացն այ :

Այսպիսով եթէ գիտունք իցէք , եղբարք , եթէ մեք 'ի նեղութիւն մեր առաւելով առաւելումք՝ եթէ որ ինչ վասն մեր ինչ իրք էին , ևս քան զևս յառաջա-

դէմ եղև աւետարանն ւնյ . այս՝ զի չարչարանք իմև նեղուիք իմ՝ աճեն և զարգանան ընդ աւետիսն աւետարանին . մինչև զկապանս իմ՝ յայտնի առնել ՚ի Քրիստոս ՚ի սքանչելի և ՚ի մեծ հրապարակ հռովմայեցոց, և երևեցան յայտնեցան յանդիման ամենայն աշխարհի : Զի և բազում եղբարք՝ որ ՚ի տէր էին , յուսացան ՚ի կապանս իմ . այս ինքն զօրացան և քաջալերեցան ՚ի տեսլենէ անտի կապանաց իմոց, և ՚ի քաջալերուէն իմոյ համարձակեցան և արհամարհեցին զմահ, և յահագին յահաւոր քաղաքի անդ առանց երկիւղի քարոզեցին նորա զբանն ւնյ : Այլ քանզի տեսին ոմանք յօտարաց անտի եթէ սիրեցան և պատուեցան աւետարանիչք բանին , ոմանք ՚ի նոցանէն վասն նախանձու, և այլք վասն հակառակուէ եղեն և նորա քարոզիչք բանին զոր ոչն կամէին երբեմն . և ոմանք մտադիւրութիք զՔրիստոս քարոզեն , և ոմանք վասն սիրոյ մերոյ . զի գիտեն՝ եթէ այսմ իսկ պահակ եմք , զի պատասխանի մարթոսցեն տալ աւետարանին . և ոմանք վասն հակառակուէ մերոյ զՔրիստոս քարոզեն , այլ ոչ սրբութիք . զի բանս ինչ խառնեցեն նորա ընդ քարոզութիւնն կապանաց իմոց : Այլ էս և վասն այնոցիկ իսկ որ կարծեն եթէ տրտմեցուցանեն զիս , խնդամ և ուրախ եմ . զի տեսի էս՝ եթէ պատճառանօք և եթէ ճշմարտութեամբ Քրիստոս քարոզի :

Եւ գիտեմ էս , այս ինքն յուսացեալ եմ , եթէ այս պարհի ինձ ՚ի կեանս փրկուի . փոխանակ զի ուրախ եղէ էս ընդ այնոսիկ՝ որ վասն յաւելուածութեն նեղուէ կապանացն իմոց զՔրիստոս քարոզեն . թէպէտ և ոչ սրբուիք քարոզեն զնա : Զի էս սպասեալ ակն ունիմ յուսով իմով, եթէ մինչև ՚ի վախճան ոչ իւրք ոչ ամաչեցից վասն կապանաց իմոց : Այլ որպէս յամենայն ժամ , այս ինքն որպէս յամենայն նեղուիս իմ , և յայսմ և ս նեղուէ իմում համարձակուիք բարձրացի Քրիստոս ՚ի մարմնի իմում , եթէ մահու իմով յորժամ սպանանեն զիս , և եթէ կենօք իմովք յորժամ չարչարեն զիս . զի կեանք իմ ոչ եթէ այս են մարմնոյս՝ որ հային թշնամիք իմ յափշտակել յինէն ,

այլ կեանք իմ՝ Բրիստոս է, այն որ ոչ կարեն մեկնել զիս 'ի նմանէ: Եւ եթէ մեռանիմ, սակայն օգուտ է ինձ մահն իմ. քանզի վասն Բրիստոսի մեռանիմ ես: Եւ եթէ և այս կեանք ևս մարմնոյս պտուղ հոգոյ գոյ ինձ 'ի ձեռս գործոց իմոց, և արդ զի՞նչ ընտրելի է ինձ յերկոցունց՝ զայն ես ոչ գիտեմ: Լուծանել 'ի մարմնոյ աստի վասն Բրիստոսի ցանկացեալ եմ, զի խառնեցայց ես 'ի գունդն Բրիստոսի. և զայս առաւել ևս լաւ համարիմ վասն քաջալերութե՛ ձերոյ, զի 'ի հոնապազորդ չարչարանաց անտի անխայեալ լինէի ես և ընդ Բրիստոսի հոնապազ լինէի ես: Նա և կեալ ևս սօտէն 'ի մարմնի աստ լաւ համարիմ վասն քաջալերութե՛ ձերոյ: Եւ զայս յուսացեալ եմ և գիտեմ, եթէ կացից և մնացից ամենեցունց ձեզ 'ի ձեր յառաջն գալ և զարդանալ և խրախիսնել 'ի հաւատս անդր. զի յորժամ դարձեալ միւսանգամ գայցեմ ես առ ձեզ, առաւել լինիցին ինձ այս պարծանքն՝ որ պարծիմ ես ձեւք 'ի Բրիստոս: Մի՛ այսուհետեւ խրտխրտ ինչ լինիցիք 'ի թշնամեաց անտի. այն որ հանդէսն նոցա՝ այս ինքն կատարած՝ նոցա կորուստ է, և ձեր՝ կենաց և փրկութե՛ յաւիտենից: Այլ եթէ 'ի մեզս ձեր բազմացան նեղութիքն ձեր. զի 'ի ձեռն պարզեացն շնորհեցաւ ձեզ այս՝ ոչ միայն հաւատալ 'ի Յիսուս Բրիստոս, այլ և 'ի վերայ նորա չարչարանս ընդունել. զնոյն պատերազմ՝ յանձին կալարուք, որպէս ինչ տեսիք յիս մինչ դեռ առ ձեզն էի, իբրև զայս՝ որ արդ լսէք դուք վասն իմ 'ի հեռաստանէ:

ԳԼՈՒԽ Բ

Լրի մի հպարտանայք դուք նեղութիքն ձերովք. և այն որ հալածեցաւն աւելի քան զընկերն իւր, մի բարձրացի 'ի վերայ ընկերին իւրոյ. այլ հեղութե՛ մտովք և քաղցր բարոյք իւրաքանչիւր մարդ զընկեր իւր աւելի քան զինքն համարեսցի: Եւ մի ոք զանձին իւրոյ միայն գործ վճարեսցէ 'ի ծածուկ կամ յայտնի, այլ և զընկերի իւրոյ: Յայսմիկ նմանողք լինիք դուք՝ այն որ կերպարանօքն այ կըր նա մինչև

զմարմինն զգեցեալ էր . և ոչ յափշտակութի՛ն համարեցաւ ունել զանձն իւր հաւասար ւոյ , այլ զանձն իւր յինքն ամփոփեաց . զի ծածկեաց նա զփառան իւր , և զկերպարանս ծառայի զգեցաւ : Այս զի որդի Դաւթի արքայի ապտակս յանձն առ որպէս և ծառայ՝ ՚ի ժամանակի իբրև եղև նա ՚ի նմանութի մարդկան ՚ի կուսէ , և ոչ ՚ի զաւակէ առն . և ՚ի կերպարանս մարդկան գլտաւ , այս ինքն յամենայն չարչարանս մարմնոյ բայց ՚ի մեղաց նորին : Եւ խոնարհեցոյց զանձն իւր , այն որ հաւասարն էր ւոյ , մինչ ՚ի հնազանդութի մահու խաչի վասն այսորիկ և անձ վերացոյց և բարձրացոյց զնա . ոչ եթէ զայն որ ամփոփեաց զանձն իւր և խոնարհեցոյց , այլ զմարմին զայն որով խոնարհեցաւ նա . և շնորհեաց նմա անուն՝ որ ՚ի վեր է քան զամենայն աշուն . այս ինքն զՅիսուսի : Ի՞նչ է նա ՚ի վեր . այլ սոյն իսկ յանունս յայս Յիսուսի ամենայն ծուր կրկնեսցի , երկնաւորաց և երկրաւորաց և սանդարապետականաց . այս ինքն մեռեալք և կենդանիք և հրեշտակք : Եւ ամենայն լեզու խոստովան լիցի՝ թէ տէր է Յիսուս Քրիստոս ՚ի փառս ւոյ Հօր :

Ըրդ այսուհետև որպէս յամենայնի հնազանդեցարուք դուք յայսմիկ , սոյնպէս և արդ մինչ հեռիս եմ՝ առաւել պարտ և պատշաճ է , զի մի յուսացեալ ապաստան լինիջիք դուք ՚ի նեղութիսդ զոր համբերեք . այլ ահիւ և դողութե՛ք զկեանս ձեր ապրեցուցիք : Ոչ է ձեր այս՝ թէ հպարտանայցեք դուք սրբօք . զի անձ է որ զօրացուցանէ զձեզ , ոչ միայն ՚ի կամել , այլ և զօրանալ ՚ի գործս յայս՝ որ ինչ վասն կամաց նորա է , այս ինքն վասն հանգստեան նորա : Զամենայն ինչ գործեսջիք առանց արանջելոյ , որ ծնանի ՚ի վեհերելոյ . և առանց երկմտութե՛ , զի նա է պտուղ լքեալ մտաց : Այլ եղիջիք դուք ամբիժք և անմեղք և անարատք ՚ի մէջ կամակոր և խեղաթեւեր ազգիս այսորիկ . զի այսու գործովք հանդերձ միամտութե՛ք և անմեղութե՛ք երևիք դուք աշխարհի , որ սիրէ ըզգործս խաւարի , որպէս լուսաւորք : Մանաւանդ թէ զբան կենդանութե՛ն ունիջիք յանձինս ձեր . այն զի նա ինքն է պարծանք իմ յօրն տեառն մերոյ առաւել քան զընթացս գնացից իմոց . զի երևեցայց ես ՚ի ձեռն

Հատուցման նորա, զի ոչ զուր ինչ ընթացայ և ոչ ընդուռնայն ինչ վաստակեցի : Այլ թէպէտ և պատարազիմ էս յուխտս պատարազաց վասն պաշտաման հաւատոց ձերոց, խնդամ էս և ուրախ եմ ընդ ձեզ ամենեօին՝ թէ այսմ արժանի լինիք : Նա և դուք նոյն պէս խնդասջիք յորժամ չարչարիք . և ընդ իս ուրախ լերուք յորժամ այս գործք գործին յիս :

Այլ ահա աւաստիկ առաքեմ էս զՏիմոթէոս, զի եկեսցէ և պատմեսցէ ինձ զամենայն իրս ձեր . այս ինքն զի եթէ համբերէք և ժուժկալ լերուք ՚ի նեղուրս ձեր . զի եղիցին ինձ առ ՚ի ձէնջ աւետիք բարեաց սրտի դեւր : Զի այլ ոչ որ գոյ ինձ սրտի մտովք՝ որ գթայ ընտանեբար վասն ձեր . զի ամենեքին զիւրաքանչիւր խնդրեն, և ոչ զայն ինչ՝ որ Յիսուսի Քրիստոսի իցէ . այս ինքն եթէ փոխանակ զի մեռցին նոքա փոխանակ մարդկան հոգաբարձութի՞ որ լինի նոցա վասն մարդկան, զանձինս և եթ միայն խնդրեն ստանալ : Իսկ սա որպէս որդի հօր, այս ինքն որպէս և պատուէ և պահէ որդի զկեանս հօր իւրոյ, այսպէս ծառայեաց ինձ յաւետարանի աստ իմում . զի յամենայն տեղիս ուր և հալածեցան, և ոչ թոյլ ետ ինձ հալածումն որ յարուցեալ էր իմ երթալ զօրացուցանել զնոսա, զսա առաքեցի էս յամենայն քաղաքս վասն քաջալերութե հալածելոցն . զի յամենայն քաղաքս հալածեալ էին : Արդ զսա առաքեմ էս առ ձեզ, յորժամ զանձնէ ինչ մարթացից ստուգել . այս ինքն յորժամ տեսից զինչ անցք անցանիցեն ընդ իս : Այլ էս յուսացեալ եմ ՚ի տէր՝ եթէ և էս ինձէն եկից առ ձեզ : Այլ քանզի ոչ զիս թողու բռնութի, և ոչ զՏիմոթէոս թողու արժանն, հարկ եղև ինձ առաքել առ ձեզ զԵպափրոդիտոս զեղբայր և զգործակից իմ յաւետարանի . բայց ձեր Առաքեալ է նա առ յինէն և պաշտօնեայ այսր պիտոյից . զի վասն սոցին իսկ առաքեցի զնա առ ձեզ : Զի սա վասն գործոյն տեսան մինչ ՚ի մահ մատնեաց զանձն իւր : Ո՞ր են գործք Քրիստոսի . այլ այն են, զի համարձակեցան նա, և արհամարհեաց զմահ վասն կապանաց իմոց, զի նա միայն առանձինն լցէ ինձ պաշտամամբ զպակասութիւն բազմաց՝ որ թողինն զիս և զնացին :

ԳԼՈՒԽ Գ

ՅԵՏ այսորիկ իբրև քաջալերեաց և զօրացոյց ըզնոսա ժուժկալ լինել նեղութեն մեծի հալածչացն, դարձաւ նա զգուշացուցանել զնոսա և վասն չար վարդապետութեանն հեբրայեցոց : Ոչ, ասէ, դանդաղիմ ես գրել առ ձեզ՝ որ ինչ ձեզ զգուշալի է, և զգուշանալ ձեզ յայնցանէ՝ որ հանապազօր գան խռովեցուցանեն զձեզ : Զգոյշ լերուք ՚ի շանց անտի, զի նոքա են մշակք նենգաւորք՝ որ զթլիատութի քարոզեն ձեզ . զի թլիատուի մեք իսկ եմք, որ Հոգւոյն ւնի պաշտօնեայք կարգեալ եմք . այս ինքն հոգևոր գնացիւք : Եւ պարծիմք մեք ՚ի Քրիստոս՝ որ գթացաւ ՚ի մեզ, և ոչ եթէ գործովք մերովք՝ որ արդարացուցին զմեզ : Եւ ոչ էաք մեք պանծացեալ ՚ի մարմնս մեր որպէս և նոքայն . այս ինքն ոչ ՚ի գործս օրինաց, և ոչ ՚ի թլիատուի պանծացեալ եմք մեք ըստ նմանութեն նոցա : Զի եթէ յայս ապաստան ինչ էին իրքս այս, այս ինքն թլիատութի կամ ազգատոհմ, առաւել քան զնոսա ես յուսացեալ պանծայի ՚ի նոսա : Թլիատեալ եմ ես ութօրեայ ըստ օրինաց յազգէ իսրայէլեան, ՚ի գնդէ Բենիամենի . չեմօտար և պանդուխտ, այլ հեբրայեցի ՚ի հեբրայեցոց, և ըստ օրինաց փարիսացի . ըստ նախանձայոյզ լինելոյ վասն բնոյն՝ հալածեալ է իմ զաւետարանիչս նորոյն . և ըստ արդարութեն որ քարոզէր յօրէնսն՝ լիեալ եմ ես անբիծ և անարատ :

Եւ այս զի շահ և օգուտ է ինձ անդ, վասն Քրիստոսի որ յայտնեցաւ ինձ ՚ի ճանապարհի անդ՝ փնաս և պակասուի համարեցայց զնոսա . և մինչև յայսօր ժամանակի համարիմ զնոսա փնաս և պակասութի վասն առաւելութե գիտութե Յիսուսի Քրիստոսի տեառն մերոյ, այն որ վասն նորա զոր միանգամ ստացեալ ունէի յօրէնսն՝ յամենայնէ զրկեցայ . և իբրև զխուիւ և իբրև զկղկղանս այսպէս համարեցայց զնոսա, զի զՔրիստոս միայն շահեցայց : Եւ գտայց ես ՚ի նմա, իբր ոչ թէ իցէ յիս արդարութի անձին իմոյ,

այն որ յօրինաց անտի էր՝ որով պարծինն որ զձեզն ուսուցանեն թլիատեւ, այլ գտայց ես յարդարուին հաւատոցն Քրիստոսի՝ որ յայն է : Զի սովին այսու ճշմարիտ դիտութիւն ծաննեայ ես զՅիսուս և զմեծ զօրութիւն յարութիւն նորա . և հաղորդ գտայց ես չարչարանացն նորա , այս որ շուրջս պատեալ պաշարեալ պահեն զիս . և կցորդ լինել կերպարանաց մահուն նորա , այս որ յարուցեալ է ՚ի վերայ մեր , զի թերևս կարացից հասանել ՚ի ձեռն այսոցիկ յարուէ որ ՚ի մեռելոց յարութիւն է : Զի ոչ եթէ իբրև հեռի են աւետիքն՝ արդէն առեալ է իմ , կամ ոչ արդէն առեալ է իմ՝ որ ոչ արժան է մարդոյ առնուլ . ոչ եթէ արդէն ՚ի ձեռն այս ընթացից իմոց կատարեալ իցեմ ես , այլ ՚ի ձեռն հալածանաց և այլոց իրաց զհեա մտեալ եմ ես ստէպ , ահն ունիմ հասանելոյս աւետեաց աշխարհին նորոյ . այն որ վասն նոցա իսկ հաս ՚ի վերայ իմ Յիսուս Քրիստոս : Զի ոչ համարիմ ես զանձն իմ թէ հասեալ իցեմ . այս ինքն զի բաւական եղեն վաստակք իմ կենաց իմոց : Բայց զայս ինչ մի ճշմարտեալ ունիմ յանձին իմում , զի որ ինչ զլինի է իմ , զայս լքեալ և մոռացեալ՝ այս ինքն ըզգործս մարմնոյ որ ինչ յօրէնս՝ լքեալ և մոռացեալ , և որ ինչ առաջոյ կայ , ՚ի ձեռն հոգևոր գնացից օր ըստ օրէ ձկտեալ և նկրտեալ եմ : Եւ կորովութիւն կըշուեմ ՚ի նպատակ անդր . այս ինքն յաւետիս անդր . զի առից ես զնոսա ամբիծ և անարատ յաղթութիւն ՚ի ձեռն վերին կոչմանն՝ որ կոչեաց զիս ՚ի ճանապարհի անդր Գամասկեայ :

Ս. յսուհեաւ որ միանգամ կարծիցեն եթէ կատարեալք իցեմք , իբր ոչ էր պարտ և պատշաճ նոցա զայս կարծել , այլ որպէս խորհեցայ ես՝ խորհիցին նոքա . և եթէ այլ ազգ ինչ ղք արտաքոյ քան զայս խորհեսցի , և զայս զի ասացի եթէ յոյժ օգուտ է ձեզ , սակայն և զայս յայտնեսցէ ձեզ նձ : Բայց յոր սկսաքս , այս ինքն ՚ի գործս հոգւոյ զոր սկսաքս , ՚ի սմին կատարեսցուք . և ոչ եկեսցուք մեք ՚ի գործս օրինաց : Նմանող ինձ լինիջիք , զի թողի ես զնոսա , և

այլ ոչ դարձայ 'ի նոսա . և ոչ ինձ միայն նմանող լինիջիք, այլ ամենեցուն որ այնպէս գնայցեն . այս ինքն ըստ նմանուէ առակիդ մերոյ զոր ունիք դուք մինչև յայսօր ժամանակի: Զի են բազումք 'ի հերբայեցւոց անտի՝ որ գնան ուսուցանել զայն զօրինացն , այն որ վասն որոց մինչ մերձն էի առ ձեզ՝ բազում անգամ ասացի ձեզ վասն նոցա . բայց արդ և լալով իսկ ասեմ՝ եթէ հերբայեցիք թշնամի են խաչին , և գտին նոքա իւրեանց այսու թշնամութի՞ կատարած կորըւտեան . որոց անձ զպորտն իւրեանց համարեալ է , այս զի վասն աւետեաց երկրաւորաց նոքա պաշտեցին զանձ . և զփառսն իւրեանց ամթոջն իւրեանց ծածկեալ ունէին . այս ինքն զի և նովին իսկ այնուիկ՝ որ վարձկան մտեալ պորտոյն իւրեանց , պարծէին նովաւ . որ զերկրաւորն և եթ խորհին յանձինս իւրեանց , և զաւետիսն զերկրաւորս զօրինացն : Այլ մեր գործք՝ այս ինքն աւետիք մեր՝ յերկինս են , ուստի ակն ունիմք տեսանելոյ ոչ զայն՝ որ ժառանգեցուցանէ զմեզ զերկիրն քանանացւոց , այլ զտէր մեր Յիսուս զկենդանարար մարմնոց մերոց . զի նա նորոգեցցէ յաւուրն յարուէ մերոյ զմարմինս խոնարհուէ մերոյ , այն որ լինի 'ի ներքս 'ի դժոխս հող քարշէլի : Եւ նմանեցուցանէ զնա 'ի կերպարանս մարմնոյ փառացն իւրոց . այս ինքն կենացն անմահութե՞ զոր ըզգեցուցանէ նմա ըստ զօրութե՞ հաստատուէ իւրոյ , զի կարացցէ հնազանդեցուցանել զամենայն ընդ իւրե . այս ինքն ըստ կարողուէ զօրութե՞ իւրոյ զոր եցոյց առ մարմին անդ իւրում : Զի որպէս նորոգեցաւ մարմին նորա , սոյնպէս հնազանդեցցին նմա ամենայն մարդկան մարմին նորոգեալ :

ԳԼՈՒԽ Դ

ԸՅԼ աղաչեմ զքեզ , Քենեսիս , հարազատ լծակից իմ . այս ինքն հալածական և ծեր իբրև զիս . զի եղիցես դու հաստատել զմիտս զԵւոզիայ և զՄնտիքեայ : Քանզի նոքա մարտեան և կցորդ եղէն պատերազմին իմոյ՝ որ յաւետարանի անդ էր . այս ինքն

'ի հալածանս անդր՝ որ յարեան 'ի վերայ իմ 'ի քաղաքի անդ ձերում՝ 'ի ժամանակի իբրև պատասխանի տայի ես վասն աւետարանի : Եւ ոչ եթէ նոքա միայն կցորդ եղեն ինձ 'ի պատերազմին իմոյ , այլ և Կղեմեն տէ հանդերձ այլովք օգնականօք . որոց թէպէտ և զանուանս նոցա ես աստ ոչ գրեցի , զի բազումք էին , որ սակայն 'ի դպրութե կենաց գրեալ են : Ուրախ լերուք 'ի տէր յամենայն ժամ 'ի նեղութիս ձեր . և դարձեալ ասեմ՝ ուրախ լերուք 'ի ժամանակի չար չարանաց ձերոց : Եւ ընդ սոյն իսկ յայտ յօժարութի փութոյ ձերոյ մի ամաչեսցիք , այլ առաջի հալածչացն և առաջի ամենայն մարդկան յայտնի լիցի . զի տէր մեր որ տայ մեզ զօրութի , մերձ է : Մի ինչ հոգայք և վհատիք , որպէս ասացն . այլ յամենայն ժամ ազօթիւք և խնդրուածովք գովուք խնդրուածքն ձեր յայտնի լիցին առ ամ . այս ինքն եղիջիք հանապազօրդք : Զի որ ինչ ճամարիտն է , որ ստոյգն է և որ ինչ խոնարհութիւն է՝ զոր ինչ ուսարուք 'ի մէնջ և տեսէքն 'ի մեզ , զայս խորհեցարուք և արարէք :

Ուրախ եղէ ես յոյժ , զի և դուք զուարճացարուք հոգալ վասն պիտոյից իմոց և այժմ , որպէս հոգացիքն դուք յառաջագոյն . բայց բարբառեցարուք իմն վասն յապաղիչ մոլորութեցն՝ որ պատեալ էին զձեւք : Իբր ոչ եթէ առ կարօտուե ինչ եղէ ես ուրախ , այլ և ոչ եթէ աւելի ինչ է զինև՝ ասեմ ես . զի ես ուսայ ինքնին՝ որով բաւական լինելոց եմ՝ յորս հաստատեալս կամ ես այսօր : Գիտեմ ես խոնարհել և կեալ նուազութի . և գիտեմ առաւելուլ , թէպէտ և չունիցիմք ինչ . և գիտեմ դարձեալ նուազել , թէպէտ և ունիցիմ : Յամենայնի խելամուտ եմ , և քաղցենալ առանց տրտնջելոյ , և յագենալ . զի մի թագաւորեսցէ 'ի վերայ իմ սովորութի նորա : Յամենայնի հզօր եմ . այս ինքն այնուիկ՝ որ զօրացոյցն զիս : Բայց սակայն բարուք արարէք , զի կցորդ եղերուք նեղութեան իմոյ յորժամ մերձ իցեմ և յորժամ հեռի իցեմ : Գիտեք դուք՝ զի ոչ մի ոք յեկեղեցեաց անտի հաւասարեաց ինձ յաղագս տալոյն և առնլոյ , զոր դուք հաղորդեցարուք ինձ : Այլ դուք ոչ միայն ըզկարօտութի մերձաւորութես մերոյ լցէք մեզ , այլ

և 'ի Թեոսաղոնիկէ միանգամ և երկիցս 'ի պէտս իմ
 ետուք բերել ինձ . զի ոչ եթէ խնդրեմ ես զտուրն
 ձեր, այլ զպտուղ բարեաց՝ որ յաճախէ և բազմանայ
 'ի ձեզ : Զամենայն ինչ ընկալայ ես . և իբրև լի եմ
 և յազեալ եմ, վասն սիրոյ ձերոյ առ ի ես զոր միան-
 գամ ետուք բերել ինձ 'ի ձեռն Եպափրոզիտեայ 'ի
 հոտ անուշից : Եւ ան իմ լի արասցէ զամենայն պէտս
 ձեր . այս ինքն զճաճկեալ յայտնելովք հանդերձ :
 Ողջոյն շատ առէք յամենայն սրբոց՝ որ 'ի սակաւ ժա-
 մանակի 'ի Հռոմ է, մանաւանդ որ 'ի տանէն Կեսա-
 րեայն են : Զի եթէ ներքինք¹ և ընտանիք Կեսարեայ
 աշակերտեցան, իսկ ո՞վ էր 'ի խաժամուժ մարդկանէ
 անտի՝ որ ոչ վաղվաղակի 'ի բանիցն Առաքելոյ լսէր
 և հաւատայր : Զի յառաջ քան զմեռանելն իւրում
 'ի Կեսարեայ՝ քակեաց և բաժանեաց զտունն իւր 'ի
 Կեսարեայ . և մինչ չև սպանեալ էր զնա հռոմայեցւոց՝
 փուլթացաւ և կեցոյց նա զբազումս 'ի հռովմայեցւոց :

1 Յօրինակին յօտար գրէ ուղղագրեալ ներքինք :

ԿՈՂՈՍԱՅԻՒ

ԿՈՂՈՍԱՅԻՔ աշակերտեալ էին յԵպափրոզիտեայ, այն որ 'ի նոցանէն իսկ էր: Յետ վարդապետութե սորին իսկ այսորիկ եկին ոմանք 'ի փիղիսոփայից անտի և հերբայեցւոց դայթագղեցուցանել զնոսա: Հերբայեցիքն վասն պահպանութեց օրինացն ստիպէին զնոսա. իսկ փիղիսոփայքն ասէին ըզնոսա՝ եթէ 'ի կարգաց արարածոց եղև այս աշխարհ, և ոչ եթէ յոչընչէ, որպէս ոմանք ուսուցանեն ձեզ: Այլ իբրև 'ի վերայ եհաս Պաւղոս և ուսաւ յԵպափրոզիտեայ վասն երկոցունց, այս ինքն զի ընկալեալ էր նոցա զաւետարանն, և զի մշտնջենացան առ նոսա հերբայեցիքն և հեթանոսք, առ գրել առ նոսա՝ յասել իւրում սկիզբն թղթոյ իւրոյ այսպէս:

ԳԼՈՒԽ Ա

ՊԱՂՈՍ առաքեալ Յիսուսի Քրիստոսի և Տիմոթէոս եղբայր: Չանուն եղբօր ընդ Առաքելոյն գրեաց 'ի թղթի իւրում Պաւղոս, զի եղիցի առակ օրինակի քահանայից. զի թէպէտ և անուն երիցու վերագոյն է քան զեղբօր, սակայն գրեաց նա ընդ անուանս իւրեանց՝ որ խոնարհագոյն են քան զԱռաքելոյ: Սըրբոց, ասէ, և հաւատացելոց: Սուրբս զինքաւորսն կոչէ, և հաւատացեալս զերախայսն անուանէ: Գողհանամ զայ հօրէ տեառն մերոյ. և ոչ եթէ զարարչէ և զհաստչէ տեառն մերոյ, 'ի կանխել աղօթից մերոց վասն ձեր: Մանաւանդ յորժամ լուաք զհաւատսն ձեր ճշմարիտս 'ի տէր Յիսուս Քրիստոս, և զսերն ձեր զմեծ՝ որ առ ամենայն սուրբս ունիք, այս ինքն առ

ամենայն աղքատս . մանաւանդ վասն յուսոյն որ յերկինս ակն ունիմք՝ առնէք դուք զտուրսդ ձեր . այն որ ոչ թէ այժմ լուարուք դուք , այլ յառաջագոյն : Զի ոչ եթէ ձեզ միայն առանձինն ակնառուք կամ իբրև վայրագար ինչ քարոզեցաւ , այլ քարոզեցաւ ձեզ որպէս ամենայն աշխարհի , և որպէս և ընդ ամենայն աշխարհ : Եւ այսպէս աճէ աւետարանս այս , և լինի պողաբեր ՚ի ձեզ յամենեօին : Առաւել յաճախեաց և բազմացաւ պտուղն ձեր ՚ի ժամանակէ յորմէ հետէ լուայք և տեսէք զչնորհսն ւնյ ճշմարտութիւն . որպէս ուսարուք յեպոփրեայ սիրելոյ ծառայակցի մերմէ , որ է հաւատարիմ վասն ձեր պաշտօնեայ Քրիստոսի . այս ինքն սորա վկայուք և բարեխօսութիւն հաւատարիմ եղև ձեզ պաշտօնն Քրիստոսի : Զի նա պատմեաց մեզ ոչ զսէրն ձեր մարմնաւոր , այլ զսէրն ձեր հոգւոյ զոր ունիք դուք առ մեզ :

Ս ան այսորիկ և մեք յորմէ հետէ լուաք՝ ոչ դադարեմք վասն ձեր աղօթս առնել . զի կատարեալք լինիջիք դուք այսու գիտութիւն , ամենայն իմաստուք ոչ արարածոց՝ որպէս ոմանք ստիպեն զձեզ , այլ ամենայն հոգևոր հանձարով . և պողաբերք և աճեցունք լինիջիք դարձեալ ոչ երկրաւոր գիտութիւն , այլ գիտութիւն ւնյ : Եւ ւնմ զօրութիւնք զօրասջիք . այս ինքն զամենայն զօրութիւն ինձ և եթէ հաւատոցն կարող լինիջիք գործել ըստ առաջնորդութե՝ որ տուաւ ՚ի մէջ եկեղեցւոյ ՚ի փառս ւնյ . այս ինքն ամենայն համբերութիւն հալածչաց և երկայնամտութիւն առ աւետիսն . զի ուրախութիւն գոհասջիք յայնմ աւուր զչօրէ , զի արժանիս արար զձեզ մասին հասելոյ . այս ինքն արքայութեն՝ որ աւետարանեցաւ սրբոց յաշխարհն լուսոյ : Եւ փրկեաց զձեզ յիշխանուէ անտի սատանայի , որ է գայթապղեցուցիչ հոգւոցն , այն որ առաւկեցաւ ՚ի խաւար գայթապղեցուցիչ մարմնոյ . և փոխեաց զձեզ , այս ինքն ՚ի գեհենէ անտի զոր պատրաստեալ էր ձեւք սատանայի , երթալ ձեզ յարքայութիւն , այն որ սէրն Որդւոյ նորա ետ ձեզ զնա : Զի նովաւ եղև մեզ փրկութիւն ՚ի ձեռն խաչի նորա , և արեամբ նորա քառութիւն թողութիւն մեղաց . այս ինքն ՚ի ձեռն խորհրդոյ մկրտութե նորա : Այն որ ՚ի ձեռն

յայանի գործովք իւրովք է կերպարան աներևոյթ-
 անց . և նա ինքն է անդրանիկ ամենայն արարածոց :
 Վասն մարմնոյ ասաց , այն որ յառաջ քան զամենայն
 ինչ նա էր 'ի խորհուրդս այնորիկ՝ որ զգեցաւն զնա :
 Եւ նա ինքն է գլուխ մարմնոյ եկեղեցւոյ աստ և անդ .
 և նա է սկիզբն յարութե , անդրանիկ մեռելոց : Զի
 զոր օրինակ ոչ էր նա անդրանիկ մեռելոց՝ արար զնա
 անդրանիկ յարութե , սոյնպէս եղ երիցացոյց՝ արար
 զնա անդրանիկ արարածոց , իբրու նա 'ի դարու անդ
 Առաքելոյ ծնեալ էր :

Վարձեալ որպէս անարգեցաւ անձուհի նորա մարդ-
 կու թի՛ իւրով , այսպէս պատուեաց զմարդկուհին իւր
 անձու թի՛ իւրով : Ի նա , ասէ , հաստեցաւ , որ երևի
 և որ ոչ երևի . այս ինքն ամենայն որ եղև և որ լի-
 նելոցն է յերկոսին աշխարհս : Եթէ աթոռք և եթէ
 տէրու թի՛ք . կամ վասն թագաւորուեց երկրի ասաց ,
 կամ վասն աթոռոց առաքելոցն ասաց : Այլ տէրս
 զի կոչեաց զնոսա , վասն դատաւորուե թագաւորաց՝
 որ սպանանեն և կեցուցանեն իշխանուիք իւրեանց ,
 որպէս և անձ . կամ վասն պատրաստեալ դատաստա-
 նին առաքելոցն՝ որ հրամայեն զագգառոհմն իւ-
 րեանց , որպէս և տեաղք , 'ի հուրն յաւիտենից : Եթէ
 պետու թի՛ք և եթէ իշխանու թի՛ք . այս վերանայ 'ի
 վերայ վերնոց և 'ի վերայ ներքնոց և 'ի վերայ զօ-
 րաց չարին : Եւ նա ինքն է յառաջագոյն քան զամե-
 նայն . այն իսկ է զի ասէ . « Ի սկզբանէ էր Բան » : Եւ
 նա ինքն է գլուխ մարմնոյ եկեղեցւոյ . այս զի նովաւ
 տնկեցաւ եկեղեցի յերկրի : Եւ նա է անդրանիկ մե-
 ռելոց արդեամբք , այլ բանին իշխանու թի՛ք . զի նա
 ինքն եղիցի ամենայնի յառաջագոյն : Զի որպէս յա-
 ռաջագոյն է նա քան զարարածս , յառաջագոյն է
 նա և քան զամենայն գործս ներքնոցս : Եւ 'ի նա
 հաճեցաւ ամենայն լրուի անցնակել . կամ Հայր յՈր-
 դի , կամ Որդի 'ի մարմին : Եւ նովաւ հաշտեցուցաւ
 նեւ . այս ինքն նովին մարմնով հաշտեցաւ ընդ մարդ-
 կան : Եւ արար խաղաղուի արեամբն իւրով 'ի ձեռն
 խաչին յանձն իւր՝ ինչ որ յերկինս , և ինչ որ յերկրի .
 այս ինքն 'ի մէջ վերնոցն և ներքնոց : Եւ զձեզ որ եր-
 բեմն թնամիք էիք անց չար գործովքն ձերովք , և արդ-

աւասիկ հաճեցարուք դուք, ոչ երկնաւոր մարմնով, այլ յանդամս մարմնոյ նորա : Եւ մահուամբ իւրով կացոյց զձեզ առաջի իւր սուրբս և ամբիծս . այս զի քաւեցան նորա 'ի լուանալ գրոցն, և կացին յանդիմանս նորա անարատք : Այս ինքն եթէ կացջիք մնաս ջիք դուք 'ի հաւատս այդր ձեր՝ որ քաւեցինն զձեզ 'ի ձեռն ջուրցն մկրտութե, և անշարժ իցէք դուք 'ի պատրանաց և 'ի հալածանաց, և ոչ շարժեսջիք դուք 'ի խոստացեալ յուսոյ անդի աւետարանին, այն որ քարոզեցաւ ընդ ամենայն տիեզերս . որոյ եղէ ես Պաւղոս պաշտօնեայ 'ի մէջ հեթանոսաց :

Եւ ոչ ինչ տրտմիմ ես ընդ չարչարանս զոր կրեցի և կրեմ : Արդ խրախ եմ ես ընդ չարչարանսն զոր կրեցի վասն ձեր . զի ընում փութամ ես 'ի մարմինս իմ . այս ինքն զմթեր նեղութե չարչարանացն Քրիստոսի ես կրեցից յանձն իմ վասն կենաց աշխարհի : Զի եթէ նզովն լինել 'ի Քրիստոսէ վասն կենաց խաչահանուացն կամէր, զյայտնի կեանսն մարմնոյ իւրոյ որչափ ևս առաւել տայր նա վասն հեթանոսաց՝ վասն մարմնոյ նորա, զի նա ինքն է եկեղեցի : Այս ինքն փոխանակ մարմնոյն Քրիստոսի չարչարանօք մարմնոյ իմոյ կամիմ ընուլ զպակասութինն եկեղեցւոյ նորա . որոյ եղէ ես պաշտօնեայ, ոչ ըստ գործոց իմոց, այլ ըստ խորհրդոց առաջնորդութենն անձուեն, այն որ կոչեացն զիս 'ի Ճանապարհէ անդի Գամասկեայ : Այն որ տուան ինձ 'ի ձեզ . այս ինքն զի 'ի ձեզ կատարեցից՝ զբանն Քրիստոսի : Զի խորհուրդս այս մարմնոյ և արեան՝ որ ծածկեալ էր յազգաց 'ի ժամանակացն յաւիտենից, արդ յայտնեցաւ սրբոց իւրոց . որոց կամեցաւ անձ 'ի ձեռն աւազանին մկրտութե ցուցանել նոցա զինչ է մեծութի փառաց նորին մարմնոյ կենդանւոյ : Զի նա ինքն է Յիսուս Քրիստոս, այն որ է ընդ ձեզ յոյս փառացն նորա . այս ինքն զի յուսայք դուք 'ի նա, և ակն ունիք դուք փառացն՝ որ խոստացեալ էր ձեզ, այն զոր մեք իսկ քարոզեցաք ձեզ և պատմեցաք . ոչ թէ ձեզ միայն առանձինն, այլ և զամենայն մարդ ուսուցանեմք իմաստութեամբ :

Եւ այս վաստակ իմ պահօք և ջան պատերազմի իմոյ՝ զի աղօթիւք և հալածանօք հանդերձ առաջնորդուքն նոյ որ զօրանայ յիս, զօրութիւն զոր տայ նա ինձ, և ՚ի ձեռն գործոցն զոր գործէ ՚ի ձեռս իմ. զի հաստատեցի ես ոչ զմի մարդ և ոչ զմի ժողովուրդ զհեթանոսս, այլ զի հաստատեցից զամենայն մարդ կատարեալս ՚ի Քրիստոս :

ԳԼՈՒԽ Բ

Մեծ է ճիգն պատերազմին զոր ունիմ ես աղօթիւք ոչ վասն ձեր միայն, այլ և վասն զաւուրիկեցւոցն և վասն միանգամ որոց չիցէ տեսեալ զերեսս իմ մարմնով: Եւ զայս զի առնեմ ես, զի և մինչ հեռիս եմ՝ մխիթարեցից զսիրտս նոցա ՚ի տրտմութեանտի թշնամեաց նոցա. և զի տեղակացեալք լիցին նոքա ՚ի սիրոյն յամենայն մեծութի լրութե հաւատարմութե, և ոչ հակառակութի և հետտութի. և հանձարով գիտուե խորհրդոցն նոյ. այս ինքն և ճանաչելով զխորհուրդս նոյ, զի նա ինքն է մարմին Քրիստոս զի նովաւ յայտնեցան ամենայն գանձք իմաստութե. այս ինքն ամենայն աւետիքն ծածկեալք նոյ: Արդ մի այսուհետեւ զառանցուցէ որ զձեզ պատիր բանիւք. զի թէպէտ մարմնով հեռի եմ ես ՚ի ձէնձ, սակայն քան զի հոգւով մերձ եմ առ ձեզ, ուրախ արասցիք զիս իբրև զմերձաւոր, ոչ մի միայն բարեօք գործովք ձերովք, այլ իբրև կատարեալ իցէ պակասութի պիտոյից հաւատոյն ձերոց: Արդ որպէս ընկալարուք դուք զՅիսուս Քրիստոս, այս ինքն զաւետարանն Յոսի Քոսի, նովաւ գնասցիք արմատացեալք և հաստատեալք. զի գուցէ մի ՚ի հողմոց անտի կամ յիմաստնոց կամ ՚ի հերբայեցւոց շարժիցեն զձեզ: Արդ հաստատեցարուք հաւատովքն զոր ուսարուք. զի նոքօք կարող լինիցիք լիուրի լինել և գոհուութի:

Արդ զգոյշ լերուք, զի մի որ իցէ որ կապուտ կողպուտ թողուցու զձեզ ՚ի հաւատոց անտի ՚ի ձեռն

Ճարտարմտութե՛հ համբերուե՛՛ որ պատկառեցուցանե՛
զհաւատս : Այլ և մի՛ ՚ի մոլորութիւն ՚ի համբերու-
թեան ունայնութեան մարդկան պատրիցիք դուք . և
մի՛ ՚ի կարգս աշխարհիս այսորիկ . այս ինքն և ոչ զհետ
չորիցն բնուեց զնայցեք դուք , և կարծիցեք՝ եթէ ՚ի
նոցանէն եղև ամենայն ինչ , և ոչ յոչընչէ : Այլ գը-
նասջիք դուք վարդապետութիւն Քրիստոսի , այն զի
՚ի նմա բնակեալ է ամենայն լրութի՛ն անութե՛հ մար-
մնապէս և ոչ ՚ի վարդապետութիւնս մարդկան , որ
են նոքա ՚ի ձեռն մոլորութե՛հ իւրեանց բնակութիւն
գիււաց : Բայց ՚ի նմա բնակեալ է ամենայն լրութիւն
անութե՛հ , և ՚ի նա լցեալ և պարարտացեալ : Այն իսկ
զտեառն իւրոյ երկրորդեաց , զի ասէ . « Ես ՚ի Հայր եմ ,
և Հայր յիս է » : Բայց զի է նա գլուխ պետութեց
և իշխանութեց . այս ինքն տէր և արարիչ և առաջ
նորդ իշխանութեց և պետութեց : Այն զի ՚ի նա
թլփատեցարուք , ոչ թլփատութի՛ն հէրբայեցուց՝ որ
թլփատի ձեռագործեաւն ՚ի մերկանալ մարմնոյն ,
այս ինքն ՚ի մերկանալ անդամոյն թլփատուէն , այլ
՚ի թլփատութե՛հ Քրիստոսի , զի նա ինքն է մկրտուին
Քրիստոսի , այն որ մերկաց նա ՚ի ձէնջ զհին մարդ-
կութիւնն ձեր : Եւ նովաւ յարեայք դուք ընդ նմա
հաւատովք . այս զի վասն հաւատոցն ձերոց որ է
վասն յարութե՛հ , իբրու այն թէ յարեայք ընդ նմա՝
մինչև գլորեալ իսկ էք՝ զօրութիւնն այ : Զի վասն սո-
րին իսկ այսորիկ յարոյց զնա ՚ի մեռելոց , զի մեզ
տացէ ստանալ զհաւատսն յարութե՛հ մեռելոց : Եւ զձեզ
որ երբեմն մեռեալ էիք ՚ի մեզս ձեր , կենդանացոյց
զձեզ նովաւ հանդերձ աւետեօքն , և շնորհեաց մեզ
և թող զամենայն զմեզս մեր ՚ի ձեռն մկրտութե՛հ , և
ջնջեաց նա կենդանի պատուիրանօք իւրովք զգա-
տակնիքն մեզաց՝ որ գրեալ էր ՚ի հնում անդ . զի ա-
մենայն հեթանոսք ՚ի սուր և ՚ի սատակումն համա-
րեալ էին նմա : Եւ զանէծս օրինացն որ կայն և մնայ
մերում հակառակուէն , մարմնովն իւրով բարձ զնո-
սա ՚ի միջոյ անտի , այս ինքն յամենայն մարդկա-
նէ , և բւեռեաց զնոսա ընդ խաչին փայտի , յայն-
միկ՝ զի եղև ինքն փոխանակ մեր անէծք : Եւ ոչ եթէ
զանէծսն միայն բարձ նա , այլ և զանունն անութե՛հ

որով զարդարեալ լինէին կուռքն՝ բարձ նա : Եւ մերկացոյց նա զիշխանութիսն և զպետութիսն , և յայտ յանդիմանութե՛ խայտառակեաց զնոսա . զի ուսոյց թէ արարեալք են նոքա , և ցոյց ՚ի նոսա նշանս յաղթութե՛ իւրոյ : Այս զի ոչ բաւական եղեն օգնական լինել ոչ երկրպագուաց իւրեանց՝ զի մի վարեսցին ՚ի նոցանէն , և ոչ անուանն որով զարդարեալ էին , զի մի մերկացցէ զնա ՚ի նոցանէ :

Արդ մի այսուհետեւ յետ այսր մեծամեծ իրաց որ եղեն ձեզ , եկեացէ ոք և յողգողգիցէ զձեզ ՚ի ձեռն հիւանդ իրաց . այս ինքն ուտելով կամ ընպելով , կամ ամսագլուխ տօնիւք , կամ տարևոր տարեկանօք հեբրայեցւոցն . զի սոքա հանդերձ շարժութուն նշմարանք են լինելոց ժամանակացն : Բայց մարմինն այն՝ որ ՚ի նմա բովանդակեցան և սահմանեցան այսոքիկ , Գրիստոս է , այս զոր մէքս քարոզեցաք : Եւ գուցէ ոք կամիցի ՚ի խոնարհուի մտաց մերոց նմանել և դալ և համբերել ձեզ , և շրջեալ զձեզ յօրէնս հրեշտակացն , այս ինքն ՚ի վարդապետութի քահանայիցն . իբր այն թէ ինչ իցէ տեսեալ , ոչ ՚ի գրոց անտի Հոգւոյն , այլ ՚ի մտաց անձին իւրոյ : Եւ տարապարտ հպարտացեալ է այնպիսին ՚ի գիւտս անտի իւր , զի գիւտք մտաց մարմնոյ նորա են . և ոչ ունիցի ՚ի գլխոյ Աբրահամի , զի խոստացաւ նմա՝ եթէ ՚ի զաւակէ նորա օրհնեսցին ամենայն հեթա՛ նոսք . ուստի ամենայն մարմին եկեղեցւոյ հաստատեալ է յօգովք և խաղալեօք , այս ինքն ամենայն վկայութեք և ամենայն օրինակօք որ ՚ի գրոց Հոգւոյ են՝ զօգի և աճէ զաճումն նյ . այս ինքն զաճումն հոգեղէն և ոչ զմարմնեղէն :

Եթէ մեռարուք ընդ Գրիստոսի յայսմ արարածոցս յաշխարհէ աստի , այս ինքն յերկրաւոր աւետեաց անտի օրինացն , զի՛ ևս իբրև կենդանիք աստէն յաշխարհի ընդ սոյն թաթաւիք : Մի , ասէ , մերձենար , և մի հուպ լինիր . այս ինքն մի , ասէ , մերձենար ՚ի բորոտն , և մի հուպ լինիր ՚ի մշտակաթն . և մի , ասէ , ճաշակեր զկերակուր հեթանոսաց . զի սոքա ինքն են պէտք ապականուէ . այս ինքն զի հնացան և մաշեցան և ապականեցան սոքա : Թերևս զի ապակա-

նեցին՝ նորա զմիտս հաւատացեալս , կոչեաց զնոսս պէտս ապականութե : Պատուիրանք են սօքա վարդապետութեան , ոչ այլ , այլ մարդկան : Ի սոսին խկ յայտօսիկ է և իմն բան իմաստութե և ինքնակամ պաշտաման . այս ինքն զի 'ի պատճառս այսոցիկ ի մաստնանան և խոնարհին . զի 'ի ձեռն իմաստութե և խոնարհութե գերեցեան նորա զմարդիկ 'ի պահպանութիւնս օրինացն և յանխնայութե մարմնոյ . զի թլիփատեն և չարչարեն զմարմին : Բայց ոչ եթէ յարժան բաւականի ինչ իցէ առ 'ի լրութի մարմնոյն . այս ինքն զի 'ի միտս մարմնաւորս են որչափ և յօրէնան են , այն որ պղծեն զամուսնութի յաչս նոցա :

ԳԼՈՒԽ Գ

Եթէ յարերուք ընդ Քրիստոսի հաւատովք , ապա զվերինն խնդրեցէք , այս ինքն զհոգեւորսն խորհեցարուք , ուր Քրիստոսն է նստեալ ընդ աջմէ այ . անդ լինիցին միտք մեր , և ոչ առ երկրաւորս օրինացն : Զի մեռարուք դուք 'ի հանդստեան յաշխարհէ , և կեանքն ձեր ծածկեալ են 'ի Քրիստոս առ անձ . այս ինքն կեանք ձեր ծածուկք ծածկեալ են 'ի Քրիստոս : Յորժամ Քրիստոս յայանիցի կեանք մեր , յայնժամ և դուք ընդ նմա յայտնեսջիք փառօքն նորա . այն որ 'ի գալստեան իւրում յառաջնումն խոստացաւ ձեզ : Սպանէք այսուհետեւ զմարմինս ձեր , այս ինքն զմարմինն հին մարդոյն ձերոյ . այս ինքն են պուճուկութիք և պղծութիք և ցաւք մաշիչք ցանկութե չարի , այլովք հանդերձ . զի վասն սոցուն խկ այսոցիկ գայ բարկուի այ 'ի կատարածի : Ոչ եթէ օտար ինչ էիք դուք զայսց մեղաց , այլ և դուք երբեմն թաւաւեալ գնայիք մինչ դեռ յայսր ամենայնի 'ի մէջ կէիք դուք : Արդ մերկացարուք դուք զհին մարդկութին գործովք իւրովք հանդերձ , և զգեցարուք զնորն՝ որ նորոգի 'ի ձեռն մկրտուէն , և լինի առանց մեղաց ըստ նմանութե պատկերի կերպարանայ ա .

1 Յօրինակին սպանեցան . . . զնոսս ոչ պէտս :

րարչին իւրոյ . ուր ոչ է հրեայ և ոչ հեթանոս , և ոչ թլիփատութի և ոչ անթլիփատութի , ոչ յոյն և ոչ բարբարոս , ոչ տէր և ոչ ծառայ : Եւ որ տեղի իցէ այն՝ զի չիցէ այս ամենայն 'ի նմա . այլ մկրտութի և արքայութի . այն զի 'ի մէջ միոյ միոյ 'ի նոցանէն ամենայն յամենայնի առ հասարակ Բրիստոս է : Այսուհետև զգեցարուք զգաստացարուք՝ իբրև սուրբք և ընտրեալք մկրտութե՝ 'ի դուժ ողորմութեց , գթալ և ողորմել 'ի վերայ միմեանց : Եւ գահացողք լինիջիք վասն որոյ յառաջն ընկալարուք : Եւ բանն Քրիստոսի բնակեցէ 'ի ձեզ առատապէս և զայլս ևս աշակերտել : Եւ լի շնորհօք եղիջիք օրհնեալ . այս ինքն լի շնորհօք օրհնեսցեն 'ի սիրտս իւրեանց զամԾ :

ԳՂՈՒԽ Դ

ՅԱՂՈԹՍ յիշեսջիք միանգամայն և զմեզ : Տես դու զխոնարհութի Առաքելոյն . զի յաշակերտութեանտի իւրմէ խնդրէր աղօթս առնել նմա , զի բացցէ նմա դուռն բանի խօսել զխորհուրդսն Քրիստոսի : Իսկ դուռն բանի՝ կամուռնն լսողաց է , կամ նշանքն որ գործին 'ի ձեռն նորա է . զի 'ի ձեռն նշանացն բանայր դուռն , կամ 'ի ձեռն լսելեացն՝ զի խոնարհէին ունինդիր լինել նմա : Զի վասն նորին խորհրդոց կապեալ եմ ես , զի յայտնի արարից զնա 'ի մէջ սրբոց , և խօսեցայց զնա ահիւ երկիւղիւ որպէս արժան իցէ ինձ : Այլ որ զինէն ինչ իցէ , այս ինքն վստեղութե՝ որ է առ մեզ , և քաջալերութե մերոյ և վասն ուրախութե մերոյ՝ որ է 'ի նեղութիւնս մեր , ցուցցէ ձեզ Տիւքրիկոս հաւատարիմ պաշտօնեայ : Զի վասն սորին իսկ այսօրիկ առաքեցի զնա առ ձեզ , զի 'ի ցուցանելն նորա ձեզ վասն մեծի նեղութես մերոյ՝ միսիթարեսցին սիրտք ձեր վասն փոքու նեղութեցդ . ձերոց զոր համբերէք դուք : Եւ ասասջիք դուք ցԱրքիպպոս . զգոյշ լեր դու սպասու պաշտամանդ զոր ընկալար դու 'ի տէր , զի լի կատարեալ տացես դու զգա 'ի ձեռն այնօրիկ՝ որ զկնի քո մնալոց է 'ի տէր :

ԹԵՍՏԱԿԱՆ ԵՎ ԱՊՈՍՏՈՆԱԿԱՆ ԳՐԱՆԵՐ

ՊԱՒՂՈՍ իբրև հալածեցաւ 'ի քաղաքի անդ փիղիպեցւոց, եկն նա 'ի քաղաքն Թեսալոնիկեցւոց յետ աշակերտելոյն Թեսաղոնիկեցւոց. զի ընկալեալ էր նոցա զբան նորա : Եւ իբրև ետես Պաւղոս զոմանս 'ի նոցանէն Թէ ուղիղ զնան ըստ առաջին վարդապետութեանն նորա, արգել զանձն իւր ինչ առնուլ 'ի նոցանէն. և պէտք կարօտուԹէն նորա 'ի քաղաքէ անտի փիղիպեցւոց՝ ուստի հալածեցաւն՝ լցեալ լինէին : Այլ իբրև եկն նա 'ի յԱթեն քաղաք, և լուաւ վասն հալածանայն՝ որ յարուցեալ էին 'ի վերայ Թեսաղոնիկեցւոցն, առաքեաց նա զՏիմոթէոս քաջալերել և զօրացուցանել զնոսս, և բերել նմա անտի զհամբաւ նոցա : Այլ իբրև դարձաւ եկն անտի Տիմոթէոս, և պատմեաց նա Առաքելոյ վասն համբերուի նոցա, և զի տրտմեալ էին նոքա ոչ վասն նեղութեցն իւրեանց, այլ վստմանց 'ի նոցանէ՝ զի հանգուցեալ էին, առ գրելնց Առաքեալ յԱթենայ՝ յասելն իւրում այսպէս :

ԳԼՈՒԽ Ա

ՊԱՒՂՈՍ և Սիլվիանոս և Տիմոթէոս : Հայեաց դու և տես, զի խոնարհուի իւրով մոռացաւ նա զանուն առաքելուի իւրոյ. և զայնոսիկ որ հաղորդն և կցորդն էին նորա 'ի ջան և 'ի վաստակ աւետարանին, պատիւ՝ որպէս և անձին իւրում՝ արար նոցա 'ի սկիզբն Թղթոյն իւրոյ : Եկեղեցեացդ, ասէ, Թեսաղոնիկեցւոց յսժ Հայր մեր, զի մերձեցոյց զհեռաւորութի հեԹանոսաց յորդէգրութի. և 'ի տեր մեր Յի-

սուս Քրիստոս , զի արար զմեզ իւր ժառանգակիցս : Ընորհք ընդ ձեզ և խաղաղութի . այս ինքն չնորհքն որ ընդ ձեզ իցեն , օգնական եղիցին զօրացուցանել զձեզ 'ի ժամու հալածանաց ձերոց . և խաղաղութի եղիցի 'ի միջի ձերում 'ի ժամանակի փոխելոյ ձերոյ : Գոհանամ զից յամենայն ժամ . ոչ վասն ոմանց 'ի ձէնջ , այլ վասն ամենեցունց՝ յիշատակ մատուցանել յաղութս մեր անպակաս վասն ձեր առաջի ւնյ . այս ինքն զի զօրասլիք դուք : Այ եթէ դոյզն ինչ յիշատակեմք մեք զձեզ , այլ զգործն հաւատոց ձերոց որ վասն աւետեացն է , և զվաստակն սիրոյն ձերոյ զոր ունիք դուք առ եղբարս ձեր , և զհամբերութիւն նեղութեան ձերոյ՝ որ է վս ճշմարիտ յուսոյն , այն որ 'ի տէր մեր Յիսուս Քրիստոս , առաջի ւնյ հօր պատմեմք մեք :

() Այս գիտէք , եղբարք սիրելիք , զի յից է ընտրուել ձեր , այս ինքն կոչուամեզ ձեր . զի աւետարանն մեր ոչ եղև առ ձեզ լոկ բանիւք , այլ և զօրութիւն հոգւով սրբով և մտադիւրութիւն բազմաւ . այս ինքն զօրութիւն նշանացն , և նոր լեզուօք հոգւոյն , և առատութիւն սիրոյն : Թէպէտ և այսուիկ եղեաք մեք 'ի միջի ձերում , սակայն ոչ բարձրացաք 'ի վերայ ուրուք 'ի ձէնջ . և դուք գիտէք սրպէս եղեաք խոնարհութիւն 'ի միջի ձերում վասն ձեր : Եւ դուք նմանողք մեզ եղերուք և տեառն . այս ինքն մեզ նմանողք եղերուք հալածանօք ձերովք , և տեառն՝ չարչարանօք ձերովք . զի ընկալարուք դուք զբանն նեղութիւն բազմաւ և խրն դուրս 'ի հոգւոյն սրբոյ : Այս ինքն թէպէտ և զբանն նեղութիւն որ ունէիք դուք՝ ընկալարուք զնա , սակայն ուրախութի խառնեալ էր ընդ նմա վասն քաւութեան և զօրութեանց հոգւոյն սրբոյ զոր առէք դուք 'ի պատճառս նորա վասն նորին : Զի եղերուք դուք օրինակ բարեաց հալածանօքն ձերովք ամենայն հաւատացելոց՝ որ են ոչ 'ի կողմանս մակիդոնացւոց և աքայացւոց միայն , այլ ընդ ամենայն տեղիս հաւատքն ձեր՝ որ առաքինացան հալածանօք ձերովք՝ սիռեցան : Զի այսպէս անուանեցայք դուք և գտայք , որպէս ոչ իցէք կարօտք ուսուցանելոյ զձեզ վասն իրիք : Զի նորին իսկ դաւառքդ պատմեն վասն մեր , որպիսի մուտ ոտից սրբութիւն և խոնարհութիւն եղև մեր առ

ձեզ . և պատմեցին մեզ թէ որպէս 'ի ձեռն նշանաց և զօրութեց զոր տեսէք 'ի մեզ , և 'ի ձեռն բանին կենդանութեան զոր լուարուք 'ի մէջ , դարձարուք դուք առ Խժ 'ի կուոց պաշտամանէ անտի . փոխանակ զի ծառայ էիք դուք մեռելոտի պատկերաց , ծառայէս ջիբ դուք Խյ կենդանոյ ճշմարտի . և ակն ունէիք դուք՝ որպէս ուսուցաք ձեզ , Որդւոյ նորա յերկնից , զՅ՞ս զայն՝ որ և յարուի անդր նր՝ հաւատացէք , այն որ փրկելոցն է զմեզ 'ի բարկութե անտի՝ որ գալոցն է , այս ինքն հանդերձեալ վրիժուն՝ որ լինելոցն է :

ԳՂՈՒԽ Բ

ՊՈՒԲ ինքնին գիտէք , եղբարք , զմոտն մեր որ առ ձեզն է , զի ոչ ընդունայնութե ինչ եղև 'ի թրչնամանաց և 'ի նեղութենէ . զի յառաջ չարչարեցաք մեք և կրեցաք զանարգանս 'ի մէջ փրկիպէացուցն , որպէս և դուք իսկ ինքնին գիտէք , և աչօք ձերովք տեսէք դուք զտանջանս չարչարանացն՝ որ մտին ընդ մեզ 'ի քաղաք այդր ձեր : Եւ իբրև համարձակեցաք մեք յԽժ մեր՝ այս ինքն բան Խյ մերոյ՝ խօսել և ընդ ձեզ մեծաւ պատերազմաւ , այս ինքն մեծամեծ հալածանօք , քարոզեցաք ձեզ զաւետարանն Խյ : Եւ այն մխիթարուի մեր զոր մխիթարեցաք զձեզ , զի եկես ջիբ դուք յայս աւետարան , զի ոչ 'ի մոլորութե է , և վկայեն զօրութիքն զոր առնեմք . և ոչ 'ի պղծութենէ , և պատասխանի առնէ՝ վասն մեր սրբութի մտաց մերոց . և ոչ նենգութե , և վկայեն մեզ յստակութին և անմեղութի մեր . այլ որպէս ընտրեալք և փորձեալք յԽյ , զի մի յայսցանէ զոր համարեցայս չիք 'ի մեզ , հաւատարիմ լինել մեզ նման է այսմաւետարանի : Եւ այսպէս խօսիմք սրբութե և ճշմարտութե , ոչ իբրև ձեզ կամ իբր մարդկան այլոց հաճոյ լինել , այլ Խյ որ փորձէ հանդերձ բանիւք և ըզսիրտս խօսնոց : Չայս գիտէք դուք , եղբարք , զի ոչ երբէք բանիւք ողորանօք եղեաք մեք . քանզի ոչ 'ի

պատճառս ինչ ազահոլութե՛ն մերձեցաք մեք առ մի ոք ՚ի ձէնջ : Եւ ոչ խնդրեցաք զփառս ՚ի ժամ նշանաց մերոց , կամ ՚ի ժամ նեղութեց մերոց , ոչ ՚ի ձէնջ , որպէս և դուք իսկ վկայէք , և ոչ յայլոց . և վասն այսր որ վասն այլոցս է զոր ոչ վկայէք դուք , սակայն անձ վկայէ : Եր էր մարթ և պատշաճ մեզ զանձինս ծանր և ՚ի շքի ունել իբրև մարդք՝ որ ընտրեցաք լինել առաքեալք Քրիստոսի . այլ եղեաք մեք հեղութք և քաղցրութե՛ք ՚ի միջի ձերում իբրև մանկունք տղայք ՚ի ժամ վարդապետութե՛ն , որպէս և դայեակ զի սնուցանիցէ զորդիս իւր : Սոյնպէս զուարճացեալ գթացաք մեք ՚ի ձեզ՝ տալ ձեզ ոչ միայն ըզկենարար աւետարանն , այլ և զանձինս մեր տուաք ձեզ ՚ի նեղուհիս քաղաքիդ ձերոյ : Վասն կենաց փրկուութե՛ն ձերոյ կրէաք մեք զչարչարանսն , և զամենայն որ ինչ յանձինս մեր՝ հանդերձ անձամբք մերովք տուաք ձեզ . զի իբրև սիրելի իմն եղերուք դուք մեզ առաւել քան զսէր որդւոց առ դայեկի :

Յիշէք դուք , եղբարք , զի ձեռօք մերովք վաստակէաք զցայդ և զցերեկ . այս ինքն զի եթէ լինէր տեղի բանին մերոյ զցերեկ , վաստակէաք մեք զցայդ . և եթէ բանայր մեզ դուռն աւետարանի ՚ի գիշերի , վաստակէաք զցերեկ : Եւ զայս զի առնէաք , քանզի ընտրեցաք մեք մեզ՝ թէ մի բեռն ինչ ումեք իւրք լիցուք բնաւ ամենեւին : Եւ դուք ինքնին իսկ վկայէք վասն յայտնեաց մերոց , և անձ վասն գաղտնեաց մերոց , որպէս քարոզեցաք մեք զբանն այ՛ ՚ի միջի ձերում սրբութե՛ք և արդարութե՛ք . սրբութե՛ք զի ոչ վասն երախտեաց ընչից ձերոց , և արդարութե՛ք՝ զի օտար իւրք աւետարանին զոր քարոզեցաք մեք՝ դուք ոչ կարացէք ստգտանել զմեզ : Եւ իբրև այսու ամենայնիւ ամբիձք եղեաք ՚ի միջի ձերում , դուք ինքնին իսկ գիտէք որպէս զմի մի ՚ի ձէնջ իբրև հայր զորդի իւր ողորէաք զձեզ ՚ի ժամ աշակերտուհե՛ն , և մխիթարէաք զձեզ ՚ի ժամ նեղութե՛ն ձերոյ , հաստատէաք մեք զվկայուհին ձեզ՝ զի գնասջիք դուք արժանապէս այ՛ ՚ի ժամ ընտրուհե՛ն . զի դեղեցիկ գնացիւք կարէք դուք արժանի լինել ընդունել զփառսն զոր կորուսէք դուք , և զգրախտն ուստի մերժեցարուք դուք : Վասն այ-

սորիկ և մեք գոհանամք զայ անպակաս . զի թէպէտ և զբանն 'ի մէնջ լուարուք , սակայն ոչ իբրև 'ի մարդոյ , այլ ընդ մեծուի բանին հայեցարուք և ընկալայք զնա ոպ ճշմարտիւ զբանն այ , այն որ զօրացեալն է 'ի միջի ձերում հաւատացելոցդ . այս ինքն զօրացուցանէ և աճեցուցանէ զմիտս հաւատացելոցն 'ի նա :

Եւ մի արամիք դուք՝ զի հալածեցայքն յեղբարց անտի ձերոց , քանզի գոն ձեր ընկերք յայտոսիկ : Եւ մի զչարիք . և եթէ յափշտակեցան և տունք ձեր , ունիք դուք ձեզ հաղորդս և կցորդս և յայսմիկ ևս : Զի և դուք նմանողք եղերուք , եղբարք , եկեղեցեացն՝ որ են 'ի հրէաստանի . զի չարչարեցայք դուք յազգատոհմէ ձերմէ , որպէս և նոքա 'ի Հրէից անտի , այնոքիկ՝ որ ոչ եթէ միայն զՅիսուս Քրիստոս սպանին՝ թէ ասիցեն թէ նախանձու սպանաք զնա , այլ և զմարգարէսն կոտորեցին , զմեզ առաքեալս հալածեցին , և այ գործովքն իւրեանց ոչ հաճոյ եղեն , այլ յաչաց ելին . զի առ 'ի նոցանէն թշնամիք եղեն նոքա ամենայն մարդկան . զի զօրացեալ փութային նոքա արդելու և կարճել զաւետարանն յամենայն հեթանոսաց . որ խափան ևս առնէին մեզ նեղութիւնս զոր յարուցանէին 'ի վերայ մեր յամենայն քաղաքի , զի ընդ հեթանոսս մի խօսեսցուք զբանն այ՝ թէ գոյշուրեայք ապրեսցին . զի յայսմիկ կատարեսցի չափն մեղաց նոցա յամենայնի , և հասեալ լիցի 'ի վերայ նոցա վախճան բարկութե՛ 'ի կատարածի . այս ինքն հասցէ նոցա վրէժխնդրութի արդարութե՛ 'ի վախճանի :

Եւ մեք թէպէտ և որք մնացաք առ ժամանակ մի 'ի ձէնջ , այս ինքն հեռացաք 'ի տեսլենէ ձերմէ , ոչ եթէ սրտիւք , այլ աչօք , և ոչ եթէ ընդ երկար ինչ , այլ առ ժամանակ մի , սոյն իսկ այս յամեւս մեր 'ի ձէնջ և հեռանալ առաւել ևս կարօտել փափազեցոյց զմեզ տեսանել զերեսս ձեր մեծաւ ցանկութեամբ : Եւ կամեցաք մեք դալ առ ձեզ միանգամ և երկիցս , և խափան եղև մեզ 'ի սատանայէ , այն որ խափանեաց և արդել զիս և ոչ ետ ինձ մինչև ցայսօր սերմանել զբանն կենդանութե՛ 'ի մէջ աթենացւոց մեռելոց : Քանզի ոյլ է մեր յոյս , կամ ուրախութի ,

կամ ինդուլթի, կամ պոսակ պարծանաց 'ի ժամ յարուլթե . եթէ ոչ դուք : Քանզի դուք իսկ էք փառք մեր առաւել քան զգործս գնացից մերոց : Եւ դուք ինքնին էք ինդուլթի մեր և առաւել քան զվարս հատուցման մերոյ :

ԳԼՈՒԽ Գ

Այլ թէպէտ և դալ առ ձեզ ոչ կարացի, սակայն և դարձեալ 'ի ձէնջ ոչ համբերի . բարուք թուեցաւ ինձ մնալ 'ի կողմանս անթենացոց : Այն զի բազում օգնականք պիտոյ էին ինձ աստ, զի առ ձեզ առաքելցի ես զՏիմոթէոս, զի նա ինքն է ինձ օգնական յաւետարանն այլ, զի ինքն Տիմոթէոս եկեացէ և հաստատեացէ զձեզ . այս ինքն զօրացուցէ զձեզ և մխիթարեացէ զհաւատն ձեր, զի մի ոք շարժեացի 'ի ձէնջ նեղուլթին որ շուրջ պատեալ են զնովա . զի 'ի սմին իսկ իրի հաստատեալ եմք մեք, այս ինքն չարչարեալ և համբերեալ : Քանզի յառաջագոյն իսկ առ սացաք ձեզ, և պատրաստեցաք զձեզ որպէս մարգարէուլթի՝ եթէ նեղուլթի հասանելոց են 'ի վերայ մեր, որպէս եղև տեսէք և գիտացէք : Ասն այսորիկ և ես այսուհետև քանզի ոչ դադարեցի, առաքելի առ ձեզ ուսանել թէ գուցէ արդեւք փորձեաց ևս զձեզ փորձին, և դարձեալ իցէ ձեր 'ի կռապաշտուլթի, և ընդունայն ինչ լիցի այն վաստակքն մեր՝ որ առ ձեզ է : Բայց արդ իբրև եկն Տիմոթէոս 'ի ձէնջ առ մեզ, և ետ մեզ զաւետիսն հաւատոց որ յստ, և սիրոյն ձերոյ որ առ մեզ է, և վասն բարեացն յիշատակաց մերոց զոր ունէիք առ մեզ, և զի յամենայն ժամ ունիք անձուկ տեսանել զմեզ՝ որպէս և մեք զձեզդ, մխիթարեցաք մեք 'ի տրտմութեց մերոց և մինչ դեռ պատեալ են զմեք, և հանգեաք մեք 'ի նեղութեցն մերոց մինչ դեռ պարշարեալ են զմեք . և հանգեաք մեք 'ի նեղութեցն մերոց : Եւ արդ կենդանի եմք առաջի այլ . բայց թէ դուք միայն հաստատուն կայցէք 'ի հաւատս անդր տեսուն մերոյ : Քանզի զինչ այլ գոհուլթի կարեմք հատուցանել այլ 'ի վերայ ամենայն ինդուլթի, զի ուրախ առնէ

զմեզ լուրդ ձեր բարուք: Այլ և խնդրուածս ևս արասցուք առաջի ւնյ տեսանել զերեսս ձեր, և լցեալ կատարեսցուք ՚ի ձեռն քաջալերիչ բանին մերոյ ըզպակասութի հաւատոցդ ձերոց: Այլ ինքն ւծ հորդեացէ և ուղղեացէ զճանապարհս մեր առ ձեզ ՚ի միջոյ այնոցիկ՝ որ լիեալ են յապաշաւիչ բանին մերոյ. և առաւել բազմապատիկ արասցէ զսէրն ձեր զոր ունիք դուք առ միմեանս, և համեմատել կըւեսցէ այսմ սիրոյ մերոյ զոր մեք զձեզ սիրեցաք: Եւ նա հաստատեսցէ զսիրտս ձեր առանց արատոյ, զի կայցէք դուք մնայցէք ՚ի սրբուի անդր զոր զգեցարուք ՚ի մկրտուէ անտի. և նովաւ ելջիք ընդ առաջ ւնս մերոյ ՚ի ժամանակի՝ զի գայցէ նա ընդ ւամսուրբս իւր:

ԳՂՈՒԽ Դ

ԼՐԴ որպէս ընկալարուք դուք ՚ի մէջ, այս ինքն ըստ օրինակի զոր տեսէք դուք ՚ի մեզ, սոյնպէս գընասջիք արժանապէս հաճոյ լինել ւնյ. ոչ եթէ զի ոչ գնայք դուք՝ այսպէս ասեմ զայս, այլ զի ևս քան զևս յաւելջիք: Յայն փութացուցանեմ զձեզ, զի այս ինքն են կամք ւնյ, սրբուիդ ձեր յամենայն պղծութէ կոռոյ, և ՚ի բաց լինել ձեզ յամենայն պոռնուկութենէ, գիտել իւրաքանչիւր զմարմինս ձեր սրբութեք և պատուով պարհել. այս ինքն զի պարհեսցէ զնա յամենայն մնասուց՝ արժանի սրբուէ զոր ըզգեցաւ ՚ի ջուրց անտի: Արդ մի այսուհետև պղծէք դուք զմարմինս որ քաւեցաւ՝ գիտութեք ցանկուէն, որպէս և այլ հեթանոսքն՝ որ ոչ գիտեն ցարդ զւծ: Զի ոչ կոչեաց զձեզ ւծ ՚ի պղծութի, այն՝ յորում հաստատեալ կայիք ՚ի նմա. այլ ՚ի պղծութէ անտի ած զձեզ յայդ սրբութի՝ յորում այսօրդ կայք: Այլ թէպէտ վասն եղբայրսիրութե ոչ ինչ պիտոյ է գրել առ ձեզ, քանզի դուք ինքնին իսկ առնէիք զայդ. այլ զի առաւել ևս յաւելջիք յառատանալ՝ ուսուցանեմք զձեզ: Եւ զի եղիջիք դուք գործել ձեռօք ձերովք՝ գրեմ ձեզ մինչ դեռ հեռիս եմք, որպէս պատուիրեցաք մեք ձեզ՝ մինչ դեռ մերձն էաք:

Եւ զի մի ինչ իբրև տգէտք իցէք վասն հանգուցեւոցն, զի մի տրտմիջիք որպէս և այլ հեթանոսք. զի ոչ յարուծի գոյ նոցա, և ոչ յոյս խոստացեալ գոյ նոցա: Զի եթէ հաւատամք մեք ՚ի յարուի անդր Քրիստոսի, ապա հաւատասցուք թէ և ածէ անձ ընդ նմին ՚ի գալստեան անդ նորա զայնոսիկ՝ որ ննջեցին ՚ի ձեռն Յիսուսի, այս ինքն հաւատովքն Յիսուսի: Այլ զայս ասեմ ձեզ, եղբարք, ոչ ՚ի մէնջ ինչ, այլ որպէս ՚ի բանէ տեառն մերոյ՝ որ է յաւետարանի անդ՝ եթէ մեք որ կենդանիքս եմք՝ որ մնացեալ լինիմք ՚ի գալուստն տեառն, ոչ ժամանեմք թուանելովն մերով ընդ բարձունս, ոչ ժամանեմք մեռելոցն հանգուցեւոց: Զի յիջանելն տեառն մերոյ յերկնից ՚ի ձայն փողոյն հրեշտակապետի, մինչ չև նորափետուր զարդարեալ իցէ արդարոցն կենդանեաց, լինի նախ յարուի մեռելոցն ՚ի Քրիստոս: Եւ ապա մեք որ կենդանիքս եմք՝ յափշտակիմք, ոչ եթէ յառաջ քան ըզնոսա, այլ ընդ նոսա. և ոչ առանց նոցա, այլ ՚ի միաւսին՝ ընդ ամպս ընդ առաջ լինել տեառն մերոյ ՚ի վերայ օդոց. և այսպէս յամենայն ժամ՝¹ ամենեքին մեք հաւասար արդարութք ընդ տեառն լինիցիմք: Այսուհետև մտիթարեցէք, այս ինքն շինեցէք զմի մեանս բանիւքս այսուիկ, զի լի են յուսով:

ԳՂՈՒԽ Ե

Եւ զի ամաց և ժամանակաց, եղբարք, այս ինքն թէ երբ իցէ ժամանակ ան, կամ յոր ժամ լինիցի ժամանակք Նեոխնն, ոչ ինչ պիտոյ է զայս գրել առ ձեզ: Զի ինքնին իսկ գիտէք, որպէս ուսարուք իսկ ՚ի մէնջ զայս. զի և մեր յաւետարանէ անտի տեառն մերոյ ուսեալ է՝ եթէ օր տեառն իբրև գող ՚ի գիշերոյ՝ զի ոչ ոք զգայ ՚ի նմա, այսպէս հասանէ: Զի յորժամ ասիցեն եթէ ահա աւասիկ խաղաղուի և շինուծի է, և յայնմիկ որ կարծեն եթէ ժամանակ շինուծի է, յայնժամ յանկարծակի հասցէ ՚ի վե-

¹ Յօրինակին պակասի ծած:

րայ նոցա սատակումն որպէս երկն՝ զի հարկանի յոյ
յանկարծակի, և ոչ կարէ ապրել ՚ի նմանէ: Այս
այն է զոր ասաց տէր մեր՝ բայ՝ «Ոչ եղև յաւուրս Նոյի
և Ղովթայ, զի ուտէին և ընպէին, կանայս առնուին
և արանց լինէին, մինչև եկն եհաս սատակեաց զնո
սա միանգամայն ջրհեղեղն և հուրն», : Այլ դուք,
եղբարք, ոչ էք խաւարի, այս ինքն գործովք խաւա
րի, եթէ օրն այն ձեզ իբրև գող ՚ի վերայ հասանի
ցէ: Որպէս որդիք լուսոյ գործովք լուսոյ պատրաս
տեալ էք, և նմին իսկ այնմ աւուր յայտնուե՛ ակն
ուսնիք, մի՛ այսուհետև զքնով անկանիցիմք ՚ի գործոց
գնացից որպէս և այլք, զի ոչ ակն ունին այնմ ա
ւուր. այլ արթուն կացցուք գործովք մերովք, և ա
ռողջ եղիցուք հաւատովք մերովք: Զի որ ննջենն և
արբենան, ՚ի գիշերի ննջեն և արբենան. այս ինքն
զի ամենայն գործք որ հակառակ են լուսոյ, ՚ի գիշերի
նմանող նոցին գործեն: Այլ մեք զի որդիք տուրնջեան
եմք, այս ինքն զի որդիք աւետարանին եմք, զուար
թունք եղիցուք գործել զբարիս. և զգեցցուք մեք
զկատարումն հաւատոց, այս ինքն հաւատք կատա
րեալք և սէր կատարեալ. և դիցուք զսաղաւարտն
յուսոյ փրկութե՛ կենաց: Զի ոչ եթէ արար զմեզ ՚ի
բարկութի, այս ինքն ՚ի կորուստ, այլ ՚ի փրկութիւն
կենդանութե՛: Կամ զի փրկեսցուք զանձինս մեր ՚ի
թօթափանաց՝ ցանկուէց, և կեցցուք տերամք մե
րով. կամ զի փրկիցիմք նովաւ կեալ ընդ նմա յարու
թի անդր: Եւ եթէ արթունք իցեմք, և եթէ ննջի
ցեմք, նովաւ հանդերձ կեցցուք. այս ինքն եթէ կեն
դանիք իցեմք, և եթէ մեռեալք, նովաւ հանդերձ
թուուցանէ զմեզ: Արդ մխիթարեցէք զմիմեանս և
չինեցէք այր զընկեր այսու բանիւք. զի մինչ չև գրեալ
էր իմառ ձեզ, զսոյն իսկ զայս առնէիք դուք:

Սաներուք զվաստակաւորսն ձեր գործովք իւ
րեանց, և զվերակացուս ձեր ՚ի տէր. այս ինքն որք
աղաչեն զտէր վասն ձեր, և որք ուսուցանեն ձեզ ըզ
վարդապետութի կենաց: Առաւել սիրով ընտանե
ցուցէք զնոսա ձեզ, և վասն գործոցն նոցա զխաղա

զուժի՛ր արարէք ընդ նուա . այս ինքն վասն բարուք
 գնացից նոցա խաւնեցարուք ընդ նոսա, զի օգտես՛ջիք
 'ի նոցանէն : Խրատեցէք, ասէ, զստահական զայնու-
 սիկ՝ որ բանգագուշեալ շրջին և ինչ ոչ գործէն, բայց
 գննոտիս . մխիթարեցէք դուք զկարճողինս՝ որ սգա-
 ցեալն էին վասն վախճանի սիրելեաց իւրեանց . այ-
 ցելու լերուք տկարաց հաւատովք, և ընդերկայնա-
 միտ լերուք առ ամենեսեան՝ որ կարօան իցէ օգնուե՛
 'ի ձէնջ : Եւ զգոյշ կացէք, գուցէ նեղջացն ձերոց
 չարի չար հատուցանիցէք . այլ յամենայն ժամ ըզ-
 բարեաց զհետ երթայք, ոչ եթէ առ միմեանս միայն,
 այլ և առ ամենեսին : Եւ յամենայնի ուրախ լերուք
 'ի տէր, այս ինքն 'ի նեղուժիս ձեր . և յամենայնի
 գոհացարուք, այս ինքն 'ի վերայ նեղուժեցն որ լի-
 նին ձեզ, և վասն հանգստեան որ պատահէ ձեզ .
 վասն ամենայնի որ դայ 'ի վերայ ձեր, եղի՛ջիք դս-
 հանալ, քանզի 'ի կամաց անտի այ դան 'ի նոցանէն
 'ի խրատ, և 'ի նոցանէն 'ի քննուժի՛ հանգիսի : Զու-
 գիս մի շիջուցանէք . այս ինքն զայնոսիկ՝ որ խօսինս
 'ի լեզուս հոգւոյ, մի լռեցուցանիցէք : Եւ զմարդա-
 րէուժի՛ հին, կամ զայսոսիկ որ արժանի եղեն, և
 եղեն 'ի ձեզ մարդարէք՝ մի խտէք : Զամենայն ինչ
 'ի ձեռն նորոյն փորձեցէք . և որ ինչ բարին է, այս
 ինքն որ ինչ հաւասար է աւետարանին, զայն ըն-
 կալարուք . և յամենայն իրաց չարաց՝ որ օտար իցէ
 նորոյն, 'ի բաց կացէք : Եւ նա ինքն ան խաղաղուժե՛
 սուրբս արասցէ զձեզ և կատարեալս . այս ինքն մինչև
 'ի վախճան կատարածի : Զամենայն զողի և զշունչ
 և զմարմին ձեր պահեսցէ առանց արատոյ . այս ինքն
 'ի մկրտուժի՛ անտի մինչև 'ի դալուստն տեառն մե-
 րոյ : Հաւատարիմ է տէր մեր, զի նա արասցէ այս-
 պէս . և կայցէք և մնայցէք իբրև 'ի մկրտուժի՛ մինչև
 յայտնուժի՛ տեառն մերոյ : Աղաչեմ զձեզ, եղբարք,
 ընթեւնուլ տաջիք զթուղթս զայս առաջի ամենայն
 եղբարց, այս ինքն յորժամ ժողովեալ իցէ ամենայն
 եկեղեցին առ հասարակ . զի տկարք զօրանան սովաւ
 և սգաւորք մխիթարին սովաւ, և ուղեղք աճեն սու-
 վաւ . և որ բանգագուշեալ շրջին և զհետ ելեալ են
 սնոտեաց, թերևս յանդիմանեալ խրատին սովաւ :

ԹԵՍԱԿ ՈՆԵԿԵՑԻՍ ԵՐԿՐՈՐԴ

ԹԵՍԱԿՈՆԵԿԵՑԻՔ զինի այսր իբրև ընկալան
 զթուղթքն առաջին և ընթերցան 'ի մէջ
 ժողովրդեան, որպէս և հրամայեցաւ նոյն, դատարկա-
 պորտքն որ զհետ լինին մնտեաց՝ փոխանակ զի գոր-
 ծիցեն և կերիցեն որպէս և հրամայեցաւ նոցա, յա-
 ւելին 'ի խաբել և մոլորեցուցանել զընկերս իւրեանց.
 զի զայնոսիկ որք ապրեցանն յուրացութենէ անտի,
 պէսպէս հնարիւք հնարիցեն և ածցեն զնոսա 'ի մո-
 լորութի խաբէութի: Զի փորձեաց սատանայ զթե-
 սազոնիկեցիսն հալածանօք, զի միանգամ և երկիցս
 ած 'ի վերայ նոցա. զի ոչ առնուին յանձն յուրաստ
 լինել 'ի Բրիստոսէ, արար զնոսա զնոյն իսկ զդատարկ
 սրն և զբանդադուշեալս քարոզս գալստեան տեառն
 մերոյ. զի գալստեամբն յառաջ ժամանակովն զոր
 քարոզէրն, յողդողդեցուսցէ և կասեցուսցէ զսպա-
 սիչս գալստեան 'ի ճշմարիտ գալստենէ անտի՝ որում
 սպասէինն: Այլ սոքին իսկ այսք և ընկերք սոցուն՝
 քանզի սատանայ զօրացեալ էր 'ի նոսա, և տեսիլք
 ևս սուտք երևէին նոցա, և պատիր բանիւք յորդո-
 րէին զնոսա, և թուղթս գրէին յանուն Առաքելոյ,
 ընթեռնուին առաջի նոցա, զի ամենայն հնարիւք
 լքեցուսցեն զնոսա գոնեայ 'ի գալստենէ անտի տեառն
 մերոյ, զայնոսիկ՝ որ 'ի տեառնէ անտի մերմէ լքեցու-
 ցանել զնոսա ոչ կարէին: Քանզի տիրեաց իսկ յո-
 մանց 'ի նոցանէ այս հիւանդութիւն 'ի սկզբանէ իսկ.
 և վասն այնորիկ 'ի թղթի անդ իւրում յառաջնումն
 յիշեցոյց նոցա, յայնմիկ զի ասաց՝ վասն ամաց և ժա-
 մանակաց ոչ ինչ պիտոյ է գրել առ ձեզ: Այլ իբրև
 ուսաւ և 'ի վերայ հաս Պաւղոս՝ թէ ոստացաւ խա-
 բէութիւն 'ի ձեռն այնոցիկ՝ որ ամենայն պնտուութի
 քարոզէին զնա, առ գրել նոյն յասել իւրում այսպէս:

ԳԼՈՒԽ Ա

ՊԱՒՂՈՍ և Սիւղիանոս և Տիմոթէոս եկեղեցեացեաց թեսաղոնիկեցւոց, յաճ շայր մեր, և 'ի տէր մեր Յիսուս Քրիստոս: Որչափ ինչ դարովեալք ամօ թալից են հեթանոսք խոտեալ. զի վասն մոլորութե խաբէութե իւրեանց 'ի սուր և 'ի սատակումն համարեալ էին, այսպէս սիրեաց զնոսա, զի 'ի դառնալ անդ՝ նոցա շայր կոչեցաւ, այնոցիկ՝ որ յառաջագոյն Աստուած ոչ կամեցան՝ թէ կոչեցցի 'ի վերայ նոցա: Շնորհք, ասէ, 'ի ձեռն աւետարանի շնորհացն որ են ընդ ձեզ, և խաղաղութի յայ չօրէ մերմէ և 'ի տեառնէ մերմէ Յիսուսէ Քրիստոսէ. և ոչ եթէ 'ի ձեռն տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի: Գոհանալ պարտիմք զայ յամենայն ժամ վասն ձեր. զի լսեմք մեք՝ թէ և ս քան զևս առաւելուն և առնէն հաւատքն ձեր 'ի ձեռն համբերութե ձերոյ, և որ ըստ օրէ յաճախէ սերն ձեր իւրաքանչիւր առ մի մեանս հոգալովն ձերով: Սոյնպէս և մեք ձեւք պարծիմք առ ամենայն եկեղեցիս. զի ձեւք նախանձ արկցուք այլոց, զի եզիցին նոքա նմանողք ձեզ:

Պատմեմք մեք վասն հաւատոց ձերոց, այն զի ոչ իւրիք յիմիք խռովին կամ շարժին. և վասն համբերութե ձերոյ ոչ միով նեղութե, այլ յամենայն նեղութիս ձեր և 'ի հալածանս ձեր, որում դուք համբերէք յորինակ արդար դատաստանացն այն. այս ինքն զի քարոզի 'ի ձեռն համբերութե ձերոյ արդար դատաստանքն այն: Զի ոչ եթէ զուր տարապարտուց համբերէք դուք այսմ, այլ զի 'ի ձեռն այսոցիկ կարասիք արժանի լինել արքայութենն այն, այն վասն որոյ և զճիշտութիւն յանձն առնուք: Պարտ և պատշաճ իցէ առաջի այն առնել փոփոխումն. այս ինքն հատուցանել 'ի վախճան կատարածի այնոցիկ՝ որ զձեզն նեղեն՝ փոխարէն նեղութի. և ձեզ որ յայսմ աշխարհի՝ որ ըստ մերում նեղութեդ նեղիք և համբերէք, եզիցի ձեզ հանգիստ ընդ մեզ յորն յայտնուէ նորա, այն որ մեք և դուք վասն նորա հալածիմք:

այն որ գալոցն է յերկնից , ոչ խոնարհուած ըստ առաջին գալատեան իւրում , այլ գայ նա մեծութիւնով հանդերձ զօրօք հրեշտակացն իւրոց . և ոչ գայ նա՝ թէ դատեսցի , այլ գայ նա ՚ի բոց հրոյն հատուցանել ՚ի դատաստանսն ՚ի վրէժ այնոցիկ՝ որ ոչն ճանաչեն զ՞ժ . այս ինքն հեթանոսաց՝ որ ցարդ ևս ոչ կամեցան ճանաչել զ՞ժ , և Հրէից՝ զի ոչ ունկնդիր եղեն աւետարանին տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի : Զի նորա տացեն զդատաստանս , հատուցեն ըզվրէժս , ոչ պատիժս ժամանակեան՝ զի ոչ եթէ աշխարհ է ժամանակեան , այլ ՚ի սատակումն յաւիտենից յերեսաց տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի , այն որ անարգեցաւ և թշնամանեցաւն ՚ի նոցանէ . և ՚ի փառաց զօրուէ նորա , այս ինքն ՚ի փառաց անտի զոր զգեցեալ իցեն հրեշտակք և զօրուէք որ ընդ նմա են :

Եւ երբ լինիցի այս ՚ի վերայ ամպարշտաց . ՚ի ժամանակի՝ յօրում գայցէ նա փառաւոր լինել ՚ի մէջ սրբոց իւրոց , և սքանչելի լինել ՚ի մէջ ամենայն հաւատացելոց իւրոց . այս ինքն յօրժամ ծագեսցեն արդարքն իբրև զարեգակն յերկինս , և ընկալցին հաւատացեալք զսքանչելի հատուցումն իւրեանց , յայսմիկ՝ զի եղեաք մեք ձեզ , յայն աւուր երևեալ լինիք դուք՝ եթէ հաւատարիմ եղև վկայուէ մեր ՚ի ձեզ աստէն : Վասն այսորիկ խնդրեմք մեք յաղօթս մեր վասն ձեր , զի զձեզ արժանի արասցէ ՞ժ կոչմանն իւրոյ . զի աստ կոչեաց և հրաւիրեաց զձեզ մեւք , և կատարեսցէ ՚ի վախճանի զամենայն հաճութի բարութեց , և զամենայն գործ հաւատոց զօրութիւնն . այս ինքն հատուցէ ձեզ ՚ի կատարածի , ոչ փոխանակ գործոյն հաւատոց ձերոց միայն , այլ և փոխանակ բարութեն հաճութե ձերոյ . թէպէտ չեղերուք բաւական վասն տկարութեն ձերոյ կատարել զնոսա արդեամբք : Որպէս զի փառաւոր լիցի անուն տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի ՚ի ձեզ և անդ , որպէս և աստ . և մեք փառաւորք լիցուք ընթացիւք ձերովք ըստ շնորհաց նոց և տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի , որ կոչեցինն զմեզ և զօրացուցինն զմեզ բարոզել հեթանոսաց :

ԳԼՈՒԽ Բ

Ե՛ՅԼ վասն գալստեան տեառն մերոյ վասն որոյ դուք աշխատեալ էք, և վասն ժողովելոյ մերոյ հաւատացելոցս՝ թէ երբ ժողովիմք առ նա, մի վաղվաղակի ինչ խռովեսցիք դուք՝ ի միտս ձեր՝ ի սուտ պատմութեց անտի զոր սփռեն ի լսելիս ահանջաց ձերոց. և մի պղտորիջիք ինչ՝ ի մի հոգի. այս ինքն մի՛ ի սուտ տեսլեանց զոր ցուցանեն ձեզ, և ոչ յարմարեալ և իմաստնոյ բանի զոր ասեն ձեզ, և մի՛ ի թղթոց որ սուտ իցեն՝ իբրու չէր գրեալ մեր՝ հաւատացուցանելն զձեզ, իբրու այն թէ՛ ի մէջ իցեն: Արդ մի՞ ոք զձեզ խաբիցէ միով իւրիք յայսց նմանութեց, և կարծիցէք թէ եկեալ հասեալ իցէ օր տեառն մերոյ. զի եթէ ոչ նախ եկեսցէ ոչ մի՛ ի մարգարէից անտի նորա, կամ՝ բաղմուի առաքելոց նորա՝ այն որ գալոցն են առաջի նորին ապստամբողին, այլ մինչև եղիցի սպառումն մարգարէիցն և առաքելոց նորա՝ որ առաքինն առաջի նորա, և եկեսցէ զինի նոցա ինքն գլխովին ապստամբն, և յայտնեսցի մարդն մեղաց՝ որդին կորստեան, և ապա լինի գալուստն:

Ե՛ՅԼ ապստամբ՝ զի կարգաց զնա, զի ցուցցէ թէ ապստամբելով ապստամբեաց նա. և յորժամ կամեցաւ և վասն որոյ կամեցաւ՝ ապստամբեաց: Եւ զի կոչեաց զնա մարդ մեղաց, զի ցուցցէ և յայտ արասցէ՝ եթէ մարդով գայ նա, և ոչ՝ ի կերպարանս մարդոյ. քանզի գալստեան տեառն մերոյ նմանի նա. ի ձեռն մարդոյ գայ, ոչ՝ ի հեթանոսաց, այլ ի ժողովրդէնէ անտի և յազգէ Յուդայ. և ոչ անթլիատուութի, այլ թլիատութի. զի ի պատճառս ազգին իւրոյ և թլիատութեն գերեցցէ նա զժողովուրդն, այն որ այսոքիմք իսկ գալ հայէին նմա: Եւ զի կոչեաց զնա դարձեալ որդի կորստեան, զնոյն իսկ ըզմարդն կոչէ որդի կորստեան. փոխանակ զի զօրացաւ նա կոչել որդի գտիչ հեթանոսաց, և կոչեաց զնա որդի կորստեան. այս ինքն որդի սատանայի կորուսի: Այն որ հակառակորդ է. այս ինքն վերնոց և ներք-

նոց և տեառն ամենեցունց . այն , ասէ , որ հպարտա-
ցեալն է ոչ 'ի վերայ ւնյ , այլ 'ի վերայ ամենայնի , որ
անուանեալ լինի իբրև ւնծ կամ պաշտօն ինչ : Պա-
տուէ նա զւնծ , զի յինքն ապաւինեսցէ զխաչահա-
նունսն . և ստգտանէ և դսրովէ զամենայն որ միան-
գամ անուանեալ կոչի ւնծ և պաշտօն ինչ , զի գողաս-
ցի նա զմիտս ճշմարտաց : Այսպէս գայ և մտանէ 'ի
տաճար անդր ւնյ նստել . այս ինքն 'ի ներքս յեկե-
ղեցի ւնյ . զի ոչ խոտորի նա 'ի մի տուն ուրուք յա-
ղանդոցն հերձուածոց՝ թէ գուցէ յայտնեսցի նա .
այլ զամենայն պաշտամունս խոտէ անարգէ , զի զե-
կեղեցի կարող եղիցի նա գերել . այս ինքն զի գայ
մտանէ 'ի տաճար անդր ւնյ՝ նստել և երևեցուցանել
զանձն իւր իբրև զւնծ : Որով երևեցուցանէ զանձն
իւր թէ ւնծ ճշմարիտ է : Առաւել քան երևեցու-
ցանել փառօքն զոր զգեցեալն է , և շքովն զոր ունի ,
թնամութիւն զոր ունի նա ընդ աղանդս հերձուա-
ծոց : Եւ զի ոչ խոտորի նա 'ի մի ուրուք վրան հեր-
ձուածոցն , և սիրովն զոր ինչ ունի նա ընդ մանկունս
եկեղեցւոյ՝ զի զնոսա կարծեցուցանէ թէ սիրէ իբրև
ճշմարիտս , և 'ի տաճարն նոցա խոտորի նստել իբրև
'ի տաճար ճշմարտութե՛ երևեցուցանել զանձնն թէ
ւնծ է : Ստգտանէ նա զկեղծաւորութի յարուեստ
գիտութի , և զգեհու զկերպարանս ճշմարտութե՛ նեն
գութե . զի այսպէս խորամանկի նա և կեղծաւորի ,
զի զփողովուրդն մարմնաւոր իրօքն գերեսցէ , և զե-
կեղեցի կերպարանօք ճշմարտութե՛ վարեսցէ :

Օ այն ոչ յիշէք դուք , ասէ . մինչ դեռ առ ձեզն
էի իսկ , ասէ , զայս բանս խօսէի ընդ ձեզ : Արդ հայ-
եաց դու և տես , զի բազում ժամանակք էին թե-
սաղոնիկեցւոցն զի աշակերտեալ էին այսու բանիւք :
Եւ արդ դուք , ասէ , ինքնին գիտէք որ առաջիկ
կայ , զի յայտնելոց է նա յիւրում ժամանակի անդ .
այս ինքն զի զօրացեալ կայր առաքելութիւն , և մը-
տանելոց է զինի նորա վարդապետութիւն մինչև յօրն՝
յորում յայտնելոց է Որդի 'ի ժամանակի իւրում :
Զի խորհուրդն անօրէնութե՛ ահա աւագիկ կանխեաց
վաղահաս եղև յառաջագոյն . և իբրև ցարդ ևս վար-
դապետութե՛ չէ մտեալ , և առաքելութե՛ ցարդ ևս

զժամանակ իւր չէ կատարեալ, արդէն համարձակեցաւ նա զօրանալ. բայց ցայն վայր՝ եթէ ոչ որ առաջիկայ՝ բարձցի՝ ՚ի միջոյ, անօրէնն ոչ յայտնի. որպէս փութայր գալ տէր մեր դատել զամենայն հեթանոսս. իբրու ցարդ հեթանոսաց ոչ է աւետարանեալ. նա և առաջին պաշտամանն զկատարած չև է առեալ, եթէ տաճարն ևս կանգուն է, և զոհք ևս մատչին, և թլփատուի ևս խաղայ. և եկեղեցի ցարդ չև է շինեալ. քանզի և ինքնին իսկ առաքեալքն մրտանէին ՚ի տաճարն յաղօթս կալ, թէպէտ և ՚ի վերնատունն գային և կժանէին զհացն :

Արդ եթէ ինքն տաճարն պաշտամամբ իւրով զարդարեալ կայր, իբրև այն թէ ոչ է սկսեալ եկեղեցւոյ իբրև սկսեալ է. զի ՚ի խափանել տանն այնորիկ և ՚ի կատարել սպասու պաշտաման նորին՝ լինի սկիզբն քարոզութե՛ աւետարանի : Արդ եթէ աւետարանն որ ոչ է եկեալ, քանզի պաշտօնն հին ցարդ ևս ունի, զի՛արդ մինչ չև նորոյն քարոզեալ և հնոյն լուեալ և դադարեալ՝ յայտնի նա ինդրել զվրէժ յայնցանէ՛ որ ոչն հնազանդեցան, իբրու ցարդ ևս ոչ աւետարանեցան : Եւ ո՛ւր է այն զի ասացեալ է՝ եթէ ելէք ընդ ամենայն հեթանոսս և աշակերտեցէք. կամ այն՝ զի ասէ, նախ քարոզեսցի. այս ինքն յառաջ քան ըզյայտնել՝ Նեւինն քարոզեսցի աւետարանս այս ընդ ամենայն աշխարհ : Արդ եթէ ոչ խափանի հին պաշտօնդ որ այժմդ իսկ ունի՝ ՚ի ձեռն կործանման քաղաքին, որ պատրաստեալ իսկ է, և եթէ ոչ ամփոփի դարձեալ առաքելութի՛ որ այժմդ իսկ քարոզէ, և մտանէ զինի նորա վարդապետութի՛դ, ոչ գայ օրն տեառն մերոյ, այն որ մոլար խաբեբեայքդ եկեալ են այսօր քարոզեն ձեզ զնա : Այլ որպէս յայտ էր ժամանակ հնոյն, և ոչ անց մարդարեութի՛ն և ոչ հուրն և ոչ զոհքն և ոչ եղջերն օժմանն մինչև եկն Քրիստոս, սոյնպէս ոչ յապաղի ժամանակն յումեքէ՛ որ տուեալ է քարոզութե՛ նորոյն, եթէ ոչ կատարի որպէս և կատարի ժամանակ առաջնոյն : Արդ յորժամ կատարեսցէ առաքելութի՛ զանհնազանդ իշխաւ նութի՛ն զոր առ նա ՚ի ձեռն բանին զոր ասէ՛ ելէք ընդ ամենայն հեթանոսս, և մտցէ վարդապետուին

և կատարեսցի և նորա ևս ժամանակք, և կատարեսցին մարդիկ քարոզութիւնս առաքելոց և վարդապետութիւնս քահանայիցն, և ապա ինի տուեալ տեղի ապստամբողին դալ՝ ի քննութիւն հանդիսի մարդկանս :

Մ. Եւ ոչ ընդերկարեն ինչ փորձանքն նորա . քանզի նոյնժամայն զինի նորա յայտնի տէրն մեր, զի մի թափուր արասցէ զերկիր զօրութիւնք իւրովք և նշանօք իւրովք և մեքենայիւք արուեստագիտութիւնք իւրով և յընտրելոց և յարդարոց : Քանզի ինքն տէր մեր սատակէ զնա յայտնութիւնք դալստեան իւրոյ : Քանզի դալուստ նորա ամենայն զօրութիւնք և նշանօք և պէս պէս փորձանօք ստուգի : Ա. Եւ յորժամ ասէ Առաքեալ՝ ամենայն զօրութիւնք և նշանօք դայ, մի՛ որ կարծիցէ եթէ իցէ այն ինչ՝ զոր ոչ գործիցէ նա պէսպէս նշանօք՝ կեղծաւորութիւն և ստուգի որպէս կախարդքն եդիպտացոց . և աւելի քան զնոսա ցուցանէ : Եւ ամենայն խաբէութիւն անօրէնութիւնք՝ կորուսանել և սատակել ոչ զհաւատացեալս, զի ժամանէ նոցա դալուստն բարերարին, այլ զայնոսիկ՝ որ ոչն ընկալան զբանն ճշմարտութիւն . այս ինքն զխաչահանութիւնս, զի ոչ հաճեցան նոքա ընդունել զաւետարանն գտիչ կորուսելոց : Վասն այսորիկ ասէ . « Առաքեացէ ՚ի վերայ նոցա անձ զմուր զօրութիւնս, զի հաւատացեն նոքա ՚ի ստուգի անդր » . այս ինքն թոյլ տայցէ նմա անձ գալ այնմիկ՝ որում հայեինն իսկ : Եւ զի ոչ հաւատացին նոքա ճշմարտին՝ զի ապրեսցին, հաւատան նոքա ստոյն՝ զի կորիցեն : Ոչ եթէ ՚ի դալուստ նորա կորնչին խաչահանութիւնս՝ թէ արգելցէ և մի եկեսցէ նա . զի յառաջ քան զդալուստն կորուսեալ էին նոքա : Քանզի յայն որ եկն ՚ի փրկութիւն աշխարհի՝ հայհոյելով հայհոյելին նոքա, ստգտեալ դարովեսցին նոքա՝ թէ զօրպիսի ՚ի խաչ հանին, կամ զոր ընկալան : Առաքի նոցա անօրէնն, ոչ զի բռնադատեսցին և հաւատացեն ՚ի նա, այլ եթէ հաճեսցին և հաւատացեն՝ կորիցեն : Արդ դարովին նոքա՝ զի թողին զզօրութիւն ճշմարտութիւն, և աշակերտեցան նշանայն ստուգի . թողին նոքա զայն՝ որում մարգարէքն ա-

մենեքին վկայեցին վասն գալստեան նորա, և ընթացան ապաւինեցան նոքա յայն՝ զի ոչ Մուշէ երբէք յիշեաց զնա, և ոչ մի դք՝ ի մարգարէիցն գրեաց վասն նորա :

Այլ մեք պարտիմք գոհանալ զայ՝ յամենայն ժամ վասն ձեր, զի ՚ի փրկութի կենաց ընտրեաց զձեզ. և վկայէ սրբութի հոգւոյն՝ որ ՚ի ջուրց անտի զգեցարուք դուք, և հաւատքն ճշմարտութեան զոր ունիք դուք: Յայսմիկ իսկ կոչեաց զձեզ աւետարանաւն մերով ՚ի ժողով փառաց նորա. այս ինքն ՚ի ժողովս յետին, ուր ժողովին արդարքն յամենայն կողմանց յաւուրն տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի: Արդ հաստատուն կացէք, պինտ կալարուք զպատուիրանն ըզվարդապետութե զոր ուսարուք ՚ի մէնջ եթէ բանիւք՝ յորժամ մերձ իցեմք, և եթէ թղթովք մերովք զոր գրեցաք՝ յորժամ հեռի իցեմք: Այլ ինքն տէր մեր Յիսուս Քրիստոս, և անձ հայր մեր՝ որ սիրեաց զմեզ և ետ մեզ մխիթարուի յաւիտենից, այս ինքն փոխանակ զոհիցն ժամանակեան՝ որ տուան առաջնոցն և անցին, իսկ մխիթարուի փոխանակ զոհիցն ՚ի պաշտօն յաւիտենից տայ մեզ: Զի թէպէտ և գալուստն առաջին իսափանեաց զպատարագան առաջինս, այլ պատարագն մեր՝ որ նա ինքն է մխիթարութի մեր՝ և ոչ ՚ի գալստեան անդր երկրորդում իսափանի նա. զի ինքն իսկ գալուստն քան զայն ինչ որպէս իցեն, նա առաւել ևս առաւելու զնա: Ետ նա մեզ և յոյս բարեաց, զի նովաւ մխիթարեսցէ զսիրտս մեր ՚ի տրտմութենէ անտի հալածչացն:

ԳԼՈՒԽ Գ

ՅԻՇԵՑԻՔ զմեզ յաղօթս ձեր, եղբարք. զի բանն անթանայցէ յնդունելիս իւր, և փառաւոր լինիցի գործովք աշակերտաց իւրոց յամենայն տեղիս, որպէս և առ ձեզդ իսկ: Եւ զի ապրեսցուք մեք յանօրէն և յանպատասարան մարդկանէ, այս ինքն ՚ի հալածչաց և ՚ի կեծաւորաց. զի ոչ եթէ ամենեցուն են հաւատք. թէպէտ և մեք սիրով մերով ամենայն

ուսմեք քարոզել փութամբ . և տէր սրբեսցէ զսիրտըս ձեր 'ի հոգւոցդ յայդցանէ և յամենայն ցանկութեանց սիրովն նոյ : Պատուիրեմք ձեզ, եղբարք, որպէս և առաքեալք Քրիստոսի, խորշել ձեզ յամենայն յեղբօրէ՛ որ ստահակս գնայցեն . որպէս և պարտէ նմանել ձեզ մեզ, զի ոչ երբէք ստահակեցաք մեք առ ձեզ, և ոչ ճրի երբէք հաց կերաք մեք յուսմեքէ . իբրու զի թէ ոչ ունէաք իշխանութի ինչ այսպիսի՛ զի ջանայաքն և վաստակեաք, այլ զի զանձինս մեր օրինակ արասցուք ձեզ, զի և դուք մեզ նմանող եղիջիք : Արդ եթէ նմանութի իցէ՛ և եղաք, և եթէ բանիւք՛ և ասացաք, և եթէ թղթովք իցէ՛ և առաքեցաք, եթէ որ ոչն կամիցի որ գործել, և կերիցէ մի : Զի լուաք մեք այժմիկ՛ եթէ ոմանք ստահակութի՞բ գնան 'ի միջի ձերում, և գործ ինչ ոչ գործեն . այլ զկնի են խորամանկութե և դատարկուէ . այն զի ընկերաց իւրեանց շնաս են, և զանձինս իւրեանց անչափ կորուսանեն : Այնպիսեացն պատուէր մի տամք և աղաչեմք՛ զի հանդարտութի՞բ գործեսցեն, և զիւրեանց հաց կերիցեն : Յայսմանէ զի ասաց՛ բայ հանդարտութի՞բ գործիցեն, 'ի նմանէ կարծեցան թէ իցեն, զի նոքա քարոզէին վասն աւուրն տեառն մերոյ՛ թէ հասեալ է : Զի՛նչ, ասեն, գործեսցուք, զի եկեալ հասեալ է աւասիկ գալուստն տեառն . հանդերձ այնուիկ՛ զի ինքեանք ոչ գործէին, այլ և զայլս ևս 'ի գործոյ յապաղեցուցանէին :

Այլ դուք, եղբարք, մի՛ ձանձրասջիք զբարիս գործել առ որում արժանին իցէ : Ապա եթէ որ յայսցանէ ոչ հնազանդեցի բանիս մերում, նշանակեսջիք զնա, և մի խառնակ լինիջիք, զի նա յամօթ լիցի : Բայց մի՛ իբրև զթշնամի համարեսջիք զնա, զի մի՛ զրկեալ լինիցի նա յօգտութի՛ որ տայ նմա ստանալ մերձաւոր օգտակար . այլ իրատեսջիք դուք զնա տրտմեալք իբրև զեղբայր, իբրև զանդամ մի հատեալ ընկեցեալ 'ի կատարեալ մարմնոյ : Այլ ինքն տէր խաղաղութե տացէ ձեզ խաղաղութի՛ յամենայն ժամ յամենայնի . այս ինքն զոր միանգամ առէք դուք և առնէք սիրով, եղիցին երկօքին : Եւ քանզի գրեցին նոքա թուղթս յանուն իմ, և ընթերցան ա-

ուաջի ձեր, զողջոյնս զայս ձեռին իմոյ Պաւղոսի գրեալ է . և ամենայն թղթոց իմոց զայս նշանակ զնեմէս : Եւ արդ այսուհետև զամենայն թուղթս զոր բերեն առ ձեզ, և այս նշանակ չիցէ ՚ի նոսա, աւելորդք և անպէտք համարեալ լիցին ձեզ :

ԸՌ ՀԵՐՐԸՅԵՑԻՍ

ԻՍԿԶԲԱՆ իսկ Թղթոյս այսորիկ ծուփ և խըն-
դիր անկաւ մեզ՝ գիտել ճանաչել Թէ վասն էր
որպէս յամենայն 'ի Թուղթս իւր՝ ոչ գրեաց զանուն
իւր Պաւղոս 'ի Թղթիս յայսմիկ : Այլ են ոմանք որ
ասեն՝ Թէ բնաւ ամենեւին իսկ չէ գրեալ զԹուղթս
զայս Պաւղոսի . մի՛ վասն անուան իւրոյ՝ զի չէ գրեալ
'ի սմա , որպէս և յայլ ընկերս իւր . և երկու՝ զի
և ոչ ինքն իսկ տիպք կերպարանաց սորին Թղթոյ
նման ինչ է ընկերաց իւրոց : Արդ վասն տպոց կեր-
պարանաց՝ զի նման է Կղեմենտեայ , ասեն Թէ Կղե-
մենտեայ է Թուղթս այս , և չէ Պաւղոսի : Իսկ այլք
ասեն Պաւղոսի իսկ գրեալ է . և վասն ատելուԹեան
Թչնամուկէ Հրէիցն զոր ունէինն առ նա , ծածկեաց
և Թագոյց զանուն իւր՝ Թէ գուցէ անուն գրեալ 'ի
սկիզբն Թղթոյն արգելցէ զնոսա և յընԹեունոյ , և
զլացեալ զրկեսցին նորա 'ի մեծ օգտուԹենէ անտի՛
որ ծածկեալ կայր հաւանուԹիք լցեալ Թուղթն :
Սորին իսկ այսոքիկ ասեն՝ Թէ հերբայեցերէն գրեաց
զնա և ոչ յունարէն . և վասն զի հան զնա Կղեմեն-
տէս 'ի հերբայեցւոց անտի 'ի յոյն անդր , 'ի ձեռն
տպոց կերպարանաց բանիցն կարգելոյ՝ Կղեմենտեայ
կարծեցաւ Թէ իցէ այս , իբր ոչ էր նորա :

Եթէ վասն էր ոչ գրեաց զանուն իւր 'ի Թղթի
աստ՝ ընկերաց իւրեանց հաւասարեսցին , այն որ ա-
սենն՝ Թէ վասն ԹչնամուԹեն հերբայեցւոցն զոր ու-
նէինն առ նա՝ ոչ գրեաց նա , այլ ես ասեմ՝ Թէ եր-
կու բանիւք զոր գրեաց Պաւղոս 'ի կատարածի Թղթիս
այսորիկ , լուծեալ լինին երկոքին կարծիքն՝ որ եղեն
'ի վերայ սկզբան Թղթոյս . յայսմիկ՝ զի գրեաց նա՝
Թէ գուք ինքնին ճանաչէք զեղբայր ձեր զՏիմոթէոս ,

զի առաքելցի ես զնա զի վաղվաղակի եկեսցէ առ ձեզ .
 և յայնմիկ՝ զի յաւել և ս ասաց միանգամ և երկիցս՝
 և եթէ կանխադոյն եկեսցէ , և ես նովաւ հանդերձ
 վաղվաղակի եկից : Յայտ է եթէ ծանօթից իւրոց ետ
 տանել զնա . և թէ ծանօթից իւրոց տարեալ է զսա ,
 խնդրեսցուք ՚ի վերայ հասցուք՝ թէ վասն ոյր թաւ
 գոյց զանուն իւր ՚ի նոցանէն , իբր ոչ ՚ի թուղթան զոր
 գրեաց առ գաղատացիսն և առ կորնթացիս և առ
 ընկերս իւրեանց զոր տեսեալ էր նորա՝ արար զայս ,
 և ոչ ՚ի թուղթան զոր գրեաց առ հռոմայեցիս և առ
 այլսն զոր ոչ էր տեսեալ նորա զնոսա՝ գործեաց նա
 իբրև զայս : Այլ թէպէտ կարճ ՚ի կարճոյ համառօտ
 ցուցաք մեք՝ եթէ ծանօթից իւրոց ետ տանել զնա ,
 զի դարձեալ յաւելցուք ցուցանել : Լուարուք ՚ի նմին
 իսկ յԱռաքելոյ ՚ի տեառնէ իմմէ՝ ՚ի գրել իւրում առ
 հէբրայեցիսն այսպէս . « Յիշեցէք դուք , ասէ , զաւուր
 սըն զառաջինս՝ յորում և մկրտեցայք . յորում բաւ
 զում չարչարանաց և ճգնութե համբերէք , մերթ
 նախատանաց և նեղութե » . և դարձեալ ասէ . « Եւ
 զյափշտակուի ընչից ձերոց խնդութեք ընկալարուք .
 քանզի յուսացեալ գիտէիք դուք՝ եթէ յերկինս մե-
 ծամեծս և ս քան զայն պատրաստեալ է ձեզ , որ կան
 և միան մինչև յաւիտեան » :

Ըրդ եթէ հէբրայեցւոցն որ աշակերտեցանն՝ գը-
 րեաց զնա , և ոչ այնոցիկ՝ որ միտն դառնութե խա-
 չահանուացն հաստատեալ կային՝ դրոշմեաց նա զա-
 նուն իւր , ՚ի սկզբան թղթոյն որպէս յամենայն հեթա-
 նոսս ընդէր ոչ գրեաց զնա : Գուցէ արգեւք առա-
 քեալքն ցայն վայր անդ էին . և վասն զի նոցա ա-
 ռեալ էր պատուէր վասն առաքելութե թլիատուէ ,
 որպէս և ինքն առ հրաման վասն առաքելութե հե-
 թանոսաց , վասն այսորիկ ոչ կամեցաւ նա սիրել
 զանուն առաքելութե իւրոյ առ այնոսիկ . քանզի
 չէր նա առաքեալ առ նոսա : Քանզի և նոքա իսկ ՚ի
 ճգնութե մեծի կային և ՚ի տագնապ մեծ վասն ա-
 լետարանին , զի դժուար և խիստ էր նոցա այն տա-
 ճար՝ զի կայր , և պաշտօնն պատարագաց՝ զի յորի-
 նեալ էր և կարգեալ . և ՚ի նեղութե անտի և յափշշ-
 տակութենէ ընչից իւրեանց զոր համբերէին , փոյթ

յանձին կալաւ Առաքեալ անդստին 'ի նմին յօրինաց խափանել զքահանայունին և զպատարագս նոցա և զսպաս պաշտամանն նոցա, այն զի յայնժամ ըմբռնեալ ունէին, և զանմեղութի մարդկան տեսեամբ իւրեանց խաբէին : Եւ քանզի գիտէր նա, թէպէտ այլովք իբրև զընկերս իւր էր, այլ բանիւք քան զընկերս իւր առաւել էր, թողու զանուն իւր, յղէ ըզվարդապետութիւն իւր : Եւ զի անուամբն զոր թողու, երևեսցի խոնարհութի նորա . և վարդապետութեն զոր յղէ, յայտնեսցի հոգաբարձուն նորա : Գարձեալ քանզի առաջնորդքն հերբայեցւոց կատարեալք էին, բայց հիւանդացսն հանդերձ աշակերտօքն իւրեանց . զոր օրինակ և ինքն Պաւղոս իսկ յերթալն իւրում անդր գործեաց զայն . քանզի սրբեցաւ նա և մատոյց պատարագ վասն սրբուէ իւրոյ, որպէս և 'ի Գործս երկոտասան առաքելոցն ցուցանէ :

Արդ քանզի ետես Պաւղոս եթէ բռնադատեցին զնոսա աշակերտքն զվարդապետն իւրեանց հիւանդանալ ընդ նոսա, թողու նա զվարդապետն կատարեալս, և տայ տանել թուղթ թերի աշակերտացն նոցա : Զոր օրինակ կարօտացաւ երբեմն ինքն Պաւղոս՝ եթէ թուղթ առաքելոցն յերուսաղէմ 'ի ձեռն Յուդայի և Շիղայի՝ հեթանոսացն որ 'ի թլիատելոց անտի պղտորեալ էին՝ առաքեսցի, սոյնպէս և նա գրեաց վասն աշակերտուէ առաքելոցն զայն ինչ զոր ինքեանք առաքեալք յայտնապէս քարոզել և ասել յայնմ աշխարհի երկնսէին . ոչ եթէ 'ի խաչահանուաց անտի երկնսէին, այլ յաշակերտութենէ անտի իւրեանց խղճէին և խիթային թէ գուցէ 'ի խափանել թլիատութեն՝ և ընկերաց իւրեանց զոր ուսուցանէին նոցա՝ 'ի նորոյ աւետարանէ անտի օտարացին նոքա, և լի կատարեալ անդրէն 'ի նոյն օրէնս ամենայն իւրիք դարձեալ գտցին : Զի զոր օրինակ իբրև եկն Պետրոս յԱնտիոք, թող Պաւղոս զայնոսիկ որ ընդ նմա էին՝ որ ոչ ուղեղն գնային 'ի ճրջմարտութի աւետարանին, և դատել զՊետրոս՝ կատարել և ասել, զի Պետրոսիւ լուիցեն այնօրիկ՝ որ ընդ Պետրոսին շրջէին . արդ որպէս խափանեաց նա բանիւք զպահպանութիս օրինացն մինչ դեռ մօտն

էր, կամեցա՛ւ զի և [Թղթովն իւրով հաճել և հաւա-
նեցուցանել զհեռաստանեայսն՝ որ բացագոյն էին՝ ՚ի
տեսլենէ անտի նորա : Զի [Թերևս յետ աշակերտե-
լոյն նոցա բանին նորա յԱնտիոք՝ մինչ մերձ էր, ա-
ռաքեաց հաճել զայնոսիկ՝ որ ցայնժամ վարդապե-
տացն իւրեանց չէին հնազանդեալ : Արդ [Թողու նա
զվարդապետսն և գրէ առ աշակերտսն, զի տալ պա-
տասխանի գտցի առաքելոցն՝ [Թէ ոչ առ մեզ գրեաց,
[Թէ զմտաւ ածել կարծիցէք [Թէ մեք գրեցաք նմա,
զի նա առ մեզ գրեսցէ : Եւ ծածկէ և [Թագուցանէ
զանուն իւր, մի՛ վասն խոնարհուել իւրոյ, որպէս ա-
սացի ես. և երկու՛ զի մի՛ անուանեսցէ նա զանձն իւր
Առաքեալ ՚ի վերայ հերբայեցւոցն. զի ոչ նորա նմա
աշակերտեալ էին, և ոչ նա առ նոսա առաքեալ էր :
Արդ զի մի՛ այսն կատականաց արասցեն զնա, և խա-
չահանուքն և սասացեն՝ [Թէ ահա և Շաուուղ և ս
յառաքեալս, [Թողու նա զանուն իւր, և գրէ յիտա-
ղայ այնոցիկ՝ զի և հրեշտակապետ զՈրդին զտէրն
հրեշտակաց համարէին նորա. և ասէ ՚ի սկիզբն [Թըզ-
[Թոյ իւրոյ այսպէս :

ԳԼՈՒԽ Ա

Ի ԲԱԶՈՒՄ նշանս, ասէ, և ՚ի բազում արուեստս
խօսեցաւ Կճ նախ մարգարէիւք ընդ հարս մեր. այս
ինքն զի պէսպէս փոփոխելի օրինօք խօսեցաւ ընդ
Նոյի, ընդ Աբրահամու և ընդ Մովսէսի և ընդ Ժու-
զովորեանն որ յանապատի. և ՚ի նմանութիս կերպս
կերպս ծերոյ և սկայի և այլոց և ս երևեցաւ նոցա :
Եւ ՚ի վախճան ժամանակացս այսոցիկ ոչ նմանութի
և ոչ ՚ի ձեռն ծառայից, այլ ՚ի ձեռն Որդւոյ իւրոյ
խօսեցաւ ընդ մեզ. զի զնա հաստատեաց ժառանգ
ամենայնի, այս ինքն վասն մարմնոց. զի այն որ ՚ի նը-
մանէ ամենայն և նովաւ ամենայն, ոչ է [Թէ հաստա-
տելով հաստատեալ լինէր նա ժառանգ ամենայնի :
Եւ նովաւ, ասէ, արար զաշխարհս ամենայն. այս
ինքն զերկոսին աշխարհս : Եւ նա ինքն է ճաճանչ
լուսոյ փառաց իւրոց. այս զի գործովք Որդւոյ իբրև

լուսով երևեցան մեզ առաւելու թիւք փառացն Հօր : Եւ կերպարանք մեծութեց նորա . այս ինքն համեմատ մեծութեց նորա : Եւ կազմէ զամենայն զօրութիւն բանիւ իւրով . այս զի զամենայն հեթանոսս հնազանդէ զօրութիւն բանի նորա : Եւ 'ի ձեռն նորա արար սրբութիւն քառութեմեզաց . 'ի ձեռն ջուրցն մկրտուէ : Եւ նստաւ ընդ աջմէ փառացն մեծուեցն . վասն մարմնոյ զոր զգեցաւն : Եւ եթէ այնչափ առաւել եղև նա քան զհրեշտակս այսու էին զորս համարեցայս ես , ո՞րչափ ևս լաւ ևս քան զնոսա անուն ժառանգեաց : Այն է զոր ասաց . « Ետ նմա անուն , որ լաւ է քան զամենայն անուն » :

Յո՞ երբէք 'ի հրեշտակաց ասաց . Որդի իմ ես դու : Զի թէպէտ և մարդկան ասացաւ , քանզի վրկայ էր վասն նոցա բնութիւն իւրեանց եթէ ոչ էին նոքա որդիք բնուէ՝ այլ շնորհաց , զի ոչ ումեք 'ի հրեշտակաց ասացաւ՝ թէ ես եղէց նմա Հայր , և նա եղիցի իմ Որդի : Եւ ոչ ումեք 'ի մարդկանէ արեւտարանեցաւ՝ թէ երկիր պաղցեն նմա հրեշտակք ան . զի թէպէտ և մարդիկ զընկերս իւրեանց հնազանդեցեն , սակայն հրեշտակք զմարդիկ ոչ երբէք հնազանդեցեն : Ոչ եթէ զի հրեշտակք չեն արարեալք . « Արար , ասէ , զհրեշտակս իւր հօգիս և զպաշտօնեայս իւր 'ի հօւր կիզելոյ » . այլ վասն Որդւոյ իւրոյ այպէս ասէ անձ , եթէ « Աթու քո յաւիտեան յաւիտենից » : Նայեաց դու՝ զի մինչ մարմինն էր , ոչ արար զնա աստ արարեալ . ոչ եթէ զի ոչ էր նա արարեալ , այլ թէ գուցէ արարչութիւն զոր առեալ լինի 'ի վերայ մարմնոյն՝ առնուցուն զայն արիանոսք 'ի վերայ բնութեն Որդւոյ : Գաւազան , ասէ , ուղղուէ Յուդայ , գաւազան արքայութե քո . հանդերձ այլովք զոր ասաց Գաւիթ վասն մարմնոյն Գրիստոսի , երկրորդեաց Աւաքեալ : Եւ դու , տէր , 'ի սկզբանէ զերկիր հաստատեցեր . երկինք , այս ինքն և հաստատուին՝ որ եղև յետ երկրի , ձեռագործք քո են : Այն զի ասէ . նոքա անցանեն , այլովք հանդերձ , դարձեալ զնոյն զԳաւթայն ասացեալ երկրորդեաց Աւաքեալ : Եթէ անցանելով անցանեն և գործք , ապա և դրախտն որ ոչ է անցանելոյ՝ անցանէ : Այլ

'ի ձեռն գրախտին որ ոչն անցանէ, յայտ է՝ եթէ նորոգելով նորոգին ընդ մեզ գործք, որպէս ոմանք ասեն. և ոչ եթէ անցանելով անցանեն, որպէս և այլքն ասեն : Յո՞, ասէ, 'ի հրեշտակաց ասաց՝ եթէ նիստ ընդ աջմէ իմմէ մինչև եզից զթշամիր քո 'ի ներքոյ ոտից քոց : Թէպէտ, ասէ, հոգիք են նոքա, սակայն հարկաւորք են, որ առաքին 'ի կատարածի 'ի սպաս պաշտաման վասն այնոցիկ՝ որ պատրաստեալն են ժառանգել զկեանս փրկութեան :

ԳԼՈՒԽ Բ

ՎԱՍԻՆ այսորիկ պարտ է առաւել ևս ունկնդիր լինել մեզ բանիցն զոր լուաք յՈրդւոյ, զի մի նուաղեսցուք և մեք ևս որպէս և առաջին ժողովուրդն : Զի եթէ բանն որ խօսեցաւ 'ի Սողոմ՝ի ձեռն հրեշտակին՝ ընկալան զպատիժս պատուհասից իւրեանց որ ոչն կամեցան ունկնդիր լինել, մեք ուստի՞ կարասցուք պարհել, եթէ հեղգացեալ գտցուք յայնպիսի 'ի կենաց անտի նորոց՝ որ ինքեանք իսկ սկիզբն արարին 'ի տեառնէ անտի հրեշտակաց խօսել ընդ մեզ, և հաստատեցին մեզ զայս՝ որք լուան 'ի նմանէ. այս ինքն են առաքեալքն : Եւ վասն նոցին առաքելոց հաստատէ ինքն Որդի 'ի ձեռն զօրութեց և նշանաց՝ որ գործին 'ի ձեռս նոցա հանդերձ Հոգւովն սրբով, որ բաշխեաց և ետ նոցա 'ի մասունս մասունս. այս ինքն 'ի ձեռն լեզուացն և թարգմանութե՞ լեզուացն և մարդարեութե, հանդերձ այլովքն պարզեւովք՝ որ տուան նոցա 'ի ձեռն Հոգւոյն : Զի ոչ եթէ հրեշտակաց երբէք հնազանդեցոյց զայն աշխարհ՝ որ հանդերձեալն է՝ վասն որոյ և մեքս խօսիմք, այս ինքն քարոզելովք մեք. այլ Որդւոյ, որպէս և Դաւիթ վկայեաց վասն նորա և ասաց՝ եթէ « Զի՞նչ է մարդ՝ որ յայց ելեր նորա, և խոնարհ արարեր զնա փոքր մի քան զհրեշտակս » : Արդ 'ի միտ առ դու՝ եթէ մարմնոյ հնազանդեցոյց զաշխարհն և ոչ թէ Որդւոյ, յայնմիկ ասէ զի զամենայն ինչ հնազանդ արար նմա, որպէս և ասաց Դաւիթ : Արդ 'ի հնազանդեցու-

ցանել անդ զամենայն՝ ոչ ինչ թողաւ ՚ի մէջ եթէ ոչ հնազանդեցաւ նմա: Բայց այժմիկ ոչ ևս տեսանեմք եթէ հնազանդեալ է նմա զամենայն. զայս վասն կուսպաշտից և խաչահանուաց ասաց:

Եւ լիառօք և պատուով՝ զոր ասաց Դաւիթ՝ եթէ պսակեաց, վասն զի անձ վասն ամենայն մարդկան ըզմահ ճաշակեաց. քանզի չէր ինչ հնար մեռանել անմահ բնուէն, մարմնովն որով մեռաւ՝ իբրև այն թէ նա մեռաւ, իբր ոչ մեռաւ: Արդ զի ոչ մեռաւ նա բնուք, զգեցաւ նա անուամբ զմահ վ՛ս սիրոյ մերոյ: Զի վ՛ս բնութե իւրոյ բարձրագոյն էր քան զմահ, մահ մերձենալ ՚ի նա ոչ կարէր. զի վայել էր իսկ նմա որով ամենայն ինչ եղև, և ՚ի ձեռն նորա ամենայն ինչ հաստատեցաւ՝ զի նորա եղիցին յետ յարուէն որդիք բազումք ՚ի փառս, այս ինքն յարքայութեն. և նա եղիցի առաջնորդ կենաց նոցա յետ կենդանութեն յարութե. և զի չարչարանօք իւրովք կատարեալս արասցէ զնոսա. զի ոչ յաւիտենից կան մնան նոքա ՚ի կաթն օրինաց: Զի այն որ սրբէին զնոսա և սրբէին ՚ի նմանէ, ՚ի միովէ երկրաւոր բնութենէն: Վասն այսորիկ ոչ ինչ ամօթ համարեցաւ եղբարս կոչել ըզնոսա. զի հարազատեցաւ նա նոցա ՚ի ձեռն մարմնոյն զոր առ ՚ի նոցանէ: Բայց մի օտարասցի ձեզ այս, քանզի յառաջագոյն կանխեալ և ասացեալ մարդարէին վասն այսր ևս. «Պատմեցից, ասէ, զանուն քո եղբարց իմոց, և ՚ի մէջ եկեղեցւոյ օրհնեցից զքեզ», : Դարձեալ ասէ Եսայի. «Ահա աւասիկ ես և մանկունք իմ զոր ետ ինձ անձ», :

Իսկ որովհետև մանկունք կոչեալք աւետեօք հաւասարեցին մարմնոյն և արեան, այս ինքն ՚ի մեղս՝ որ առակեալ են ՚ի մարմին, ինքն իսկ մասն կալաւ ՚ի նմին չարչարանաց ըստ նմանութե առ մարմին, և խառնեցաւ ընդ նոսա, զի եղիցի նա նոցա օրինակ բարեաց. և ապա ետ զանձն իւր ՚ի մահ, զի մահուն իւրով խափանեցէ զայն՝ որ կրէր զիշխանութի մահուն յանձին իւրում. այս ինքն է սատանայ, այն որ ՚ի պատճառս կերակրոյն պտղոյ մոյժ մահ յարարածս: Արդ մեռաւ նա, զի թափեցէ մահուն իւրով զայնորիկ՝ զի երկիւղն մահու որ ՚ի վերայ նոցա թագաւոր

րեալ էր, և յամենայն կեանս իւրեանց 'ի ծառայու-
թիւն մահու յաւիտենից վտարանդի էին: Արդ ոչ
էթէ 'ի հրեշտակաց առնուք դուք զայս դեղ կենաց՝
որ կեցուցանէ զձեզ, այլ 'ի զաւակէ անտի Աբրա-
համու, այն որ ասացաւն նմա. ասէ. «Ի զաւակէ
քումմէ օրհնեսցին ամենայն հէթանոսք»:
Վասն այսորիկ պարտ իսկ էր նմա ամենայնիւ նմանել եղ-
բարց իւրոց որդւոցն Աբրահամու. այս ինքն զի ե-
ղիցի նա ողորմած որպէս Մովսէսն, այն որ օրինա-
կաւ նորին Որդւոյ մատնեաց զանձն իւր փոխանակ
որդւոց ժողովրդեան իւրոյ. և զի եղիցի հաւատա-
րիմ, և ապրեցուցէ զամենայն հէթանոսս 'ի մա-
հուանէ որպէս Ահարոն, զի արգել 'ի ձեռն խորհր-
դեանն նորա զմահ յորդւոց անտի ազգատոհմի իւրոց
բուրուառաւն զոր առ նա և կաց առաջի մահու:
Քահանայապետ՝ զի կոչեաց զնա, ոչ վասն այնոցիկ՝
որ 'ի ձեռն զօհիցն դառնան մեղ, որպէս և 'ի ձեռն
Եղիազարու, այլ վասն այնոցիկ՝ որ յայն հողեպէս
տուեալ լինին մեղ. այս ինքն զի եղիցի նա քաւիչ 'ի
ձեռն մկրտութեն, և ոչ 'ի ձեռն սրակելոյն: Զի որով
ինքն զի յանձն առ զչարչարանսն և զփորձանս, այս
ինքն 'ի ձեռն բնակցին մերոյ՝ որ փորձեցաւն նովաւ,
նովաւ օգնական լինի 'ի տկարութե չարչարելոցն որ
փորձինն. իբրու գիտէր նա 'ի տկարութենէ անտի
մարմնոյ, իբրու այն թէ այժմ աւելի գիտաց նա՝
յորմէ հետէ առ նա զմարմինն:

ԳԼՈՒԽ Գ

ՄՅՍՈՒՀԵՏԵՒ, եղբարք սուրբք, սիրելիք, բաժա-
նորդք կոչմանն, ոչ օրինացն որ տուան 'ի լեառն Սի-
նէ, այլ կոչմանն երկնաւորի, այս ինքն աւետեացն
որ յերկնից տուան Աբրահամու, հայեցարուք ընդ
Աւաքեալն, ընդ քահանայապետն խոստովանութե
մերոյ. այս ինքն 'ի ձեռն նորա մատչի խոստովանու-
թի մեր, որպէս և 'ի ձեռն քահանայապետի: Եւ նա
ինքն Յիսուս Քրիստոս, և հաւատարիմ եղև այնմիկ՝
որ արարն զնա քահանայապետ ոչ 'ի սրբութե, այլ

'ի վերայ ամենայնի՝ որ իցէ յերկինս և յերկրի . որպէս հաւատարիմ է Մովսէս յամենայն 'ի մտանէն 'ի նքս սրբոցն 'ի ներքինն : Այլ ոչ վասն զի ասացի՝ բամ որպէս Մովսէսն , կարծիցէք թէ իբր զՄովսէս է նա . առաւել են փառքս այսր քահանայապետի քան ըզՄովսէսի , որչափ առաւել պատիւ ունիցի քան զտուն տանն առնելի : Սոյնպէս առաւել պատիւ է տեառնն և Որդւոյ քան Մովսէսի ծառայի . զի ամենայն տուն որ լինի , 'ի մարդոյ լինի . իսկ այն որ զՄովսէսն աւրար և զամենայն ինչ կատարեաց , նժ է : Այլ Մովսէս թէպէտ և հաւատարիմ եղև , իբրև պաշտօնեայ մի սպասաւոր հաւատարիմ եղև 'ի վերայ տանն ամենայնի . զի եղիցի նա 'ի վկայութի բանիցս ասացելոցս յայսմ վայրի : Այլ Քրի ոչ իբրև զՄովսէս ծառայ հաւատարիմ է . այլ իբրև Որդի հաւատարիմ եղև , ոչ 'ի վերայ ներքին խորանին , այլ 'ի վերայ հուրոց մարդկան . զի մեք իսկ եմք տուն նորա : Բայց միայն թէ 'ի համարձակութի նորա հաստատուն կացցուք և ոչ ամաչեսցուք պարծանօքն յուսոյ նորա . զի այն ինչ չարչարանքն նորա : Այլ մի օտար թուեսցի ձեզ և այս , զի և վասն այսր ևս ասաց Հոգին . «Այս օր թէ ճայնի նորա լուիցէք , մի խտացուցանէք ըզսիրտս ձեր 'ի բարկացուցանել զնա . որպէս փորձեցան հարքն ձեր յանապատի » , 'ի ժամանակի իբրև դարձան լրտեսքն 'ի դիտելոյ անտի զերկիրն . և «Երդուայ՝ թէ մի մտցեն 'ի հանգիստ իմ » :

Արդ տեսէք զգոյշ կացէք , գուցէ երբէք գտանիցի յումեք 'ի ձէնջ սիրտ չար իբրև 'ի նոսայն՝ որ ոչն մըտին . և ապտամբ լինիջիք դուք թերահաւատութե ձերով յայ կենդանւոյ : Այլ միսիթարեցէք զսիրտս ձեր զամենայն աւուրս կենաց ձերոց , զի մի խտանայցէք և անկանիցիք 'ի պատրանս խաբէութե մեղաց մարմնոյ ձերոյ : Զի բաժանակից եղեաք մեք Քրի 'ի սկզբանէ 'ի ձեռն կոչմանն . բայց միայն կացցուք մնասցուք հաստատունք մինչ 'ի վախճան ժամանակի յուխտիս յայսմիկ ճշմարտի . այն զի ամենայն ուխտք որ կացին և մնացին , զսոյն իսկ զայս խորհրդովք և օրինակօք քարոզէին : «Մի՛ , ասէ , խտացուցանէք զսիրտս ձեր » : Եւ ո՛ր իցեն նոքա . այլ ոչ եթէ ամենե-

քին որ ելինն յերկրէն եգիւպտացւոց . զի մտին ոմանք 'ի նոցանէն , այս ինքն Յիսոս և Քաղէբ : Եւ յոյր վերայ դարձեալ յաւել և բարկացաւ զքառասուն ամ : այլ 'ի վերայ այնոցիկ՝ որ ոչն հաւատացին Քաղէբայ և Յիսոսի , և ամպարչտեցան երկրպագութեամբ որթուն և այլովք բազմօք , և անկան ոսկերք նոցա յանապատի : Կամ ում երդուաւ՝ թէ մի մտցեն 'ի հանգիստ իւր . այնոցիկ՝ որք ոչն կամեցան անսալ Մովսէսի և Ահարոնի և Յիսոսի և Քաղէբայ , որ աղաչեցինն զնոսա : Եւ արդէն իսկ տեսանեմք մեք , զի ոչ կարացին մտանել յերկիրն զոր խոստացեալ էր նոցա . ոչ եթէ վս գործոց իւրեանց չարաց՝ իբրու չարք իսկ էին , այլ վս զի ոչ հաւատացին նոքա բանին նյ :

ԳԼՈՒԽ Դ

Մ Դ Ե և մեք երկիցուք , գուցէ գտանիցի որ 'ի մեզ կարօտեալ . և յարհամարհել անդ մերում չմրտանիցեմք 'ի հանգիստն , ոչ յայն երկիրն պարգևաց , այլ 'ի ճշմարիտ հանգիստն նյ . զինա ինքն է արքայութի երկնից : Եւ մեք ընկալաք զաւետիսն մտանել 'ի ձեռն հաւատոյն և հոգեղէն գնացիւք յարքայութիս . որպէս և նոքայն առին հրաման 'ի ձեռն օրինացն՝ թէ որով իւրք կարացեն ժառանգել նոքա զայն երկիր պարգևաց : Այլ նոցա ոչ ինչ օգնեաց բանն օրինաց զոր լուան . քանզի չէր նա ամոքեալ 'ի հաւատոն լսողաց նոցա : Այլ մեք մտանեմք 'ի հանգիստ անդր հաւատացեալքս՝ որք հաւատացաք 'ի Քս և պարգևաց նորա : Այլ նոքա ոչ մտին 'ի հանգիստ անդր ըստ երդմանն որ եղև 'ի ձեռն Դաւթայ՝ եթէ «Երդուայ ես բարկութեամբ իմով՝ թէ մի մտցեն 'ի հանգիստ իմ ,» : Արդ եթէ շարաթ հանգստեան է , այն որ աւետարանեցաւն յաւուրն եւ թներորդի , և կատարեցան 'ի նմա գործք , ասաց՝ բայ «Հանգոյց անձ յաւուրն եւ թներորդի զգործս ամենայն ,» : Արդ եթէ ոչ հանգեան հեբբայեցիքն՝ որպէս և գործք՝ յաւուրն եւ թներորդի , յայտ եղև թէ վասն նոցա ասաց՝ թէ «Մի մտցեն 'ի հանգիստ իմ ,» : Այլ Ա

ուրբեալ զշաբաթն հանգստեան օրինակ արար հանգրստեան ճշմարտի՝ որ յաւիտենից է : Վասն այսորիկ ասաց՝ բայ գոյ տեղի ոմանց մտանել անդր, ոչ յայն օրինակին՝ որ անցն, այլ յայս՝ ՚ի ճշմարիտս՝ որ աւետարանեցան հերբայեցիք յօրինակ սորա և ոչ մտին, քանզի ոչ հաւատացին : Եթէ ոչ զի երկու շաբաթ էին, այս ինքն մի օրինակ, ճշմարիտ՝ որպէս և ասացի, դարձեալ և ընդէր այլ օր յայտ առնէ զայսօրն ՚ի բերան Գաւթի յետ այսչափ ժամանակաց տուելոյ շաբաթուն առաջնոյ և ասէ . «Այսօր եթէ ճայնի նուրա լուիցէք, մի խտացուցանէք զսիրտս ձեր իբրև զայնօսիկ՝ որ յանապատին սատակեցան և ոչ մտին ՚ի հանգիստն նորա ,, : Զի եթէ զետեղեալ և հանգուցեալ էր զնոսա Յիշովայ որդւոյ՝ Նաւեայ, որ ժառանգեցոյց նոցա զերկիրն, այլ ևս վասն այլոյ յաւուրն հանգստեան ինչ ոչ խօսէր : Եւ ահա հանգոյց զնոսա Յիսու, զի ժառանգեցոյց նոցա զերկիրն . այլ ոչ հանգեան ՚ի նմա լի բովանդակ, որպէս անձն զի հանգեաւ ՚ի գործոց անտի իւրոց լի կատարեալ . զի ՚ի մէջ աշխատութե մեծի և պատերազմաց անկեալ կային : Ապա եթէ այն հանգիստ չէր հանգիստ, զի պատերազմօքն և զիսու ևս զհանգստարարն նոցա աշխատ առնէր, ապա եթէ այդ այդպէս իցէ՝ կայ ևս պարհի շաբաթն անց, այն որ հանգուցանէ զայնօսիկ՝ որ մտանեն ՚ի նա, որպէս հանգեաւ ինքն անձ իւրոց անտի՝ այս ինքն յանգործոց իւրոց զոր արար :

Արդ մեք փութասցուք մտանել ՚ի հանգիստ յայն, զի մի ՚ի նմին որ օրինակի անհնազանդուե և ՚ի թերահաւատութե գտցի, և ոչ մտանիցեմք ըստ նմանութե դարուն՝ որ ելեալ էին յերկրէն եգիւպտացւոց . զի հետեցին յամառեցին և ոչ մտին ՚ի շաբաթանդր օրինակաւ՝ որ կենդանի էր բանն անց, որ խոստացաւ զշաբաթն ճշմարիտ : Եւ այսպէս դարձեալ սուր և հատու է վրէժինդրութիւն իւրով խնդրել պարհանջել զամենայն որ միանգամ պաշտի ՚ի միտս և ՚ի խորհուրդս սրտի : Եւ չիք ինչ արարածք աներևոյթք՝ որ ծածկին ՚ի նմանէ . զի մերկապարանոց կալոց են առաջի նորա ՚ի ժամու անդ դատաստանին ամենայն ծածկեալք :

Արդ ունիմք մեք քահանայապետ մի զՅիսուս Քրիստոս զՈրդի յայ, որ չէ ինչ մարթ՝ թէ ոչ չարչարիցի նա վասն տկարութեան մերոյ, յորժամ փորձիմք մեք այսուիկ. այս ինքն յորժամ պինտ ունիցիմք մեք զխոստովանութի նորա և ոչ շարժիցիմք. փորձեալ է նա ամենայն չարչարանօք մարմնոյն ՚ի ձեռն մարմնոյ զոր առ : Արդ նմանեցուք նմա, զի եղիցուք առանց մեղաց ըստ նմանութե նորա. որպէս զի մատիցուք մեք համարձակութի առաջի աթոռոյ չնորհաց նորա, այս ինքն ՚ի ժամու անդ հատուցման : Առցուք ՚ի նմանէն և զողորմութի, այս ինքն ինդրուածովք. զի եղիցին նոքա ընդ մեզ ՚ի ժամ մարտի մերոյ ընդ սատանայի :

ԳԼՈՒԽ Ե

Եւ յետ ասելոյ վասն շաքաթուն օրինակի, առ նա դարձեալ ցուցանել՝ եթէ և քահանայք ժողովըք դեանն ՚ի ձեռն օրինակի Որդւոյ հաստատեալ կային : Զի ամենայն քահանայապետք, ասէ, որ ՚ի մարդկանէ կացեալ լինին՝ այս ինքն ընտրեն և օծանեն զնա, վասն մարդկան գլուխ կան նոքա առ անձ. զի ՚ի ձեռն նոցա եկեսցէ նոցա այն ինչ՝ որ յայ տուեալ լինի նոցա. և զի մատուցեն առաջի յայ և զուխտս և զպատարագս՝ որ վասն մեղացն նոցա մատուցանէին : Եւ սակաւ ինչ ըստ իւրում տկարութե ցաւէր նմա վասն մեղաց, քանզի և նոյն ինքն զմարմին մեղաց զգեցեալ էր : Եւ կարօտ էր նա, որպէս և ժողովուրդն, զի մատուցէ նա պատարագ վասն անձին իւրոյ և մեղաց իւրոյ : Այլ ոչ եթէ յափշտակութի ինչ առ նա զքահանայապետութի. այլ որպէս Ահարոն ՚ի ձեռն դաւազանին որ ծաղկեցաւ՝ ընտրեաց զնա անձ, սոյնպէս և Քրիստոս ոչ ընտրեաց զայս, այլ Դաւիթ կանխեաց յառաջագոյն և ասաց՝ եթէ «Որդի իմ ես գու, ես այսօր ծնայ զքեզ», և դարձեալ ասէ. «Դու ես քահանայ յաւիտեան ըստ նմանութե Մեղքիսեղեկի», : Եւ մինչ գեռ զմարմինն զգեցեալ էր՝ յառուրս մարմնոյ իւրոյ, և հաս գիշերն յորում մատնեալ լինէր, աղօթս և պաղատանս արտասուօք և

ուժգին խնդրուածովք մատուցանէր՝ առ այն՝ որ կարողն էր փրկել 'ի մահուանէ, և ընդունելի եղև նա աղօթիւք իւրովք, զիսորդ եղև ընդունելի՝ եթէ 'ի մահուանէ խնդրէր նա ապրել, զի ահա ոչ ապրել ցաւ . կամք չօրն իւրոյ զի կատարեսցին 'ի նմա՝ կամէր նա : Սովին իսկ այսուիկ յայտ եղև՝ թէ Որդի է նա այ, զի զանձն իւր փոխանակ արարածոց վասն հանգստեան առաքելի իւրոյ տայր նա . և յայտնի եղև հնազանդութի նորա 'ի ձեռաց այնոցիկ՝ ուստի չարչարեցաւն 'ի նոցանէ : Արդ եթէ խաչհանուքն նորա են վկայք ընդունելութե նորա, եթէ այդ այդպէս է, մեռանել խնդրէր նա, և զի կամք չօր իւրոյ եղև ցին՝ աղաչէր նա :

Աղօթս դարձեալ ուժգին խնդրուածովք, զի մատոյց նա այնմիկ՝ որ կարող էրն փրկել զնա 'ի մահուանէ, ոչ եթէ զի ապրեսցի նա 'ի մահուանէ՝ խնդրէր նա յայն որ եկն 'ի մահ, և ոչ զի կենդանացի նա յետ մահուան իւրոյ՝ աղաչէր նա, զի և այս յառաջագոյն իսկ խոստացեալ էր նմա . այլ վասն խաչհանուցն իւրոց, զի մի մեռցին 'ի նա՝ աղաչէր նա : Եւ ընդունելի եղև նա աղօթիւք իւրովք . զի բացաւ դուռն, զի կեցցեն 'ի նա խաչհանուք նորա : Եւ այն որ զայս արար, այս ինքն այսպիսի խոնարհութի և 'ի չարչարանս խոնարհեցաւ նա վասն սպանողաց իւրոց, Որդի է նա այ . և յայտնի եղև ընդունելութի նորա 'ի ձեռանէ այնոցիկ՝ ուստի չարչարեցաւն նա : Այս զի ոմանք 'ի սպանողաց անտի նորա դարձան, և ապաշխարութիւն իւրեանց եղեն աւետարանիչք յարութե նորա : Զի թերևս և յանձն իւր իսկ հայէր Առաքեալ մինչ դեռ նա զայս 'ի վերայ ընկերաց իւրոց ասէր : Եւ այսպէս, ասէ, կատարեցաւ . այս ինքն այսու ամենայնիւ հնազանդութի կատարեցաւ, և եղև նա մեզ կենսատու յաւիտենից փոխանակ Ագամայ՝ որ եղև մեզ անհնազանդութիւն իւրով մահատու : Այլ ոչ եթէ որպէս թագաւորեաց մահն Ագամայ 'ի վերայ այնոցիկ՝ որ ոչն յանցեան, այսպէս թագաւորեն կեանք բանի 'ի վերայ այնոցիկ՝ որ ոչն ար-

դարանան . զի թէպէտ և տուիչ իցէ նա կենաց , այնոցիկ տայ՝ որ հնազանդինն , և ոչ եթէ այնոցիկ՝ որ ապստամբինն ՚ի նմանէ : Այլ անուանեցաւ նա քահանայապետ , ոչ եթէ ՚ի մարդկանէ , այլ յայ . այլ ոչ եթէ ըստ նմանութե Ահարոնի անուանեցաւ նա , այլ ըստ նմանութե Մեղքիսեզեկի :

Իսազում բանք են մեզ վասն բանին Մեղքիսեզեկայ ցուցանել ձեզ . ոչ վասն դժուարապատմութե , և ոչ առ ոչ հասանելոյ , այլ վասն խօթամիտ լինելոյ լսելեաց ձերոց : Փոխանակ զի պարտ և պատշաճ էր թէ վարդապետք էիք վասն հնութե ժամանակիս , և պիտոյ եղև ձեզ ՚ի ժամանակ կատարման ձերոյ իբրև տղայոց ՚ի վերստին ուսուցանել՝ թէ զինչ է սկիզբն բանին այ . և եղերուք դուք տղայք , զի պիտոյ է ձեզ կաթն ՚ի ժամանակի հաստատուն կերակրոյ : Զի ա մենայն որում կաթն պիտոյ է ՚ի կերակուր , այս ինքն որոյ յոյս ապաստանի իւրոյ յաւետիսն երկրաւորս օրինացն է , այնպիսին տգէտ է բանիցն արդարութե , այս ինքն խաչելուք մարմնոց մերոց , որ նովաւ քարոզի արդարութին այ : Այլ կատարելոյն է հաստատուն կերակուր . այս ինքն չարչարանքն՝ որ գրեալ են ՚ի նոր աւետարան , այն որ վասն նոցա իսկ է ասացեալ՝ թէ «Պատրաստեցէք տեառն այ ժողովուրդ կատարեալ» : Որոց վասն չափոյն հաւատոյ ճաշակելիքն կիրթ են . այս ինքն յանձանց իւրեանց , և ոչ յօրինաց անտի ընտրեն ՚ի մեջ բարւոյն և չարի :

ԳԼՈՒԽ Զ

ԲԱՆԶԻ Թողէք դուք զբան առաջին Քրիստոսի , այն որ իբրև զկաթն ընկալարուք զնա : Քանզի ցարդ ևս ոչ եղև ձեզ հաճոյ կատարեալ լինել ՚ի նմա , զի ոչ արգելայք դուք յօրինաւորաց անտի . քանզի և զվարդապետսն իսկ ձեր բռնադատեաց հիւանդունին տկարուէ ձերոյ հիւանդանալ նոցա ընդ ձեզ : Արդեկայք և այժմիկ ՚ի կատարեալ հաստատուն անդր հասցուք՝ որ քարոզի ՚ի նորում անդ : Քանզի ոչ կամեմք մեք այլ հիմն արկանել ձեզ վերստին խորհրդոց՝

որ կատարեցան, և օրինակաց՝ որ սպառեցան. զի ոչ էթէ այլ խաչելութի կայցէ՝ որով քաւեսջիք նու վաւ 'ի մեռելոտոյ գործոյ անտի մեղաց, այն որ քաւեցայք մկրտութի ջուրքն: Ոչ այսուհետև դարձեալ պիտոյ է ձեզ քարոզել զհաւատսն զորս միանգամն քարոզեցաք ձեզ, և ոչ իջանել 'ի մկրտութիւն անդր զոր միանգամն առէք, և ոչ 'ի ձեռնադրութի քահանայից զոր ընկալայք, և ոչ զի քարոզեցից ձեզ յարութի կամ՝ կեանք յաւիտենից՝ այն որ քարոզեցան իսկ ձեզ: Եթէ համարձակեցէ, արասցուք զայս երկրորդում. այլ ոչ համարձակէ հիւանդանալ, և կատարել այսօքիմք: Քանզի անհնարին է որ միանգամ մկրտեցան և ճաշակեցին 'ի պարգևաց անտի երկնաւորին դեղովն կենաց զոր առին և ժառանգակիցք եղեն Հոգւոյն սրբոյ 'ի ձեռն պարգևաց Հոգւոյն զոր առին, և զգեղեցիկ բանին այլ ճաշակ ճաշակեցան զաւետարանին նորոյ, և 'ի զօրութի հանդերձեալ ժամանակացն վառեցան, այս ինքն աւետիքն պատրաստեալք արդարոցն, և արդ կործանեսցին ևս միւսանգամ, վերստին նորոգեցցին 'ի ձեռն այլոյ մկրտութե յապաշխարութի. զի այնօքիկ՝ որ զերկուս մկրտութիւն բերեն, զխաչելութի Որդւոյ այլ և զխայտառականս նորա ինդրեն: Այլ խաչելութի եղև միանգամ, և այլ ոչ ևս լինի. և մկրտութիւն արդարացուցիչ տուաւ, և դարձեալ երկրորդում մեղաւորի նա ոչ լինի տուեալ:

Ընա առակ օրինակի բանին իւրում և ասէ, թէ զոր օրինակ անձրև՝ զի մի է առ երկիր գործուն և առ անգործ. զի որ գործեալն է, բերէ արդիւն շայտեկան արդիւնարարաց, և ընդունի յետ արդեանն և օրհնութի. իսկ այն որ անգործն է, բերէ փուշ և տատասկ այնոցիկ՝ որ վասն նոցայն խոտի նա և անիծանի, և լինի վախճան կատարածի նորա յայրումն: Այսպէս են և այնօքիկ՝ որ ընկալան զքաւութի մկրտութեն, և առին զմարմինն կենդանի. և էթէ կան և մնան յայն ինչ զոր առին՝ ընդունին զօրհնութի. այս ինքն զպարգևս աւետեացն: Իսկ այնօքիկ՝ որ յետ քաւութե իւրեանց և բաժանակից լինելոյ իւրեանց ընդ Հոգւոյն սրբոյ՝ թաթաւին 'ի գործս չարութե,

այն որ առակեալն են 'ի փուշ և 'ի տատասկ , քան զի չիք այլ մկրտութի երկրորդ՝ որ քաւէ զնոսա , լինի վախճան կատարածի նոցա այրումն :

Օ կնի այսր զի ասաց Աւաքեալ և երկեցոյց զնոսա՝ զի մի մեղիցեն և կարօտասցին քաւութիւն , շրջեցաւ դարձեալ և քաջալերեաց զնոսա : Չի եթէ այլ մկրտութի քաւիչ չիք ձեր , գործքն ձեր և սերն ձեր մկրտութի մշանջենաւոր են ձեզ : Թէպէտ և այսպէս , ասէ , խօսիմք և փակեմք մեք զդուռն ողորմութե ընդդէմ արգարոց՝ զի մի մեղիցեն , սակայն ապաշխարողաց բաց կայ դուռն ողորմութե : Չի ոչ եթէ անիրաւ ինչ է անմաւնալ զգործս ձեր . այս ինքն զտուրս ձեր և սերն ձեր զոր ունիք դուք առ սուրբն աղքատս՝ որ յերուսաղէմ : Այլ այսպէս կամիմք մեք՝ թէ իւրաքանչիւր ցուցցէ 'ի ձէնջ զփոյթ յօժարութե իւրոյ առաջի ընկերաց իւրոց . ոչ զի երեւեսցի նա ընկերաց , այլ զի քարոզեսցի քաջալերութիւն ձեր . զի վասն կատարեալ յուսոյն ակն ունիք դուք : Եւ մինչ 'ի վախճան մի հիւանդք երեւեսցիք մտօք ձերովք 'ի մեղանչել վասն երկայն ժամանակի . այլ եղիջիք դուք նմանողք հարցն առաջնոց , այսուքիկ՝ որ հաւատովքն գործեցին , ոչ ունէին նոքա օրէնս քարոզիչս հանդերձելոցն առ յապա . և նոքա իսկ ընտրեցին զայն 'ի մտաց իւրեանց . և երկայնամտեք՝ որ մեծ էր քան զձերս , եղեն նոքա ժառանգաւորք այսր աւետեաց՝ որ ձեզս խոստացեալ է : Երկայնամտիւն ձեր եւթանասուն ամի է կամութսուն . իսկ նոցայն հարիւր և ութսուն ամի է : Չի Աբրահամու յորժամ խոստացաւ անձ , քանզի այլ ոչ ինչ ևս գոյր մեծ երգնուլ նմա , երդուաւ յանձն իւր վասն պատարադին Աբրահամու և ասէ . «Յանձն իմ երդուայ , ասէ տեր , եթէ օրհնելով օրհնեցից զանգաւակուիդ քո , և բազմացուցանելով բազմացուցից զմիանձնութիդ քո , » : Եւ այսպէս երկայնամիտ եղև նա զհարիւր ամ , և հաս աւետեացն իւրոց : Այլ որպէս մարդիկ որ ինչ 'ի վեր է քան զինքեանս՝ յայն երդնուն վասն ամենայն հակառակութե , խոնարհեցաւ և անձ , երդուաւ նոցա յանձն իւր : Եւ վասն այսորիկ հաստատուն երդումն սովին իսկ այսու ճշմարիտ երդմամբս կամե-

ցաւ անձ ցուցանել ժառանգաւորաց աւետեաց՝ թէ աւետիքն նորա վասն երդման նորա ոչ փոխին : Եւ անսուտ երդումնն նորա եղև 'ի միջնորդութի, այս ինքն 'ի մէջ անյ և հրեշտակին և Աբրահամու : Այլ երկու անշարժ իրօք անհնարին լիցի ստուծի լինել յայ . մի այս է զոր երդուաւն յանձն իւր, և երկու այն է զոր ասաց Դաւիթ՝ եթէ «Երդուաւ տէր և ոչ զեղջացի՝ եթէ դու ես քահանայ յաւիտեան ըստ նմանութե Մեղքիսեդեկի » : Եւ 'ի մեզ որ եղեաք ժառանգակիցք այսր աւետեաց, միսիթարութի հաստատութի եղիցի մեզ, որք ապաստանն եղեաք ամբանալ ոչ յարդարութինն անյ, որպէս և ոչ առաջինքն, այլ ամբացեալ լիցուք մեք յողորմութի անդր նորա, և զդուշութի հաստատեալ կացուք 'ի նա . զի կորզեացէ և հանցէ 'ի միջոյ չարեաց աշխարհիս այսորիկ, և հորդեացէ մեզ ճանապարհ 'ի ներքին կողմն վարագուրին . ոչ 'ի սուրբս սրբոցն՝ ուր Մովսէսն մտանէր, այլ 'ի ներքին կողմն վարագուրին, յերկինս՝ որ յառաջնութեաց կայ կարապետն մեր՝ պնտեցաւ և մնտ Յիսուս Քրիստոս, և եղև քահանայ յաւիտեանից . ոչ զի մատուցէ նա զոհս պատարագաց որպէս Ահարոնն, այլ զի մատուցէ զաղօթս ամենայն հեթանոսաց որպէս և Մեղքիսեդեկն :

ԳՂՈՒԽ Է

ՔԱՆԶԻ Է թարգմանութի անուան Մեղքիսեդեկի՝ թագաւոր արդարութե և թագաւոր խաղաղութե : Յուցանելով ցոյց Առաքեալ՝ զի և 'ի նոյն յանուն նորա խորհուրդ շնորհացն և արդարութեն Որդւոյ՝ տեառնն Մեղքիսեդեկի՝ դրոշմեալ էին : Բայց այս Մեղքիսեդեկս Շեմորդի Նոյի էր, ասեն . և զի յաւուրս Աբրահամու և Սահակայ և Յակովբայ էր նա, ասեն, ահա գիրք ծննդոց ցուցանեն . և զի 'ի ժառանգութե իւրում բնակեալ էր 'ի Շաղիմ, յայտ է 'ի բաժանից անտի տոհմիցն այնոցիկ՝ որ ժառանգեցին զերկիրն տանն Քամայ : Իսկ անհայր և անմայր և անաղբ՝ ոչ եթէ ինքնին գլխովին Մեղքի-

սեղեկ, այլ անուն Մեղքիսեղեկի . զի ոչ անուն Մեղքիսեղեկի և ոչ անունն Իսրայէլի գրեցան յազգս : Իսկ Շեմայ և Յակոբու գոյ հայր և մայր և սկիզբն և կատարած, և գրեցան և յազգս : Իսկ անուն Մեղքիսեղեկի և Իսրայէլի մի յայտցանէ ոչ գոյր նոցա . զի անձ փառաւորեաց զերկոսին զնոսա անուամբքն երկոբումբքն՝ որ եղան ՚ի նմանէ երկոցունց : Իսկ նըմանեալ է նա Որդւոյ այ քահանայու թէն իւրով, զի կացցէ մնացէ յաւիտեան դարձեալ քահանայուին Մեղքիսեղեկի, ոչ եթէ ՚ի Մեղքիսեղեկ, այլ ՚ի տէր Մեղքիսեղեկի :

Դարձեալ Առաքեալ մեծացուցանէ զքահանայու թիւնն հեթանոսաց քան զժողովրդեանն յասելն իւրում . տեսէք , ասէ , որչափ ոք էր սա՝ որում Աբրահամ տասանորդս հանէր յամենայնէ՝ նահապետն մեր : Այլ ՚ի ձեռն Աբրահամու՝ որ տասանորդեցան ՚ի նմանէն , և տունն Ղլեեայ՝ որ ծնանելոցն էին ՚ի նմանէ , տասանորդեցան նովալ : Զի Ղլեեայիքն թէպէտ և տասանորդեցին , ոչ եթէ զօտարս տասաւ նորդեցին . ինքեանք զինքեանս տասանորդեցին , զի զեղբարս իւրեանց զորդինն Աբրահամու տասանորդեին : Իսկ այս որ ոչս է գրեալ յազգս Ղլեեայուց , զի նմա տասանորդս ետ Աբրահամ , այն որ աւետիքն քահանայու թէ , և զի ՚ի նմա օրհնեցին ամենայն հեթանոսք՝ խոստացեալ էր նմա , զի արդ լինէր նա կարօտ օրհնուք առն անթլիատի . ոչ ահա սոյն իսկ այս յայտ առնէ և ցուցանէ՝ եթէ ոչ զի խոնարհագոյն էր Աբրահամ քան զՄեղքիսեղեկ . օրհնեալ ՚ի նմանէ նա ոչ ժտէր : Եւ աստ այժմիկ որդիք մահկանացուք տասանորդս առնուն . սոյնպէս Մեղքիսեղեկ մահկանացու էր , կենդանի էր յայնմ ժամանակի վասն բանին վկայուէ վասն Աբրահամու . այս ինքն վասն Ղչմարիտ օրհնու թէ Մեղքիսեղեկի՝ որ կարգեցան ՚ի զաւակն Աբրահամու : Արդ ասաց՝ բայ եթէ կատարումն քահանայու թէ ՚ի տանէ անտի Ղլեեայուց էր . զի ժողովուրդն յայն օրինադրեցաւ , այս ինքն վասն նորա եղան օրէնք ժողովրդեանն , զի՞նչ պիտոյ էր այլ քահանայ զումն ուստեմն՝

1 Յօրինակին օտար գրչաւ ուղղագրեալ ուսպէսէն :

յարուցանել. ոչ ըստ նմանութե՛ւ Ահարոնին՝ որ էր նահապետն քահանայիցն նոցա, այլ ըստ նմանութե՛ւ Մեղքիսեդեկի անթլփատի :

Այլ իբրև եցոյց նա վասն փոփոխմանն որ լինելոց էր քահանայուէն, առ նա ցուցանել՝ եթէ ընդ նմին ընդ փոփոխումն քահանայութե՛ւ փոփոխեցան և օրէնքն : Այլ զոր օրինակ քահանայութի փոփոխեցաւ, հարկ է այսուհետև և օրինացն փոփոխումն լինել : Զի՞նչ պիտոյ են զոհաւոր օրէնքն, եթէ զոհքն և ինքն իսկ զլսովին քահանայութի խափանեցան : Զոր օրինակ Մեղքիսեդեկ՝ յորոյ վր՛ բանքս այս կան, թէպէտ և յազգէ անտի է, այլ նա յայլմէ ազգէ երևեցաւ՝ յորմէ ոչ ոք երբէք այլ ոք մասն կալաւ ՚ի սեղանոյ անտի պաշտել. և այն որ առ զքահանայութիւն նորա՝ ոչ եթէ յղևտացւոց անտի էր, զի մի օտարասցի նա ՚ի Մեղքիսեդեկի՝ որ նմանեալ լինէր նմա : Քանզի յառաջագոյն յայտ իսկ էր՝ եթէ ՚ի Յուդայ ծագելոց իսկ էր տէր մեր Յիսուս Քրիստոս, յորում ազգի երբէք վասն քահանայութե՛ւ Մովսէս ոչ ինչ ճառեաց : Զի վասն այսր իսկ առաւել բորոտեցաւ Ողիա արքայ. փոխանակ զի կամեցաւ անցուցանել նովաւ ըզքահանայութիւն, և տանել ՚ի տուն Յուդայ յառաջագոյն մինչ եկեսցէ առցէ զնա ՚ի ժամու իւրում Յիսուս՝ որ ՚ի Յուդայն էր : Առաւել ևս յայտ եղև՝ եթէ ըստ նմանութե՛ւ Մեղքիսեդեկի կանգնելոց է քահանայ այլ՝ որ ոչ ըստ օրինաց մարմնաւոր պատուիրանին եղև. այս ինքն զի ոչ եթէ որպէս և կարգեալն լինէր ՚ի մէջ ժողովրդեանն սրսկելովն և սրբութեթք և արեամբն և իւզովն քահանայութե՛ք և հանդերձիւքն նորին կարգեցաւ և առ տէր մեր, այլ ըստ զօրութե՛ւ կենացն՝ որ ոչ անցանեն ՚ի մահուանէ անտի : Առ զնա երդմամբն, այն որ ասաց ՚ի Դաւիթ՝ եթէ «Դու ես քահանայ յաւիտեան ըստ նմանութե՛ւ Մեղքիսեդեկի» :

Իսկ խոտումնն որ եղև առաջին պատուիրանին, որպէս և քահանայութե՛ւ առաջնում, վասն տկարութե՛ւ իւրոյ և անօգուտ հրամանին. զի երկրաւոր գրգաւնօքն և փափկութե՛քն զոր տային նոքա, հիւանդութե՛ք զոր հիւանդացուցին զնոսա առաջի ցանկութե՛ցն, և

զոր 'ի նոցանէն' ի կատարումս յայս՝ վասն որոյ մեքս թօթափիմք յամենայն ընչից մերոց՝ ոչ ածին : Իսկ մուտն որ եղև աւետարանի, վասն յուսոյն այնորիկ՝ որ առաւելն էր քան զառաջնոյն զոր քարոզէր մեզ՝ եղև մուտն նորա . զի սովին իսկ այսուիկ թափուրս լինելով մերով մերձենամք մեք առ անձ, այն որ 'ի ձեռն գրգանացն փափկութէ օրինաց մերժեալ հեռանայաք մեք 'ի նմանէ : Իսկ տունն Ղևեայ քանզի առանց երգմնոյ կացեալ էին քահանայք, վասն այսորիկ ոչ կացին մնացին . իսկ սա յաւիտեանս յաւիտենից կայ և մնայ . քանզի անհնարին է ստուծիւն լինել երգմնոյն զոր ասաց՝ եթէ «Երգուաւ տէր և ոչ զղջացաւ» թէ դու ես երիցանց երէց յաւիտեան ըստ չափոյն Մեղքիսեդեկի » : Արդ այնչափ ևս լաւագոյն էր Յիսուս Քրիստոս քան զքահանայսն առաջինսն, և եղև միջնորդ այնմ իմիք զոր մեզն խոստացաւ 'ի ձեռն նորոյ կտակարանաց : Զոր օրինակ անդ հարկ էր լինել բազմաց, քանզի զառաջինսն մահանջրպետէր, և ոչ մնացեալ լինէին նորա յաւիտեան, սոյնպէս չիք այլ քահանայապետ ընդ տեառն մերոյ . քանզի միշտ կենդանի է նա և բարեխօս է ընդ մեր, ոչ զոհիւք պատարագաց, այլ աղօթիւք . և կարող է ապրեցուցանել զմեզ ցանգ, ոչ երկրաւոր փափկութէք՝ որ պաշտեն զմեզ սակաւ աւուրքք, այլ ապրեցուցանէ զմեզ յաւիտեան յաւիտենից, որք մեր ձենամքս նովաւ առ անձ : Զի այսպիսի իսկ վայել էր քահանայապետ, սուրբ և անարատ, մեկնեալ 'ի մեղաւորաց . զի ոչ իցէ նա կարօտ որպէս և այլ քահանայքն՝ որ նախ վասն մեղաց իւրեանց մատուցանէին պատարագ, և ապա վասն մեղաց ժողովրդեան : Իսկ նա զայս միանգամայն կատարեաց . զանձն իւր մատոյց պատարագ, ոչ վասն իւր ինչ, այլ վասն մեղաց մարդկան : Քանզի օրէնքն՝ մարդիկ տկար տնգէին 'ի քահանայուծի . այս ինքն զի կարօտ էին մատուցանել նորա պատարագ վասն մեղաց իւրեանց . իսկ բան երգմնոյն որ պաշտեցաւ 'ի Դաւիթ յետ օրինացն, զՈրդի հաստատեաց՝ որ յաւիտենիցն յաւիտեան կատարեալ կայ :

ԼՐԴ բանից գլուխ , այս ինքն ճառքս քահանայ-
 ութե՛ և օրինաց զոր խօսիմք մեք վասն նոցա , այս-
 պէս է զոր ասացիս : Արդ ունիմք մեք երկցանց ե-
 ղեց . ոչ որ կայ առաջի տապանին կտակարանաց , այլ
 զայն՝ որ ելն և նստաւ ընդ աջմէ աթոռոցն մեծու-
 թեանցն յերկինս : Եւ այն որ այնչափն բարձրացաւ ,
 պաշտօնեայ սրբոց եղև ՚ի խորանի անդ ճշմարտուէ .
 այս ինքն կամ յարքայուէ՝ որպէս և խոստացաւ , կամ
 յաշխարհիս յայսմիկ՝ որպէս արար իսկ լուանալովն
 իւրով զոտս աշակերտաց : Զի ամենայն քահանայ վժ-
 մատուցանել զուխտսն և զպատարագս հաստատի .
 վասն այնորիկ հարկ էր իրացն լինելոյ , զի մի օտա-
 րացի նա ՚ի խորհրդոցն իւրոց . և վասն այսորիկ և
 նա մատոյց պատարագ ոչ յանասնոց , այլ զանձն իւր :
 Զի եթէ էր նա յերկրէ , թերևս և չէր իսկ քահա-
 նայ . քանզի գոյին քահանայք՝ որ մատուցանէին ըստ
 օրինաց պատարագս . այս ինքն ըստ պատուիրանացն
 օրինացն : Զի նոքա առակ օրինակաւ պաշտէին ըստ
 նմանութե՛ երկնաւորաց . այս զի ամենեքեան հնոյն՝
 նմանութիւնք էին և առակք օրինակաց այսր պաշ-
 տաման եկեղեցւոյ՝ որ է յաչս այնր հոգևորին և երկ-
 նաւորի : Նա և հրամայեցաւ իսկ Մովսէսի՝ զի հան-
 դերձեալ էր գործել զվրան ժամուն . «Տեսջիր , ասէ ,
 արասցես անդ զամենայն ըստ օրինակին՝ որ ցուցաւ
 առ քեզ ՚ի լերինն » : Իսկ արդ առատագոյն ևս հաս-
 պաշտամանն Յիսուս Քրիստոս քան զՄովսէսին . այս
 ինքն ետ մեզ Յիսուս , և եղև նա միջնորդ կտակա-
 րանացն , ոչ այնց՝ որ գրեցան ՚ի նա աւետիքն երկրա-
 ւորք , այլ այսց՝ որ գրեցան ՚ի սոսա պարգևքն երկնա-
 ւորք , որ քան զերկրաւորսս առաւել են : Զի եթէ
 առաջինն այն անարատ էր , և երկրորդիս ինչ տեղի
 ոչ էր պիտոյ ծախել : Իսկ արատք նորա այս էին , զի
 խոտէր և անարգէր նա զյայտնի խեղութիւն . և ՚ի
 պատճառս խեղուէն որ ոչ էր կամաց մերոց՝ լինէին ,
 զարդարսն խեղ՝ որ գործովքն իւրեանց արդարք է-
 ին՝ խոտէր և անարգէր :

Իսկ այս ուխտս երկրորդ որ տուաւ, այն է զոր մարգարէացաւ վասն սորա Երեմիա և ասէ. «Ահա եկեալ են աւուրք, ասէ տէր. և կատարեցից և կարգեցից ՚ի վր տանն Իսրայելի ուխտնոր, ոչ ըստ ուխտին զոր ետուու էս հարցն նոցա յանապատի անդ, յորժամ առի ՚ի ձեռն հանել զնո յերկրէն եգիւպտացոց. և քանզի նաքա ոչ կացին յուխտի անդ իմում՝ կատարել զպատուիրանս նորա, և ես անփոյթ արարի զնոցանէ և ոչ կատարեցի ես նոցա զաւետիսն նորա: Այլ զուխտն զոր ասաց Երեմիա՝ թէ տաց նոցա, ոչ ՚ի ձեռն քարեղէն տախտակաց, որպէս զառաջինն. այլ գրեցից ես զօրէնս իմ, այս ինքն զաւետարանն նոր ՚ի սիրտս նոցա, և եղէց նոցա անձ, և անարգեսցեն նաքա զկուռս իւրեանց: Եւ մի այլ ևս ոք ՚ի քահանայիցն ուսուցէ զքաղաքակիցս իւր՝ թէ եկ ծանիր դու զտէր. զի ամենեքին իսկ ծանիցեն զիս ՚ի փոքր կանց մինչև ՚ի մեծամեծս: Եւ քաւեցից զնոսա ոչ յազտեղով թէ նոցա, այլ յանօրէնութի նոցա. ոչ յազտեղով երազոց գիշերի և ՚ի դաշտանից, այլ ՚ի մեղաց՝ որ գործեցան ՚ի նոսա ՚ի ձեռն զօրութե չարի: Այլ յայնմիկ զոր ասաց Երեմիա՝ բայ նոր, զառաջինն հնացոյց: Եւ որ հնանայն և ծերանայ, մերձ է նա յապականութի:

ԳԼՈՒԽ Թ

Չ, ի առաջինն ունել ունէր իրաւունս ինչ սպասու պաշտաման արդարութե, յայնմիկ՝ զի պահանջէր ՚ի ձեռն պատժոց պատուհասից սրոյն զմեզս: Իսկ այս սրբուի, այս ինքն այս օրէնք՝ որ սրբեն զմեզ ՚ի ձեռն ջուրցն, ոչ անցանէն իբրև զայնս. քանզի յաւիտենից կան մնան զինի այսր. զի մերժեաց նա և զօրէնսն ՚ի ձեռն ուխտի նորոյ՝ որ աւետարանեցաւ ՚ի ձեռն Երեմիայի: Շրջեցաւ նա ասել վասն վրան ժամուն և վասն ամենայնի՝ որ էր ՚ի նմա. զի ցուցցէ և յայտարասցէ՝ թէ և նաքա անցեալ են հանդերձ օրինօքն իւրեանց որ անցին: Զի չէր ինչ մարթ նոցա կալ մնալ զինի օրինացն անցելոց, զի առակք օրինակաց

էին և նոքա ևս այսր պաշտաման ճշմարտի՝ որ կալոցս և մնալոցս է : Արդ առ նա խափանել և զսպաս պաշտաման վրան ժամուն , որով ձեռն յանձին հարեալ պարծէին նովալ յասել իւրում այսպէս : Վրան ժամուն առաջինն , ասէ , հանդերձեցաւ այսպէս , զի 'ի նմա կայր աշտանակն և սեղանն , այլովքն հանդերձ : Եւ խորանն՝ ներքին՝ ուր անուանեալ կոչէր սուրբն սրբոց , որ 'ի ներքոյ վարագուրին նորա , եղեալ կայր բուրուառ մի ոսկի և արկղն դրուագեալ պատեալ ներքոյ և արտաքոյ ոսկևով , հանդերձ ընկերօք իւրեանց : Եւ զի՞նչ ևս պիտոյ է յայսմ ժամու մի ըստ միոջէ ասել կարգաւ : Զի թէպէտ և սոքա իւրաքանչիւր 'ի տեղուջ իւրում՝ 'ի սպաս պաշտաման ուղղեալ էր , սակայն առակք օրինակաց էին այսր պաշտաման երկնաւորի . և քանզի եկն եհաս ճշմարտութի , ոչ այսուհետև պիտոյ է մեզ վասն առակաց օրինակաց խօսել ինչ :

Այլ թէպէտ և յարտաքին խորան անդր յամենայն ժամ մտանէին քահանայքն 'ի պաշտօն իւրեանց կատարել , իսկ 'ի ներքին խորան անդր միանգամ 'ի տարուջ միայն քահանայապետն մտանէր , և զայն սակայն ոչ առանց արեան , որ մատուցանէրն նա նախ վասն իւր , և ապա վասն ժողովրդեանն յանցանաց : Ըստ այսմ նմանութե յայտնապէս ցուցանէր Հոգին սուրբ վասն ճանապարհին սրբոց . այս ինքն ըստ այսմ նմանութե՝ որ պաշտեալս լինէր 'ի մտանել քահանային 'ի սուրբ սրբոց , յայտնեաց և եցոյց զաւետարանս՝ որ յայտնեալս հանդերձեալ էր : Արդ խորանն արտաքին նմանութի եղև և առակք օրինակօք առ ժամանակ մի . զի 'ի նմա զոհք և պատարագք մատուցեալ լինէին , այն որ ոչ կարէին կատարել ոչ զժողովուրդն և ոչ զմիտս այնոցիկ՝ որ 'ի պաշտօնն մտանէին . այլ զանգեալ էին նոքա ուտելովն և ընպելով , և պէսպէս մկրտութիքն և ձեռաց և ստամանաց և այլոց իրաց . զի էին նոցա պատուիրանք մարմնոյ , այս ինքն պատուէր քահանայութե և ոչ անձութե :

Այլ այս ամենայն , որպէս ասացի , այսպէս լինէին անկարգութի քահանայից անտի տկարաց մինչ 'ի ժամանակս յայս՝ յորում արար 'ի սմա անձ ուղղուի .

յորմէ հետէ եկն Քրիստոս քահանայապետ լինելոց ոչ զսհիցն , այլ բարեաց . և մնտ նա 'ի խորան , ոչ փոքր 'ի ձեռագործս , այլ 'ի մեծն և 'ի կատարեալ . որ ոչ է ձեռագործ մարդկան՝ որ ոչ յայսպիսեաց յարարածոց է . այս զի յօչնչէ եղև նա . և ոչ եթէ իբրև խորանն այն՝ որ կազմեցաւ յաւարէ անտի եգիւպտացւոցն : Եւ ոչ եկն նա մտանել որպէս և քահանայքն նոցա՝ արեամբ նոխազաց և զուարակաց . այլ եկն եւ մնտ նա արեամբ իւրով . Ոչ եթէ որպէս ամի ամի մտանէր քահանայապետն՝ և տէր մեր այսպէս . քան զի եկն եմնտ նա միանգամայն ոչ յայն սրբութիւն որ անց , որպէս և քահանայութիւն նոցա , այլ մնտ նա 'ի սուրբ սրբոցն յաւիտենից . և արար քաւուի արեամբն իւրով ամենայն հեթանոսաց : Զի եթէ արիւն ցլուց և նոխազաց և մոխիր երընջոցն ցանէր 'ի վերայ պղծելոյն 'ի բորոտութէ և յազտեղութէ եւրազոց , և սրբէր զնոսա , ո՞րչափ ևս առաւել արիւն Քրիստոսի , այն որ ոչ եթէ իբրև սրսկումն նոցա տըկար՝ որ հանապազօր պիտոյ էր , այլ 'ի ձեռն Հոգւոյն սրբոյ , այս ինքն 'ի ձեռն հոգեղէն գնացից մատոյց զանձն իւր անարատ պատարագ նյ . զի նա սրբբեցէ զմիտս մեր 'ի ձեռն մկրտուէ 'ի մեռելոտի գործոց անտի , զի պաշտեմջիք սրբութիւն զսմ կենդանի : Զի վասն այսորիկ իսկ եղև նա միջնորդ նորոց կտակարանացն . փոխանակ զի մահուամբն նորա եղև փրկութիւն այնոցիկ՝ որ անցին զառաջինն կտակարանոքն . և յաւելցեն առնուել 'ի ձեռն նորա զաւետիմն , որ հրաւիրեցան 'ի ժառանգութիւն անդր յաւիտենից : Այլ քանզի 'ի կտակն որ ետ մեզ արդարութիւն , ոչ հաստատի կտակն , եթէ ոչ մեռանի այն որ գրեացն զնա , արդ հարկ եղև նմա մեռանել , զի մի եղիցի և կտակ նորա իբրև զառաջինն՝ որ առանց արեան ոչ հաստատեցաւ . քանզի արիւն երընջոյն ցանեցաւ 'ի վերայ նորա , և ոչ եթէ արիւն կտակադրին : Եւ յայլոյ յարենէ առ նա և ցանեաց 'ի վերայ ժողովրդեան և վրանին և նմսպասու նր . քանզի արեամբն սրբէր ամենայն ըստ օրինաց , և առանց ցանելոյ արեան անասնոց չլինէր աւանիկ թողուի մեզաց պղծելոյն :

Սրդ եթէ սոքա որ օրինակ երկնաւորացն են , այս

ինքն նշմարանք են այս պաշտաման՝ երկնաւոր աւրեամբ սրբին, սրչափ ևս առաւել այն՝ որ երկնաւոր բունն է՝ լաւ ևս պատարագաւ իւրով սրբել քան զայն։ Զի ոչ եթէ ՚ի ձեռագործ սրբութիւն մարդկան՝ որ օրինակ են այսմ ճշմարտի՝ եկն եմուտ Քրիստոս, այլ բուն իսկ յերկինս եմուտ յանդիման լինել ոչ վասն անձին իւրոյ, այլ զի յանդիման լիցի առաջի այ վասն մեր։ Եւ ոչ զի գամու գամու մատուցանել զանձն իւր պատրաստեաց պատարագ այլոյ արեամբ, յայտ է եթէ վասն զի առաւել է պատարագն նր քան զայնս. ապա եթէ այնպէս էր, պարտ էր և նմա ՚ի սկզբանէ արարածոյ՝ այս ինքն յետ անցելոյ պատուիրանին առաջնոյն՝ գամու գամու բազում անգամ՝ մեռանել։ Բայց արդ միանգամայն իսկ եկն ՚ի կատարածի ժամանակաց, և չարչարեցաւ. զի իւրով պատարագաւ սպանցէ նա զմեզնս, այն որ զժողովուրդն և զամենայն հեթանոսս առ հասարակ սպանանէին։ Զի զոր օրինակ միանգամ կայ և մնայ մարդկան մեռանել վասն առաջին մեղաց իւրեանց, և յետ մահու նոցա գատաստանք են, սոյնպէս և Քրիստոս միանգամ եկն և յայտնեցաւ, և մատոյց զանձն իւր վասն մեղաց ամենեցունց. իսկ յերկրորդ նուագի անդ յորժամ յայտնի, ոչ մեռանել վասն մեղաց, այն որ միանգամ մեռաւ վասն նոցա, այլ զի երևեսցի նա յաշխարհն նոր, որ մեղք չիցեն անդ այնոցիկ՝ որ յուսացեալն են և ակն ունին փրկութե նորա։

ԳՂՈՒԽ Ժ

ՔԱՆԶԻ գեղնման են օրէնքն. այս զի ամենայն աւետիքն երկրաւորք գեղնման են հանդերձելոցն բարեաց. և ոչ եթէ կերպարանք կատարեալք էին նոքա, զի թերի էին։ Զի նստէին նոքա և ակն ունէին այնմիկ՝ որ գային ՚ի կատարել զնոսա։ Զի եթէ կատարեալ էին, ոչ եթէ նովին պատարագօք ամի ամի պաշտէին հանապազօրդ, որ երբէք ոչ կարէին զմատուցեալն կատարել։ Զի եթէ կատարէին զնոսա, խափանեալ լինէր քահանայունն նոցա, քանզի հանգ-

չէին նորա 'ի պատարագաց անախի իւրեանց . և եթէ սուրբ էին միտք նց 'ի մեղաց , միանգամայն սրբեալ լինէին նորա 'ի պղծուէ մարմնոյն . զի անդէն 'ի նմին իսկ յիշատակ մեղաց հանապազորդ լինէր 'ի վերայ նոցա . քանզի ոչ կարէր արիւն ցլուց և արիւն նոխազաց սրբել զմեզս : Քանզի տէր մեր որ եկն յաշխարհ , ասաց 'ի բերան Գաւթայ՝ եթէ « Ընդ զոհս և ընդ պատարագս ոչ հաճեցար . իսկ զմարմինն զոր զգեցուցեր ինձ » , զի նորա պատարագաւն խափանեսցին զոհք պատարագաց : Եւ զկնի նորա ասէ . « Ահաւասիկ եկեալ հասեալ եմ ես՝ առնել զկամս քո , անձ » : Այլ յայտնի զի ասաց նա՝ բայ գամ ես առնել ըզկամս քո , մերժեաց զառաջինն , զի զերկրորդն հաստատեսցէ : Զի սովին իսկ այսու աւետարանաւ՝ որ խափանին էղև զոհից պատարագաց , կամեցաւ նա սրբել զմեզ 'ի ձեռն պատարագին մարմնոյն Յիսուսի Քրիստոսի , այն որ եղևն միանգամայն : Քանզի ամենայն քահանայ՝ որ կացեալ լինէր 'ի մեջ ժողովրդեան , զոյն իսկ զպատարագսն բազում անգամ մատուցանէր , և որ երբէք զմեզս ոչ կարէին թողուլ և քաւել : Իսկ Որդի միանգամայն վասն մեղացն մերոց մատոյց զանձն իւր պատարագ , և նստաւ նա ընդ աջմէ նոյ յաւիտենից . և այսմ ակն ունի մինչև դիցին թշնամիք նորա 'ի ներքոյ ոտից նորա : Զի միով պատարագաւն անձին իւրոյ կատարեաց զմեզ 'ի ձեռն մկրտութե , և սրբեաց զմեզ մինչ 'ի վախճան կատարածի : Վկայէ վասն այսր սրբութե մեղաց՝ որ ծածկեալ կայր 'ի նոր կտակարանն՝ Երեմիա և ասէ . « Տաց զօրէնս իմ 'ի սիրտս նոցա , և 'ի խորհուրդս նոցա գրեցից զնոսա , և զմեզս նոցա և զանօրէնուին նոցա այլ ոչ ևս յիշեցից » : Արդ ուր այսպիսի թողութի խոստացաւ մեզ թողուլ զմեզս մեր , ոչ այսուհետև պիտոյ ինչ է մեզ պատարագք օրինաց մատչել վասն մեղաց մերոց :

Եւ յսուհետև ունիմք , եղբարք , համարձակութի մտանել 'ի սուրբս . զի նա ինքն է հաւատք , այն որ արեամբն նորա նորոգեաց մեզ զայս ճանապարհ հաւատոց . զի ունէին զայս առաջինքն : Եւ զի հնացաւ սա 'ի միջի միջնոցն , նորոգեաց զսա մեզ յայսմ ժամանակի վարագուրաւն հանդերձ , այս ինքն մարմնու

վրն իւրով : Չի նա ինքն է և քահանայապետ ևս մեր : Եւ որովհետեւ սա վասն մեղաց մերոց մեռաւ , վասն մեր է նա մեզ քահանայապետ , ոչ 'ի վրան ժամու անդ , այլ 'ի տունն ան : Մատիցուք մեք առ նա ճշմարտութիւն սրտիւ , զի կատարեալ իցեմք հաւատովք զոր անկեաց 'ի մեզ . և եղիցին ցանել 'ի վերայ սրտից մերոց , այս ինքն եղիցին լուացեալ նովաւ սիրտք մեր , զի սրբեսցուք մեք 'ի խեղճմտաց չարի , զի նա ինքն են խորհուրդք չարի . և մկրտեսցուք զմարմինս մեր 'ի մկրտութիւն սրբութեան . և պինտ կալցուք նեղութիւն մերովք յոյսն՝ որ յայտնելոցն է 'ի ժամաւ նահի իւրում . և հանապազորդ խոստովանութիւն դր նասցուք առանց շարժելոյ . և մի թիւրիցիմք մեք իբրև լքեալք վասն յամելոցն աւետեաց մերոց . հաւատարիմ է այն , որ խոստացան մեզ : Այլ վասն նեղութե արտաքնոցն , կամ վասն տրտմութե ներքնոցն մի թողցուք զմիմեանս 'ի ձեռանէ , որպէս սովոր են ոմանք . այլ մխիթարեսցուք զմիմեանս , մանաւանդ յորժամ տեսանիցէք դուք եթէ մերձեալ է օրն տրտմութե կամ հալածանաց : Ապա եթէ խոտորիցիք և կամակոր մտօք յանցանիցէք յետ ընդունելութե այսր գիտութե ճշմարտութե՝ որ տուաւ մեզ 'ի ձեռն Քրիստոսի , ոչ այսուհետեւ ունիմք այլ պատարագ առաւելքան զՔրիստոսին , կամ թէ իբրև զնա իսկ մատչել վասն մեղաց մերոց : Այլ ահեղ պատուհաս դատաստանացն և հուրն նախանձոտ կերիցէ զթշնամիսն՝ որ եղեն հակառակ անձանց իւրեանց և ընկերաց : Չի եթէ որ անցանէին զտկար օրինակաւն Մովսէսի՝ առանց ողորմութե 'ի բերանոյ երկուց և երից վկայից սպանանէին , և տեղի ապաշխարութե ոչ տային նմա , իսկ որչափ ևս համարիցիմք սաստիկ պատժին արժանի լինել՝ որ առ ոտն եհար ոչ զօրէնսն Մովսէսի , այլ զՈրդին ան , և զարիւն նորոց կտակարանացն նր խառնակ համարեցաւ . այս ինքն իբրև զարիւն երբնջոյն՝ որ ցանեցաւ 'ի վերայ կրտակարանացն Մովսէսի : Իսկ սա անչափ ևս մեծ է քան զայն , զի սովաւ 'ի մեղաց և յանօրէնութեան 'ի ձեռն մկրտուէ սրբեցաք : Եւ զհողին շնորհաց որ սիրեցաւ 'ի մեզ՝ թշնամանեաց . այնորիկ են՝ որ զա

ւետարանն՝ իբրև զօրէնս Մովսէսի համարին :

Այլ յետ այսորիկ իբրև երկեցոյց նա զնոսա և ած վիպյուլթի՝ ՚ի մարգարէէ յասելն՝ դատէ տէր զժողովուրդ իւր , դարձաւ նա յիշեցուցանել նոցա զառաջինն . այս ինքն ցնծուլին՝ որ եղև ՚ի սկիզբն աշակերտութեն իւրեանց : Յիշեցէք , ասէ , զաւուրնս առաջինս յորս և մկրտեցայքն , և նորիմբ ջուրքն բազում չարչարանաց և ճգնութեց համբերէք . զի այն ինքն են մեղքն ձեր : Մերթ նախատանաց և մերթ նեղութեն՝ զոր ասաց , այս զի օրէնք նեղէին զնոսա՝ թէ ՚ի վերայ պատարագաց իւրեանց յայտնեսցեն զմեզս իւրեանց . իսկ նախատինքն ՚ի մարգահանէն պահանջէին զնոսա , զի մի յայտնեսցեն : Այո , ասէ , նեղուիս զոր ունիք յայտնել , և նախատանքն որ արգելուին՝ զի մի յայտնեսցիք . զի սոյն իսկ այս ծուխ՝ մտաց զոր ունէիք դուք՝ իբրև ցաւք մեծամեծք և իբրև չարչարանք դառնուէ էին , բարձան ՚ի ձէնջ պատկառանօք ցածութի՝ ՚ի ձեռն մկրտուէ ջուրցն հանգերձ քաւութիւն զոր առէք դուք : Եւ տեսիլ ևս խայտառակութե եղէք յաւուրս հալածանաց ձերոց . և կցորդ ևս եղերուք դուք այնպիսեաց վաստակաւորաց , զի և դուք վաստակեսցիք : Եւ մինչև ցայսօր ժամանակի չարչարեալ էք դուք ընդ կապեալս . և վասն յափշտակուէ ընչիցն ձերոց դուք ոչ տրամեցայք , այլ ուրախ ևս եղէք . քանզի յուսացեալ գիտէիք դուք՝ եթէ ձեզ մեծամեծս ևս պատրաստեալ է յերկինս փոխանակ այսր փոքու և անցաւորի՝ որ բարձան ՚ի ձէնջ : Արդ զգոյշ կացէք և մի վայրապար թօթափէք ՚ի ձէնջ զհամարձակութիւն զայդ զոր համարեցայ ես՝ առեալ է ձեր զգա . քան զի գիտէք դուք՝ եթէ մեծաց վարձուց հատուցումն կայ ՚ի նմա : Համբերուք պիտոյ է ձեզ առնել զկամսն այ , և առնուլ զայս պարգևս խոստացեալս : Այլ մի վհատիք դուք , զի փոքր միւս ևս այնքան որչափ որ պալոցն իցէ՝ եկեսցէ յերկրորդ դալստեան , այն որ եկն յառաջին դալստեան : Եւ արդ արդարն՝ յորժամ գտանին ՚ի նմա հաւատք և համբերուի՝ կեայ .

և եթէ յերկմիտս որ իցէ և խղճիլ՝ զի ոչ յայտնեցաւ հատուցիչն, և յաւուրսն յայն ոչ հաճեսցի անձն իմ ընդ նա: Այլ մեք ոչ եթէ խղճիլ ինչ եմք՝ որ կորուսանէ զընթացս մեր, և տանի զմեզ ՚ի կորուստ, այլ հաւատովք. զի վարձեսցուք ստանալ նորօք զանձինս մեր, այն որ քան զամենայն առաւել առնեն զմեզ:

ԳԼՈՒԽ ԺԱ

Մ 31. Ինքեանք իսկ հաւատք մեր ոչ յուսահատու թէ կախեալ կան, զի ճշմարիտ յուսոյն հաստատեալ կան: Եւ են իսկ վկայք՝ որ վկայեն վասն նոցա. զի թէպէտ և ծածկեցան նորա ՚ի միջնոց անտի, սակայն յառաջինսն յայտնի էին. զի գոյ յանդիմանուի՝ որ յայտնէ զայն ինչ որ ոչ երևի: Ո՞ր յանդիմանու թի՛, այլ այն՝ որ նորօք եղև վկայուին վասն առաջնոցն, այս ինքն զի վկայեցին գիրք վասն հաւատոց, զի նորօք առաքինացան հարքն առաջինքն: Արդ առ նա ՚ի պատմել ոչ վասն հաւատոց՝ որ կարգեալ գայր ՚ի հարսն առաջինսն, և հնացան ՚ի մէջ հերբայեցւոցն, այլ և վասն այնոցիկ՝ որ ՚ի սկզբանէ աշխարհի մինչև ցայսօր ժամանակի կարգին և գան ՚ի նոսին իսկ առ հերբայեցիսն: Ընդէր, ասէ, օտարանայք դուք ՚ի հաւատոց անտի. զի ահա առանց նոցա և ոչ եթէ եղև բնաւ աշխարհ՝ դիտէք դուք. քանզի ոչ եթէ ձեր յանդիման եղև, այլ՝ հաւատովքն՝ որով հաւատայք դուք բանին Մովսէսի, կամ տրււած թէն այնուցիկ՝ որ առաջինքն էին քան զՄովսէս՝ իմանայք դուք թէ արար նա՞ թանիւ իւրով զաշխարհ. զի այս ամենայն որ երևիս՝ եղիցի յայնմանէ որ ոչն երևի. այս ինքն կամ զի յոչնչէ եղև, կամ զի յաներևոյթ նոյ արարաւ այս ամենայն՝ որ տեսանելովս է:

Հաւատովք լաւ պատարագս մատուցանէր Հաբէլ քան զՎային՝ որ եբեր նա զարհամարհ ընտրուկս. զի հաւատքն Հաբէլի և անհաւատութիւնն Վայինի ՚ի պատարագս իւրեանց դրոշմեալ էին: Զի եթէ ոչ

1 Յօրինակին պակասի այլ:

էր հաւատացեալ Հաբէլ յաւետիս անդր, ոչ պատա-
րագս լաւս ընտրէր և բերէր նա. այլ իբրև ետես նա
զեղբայրն իւր եթէ ուստի և կորզեաց հասկս յոռիս
արհամարհանօք և եբեր նա զնել 'ի վերայ սեղանոյ :
Արդ վասն սորին իսկ այսր հաւատոց Հաբէլի եղև
'ի վերայ նորա վկայութի' թէ արդար է նա . այլ ոչ
եթէ 'ի մարդոյ, այլ յոյ՝ որ վկայեաց 'ի վերայ պա-
տարագին նորա . այն որ ցայսօր ժամանակի նովաւ
պատմի, այս ինքն նովաւ առաքինանայ :

Հաւատովք փոխեցաւ Ենովք և զմահ ոչ ճաշա-
կեաց . զի եթէ ոչ էր նորա հաւատացեալ եթէ կա-
րող է պահել պատուիրանին մուծանել զնա անդր՝
ուստի ելինն տունն Ադամայ վասն անցանելոյ զպա-
տուիրանաւն, ոչ ժրանայր նա հաճոյ լինել յառաջ
քան զփոխելն նորա զերեքարիւր ամ : Զի առանց
հաւատոց, այս ինքն եթէ ոչ հաւատայ մարդ՝ եթէ
է ճշմարիտ անձ, և որ ինդրեն զնա՝ լինի պարզեաւ
տու վարձուցն հատուցման, և ոչ յօժարութի յօժա-
րէր նա հաճոյ լինել և ինդրել :

Հաւատովք առնոյր՝ հրաման 'նոյ վասն այնոցիկ՝
որ ինչ աներևոյթ էին . այս ինքն վասն որոյ յետ հա-
րիւր և քսան ամին հրամայեցաւ՝ որ լինելոց էին :
Եւ վասն երկիւղի իւրոյ 'ի հեռաւոր պատժոց անտի
պատուհասիցն գործեաց իւր տապան մեծաւ աշխա-
տութի վասն փրկութեան իւրոյ : Նովին իսկ այսու
հաւատովք դատեցաւ աշխարհ, այն որ ոչն հաւա-
տաց . և նոյն իսկ հաւատքն արարին զնոյ ժառան-
գաւոր աւետեաց :

Հաւատովք ունկնդիր եղև Աբրահամ . եթող նա
զհայր և զազգատոհմն իւր երթալ ոչ 'ի ժառանգուի
անդր իւրոյ, այլ 'ի ժառանգուին՝ որ պատրաստեալ
էր նմա : Հաւատովք համբեր և հաստատեցաւ և
բնակեցաւ պանդխտութի 'ի տեղին աւետեաց իբրև
յօտարուի . այս ինքն իբրև 'ի ժառանգուի այլոց :
Տաղաւարօք բնակէր 'ի նմա Սահակաւ և Յակովբու
հանդերձ ժառանգակցօքն՝ որ էին աւետեաց : Արդ
ժառանգութիւն որ խոստացեալ է նոցա՝ և ոչ առին,

1 Յօրինակն առնոյր . . . 'ի հեռեւոր պատժոց :

յայտ է եթէ քաղաքին այնմիկ՝ որ հիմամբք հաստա տեալ էր, որոյ քաղաքի ձեռագէտ ճարտարապետ ինքնին ան է, ահն ունին:

Հաւատովք և Սառուա ինքնին զօրուծի զաւակի ընդունէր, և ՚ի տարաժամ չափովք զանցեալն ժամանակօք ծնանէր. այս զի զօրուծի և տղայուի ընկալաւ նա՝ որ պիտոյ են յլուծի և ծննդեան, այն զի ոչ կարէր համբերել ծերուծի: Այլ եղէն նմա այս ամենայն, քանզի ՚ի մեջ քանանացուցն հեթանոսաց համարեցաւ հաւատարիմ զայն՝ որ տալն խոստացաւ նմա զայս:

Հաւատովք մեռան սորա ամենեքին չեւ էր ընկալեալ զաւետիան, այլ հեռի ժամանակօք տեսին. այս ինքն առաջուստ թէպէտ անդէն իսկ յերկրին էին, սակայն ոչ տիրեցին ՚ի նմա յայտնապէս. քանզի առ սաց Աբրահամ ցորդիան Ամովրայ՝ եթէ նշգեհ և պանդուխտ եմ ես ՚ի միջի ձերում: Զի այնպիսիքն որ զայն ասացին ՚ի մեջ ժառանգուծեանն իւրեանց, յայտ արարին՝ եթէ այլ քաղաք խնդրէին. ոչ զհաւուան, կամ զիւր քաղաքացուցն, ուստի ել նա անտի Աբրահամ: Իսկ եթէ անդրէն ՚ի նոյն գաւառն ուստի ելինն՝ անձկային և զայն յիշէին, գոյր ժամանակ երկայն կենօքն իւրեանց դարձի անդրէն: Այլ քանզի ոչ դարձան անդրէն իբրու կարէին՝ եթէ կամէին դառնալ, յայտ արարին՝ եթէ լաւին և ս քան զնա յառաջագէմցանկացեալ էին. այս ինքն է երկնաւորին: Վասն այսորիկ ոչ համարեցաւ ամօթ անձ՝ կուչել ՚ի վերայ նոցա ան նոցա: Այն է զոր ասաց նա Մովսէսի՝ եթէ «Ես եմ անձ Աբրահամու և Սահա կայ և Յակովբու. այս է անուն իմ՝ յաւիտեան, և յիշատակ իմ յազգէ մինչև յազգ»:

Հաւատովք փորձեցաւ Աբրահամ, և մատոյց զի սահակ պատարագ, այն որ աւետեօքն ընկալաւ զնա. զի ՚ի նմա կոչեցցի նմա զաւակ: Այլ ոչ երկմտեցաւ Աբրահամ՝ զի և ոչ մինչ դեռ սպանանէր զնա՝ ՚ի նմա կուչել նմա զաւակ. եզ ՚ի մտի իւրում և քաջալերեցաւ թէ և ՚ի մեռելոց կարող է անձ յարուցանել: Վասն այսորիկ և յառակս ընկալաւ զնա. այս ինքն զի նովաւ ուսցին զյարուծի մեռելոց, և զի գիտաս-

ցէ նովաւ զորդիսն հոգւոյ՝ որ լինելոց էին նորա :

Հաւատովք վասն հանդերձելոց ժամանակաց օրհնեաց Սահակ զՅակովք զորդի իւր, և ապա զխաւ. այս զի յետ դարուց բազմաց կատարեցաւ օրհնութի երկոցունց :

Սոյնպէս և Յակովք հաւատովք օրհնեաց զմի մի յորդւոց անտի Յուսէփու. զի թէպէտ և յերկրի անդ եգիւպտացւոց օրհնեցան, և յետ բազում ամաց ապա 'ի մէջ ժառանգուէ իւրեանց կատարեցաւ օրհնութի նոցա. զի երկիր պազ նա 'ի ծայրս գաւազանի իւրոյ. զի հաւատաց նա՝ թէ ճշմարտիւ թաղէ զնա Յուսէփ որդի իւր 'ի գերեզմանս հարց իւրոց :

Հաւատովք Յուսէփ 'ի մեռանելն իւրում, այս ինքն 'ի մեռանել իւրում հաւատաց նա վժ ելից եղբարց իւրոց յերկրէ անտի եգիւպտացւոց. զի վժ ոսկերաց իւրոց պատուիրեաց զնս զի ընդ ինքեանս տարցեն :

Հաւատովք զՄովսէս իբրև ծնան՝ թաքուցին զնա հարք իւր զամիսս երիս, և ոչ ինչ երկեան նոքա յահէ անտի սաստից թաղաւորին յայն երիս ամիսս՝ որ թաքուցին զնա : Հաւատովք Մովսէս իբրև աճեաց՝ ոչ առ յանձն կոչել որդի դստերն Փարաւոնի. զի եթէ ոչ յաւետիսն Աբրահամու հաւատացեալ էր նա, ոչ անարդէր նա թաթաւել ընդ մեղս, և ընտրել կցորդ լինել չարչարանաց ժողովորեանն այ : Կարևոր համարեցաւ զնախանձն Քրիստոսի, այն զի և ինքն իսկ զրեաց վասն նորա, քան զմեծութիւն եգիւպտացւոց՝ որ ելն եղև նմա : Արդ վասն զի սպասեալ ակն ունէր նա վարձուցն հատուցման, թող նա զերկիրն եգիւպտացւոցն և ել, և ոչ երկեաւ նա յահէ անտի բարկուէ թաղաւորին՝ թէ գուցէ ինդրիցէ և գտանիցէ զնա. զի անձն այն՝ որ յայտնապէսն ոչ երևեցաւ նմա, իբրև զտեսեալ համբերութիւն հաստատեցաւ 'ի նա : Հաւատովք արար զատիկն և զհեղումն արեանն. այս զի մինչ չև զենեալ էր նորա զգառնն, հաւատաց եթէ անգրանիկքն եգիւպտացւոց կոտորին նովաւ, և հերբայեցիք փրկին նովաւ : Հաւատովք անցին նոքա ընդ ծով կարմիր. այս զի ժողովուրդ հաւատացեալ որ էջ անդր՝ իբրև ընդ ցամաք եկին անցին ընդ մէջ նորա. և եգիւպտացիքն առանց հաւատոց իջին անդր,

զհատուցումն յանցանաց իւրեանց ընկալան 'ի մէջնր:

Հաւատովք Յիսովայ և ժողովրդեանն անկեալ կործանեցան պարիսպքն երիբով քաղաքի . զի հաւատովք շրջեցան զնովաւ եւթն անգամ խաղաղութիւն առանց պատերազմի, և 'ի ձայն բարբառոյ հաւատոցն կործանեցան աշտարակքն և պարիսպքն նորա յաւուրն եւթներորդի:

Հաւատովք Բախաբ պոռնիկ ոչ կորեաւ, զի 'ի համբաւէ անտի նշանացն՝ որ եղէն յերկիրն եգիպտացւոց և յանապատի, հաւատաց եթէ: Ճշմարտիւ ժառանգէն նոքա զերկիրն քանանացւոց, որպէս և ասաց Խժ Աբրահամու: Իսկ Առաքեալ զլրտեսսն զոր ասաց՝ բայ մտին առ նա խաղաղութիւն, զի ցուցցէ եթէ սրբութիւն և պարկէշտութիւն ելին նոքա անտի . զի ոչ վասն պոռնկութե մտին նոքա անդր:

Եւ վասն զի մի 'ի համարել իւրում՝ զգործս հաւատոց զայլոց և ս բազմացուցցէ նա, թողու զնոսա . զի ոչ ասաց նա զճառսնոցա բազմագէտ . այլ ոչ թող զնոսա, զի բերէ զնոսա 'ի մէջ համառօտ բանիւք: Եւ զի՞նչ և ս, ասէ, այլ ինչ ասեմ . զի ոչ և ս լինի ժամանակս 'ի պատմել վասն Գեղէոնի, այս ինքն վասն հաւատոցն Գեղէոնի . զի երեքարիւր արամբ կոտորեաց նա զբիւրս մագիանացւոց . և Բարակայ, զի հաւատովք իւրովք կոտորեաց նա զգորսն Սիսարայ . և Սամսոնի, զի հաւատովք իւրովք կոտորեաց իշոյն ծնօտիւ հազար այր . և Յեփթայեայ, զի հաւատովք իւրովք կոտորեաց նա քսան և երկուս քաղաքս զորդւոցն ամոնիացւոց . և Գաւթի, զի հաւատովք իւրովք հար սատակեաց նա զԳողիադ . և Շմոնէլի, զի հաւատովք իւրովք առաքինեցաւ նա 'ի մէջ փղջտացւոց: Եւ վասն այլոց մարգարէից, զի հաւատովք պարտեցին զթագաւորութիւն՝ մարգարէութիւն և ոչ սրով . և գործեցին զարդարութիւնս, այս ինքն պատժովքն պատուհասից զոր ածին 'ի վերայ ամպարըտից . և հասին աւետեաց, Եղիա որ յափշտակեցաւն . և խցին զբերանս առեւծուց, տունն դանիւլեան . և շիջուցին զգորութիւն հրոյ, տունն անանիանց . և ապրեցան 'ի սրոյ սուսերաց, նոյնք իսկ՝ որ ինդրէին կորուսանել զնոսա քաղաքացիքն ընդ իմաստունս

բարեւարացոյն, և Որիա և Եղիա և մարգարէքն . և զօրացան 'ի հիւանդութի, Եզեկիա արքայ և Եղիշա . յազթեցին պատերազմի, Աբրահամ, Ղովթ, Մովսէս, Յիսու . և առին զբանակս օտարաց, Սամսոն, Բարակ, Գաւիթ և ընկերք իւրեանց՝ որ 'ի վերագոյն ևս գրեալ են : Ընկալան կանայք յարութենէ զմեռեալ իւրեանց, Սիղոմացին և ճարփաթացին յԵղիայէ և յաշակերտէ անտի նորա : Կէսք 'ի մահ մատնեցան և արհամարհեցին զկեանս իւրեանց, մակաբայեցիքն եւթն եղբարք մարքն հանդերձ . բայց սակայն թէպէտ և զինչ գործեցին ընկերք իւրեանց հաւատովքն իւրեանց, նոքա ոչ գործեցին, այլ սպասեալ ակն ունէին մեռանելոյ . զի հաւատացեալ էին եթէ լուսաւորագոյն յարութե արժանի լինիցին հասանել : Կէսք 'ի տանջանս և 'ի հարուածս մատնեցան, Եղիշա . 'ի բանդս և 'ի կապանս, և Երեմիա և Միքիա . և 'ի քարկոծանս, Մովսէս, Նաբովթ : Սղոցեցան, Զաքարիա և Եսայի . մտին 'ի փորձանս պէսպէս, Յովբ . յահէ սրոյ մահու մեռան, Միքա, Որիա, Յոհաննէս : Կէսք շրջեցան լեշկամաշիօք և մորթեալք այծենեօք, Եղիա և Եղիշա : Նեղեալք և տառապեալք և հալածեալք՝ զի ոչ արժէ բնաւ աշխարհ զնոսա, մարգարէքն զոր թաքուցեալ էր Աբիեղիայ, և կերակրէր յանապատի : Մուրեալք եղեն 'ի լերինս և յայրս և 'ի քարածերպս երկրի . այս զի յորժամ լուաւ Յեզաբել զհամբաւ թաքուցելոցն և 'ի ինդիր էր նոցա, փախոյց թաքոյց զնոսա Ոբեդիա յայլ տեղիս : Եւ վկայէ մեծ նեղութի նոցա 'ի վերայ ամենեցունց՝ եթէ հաւատովք կացին մնացին նոքա, և չն ևս ընկալեալ նոցա զաւետինն իւրեանց : Իսկ մեր թէպէտ և վերջինքն իցեմք փորձանօք, այլ և վասն մեր յառաջագոյն իսկ խոստացալ՝ զի մի առանց մեր կատարեսցին : Զի ոչ եթէ որպէս կանխագոյն են ընթացք ընկերին, նոյնպէս յառաջագոյն իցէ և հատուցումն . զի մի օր է օր հատուցման ամենայն նեղութեցն զոր համբերէին և համբերենն մարգիկ :

ԳՒՈՒԽ ԺԲ

Ս ԱՍՆ այսօրիկ և մեք այսչափ ունիմք մեք շուրջ զմեզ մածեալ իբրև զամպ բազմութի վկայից ծանրութեա մերոյ, այս ինքն հանդերձեալ է մեզ ամպ տրտմադին նեղուէց, այն որ 'ի պատիւ հասուցանեն զբազումս՝ որ խոստովանին 'ի ձեռն Յիսուսի և մեռանին վասն նորա, և վասն այսօրիկ 'ի բաց ընկեացուք մեք 'ի մէջ զամենայն ինչ, զի մի յիմիք պատաղեսցուք մեք մարտնչել ընդ մեզս, այն որ հանապազօրն պատրաստեալ են յանցուցանել զմեզ. և համբերութի ընթացուք 'ի հանդերձեալ պատերազմն, ոչ 'ի հալածչաց միայն, այլ և 'ի նմին սատանայէ. Եւ հայեսցուք ոչ ընդ մարդիկ, զի է որ այսպէս պաշտեցաւ 'ի նմա, և միւս ոչ. այլ հայեսցուք 'ի զօրագլուխն հաւատոց 'ի Յիսուս Քրիստոս, այն որ նա եղև առաջնորդ և կատարիչ հաւատոց մերոց. այս ինքն զի սկսաւ նա Յորդանանէ 'ի պատերազմ թըշնամոյն՝ որ եղև յանապատի և կատարեաց յերուսաղէմ 'ի ձեռն խաչին, որ տնկեցաւ 'ի հալածչաց անտի 'ի վերայ Գողգոթայ: Արդ նմանող եղիցուք նմա և համբերեսցուք վասն նորա հալածանաց, որպէս և նայն. վասն զի ուրախ եղև 'ի մեզ, և յանձն առ զհամբերութի խաչին 'ի խաչահանուաց անտի, և արհամարհեաց նա զամօթ, և յետ այսօրիկ նստաւ նա ընդ աջմէ աթոռոյն նյ: Արդ աղէ ածէք զմտաւ՝ որ զայսպիսի համբերութի կրեաց վասն սիրոյ մերոյ 'ի մեզաւորաց, ոչ յայնցանէ՝ որ նա եղև նոցա հաւառակութի, այլ յայնցանէ՝ որ թերահաւատութի իւրեանց եղեն հակառակ անձանց իւրեանց: Արդ մի ձանձրանայցէք դուք նեղութիքն ձերովք, և մի լքանիջիք դուք անձամբ ձերովք 'ի ժամ փորձանաց ձերոց. զի այժմիկ դեռ թէպէտ և հալածեցայք, այլ 'ի սպանուին ոչ էք հասեալ. և թէպէտ 'ի փոքր պատերազմի աստ կացեալ իցէք, այլ ցայժմ չև ևս էք արեամբ քրտամբ չափ ընդ մեզս մարտուցեալ:

Եւ զայս վասն զի աշխարհականք էին՝ ասաց. օ.

ըննաւորը էին և թւիատէին, և ցայն վայր 'ի պահպա-
նութիս օրինացն փակեալ կային : Ածէ նոցա առակ
օրինակի 'ի Զգօնութի Սողոմոնի և ասէ . «Որդեակ
իմ, մի հեղգար ինչ 'ի խրատ տեառն և մի լքանիք .
զի զոր սիրէ տէր, և խրատէ ,, : Արդ յորժամ խրա-
տիցիք դուք, համբերէք . զի իբրև զորդիս ընդունի
զձեզ անձ յետ ապաշխարութեանն՝ որ լինի 'ի ձեզ 'ի
խրատուէ անտի : Զի՞նչ է այն որդի զոր ոչ խրատէ
հայր իւր . զի եթէ 'ի խրատուէ նորա 'ի բաց լինիք՝
որով ամենեքին բաժանորդ լինին և հաճոյ, և ապա
լինիք դուք գործովքն ձերովք օտարք և ոչ որդիք :
Բայց սակայն եթէ 'ի ձեռն խրատուն հարցն մերոց
ակն ածէաք 'ի նոցանէն, և որչափ ևս առաւել 'ի
հնազանդութե կացուք խրատուն մերով հարցն հո-
գւոց, զի կեցցուք : Զի հարքն մեր, ասէ, սակաւ մի
ժամանակ ըստ կամս իւրեանց խրատէին զմեզ . զի
վասն որոյ մեզ վնասն էր, զօրացուցանէին և զգու-
շացուցանէին զմեզ : Իսկ անձ վասն օգտի հանդերձեալ
պատրաստելոյ ժամանակաց 'ի մեծութի անգր իւր
հաղորդս և կցորդս առնել զմեզ աշխատի 'ի մեզ :
Զի ամենայն խրատ առ ժամանակ ոչ ուրախուի է,
այլ տրամուծի թուի . բայց յետոյ պտուղ բարեաց
տայ այնոցիկ՝ որ խրատինն և օգտին նովաւ . և հա-
տուցումն այնպիսեացն արդարուի է : Եւ այս՝ վասն
զի ցուցցէ, զի թէպէտ և 'ի ձեռն խրատուն նորա օգ-
տին նոքա, սակայն յարդարութենէ հատուցման նո-
ցա, և ոչ նորհաց : Այլ զձեռս զողգոջոտս և ըզ-
ծունկս կ'թոտս հաստատեցէք . այս ինքն ընթացք ու-
տից ձերոց 'ի նեղութիս հալածչաց ձերոց մի սայ-
թաքեցեն . զի որ կաղն իցէ, այս ինքն որ գայթազ
ղեացն ուրացութի, և մի կործանեսցի և խնդացու-
ցէ զմեզս, այլ բժշկեսցի . զի առողջութի նորա մեզքն
յախտ անկցին : Զի զխաղաղուէ զհետ երթիլիք դուք
առ ամենեօրն սրբութի անձանց . զի առանց այսու
րիկ ես ձեզ 'ի վիճակի ոչ որ կարէ զոր տեսանել :
Խորհեցարուք, գուցէ որ 'ի ձէնջ յետնեալ որ ի-
ցէ 'ի շնորհացն անձ որ սփռեցանն 'ի վերայ մեր 'ի
ձեռն աւետարանին տեառն մերոյ . և մի որ արմատ
դառնութի 'ի վեր երևեալ՝ այս ինքն աղանդ չար՝ և

նեղեսցէ զձեզ, և վասն նորա բազումք կորիցեն : Մի ոք իցէ 'ի ձեզ պոռնիկ և պիղծ իբրև զԻսաւն՝ որ վասն միոյ կերակրոյ զանդրանկուծինս իւր վաճառեաց . այլ ոչ եթէ որպէս փակեցաւ զուռն ընդդէմ նորա , նոյնպէս փակեցաւ և ընդդէմ մեր : Զայս գիտէք դուք , զի թէպէտ կամեցաւ նա ժառանգել զօրհնուծի՛ խոտան գտաւ , զի և ապաշխարուծէ տեղի ոչ գտաւ : Այլ ապաշխարուծին իսաւայ և արտասուքն ոչ եթէ վասն արդարանալոյ աւելի քան զեղբօրն էին , այլ զի առցէ նա իշխանուի 'ի վերայ եղբօրն իւրոյ : Արդ թէպէտ և բազում արտասուօք խնդրեաց , և ոչ տուաւ նմա : Ոչ եթէ արգարուծի խնդրէր նա՝ որպէս ասացի , այլ զանդրանկուծինս . զի եթէ էր խնդրեալ նորա մեծ լինել քան զեղբայրն իւր յարքայուծէ , ոչ լինէր արգելեալ նմա . այլ զի թող նա զայն ինչ՝ որ օգուտ էր հոգևոց իւրոց , և խնդրեաց երկիր պարարտ քան զեղբօրն իւրոյ : Զարդարուծին քան զի ոչ խնդրեաց՝ ոչ եզիտ , ոչ զնա , և յայնցանէ զոր յառաջագոյն կանխեաց առ Յակովբ հաւատովք իւրովք՝ զրկեցաւ նա :

Ոչ, ասէ , մատուցեալ էք դուք 'ի լեառն շոշափեալ՝ որ հուրք վառեալ էր , և ոչ ուր ծուխն և մէգըն և մառախուղն , հանդերձ այլովքն որ 'ի լեառնն Սինէ գործեցան : Այլ քանզի բաւական ոչ կարացին լինել ժողովուրդն , հրաժարեցին . զի մի կրկնեսցի այլ առ նոսա բանն : Եւ այնպէս ահագին էր տեսիլն , զի՛ և Մովսէս ինքնին որ անձն կոչեցաւ նոցա , այսպէս ասաց . ասէ . « Զահի հարեալ եմ ես , և դողամ ես » : Այլ դուք մատուցեալ էք յերուսաղէմ յերկինս , և 'ի բանակ թիւրաւոր հրեշտակաց , և յեկեղեցին որ յերկինս է՝ ուր գրեցարուք դուք . 'ի նմանդրանիկքն , այս ինքն առաջինքն և գլխաւորք . և 'ի հօգիս արդարոց , այս ինքն հարցն ձերոց առաջնոց՝ որ կատարեցան . և 'ի կտակարանսն՝ ոչ Մովսէսին , այլ յայսց 'ի նորոցս , որոյ միջնորդ նորա Յիսուս է՝ որ եղև 'ի մէջ մեր և նոյ . և 'ի հեղումն արեան նորա՝ որ առաւել խօսեսցի քան զՀաբէլ . քան

զի սպանուան Աբէլի համբաւաւոր էր 'ի մէջ ժողովրդեանն նոցա, վասն այսորիկ քան զնորայն մեծացոյց զայն յաս նոցա :

Օ գոյշ լերուք մի պատրիք դուք յաղանդս հերձուածոց, և հրաժարիցէք 'ի խօսելեաց աստի . զի եթէ այնք ոչ իշխեցին փախչել յերկրաւոր հրամանաւ տուէ անտի, այլ հրաժարեցին նոքա՝ զի 'ի ձեռն Մովսէսի խօսեցի ընդ նոսա, որչափ ևս առաւել ընդունիցիմք մեք զդատաստանս՝ եթէ յերկնաւորէ անտի թիկունս դարձուցանիցեմք : Կամ այն է՝ որ 'ի վերայ Յորդանան գետոյն եղև, ասէ «Սա է Որդի իմ սիրելի», կամ այն՝ որ խօսեցաւ ընդ նմա 'ի ճանապարհի անդ Գամասկեայ : Որոյ, ասէ, ձայնն նորա և զերկիր շարժեաց յայնժամ զՍինէ լերինն, այժմիկ խոստացեալ է և ասէ . դարձեալ միւսանգամ շարժեցից ոչ զերկիր միայն, այլ և զերկինս : Չնոյն իսկ զայն որ ասացեալն էր տեառն մերոյ՝ երկրորդեաց նա, զի ասէ . «Զօրութիք երկնից շարժեցին», : Զայս զոր ասաց, ասէ, միւսանգամ ևս՝ յայտ առնէ եթէ որք շարժելոցն են՝ փոփոխին, քան զի անցանէն . իսկ փոփոխինն և անցանէն ոչ նոքա, այլ և ընթացք լուսաւորաց իւրեանց, այն որ 'ի խոնարհելն իւրեանց ծնանին զձմեռն, և 'ի վերանալն իւրեանց ծնանին զամառն : Զանշարժ, ասէ, զթաղաւորութի ընդունիմք մեք : Արդ եթէ դրախտն որ ոչ անցանէ՝ խոստացեալ է արդարոց, ոչ այսուհետև անցանէ երկիր՝ թէ գուցէ յանցանել երկրին անցանիցէ դրախտն որ ոչ անցանէ : Եւ եթէ երկիր ոչ անցանէ իբրև ամենայն անցցէ՝ որ յանցանել պատուիրանին բուսոյց երկիր, եթէ այդ այդպէս իցէ՝ ապա և ոչ երկիրն անցանէն, թէպէտ և գնացք տուրնն և գիշերոյ և ժամանակք ամարանւոյ և ձմեռանւոյ ոչ մնան : Արդ պինդ կալցուք զնորհան որով պաշտեմք . այս ինքն պինդ կալցուք զաւետարանն շնորհացն, զի նովաւ պաշտեսցուք հաճոյ լինել նյ . զի անհ հուրք վառեալ և հատանէ զօրութիս հրոյ, այս ինքն զհազարն սպառնուին հալածչաց ձերոց :

ԳԼՈՒԽ ԺԳ

ՊԱՏՈՒԱԿԱՆ ԵՆ Հարսանիք, և սուրբ են անկողինք : Տեսանե՞ս զի բարևոք ասացաւ 'ի վերագոյն՝ եթէ աշխարհականք էին և օրինաւորք, զի և զսուրբ ամուսնութի՛ն որ ըստ օրինաց Մովսէսի էր, պղծէին նոքա : Յիշեցէք, ասէ, զառաջնորդս ձեր. այս ինքն զառաքեալն զընկերս նորա, որ սերմանեցին 'ի նոսա զբանն ան : Հայեցարուք դուք ընդ վարս նոցա և յեր գնացից նոցա, և նմանողք եղերուք հաւատոցն Յո՛ւ Գո՛ւ . եթէ երեկ և այսօր կայցէք մնայցէք 'ի նմա, և յաւիտեանս յաւիտենից կացջիք մնասջիք 'ի նմա : Յուսմունս պէսպէս և յօտարաձայն աղանդըս, այս ինքն յուսմունս քահանայիցն և 'ի տասնորդս նոցա դուք մի մոլորիք . զի լաւ է շնորհօք հաստատել զսիրտս մեր, այս ինքն աւետարանաւն նորով հաստատեալ, և ոչ ընտրութի՛ք կերակրոցն քահանայից : Զի ոչ ինչ օգտեցան նոքօք որ զայսպէս վարս վարէին . այս ինքն ոչ քաւեցան և կեցին նոքօք որք պահեցին զնոսա :

Անիմք մեք սեղան որ առաւել է քան զնոցացն, ուստի ճաշակել ինչ ոչ ունին իշխանութիւն, ոչ դոյզն հրեայքն միայն, այլ և ոչ զւետացիքն՝ որ պաշտեն զպաշտօն վրան ժամուն : Այլ զոր օրինակ ըզմարմինս անասնոցն զայնոսիկ զորոց տանէր քահանայապետն զարիւնն փոխանակ մեղաց 'ի ներքս՝ 'ի սրբունին քաւել՝ արտաքոյ բանակին այրէին զնա, և Յիսուս Քրիստոս զի սրբեսցէ արեամբ իւրով զժողովուրդ իւր, արտաքոյ դրան քաղաքի առ յանձն զչարչարանսն : Եղև մարմին անասնոց օրինակ տեառն մերոյ, և տէր մեր մեզ, զի և մեք ելցուք արտաքոյ բանակին . այս ինքն ելանել լինել աւետարանիչ քարոզուէ նորա, և համբերել նախատանաց նորա : Եւ զգործս բարութե՛ն և զհաւասարութի՛դ մի մոռանայցէք . զի այսպիսի պատարագօք հաճի անձ, և ոչ այսպիսեօքն որ 'ի ներքս 'ի տաճարի անդ մատչէին :

Անկնդիր լերուք առաջնորդաց ձերոց և հնա-

զանգ կայէք . այս ինքն անարգեսցիք զայն զօրինացն՝
 և կատարեսցիք դուք զայն զԲրիտոսին : Զի համար
 և պատասխանի տալոց են նորա այ եթէ մոլորեցու-
 ցանեն զձեզ : Արդ ունինդիր լերուք դուք նոցա , զի
 տացեն նորա պատասխանի ինդուածք , և մի գերեալ
 մտօք և յողոց հանելոյ : Մէք այսպէս յուսացեալ
 եմք՝ եթէ բարուք խորհուրդս ունիք . այս ինքն խոր-
 հուրդս կատարեալս ունիք յամենայնի . զամենայն
 զոր իրատ տայցեն մեզ , բարուք զնասցուք : Այլա-
 ուաւել ևս աղաչեմ զձեզ զի արասցիք զայս , զի զմեզ
 յորդորեսցիք դուք այսուիկ՝ զի վաղագոյն ՚ի ձեզ
 հասանիցեմք : Այլ անձ խաղաղուէ որ յարոյց զհո-
 վինն զհօտից մեծն յարինն կտակարանաց , ոչ յայն
 որ անցն , այլ յայս որ յաւիտեանս յաւիտենից
 կայ , զի նա ինքն է Յիսուս Քրիստոս տէր մեր , զի
 նա կատարեսցէ զձեզ ՚ի կտակարանաց անտի օրինացն
 զոր ունիք դուք յամենայն գործս բարուածք . զի ա-
 բասցիք դուք յամենայնի զկամս նորա , և ոչ հիւան-
 դոտ պահպանուածքն օրինայն : Աղաչեմ զձեզ , եղ-
 բարք , ունինդիր լերուք բանիցս միսիթարուածք . այս
 ինքն զի գրեցի և ցուցի ձեզ՝ եթէ ամենայն առա-
 ջինքն որով պարծիք դուք նոքօք՝ ՚ի նշմարանք են
 այսր որ ՚ի ձեռն Քրիստոսի քարոզեցաւ ձեզ : Սա-
 կաւ բանիւք գրեցի՝ ես առ ձեզ ըստ կարի ձերում .
 և եթէ բաւական էիք դուք , ևս քան զայս բաղում
 գրէի ես առ ձեզ . այն զի եթէ կատարեալք էիք ,
 ոչ միով իւրիք յայսցանէ կարօտեալք էիք :

1 Յօրինակին բաղում ուրեք
 հանդերձ « իւ գրեալ էր կատա-
 րեալ ժամանակք բայց . գրեսցի ,
 աւարանեսցի էս , սփռեսցի էս , և
 այլն : Կոյնպէս և հրամայականն
 և Ապառնին նորա . օրհնեսցէ ,
 յիշեսցէ , հաստատեսցէ , յարիսցի ,
 աստի , եղիսցի , եղիսցու ,
 աստի , Լիսիսցի : Իսկ Ապառնի
 Սահմանականն առանց « ի . կա

պեցի , ծառի , զգեցուցի , ուղե-
 ցի , գիպացի , մեքեցու , ամալե-
 ցու , սրբեցու , լիսեցու , իրի-
 ցու : Մէք յայսպիսիս և եթ ան
 ուրեք սովորականաւ վարեցաք ,
 շատ համարեալ ծանօթս տալ առ
 տեղեաւս նախնեաց այլ և այլ
 գրուածք ՚ի քննուած լեզուադէս
 հետեցն :

ՏԻՄՈԹԷՅՈՍ ԼՈՒՆՅՈՒՆ

ԼՌԱԲԵԱԼ յղեաց զՏիմոթէոս առ Եփեսացիսն վասն ոմանց 'ի հերթայեցւոց , այն որ խռովէինն զնոսա պահել զպահպանութիս օրինաց , այն որ վասն նոցա գրեաց նա առ Եփեսացիսն և ասէ . «Մի այսուհետև իցէք իբրև տղայք խռովեալք և դանդաչեալք յամենայն հողմն և յուսմունս խաբէութե մարդկան » : Այլ քանզի առաջնորդ 'ի վերայ եկեղեցւոյ արարեալ էր զնա , ոչ էր քաղաք որ հալածեցաւ , եթէ ոչ փութացաւ նա երթալ և զօրացուցանել զսիրտս և զմիտս հալածելոց : Արդ քանզի փոյթ և յօժար էր նա յանձնէ իւրմէ , և առաջնորդութի ևս եկեղեցեաց ըստ հրամանին Առաքելոյ և 'ի ձեռնադրութէ անտի երիցանց՝ զի նոքա իսկ են Եպիսկոպոսք՝ տուեալ էր նմա , առ նա գրել նմա թէ որպիսի գործ օրէն է նմա յեկեղեցւոյ ածող գործել : Եւ քանզի աշակերտուիցայն վայր աշխարհականաց էր , 'ի զոհելոյ արգելուին զնոսա առաքեալքն , և 'ի պոռնկութէ և յարիւն ուտելոյ . զի ոչ կամեցան նոքա ծանրացուցանել 'ի վերայ նոցա , զի նախ յերկրպագութենէ անտի կռոց յաճախուի ածցեն զնոսա : Արդ իբրև առ վերակացու եկեղեցեաց բազմաց գրեաց նմա՝ թէ որպէս պարտ և պատշաճ է նմա շրջել 'ի տան ւոյ , զի նա ինքն է եկեղեցի ւոյ , յասել իւրում այսպէս :

ԳԼՈՒԽ Ա

ՊԱՒՂՈՍ Առաքեալ Յիսուսի Բրիստոսի ըստ հրամանին կենարարին մերոյ . այս ինքն կենդանարար

Ծածուկ և յայտնի է խորհուրդ մեռելու թէ՛ն մերոյ : Եւ յուսոյն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի . այս զի նովաւ եղև յոյս ամենայն հեթանոսաց, որ զըկեալ էին յուսոյ անտի : Աւ Տիմոթէոս որդի իմ և սիրելի . ոչ 'ի բնութէ, այլ 'ի հաւատոց և 'ի մկրտութէ, զի նորա աշակերտեալ էր զնա : Շնորհք ընդ ձեզ և խաղաղութի 'ի ձեռն պարգևաց Հոգւոյն՝ որ են ընդ ձեզ . յոյ 'ի Հօրէ մերմէ, զի արժանի արար կոչել զինքն Հայր մեր զհեթանոսս, զի անուամբ միայն գիտէին զնա : Եւ 'ի տեառնէ մերմէ Յիսուսէ Քրիստոսէ . այս ինքն յայնմանէ՝ որ մարմնով և անձութիւն իւրով տէր մեր է : Աղաչեցի ես զքեզ 'ի ժամանակի զի երթայի ես 'ի կողմանս մակիդոնացւոց՝ եթէ կայցես մնայցես յԵփեսոս : Նայեաց դու և տես՝ զի և ոչ աշակերտաց իւրոց անգամ իշխանութիւն իւրով հրամայէր Աւաքեալ . զի և 'ի Տիմոթէէ յորդոյ անտի իւրմէ աղօթիւք ինդրէր նա : Զի դու պատուէր տայցես, ասէ, այնոցիկ՝ որ օտարուամունքն իցեն, զի մի հայեսցին նորա յառասպելս և 'ի տոհմաթիւս յանչափս . այս ինքն յուսումն հրէութե և 'ի պահպանութի օրինացն : Եւ մի հնազանդեսցեն պատմութեանցն պատուիրանաց քահանայիցն նոցա . այն զի տոհմաթիւ խօսից, զի անսպառ իցեն կարգք իւրեանց, նմանեալք են բազմութիւրեանց : Կամ զի մի պարծեսցին առ ձեզ արահամեան տոհմաւն և երկոտասան աղգաւն Յակովբու . այն զի վաճն բազմութիւրեանց անչափ են : Սոքին իսկ այս հակառակուի առնեն 'ի մէջ եկեղեցւոյ . և չիք 'ի նոսա հաւատք տնտեսութեայ . այս ինքն չիք 'ի նոսա հաւատք՝ որ սպասեալ ակն ունին խոստացեալ հատուցմանն . զի ամենայն աւետիք պարգևացն նոցա յերկրի են :

Օ ի գլուխ պատուիրանին սէր է . այս զի վաճն նորին սիրոյ եզան ամենայն պատուիրանքն : Եւ ուր սէր է, օրէնք ինչ չեն պիտոյ : Այլ զսէրն զոր ասացի, ոչ այն որ շրթանցն է, այլ 'ի սուրբ սրտէ, յայնցանէ՝ որ 'ի կնձուան անդէն 'ի մտաց բարեաց որ իւրիք չիցեն պղծեալ, և յանհակառակ հաւատոց՝ որ 'ի բանից մի ուսմանց և յամենայն ուսմանց ոչ խուզիցին : Զի 'ի սոցուն իսկ 'ի պատուիրանաց աստի

սիրոյ և հաւատոյ վրիպեցան նոքա և խտորեցան յունայնու[թի՛] բանիցն հեբբայեցւոց : Որ կամեցան զանձինս իւրեանց ունել օրինադիր վարդապետս . քանզի ոչ գիտէին նոքա զգորուհի օրինաց , ոչ զայն ինչ զոր խօսին՝ գիտեն , զի ընդդէմ անձանց իւրեանց խօսին , և ոչ վասն որոյ պնտեալն էին և յամառեալն են [թէ՛] գիտեմք՝ ճշմարիտ ինչ գիտեն : Չայս գիտեմք ե[թէ՛] բարւոք են օրէնք , ե[թէ՛] ոք զնոսա օրինօքն կրեսցէ . այս ինքն ե[թէ՛] ծանիցեն զժամանակն նոցա , և գիտասցեն զխորհուրդսն ճշմարիտս՝ որ ակնարկեալ են ՚ի նշմարանս նոցա : Ապա ե[թէ՛] այնոցիկ ոչ լինին հասու , և ՚ի պատուիրանս նոցա անխտիր հաստատեալ կայցեն , զայս գիտասցեն՝ ե[թէ՛] արդարոցն որ յառաջ քան զօրէնսն էին և որ զկնի օրինացն , օրէնք ինչ ոչ են եգեալ : Չի յօրինաց անտի ուստի արդարացանն՝ որ յառաջ քան զօրէնս էին , անտի արդարացան որք յառուրս օրինացն և որք զկնի օրինացն էին : Պիտոյ եղեն դնել ոչ վասն արդարոց՝ զի չէին ինչ կարօտ նոքօք , այլ վասն անօրինացն և սպանողաց և արուագիտաց և այլոց որ նման իցեն նոցա . զի [թերևս վասն մօտաւոր պատժոցն օրինացն երկիցեն , և արգելցին ՚ի չարեաց անտի :

Եւ յընթաց ունիմ այնմիկ՝ որ զօրացոյցն զիս ՚ի Քրիստոս ՚ի տէր մեր՝ կալ և ժուժկալ լինել ինձ առաջի նեղու[թեց] . և հաւատարիմ համարեցաւ զիս տալ ինձ զաւետարանն , և հաստատեաց զիս ոչ յայն պաշտօնն ՚ի զօհիցն , այլ յայս պաշտօն յերկնաւորս : Չիս որ յառաջ հայհոյիչ և հալածիչ և [թշնամանիչ , և ահա արժանի արար զիս այսօր՝ զի հալածեցայց վասն նորա , փոխանակ զի հալածեցի ես զեկեղեցի նորա . և [թշնամանեցայց վասն նորա , զի [թշնամանեցի ես զպաշտօնեայս նորա . և եղեց ես ՚ի նմա խոստովանեալ , փոխանակ զի եղէ ես ըստ օրինաց նախանձուն հայհոյիչ : Ողորմեցաւ ինձ և առ զիս անտի , քանզի զայս ամենայն ՚ի տգիտու[թե՛] իմում գործեցի յեկեղեցւոյ նորա և յանհաւատու[թե՛] : Այլ առաւել եղեն շնորհքն տեառն մերոյ հաւատովք և սիրովն հանդերձ՝ որ ՚ի Յիսուս Քրիստոս է . այս ինքն զի առաւել են յիս հաւատքն զոր հալածելի ես , և

յաճախեաց յիս սէրն Յիսուսի Քրիստոսի զոր երբեմն
 հայհոյէի : Հաւատարիմ է բանս և ամենայն ընդու-
 նելու թէ արժանի է , թէ ճշմարիտ Յիսուս Քրիստոս
 ապրեցուցանել եկն զմեղաւորս , որպէս և ասաց իսկ .
 «Ոչ եկի ես կոչել զարդարս , այլ զմեղաւորս յապաշ-
 խարուի » : Զի ինն կատարեցաւ գործ բանի նորա ,
 այն զի գլուխ մեղաւորաց ես եմ : Այլ վասն այսր
 իսկ գտի ողորմութի , զի յիմ գտանելն ցուցցէ Յի-
 սուս Քրիստոս ամենայն զերկայնմտութի իւր : Զի
 եթէ սպանեալ էր զիս արդարութի իւրով մինչ դեռ
 հայհոյէին ես , զիարդ գտանէին զիս չնորհք նորա :
 Արդ ահա կոչեաց և մեծացոյց զիս իւրե , զի զիս
 արասցէ օրինակ ամենայն մեղաւորաց՝ որ հաւատա-
 լոցն են ՚ի նա , զի և նոքա իբրև զիս գացեն զկեանսն
 յաւիտենից : Այլ թագաւորին յաւիտենից՝ որ արար
 ինձ զայս , և կենդանոյն՝ որ անեղծն և անարատն և
 աներևոյթն է՝ որ գործեաց ՚ի ձեռն Որդւոյ իւրոյ ,
 որ երևեցաւ նա ամենայն հեթանոսաց , նմա փառք
 և պատիւ յաւիտեան յաւիտեանս յաւիտենից . ամէն :

Այլ զայս պատուիրան զոր հանդերձեալ եմ ես
 գրել , յանձն առնեմ քեզ , որդեակ իմ Տիմոթէոս ,
 ըստ կանխելոցն ՚ի վերայ քո մարգարէութեցն . զի
 դու վառեսցիս նոքօք զգեղեցիկ սպառազինութի՝
 գործել զգործս բարիս : Այլ մարգարէութի որ եղև
 ՚ի վերայ նորա , կամ ոք ՚ի մարգարէից անտի նորոյն
 խօսեցաւ ՚ի վերայ նորա մարգարէութի՝ եթէ անօթ
 է նա ընտրեալ , կամ նմին իսկ գլխովին տուաւ մար-
 գարէութիւն , և պատուիրեաց նմա եթէ հանդերձ
 մարգարէութի որ տուաւ քեզ՝ գործս ևս բարիս նը-
 մանող նմին արժան է գործել նովաւ . այս ինքն ճշ-
 մարիտ հաւատովք զոր ստացարդ , և սուրբ մտովք
 զոր ունիս դու : Զի են ոմանք որ մերժեցին զայս
 յանձանց իւրեանց . այս ինքն զգործսն բարութե ,
 և զմիտս սրբութեն որ առ անձ է . և ՚ի հաւատոց ան-
 տի զրկեցան . այս ինքն են մի ՚ի նոցանէն Մենէոս ,
 և միւս ևս Աղեքսանդրոս : Յայնմանէ զի ասաց՝
 բայ են ոմանք որ մերժեցին զայս յանձանց իւրեանց ,
 և ՚ի հաւատոց անտի զրկեցան , մի յերկուց կարծիք
 կան ՚ի վերայ նոցա . կամ վասն զի մերժեցին յան-

ձանց իւրեանց զգործս բարութիւնք և զմիտս սրբութիւնք ունայնացան՝ ՚ի հաւատոց անտի և ոչ ընկալան զնոսա, կամ զի հաւատացեալք էին՝ և իբրև հեռացուցին յինքեանց զգործս բարութիւնք և զմիտս սրբութիւնք, և ՚ի հաւատոց անտի ունայնացան. և ապա յետ այնուրիկ անչափ հակառակութիւնք կացին նոքա ընդդէմ հաւատոց: Իսկ զի ասաց՝ բայ զորս մատնեցի ՚ի ձեռս սատանայի զի խրատեսցին, զի յայսմ հետէ մի լիցին հայհոյել: Զի որպէս սաստեաց նա Բարշումայի կախարդի և սուտ մարգարէին՝ որ կամակորէր և թիւրէր զճանապարհն ւնյ, և ասաց զնա՝ եղիցիս դու կոյր և մի տեսցես զարև մինչ ՚ի ժամանակ, սոյնպէս մատնեաց և զնոսա զիւաց, զի մտցեն ՚ի նոսա. զի յորժամ խրատեսցին նոքա վասն առաջին գործոց զոր գործէին նոքա, արդեւցին ՚ի հայհոյութիւն անտի, որ զտէրն մեր և զմանկունս եկեղեցւոյ հայհոյեցին:

ԳԼՈՒԽ Բ

ԼԱԶԵՄ զբեզ, ասէ, զի նախ քան զամենայն ինչ: Նայեաց դու և տես, զի և ըստ սովորութիւն խոնարհութիւն իւրոյ աղաչէր նա զնա, և ոչ եթէ ըստ դիպի ինչ պատճառանաց: Աղաչեմ, ասէ, զբեզ՝ զի նախ քան զամենայն ինչ առնիցես աղօթս և խնդրուածս առ ւնձ վասն ամենայն մարդկան, և պաշտանս վասն թագաւորաց, և դովուհի վասն այնուցիկ՝ որ առաւելն իցեն. զի խաղաղութիւն պատերազմաց և շինութիւն վարեսցեն զամենայն զկեանս իւրեանց. այս ինքն սրբութիւնք և արդարութիւնք: Թերևս այս քարոզութիւն աղօթից որ քարոզիս այսօր ընդ առաւօտս և ընդ երեկորի ՚ի մէջ եկեղեցւոյ, աստի առ սկիզբն: Զայս թէ արասցես, բարեոք է, ասէ, և ընդունելի առաջի ւնյ, որ զամենայն մարդ կամի՝ թէ ապրեսցին ՚ի մոլորութենէ և ՚ի խաբէութենէ, և ՚ի գիտութիւն ճշմարտութիւն հասցեն, և զոր մէքս քարոզեմք. զի մի է ւնձ և ոչ բազումք, որպէս և հեթանոսքն կարծեն. և մի է միջնորդ ւնյ և մարդկան, զի վասն փրկութիւն ամենայն մարդկան չարչարեցաւ

նա՛ ՚ի ժամանակի իւրում, այն որ յառաջագոյն նկարեալ և գրոշմեալ էր մահն նորա՛ ՚ի խորհուրդս ծնչի իւրոյ . և ակնարկեալ էր ՚ի Մովսէս և յամենայն մարգարէս : Եւ եղայ ես՝ որ գլուխս մեղաւորաց եմ՝ քարոզիչ և Առաքեալ : Ճշմարիտ ասեմ և ոչ ստեմ, զի եղէ ես վարդապետ հեթանոսաց , ոչ զօհիւք պատարագացն , այլ հաւատովք ճշմարտութի :

Դարձեալ յետ այսոցիկ իբրև ուսոյց նա արանց կալ յաղթս առանց բարկուէ և առանց սրտմտութի , չրջեցաւ նա զգաստացուցանել և զկահայս , և խափանել զգարչն պաճուճանացն և զլիտութի և զհեւսս ոսկեմանս ընդելուզեալս մարգարտովքն և զհանդերձն երևելի : Այլ որպէս վայելեացէ կանանց ըն՝ որոց զսօժալաշտուին յանձն առեալ իցէ ՚ի գործս բարութի , և ՚ի գործս արդարութի և հեզուէ պաշտեացեն նոքա զարդարութին սրբութի :

Դարձեալ սկսաւ պատուիրել . զի ՚ի հնազանդուէ կացցեն արանց իւրեանց և քահանայից իւրեանց . և ցածուութի հանապազօր ուսցին , և երբէք զաշտիւ ճան վարդապետաց նոքա մի՛ առցեն , թէպէտ և իցեն նոքա խօսողք և իմաստունք : Եւ ուսուցանել , ասէ , կնոջ մարդոյ ոչ հրամայեմ , և ոչ ճոխաբան լինել քան զայր մարդ . այլ ՚ի լուութի կալ և ուսանել հանապազօր : Զի Ագամ՝ նախ ստեղծաւ , և ապա ՚ի պատիւ նորա հաստեցաւ և Եւայ կին նորա . և Ագամ ոչ անկաւ ՚ի պատրանս խաբէութի , զի կինն զառաջեաց և անց զպատուիրանաւն . բայց ապրեսցէ վասն ծննդից իւրոց , այն որ տուաւն նմա երկամբք և ցաւովք , եթէ փութացուցէ և յօժարեցուցէ զնոսա կալ ՚ի հաւատս և ՚ի սէր և յարդարութի ճշմարտութեանն :

ԳԼՈՒԻՍ Գ

Եթէ իցէ , ասէ , ոք որ երիցութի ցանկայ , այն պիտին ՚ի գործս բարիս զոր առանց երիցութենն ոչ կարէ վճարել կամ ՚ի կատարել երիցութի , պարտ է նմա անարատ լինել . այս ինքն պարզւովք և դահաւամբք ուրուք նա մի՛ կապեսցի : Միոյ կնոջ այր . զի

ի տեղ կնոջ իւրոյ զբաղմունք ինչ չարի չիցէ նորա ընդ այլում: Եւ որդիք նորա դարձեալ մի հպարտասցին ՚ի նմանութի որդւոցն Հեղեայ. այլ ՚ի հնազանդութե կացցեն նոքա հարց իւրեանց և ամենայն ժողովրդեանն ամենայն սրբութիւն և պնտութիւն: Զի եթէ զորդիս իւր ՚ի խրատու չկարէ կացուցանել, զիւարդ մարթ է եկեղեցւոյն նյ հրաման տալ: Մի մատաղատունկն, զի մի հպարտասցի և անկցի նա յամպարտաւանութի, զի նա ինքն է որողայթ մեծ սատանայի: Սոյնպէս և պաշտօնեայք սարկաւազունք սուրբ եղիցին անձամբք իւրեանց ՚ի զօջաբաղութի, և մարմնովք իւրեանց ՚ի ցաւոց ցանկութի. և հատատեալ կացցեն նոքա ՚ի հալածանս ՚ի խորհուրդս հաւատոցն, և պատուեսցեն նոքա զխորհուրդն մարմնոյն Քրիստոսի ՚ի սրբութի մտաց իւրեանց: Եւ նոքա նախ փորձեսցին իրօք իւրք որ ՚ի խոնարհագոյն իցեն քան զկարգ սարկաւազութե: Սոյնպէս և կանայք նոցա մի սատանայոտք, այլ հեզք, զի մի ՚ի ձեռն լկտութեան նոցա հայհոյեսցին արք իւրեանց. և մի չարախօս լիցին նոքա զընկերաց իւրեանց առ արս իւրեանց, զի առաջնորդք նոցա են: Այլ հանապազօր եղիցին նոքա արթուն ՚ի գործս բարիս, և յամենայնի հաւատացեալք լինիցին, զի մի անկեալ գտցին նոքա ՚ի դիւթեալ և ՚ի հմայեալ:

Այլ զայս զօր գրեմ էս առ քեզ, ոչ եթէ իբր որ զի չունիցիմ ակն տեսանել զքեզ: Ապա եթէ յամեցից, գիտասցես թէ որպէս պարտ և պատշաճ իցէ շրջել քեզ ՚ի տան նյ, զի նա ինքն է սիւն հաստատութե և ճշմարտութե ՚ի մէջ աշխարհի. զի վասն նորին իսկ եկեղեցւոյ կայ աշխարհս: Եւ արդարեւ վկայեն՝ զի մեծ է խորհուրդ այսր արդարութե զոր քարոզեմք մեք: Յայտնեցաւ մարմնով ՚ի կուսէ. արդարացաւ Հոգւով, այս ինքն արդարութե Հոգւոյն սրբոյ. և երևեցաւ հրեշտակաց ծննդեամբն իւրով. և քարոզեցաւ ՚ի հեթանոսս զօրութիւնք և նշանօք. և հաւատարիմ եղև յաշխարհի ՚ի ձեռն վարդապետութե աւետարանին իւրոյ. և վերացաւ փառօք հրեշտակացն և աշակերտաց ՚ի ժամանակի իբրև ընկալաւ զնա ամսն:

ԳԼՈՒԽ Դ

ՔԱՆՁԻ Հողին սուրբ յայտնապէս ասէ՝¹ 'ի ձեռն մարդարէիցն, որ էջն և հանգեալ 'ի վերայ նոցա, եթէ 'ի Ժամանակս յետինս՝ այս ինքն յաւուրս յետինս՝ քակեսցին ոմանք 'ի հաւատոց անտի իւրեանց, և հայեցին նոքա յայսս մոլորութի և 'ի վարդապետութիս սատանայութի : Նայեաց դու, զի նոքա 'ի ճշմարիտ հաւատոց անտի խոտորին . քանզի տան զանձինս իւրեանց 'ի տեսիլս այլոց մոլորութի, և լինին ինքնակամբ ուսուցիչք վարդապետութի դիւաց՝ որ յայտնին նոցա : Որոց զիւրեանց խորհուրդսն ընկեցեալ և որոշեալ է . այս ինքն պղծեալ են խորհուրդք իւրեանց : Եւ արգելուն զհարսանիս, ոչ վասն առաւել աշտիճանին կուսութի, այլ վասն զի պիղծութի յայն նոցա ամուսնութի : Այլ այս 'ի սոցանէ ասի 'ի վերայ մարկիոնացւոց, և 'ի սոցանէն 'ի վերայ մանինացւոց և 'ի վերայ ազգի ազգի աղանդոց : Չի կանխեաց յառաջագոյն և մարդարէացաւ 'ի վերայ նոցա Առաքեալ որ լինելոց էին զկնի նորա : Մարկիոնացիք պղծեն զամուսնութի, և մանինացիք բզկերակուրս՝ զոր ամբ արար 'ի մսիթարութի գոհուե հաւատացելոցն . այս ինքն 'ի մսիթարութի այնոցիկ՝ որ ուտենն, և 'ի գոհութի այնոցիկ՝ որ ոչ ուտեն . զի ոչ եթէ վասն զի մի պղծիցին՝ արգելեալ են 'ի նոցանէն հաւատացեալք, այլ զի կեցցեն 'ի պատճառս նոցա . զի կարձեն նոքա զանձինս իւրեանց յուրախութենէ անտի նոցա : Չի ամենայն արարածք նյ բարի են, որպէս և ասացեալ իսկ է . «Եւ ետես ամբ զամենայն զոր արար, և ահա բարի է յոյժ» : Եւ չիք ինչ խոտան 'ի նոսա . այս ինքն չիք ինչ պիղծ 'ի նոսա, զի ոչ եթէ հայհոյութիք ինչ պաշտին նոքօք՝ թէ պղծեացին : Եւ այն որ 'ի վաճառի անդ՝ զոր հեթանոսքն զենուն, և ոչ այսպէս պղծեն զնոսա . քանզի սրբին նոքա բանիւ նյ և աղօթիւք զոր յիշեն 'ի վերայ նոցա :

¹ Յօրինակին սլակասի տէ :

Այլ 'ի բանից զազրուածէց Հրէից և յօտար աղանդոց հրաժարեա 'ի նոցանէ . և կրթեա զանձն քո յանձնաշտուածի, այս ինքն 'ի գործս արդարութե : Զի մարմնոյ կրթութի այնոցիկ՝ որ կրթեն զանձինս իւրեանց, սակաւ ինչ օգուտ է . որչափ և կենդանի է մարմինն նոցա՝ օգնէ նոցա . իսկ գործքն արդարութե որովք ոգիքն կրթին՝ միշտ օգնական են, աստ բարևոք անուամբն զոր տան մեզ ստանալ, և յաշխարհին որ գալոցն է կենօքն՝ որ յաւիտենիցն տան մեզ շահել : Այլ զի մի՞ ոք զքո մանկութիդ արհամարհիցէ, օրինակ բարեաց լինիջիր դու հաւատացելոցն, ոչ բանիւք միայն, այլ և գնացիւք, սիրով և հաւատովք և սրբութեք, մինչև գամ ես : Միտ դիր դու գրոց միսթարութե և վարդապետութե . այս ինքն միտ դիր դու աղօթից և ընթերցուածոց գրոց : Եւ մի, ասէ, հեղգար դու վասն շնորհացն՝ որ տուեալ է քեզ մարդարէութե 'ի ձեռնդրութե՛ երիցանց . այս ինքն եպիսկոպոսից : Թերևս ընդ նմին իսկ ընդ ձեռնդրութեն եպիսկոպոսութե զոր առ, ընկալաւ նա և զմարդարէութին : Յայս, ասէ, լեր և 'ի սոյն կանխեա . այս ինքն յայս լեր և թեալոխել և 'ի սոյն կանխեա գործել . զի յայտնի լիցին 'ի ձեռն գործոցդ այդոցիկ եթէ յառաջ և եթէ դաս դու : Զգոյշ լինիջիր անձին քում և վարդապետութեդ, և 'ի սոյն կանխեսջիր անձամբ քով, զի մի իւրք դսրովեսցիս . և հաւատովք քովք, զի 'ի ժամ նեղութե մի խոտորիցիս : Եւ զայս յորժամ առնես դու, ոչ միայն զանձն քո ապրեցուսցես բարևոք տեսլեամբն քով, այլ և զայնոսիկ որ լսենն քեզ՝ շահեսցես դու :

ԳՂՈՒԽ Ե

Օ ԱՅՐԻՍ մեծարեսցես՝ որ ստոյգ այրիքն իցեն . այս ինքն կերակրեսցես : Եթէ ոք այրի իցէ, և որդիք և թուռնք իցեն նորա, ուսցին նոքա 'ի քէն՝ զի նախ զտուրնս իւրեանց անդրէն 'ի տունս իւրեանց արասցեն, և ապա այլոց : Բայց սակայն այնոքիկ՝ որ զարդարութին ոչ կատարեցին և փոխարէն զերախտիան

զոր հօր և մօր պարտէին՝ ոչ հատուցին, ո՞ հաւատայ նոցա՝ եթէ արտաքինքն գոհ էն զնոցանէ. զի ներքինքն անչափ տրտունջ են զնոցանէ : Այս գործ զոր ասացի, ընդունելի է առաջի նոյ : Ապա եթէ իցէ ոք որ անձին իւրոյ և մանաւանդ ընտանեաց խնամ ոչ տանի, ուրացեալ է նա ՚ի հաւատոց. զի ոչ գործէ նա զգործ զոր հաւատքն քարոզեն, և է չար և ս. քան զթերահաւատն. զի առնէ նա զայս զոր ոչն կամեցան առնել : Դարձեալ ընտրեսցես դու այրի ՚ի սպասաւորութի սարկաւարգուէ՝ որ ոչ պակաս իցէ ՚ի վաթսւնէ մենից. զի իցէ միոյ առն կին լեալ, Չի եթէ առնն իւրում առաջնում հաստատուն եղև սերն նորա, զի զկնի մահու նորա այլում ոչ եղև նա այլ, ՚ի սերն նոյ որչափ ևս առաւել ժուժկալ լինի նա : Եթէ ՚ի գործս բարիս վկայեալ իցէ վասն նորա, եթէ մտուցեալ իցէ նորա մանկունս իւր, և ոչ թարթափեցուցեալ իցէ զնոսա, եթէ զամենայն գործոց բարեաց զհետ երթեալ իցէ նորա, այնպիսին եղիցի : Իսկ որ ազնկամարդ այրիքդ են՝ ՚ի նոցանէ ՚ի բաց մերժեաց, զի չիք ՚ի նոսա յոյս ապաստանի. պատուին նոքա ՚ի պատճառս աշտիճանին, և հատանին ՚ի խայտալ, և անկուշէ մարմինն. իսկ արանց կամին լինել, զդատաստանս յանձինս իւրեանց ընդունին. զի յառաջին հաւատոց անտի թերեցան, այս ինքն է յառաջին խոստմանէ անտի իւրեանց : Դարձեալ դատարկ անձունք սովորեալ են շրջողք մուտ և ելք ՚ի տանէ ՚ի տուն. և զայս ինչ խօսին՝ որ զինչ ոչ է պիտոյ : Փարթար կամիմ՝ որ մանկամարդք իցեն թէ արանց լինիցին, զի մի ինչ պատճառս տայցեն սատանայի ՚ի հայհոյուէ աղագս. զի և արդէն բազումք են՝ որ խոտորեցան և զկնի գնացին սատանայի, և եղեն մեզ իբրև պատնէշ և որոգայթ :

Երիցունքն որ բարեոք առաջնորդեալ գիտեն ժողովրդեանն, կրկին պատուոյ արժանի լինիցին նոքա քան զընկերս իւրեանց՝ որ խոնարհադոյն իցեն քան զնոսա գործովք իւրեանց. մանաւանդ որ ջանան և վաստակեն բանիւ և վարդապետութի : Չի վասն նոցա գրեալ է յորէնս՝ թէ «Մի կապեր զցուռկ եզին կալուտոյ», և վասն նոցուն ասացեալ է ՚ի նորում

անդ՝ եթէ «Արժանի է մշակն վարձուն իւրոյ», Զեւրիցուէ առնէ վաղվաղակի զչարախօսուի՝ ՚ի ծածուկ յանձն մի՛ առնուր. բայց եթէ երկուք և երկուք վկայ իւրք : Զամենայն զինչ առնիցես՝ մի՛ իւրք աչառանօք առնիցես հնազանդելքեզ . մի՛ ՚ի խնդրուածոց երեսաց մարդոց պատուականաց պատկառիցես դու : Զեւն վաղվաղակի առանց փորձելոյ յուրուք վերայ մի՛ զնիցես, և մի՛ կցորդ լինիցիս դու մեզաց այնոցիկ զոր առնես դուն : Են մարդք որոց մեզքն իւրեանց յայտնի են նոցուն, յառաջագոյն քան զնոսա հասեալ են յատեան դատաստանի . այս որ վաղվաղէն զնել ձեռն ՚ի վերայ՝ ոչ եթէ միայն առաջի նոցա և ընդ նոսա երթան, այլ և զինի նոցա երթան մեզքն և անօրէնուիք այնոցիկ՝ որ արարինն և թողին զինի իւրեանց : Այսուհետև մի՛ ջուր և եթ ընպիցես, այլ ոչ գինի ասեմ՝ թէ ընպիցես, այլ սակաւիկ մի ընպիցես վասն ստամոքսի քո և ստէպ ստէպ տկարուէ . զի ցաւազնոտեաց նա ՚ի բազում պահոց անտի . և վնբազում հիւանդու թէցն՝ որ հանապազօր զարթնուն ՚ի վերայ քո ՚ի պատճառս ցաւոց ստամոքսի քո :

ԳԼՈՒԽ Զ

Եր պատուիրեսցես զարձեալ որ ընդ լծով ծառայուէ իցեն՝ զի զտեարս իւրեանց ամենայն պատուոյ արժանի համարեսցին . մանաւանդ զայնոսիկ՝ որ լծեալն իցեն ընդ նոսա ընդ լծովն Գրիստոսի : Եթէ ոք այլ ազգ յօտար յօրէնս ոք ինչ ուսանիցէ ՚ի մտաց իւրոց, և ոչ անսայցէ ողջամտութե՛ բանիցն տեառն մերոյ և որ անօրէնութեան վարդապետութիւն է, այս ինքն վարդապետուէն որ հաստատեալ կայ գործովք արդարութե՛ ոչ անսայցէ, այնպիսին հպարտացեալ է ՚ի գիւտս անձին իւրոյ, և ոչ ինչ ՚ի ճշմարտութե՛ նա ոչ գիտէ, այլ տապի նա ՚ի բանիցինդիր գրգռութիւն . և յայնմանէ իսկ ծնանին հեռ և նախանձ և հակառակութի՛ և այլ ևս որ ծնանին . և ապականեն զմիտս մարդկան ծնանելն նոցա զօտարոտիս, որ զըրկեալ են ՚ի ճշմարտութե՛ . և զարդարութիւն այս

ինքն զճշմարիտ քարոզութիւնն անցի իբրև շահի վաճառարարին : Բայց դու մերժեսցիր յայնպիսեաց անտի , զի մի կուուիցի 'ի քեզ ազահուութիւնն նոցա : Զի շահն մեր ոչ էթէ անցաւոր իցէ անցագ . զի շահն մեր ճշմարտութի է . և այս շատ իցէ ծածուկ կենացս մերոց : Իսկ որ կամին մեծանալ , անկանին նոքա ոչ 'ի մի փորձանս , զի ազահուութիւնն նոցա որ է 'ի նոսա՝ 'ի փորձանս բազումն տանի զնոսա , և յորոգայթս պէս պէս ցանկութեց ցանկութի մարմնոյ նոցա արկանէ զնոսա : Զի արմատք ամենայն չարեաց՝ որ 'ի նոցանէն ելանեն և որ ստանան , արծաթսիրութի է : Եւ են ոմանք , այս ինքն և դիպեցան մեզ ոմանք՝ որ այսմ իսկ ցանկացան և խոտորեցան 'ի հաւատոց անտի ճշմարտութե . այս ինքն 'ի ճանապարհէ գործոց բարեաց հաւատոց թերեցան նոքա . կապեցին զան ձինս իւրեանց 'ի զբազումն չարեաց , և անկան 'ի ցաւս բազումն :

ԸՅԼ դու , ուլ մարդ անցի , յայնպիսեաց աստի որ հեռի առնեն զքեզ յայ՝ փախիր , և երթ զկնի արդարութե՝ քարոզել , և զհետ անպաշտութե՝ աւետարանել , զհաւատոց՝ ուսուցանել , զսիրոյ՝ հասանել , և զհամբերութե՝ գտանել , և զհեղութե՝ ստանալ : Եւ մարտիր բարւոք զմարտ պատերազմի հաւատոց՝ որ հայեցեալ ակն ունին հատուցմանն . և բուռն հարմի զկենացս ժամանակեանս , այլ զկենայն յաւիտենից յոր կոչեցարն դու 'ի ձեռն քարոզութե իմոյ , և խոստովանեցար զբարւոք խոստովանութի առաջի բազում վկայից . այս ինքն զի առաջի բազում հաւածչաց կացեր դու քաջալերեալ և խոստովանեցար , և նեղեցին զքեզ՝ և դու ոչ ուրացար : Պատուիրեմ առաջի անցի՝ որ կենդանի առնէ զամենայն 'ի կատարածի , և առաջի Յիսուսի Քրիստոսի՝ որ մեռաւ իսկ վասն այսորիկ , զի պահեսցես դու զբարւոք խոստովանութի և զհաւատսն ողջ , անեղծ և անարատ . այս ինքն խոստովանութիւնն քո՝ որ է առաջի բազում դատաւորաց , և զհաւատսն զայն՝ որ ցայժմ պարհեցեր զնոսա ողջ , անեղծ և անարատ մինչ 'ի գալուստ տեառն մերոյ , յիմիք սատանայի կամ մարդկան մի կապիր :

Մեծամեծացդ որ յայսմ աշխարհի իցեն՝ պա-
տուէր տաջիր, զի մի հպարտացեալ իցեն . և փոխանակ
այ մշտնջենաւորի գոյս իւրեանց յանցաւոր մեծուի
մի արասցեն : Եւ ուսուսջիր նոցա մեծանալ զմեծու-
թի գործոց բարեաց . լինել նոցա առատ , սիրուն ,
ոչ միայն առ մերձաւորս , այլ և հաւասարորդս լինել
տրուքն իւրեանց հեռաւոր սրբոցն , զոր տայցեն տա-
նել : Զի այսուիկ որ ժամանակեանս է , կարասցեն
հասու լինել կենացն այն որ ստոյգն են յաւիտենից :
Արդ պահեա դու զաւանդս պատուիրանացս այսո-
ցիկ վայելութք . այս ինքն սրբութք և ճշմարտու-
թք . և խոտորեցջիր դու ՚ի պիղծ և նորաձայն բա-
նից . զի հակառակութի աճեցուցանէ զնոսա , և մո-
լարանուն գիտուի յաճախէ զնոսա : Եւ են ոմանք՝ որ
կարծեալք որ յանձն առին զայս , և զառաջին հաւատ-
սըն իւրեանց զճշմարիտս բոշխնել ինչ ոչ կարացին :

ՏԻՄՈԹԷՆՈՍ ԵՐԿՐՈՐԴ

ՊԱՒԴՈՍ ծանեաւ Հոգւովն որ էր 'ի նմա՝ Թէ մերձեալ է ժամանակ վախճանի իւրոյ ելանել նմա յաշխարհէ աստի յայսմանէ : Եւ գրեաց նա առ Տիմոթէոս, զի եկեսցէ վաղվաղակի առ նա . մի՛ զի յաւելցէ պատուիրել նմա՝ Թէ որպէս պարտ և պատշաճ իցէ նմա շրջել յեկեղեցւոջ նյ . և երկու՝ զի եղիցի նա նմա օրինակ և քաջալեր մահուամբն իւրով, որպէս և եղև նա նմա տանջանօքն և քարկոծանօքն և քարշելովն : Իսկ զփիղոն և զգիրոն զոր հրամայեաց բերել, կամ զի վաճառեացի զնոսա և տացէ զվարձս տանն, կամ զի ժառանգեցուցէ զնոսա ում և արժան իցէ : Տիմոթէոս Թէպէտ և սիրելի էր, սակայն մեծատանց որդի էր : Այլ քանզի ցանկացեալ էր նա երթալ և աշակերտել 'ի Հռոմէ, մոլեցան 'ի վերայ նորա հեբրայեցիքն սպանանել զնա յերուսաղէմ . զբողոք կալաւ նա առ կայսր, ոչ վանն զի երկնէք նա 'ի մահուանէ, այլ զի գոնեայ 'ի պատճառս շղթայիցն կապանաց ելցէ նա քարոզել 'ի քաղաքին յայնմիկ՝ որ առանց այսր ինչ պատճառանաց չէր ինչ նմա անդր հնարել ելանել : Արդ զերկուս ամս ներեցին նմա շնորհք, զի հալածեսցի նա և աշակերտեսցէ 'ի Հռոմ քաղաքէ, այն կարծէր Թէ սակաւ աւուրբք հասանէ քարոզել և նեղել նմա : Արդ սա որ զնախարարն և զնոտանիս Կեսարեայ աշակերտեաց, ոչ 'ի տան միոյ ուրուք 'ի նոցանէ բնակել կամեցաւ, և ոչ զվարձս տանն յուրում նստէր նա բազմօք հանդերձ՝ Թոյլ ետ միում ումեք 'ի նոցանէ Թէ տացեն : Արդ վանն այսր և վանն այլոց գրէ նա 'ի Հռոմ քաղաքէ առ Տիմոթէոս՝ յասել իւրում այսպէս :

ԳԼՈՒԽ Ա

ՊԱՒՂՈՍ ԱՂԱՔԵԱԼ ՅԻՍՈՒՍԻ ՔՐԻՍՏՈՍԻ 'ի կամաց ցայ, զի կամեցաւ ընդ իս . և ըստ աւետեացն կենդանութե որ 'ի Քրիստոս Յիսուս են, զի կամեցաւ նա քարոզել ինև : Առ Տիմոթէոս սիրելի որդի, 'ի հոգևոր ծննդենէ : Ընորհք և խաղաղութի յայ 'ի հօրէ մերմէ եղիցին ընդ ձեզ յամենայն կողմանց վասն հալածչացն՝ որ ընդ ամենայն տեղիս ընդդէմ լինին մեզ . և 'ի տեառնէ Յիսուսէ Քրիստոսէ . և ոչ եթէ 'ի ձեռն տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի : Գուհանամ զայ զոր պաշտեմն 'ի նախնեաց սրտէ . այս ինքն նախնեաց մտօք՝ որ յառաջ էին քան զօրէնսն . ոչ եթէ զոհիւք պատարագաց, այլ մտօք սրբութի . իբրև զի անպակաս ունիմ գիշատակ քո յաղօթս իմ որպէս և հայր ճշմարիտ . և անձկացեալ եմ տեսանել զքեզ իբրև զորդի սիրելի . և յիշեմես զարտա սուսն քո վասն նեղութեցն իմոց . և որ յամենայն ժամ յաղօթս կաս դու, վասն զի լի եղիցիս հոգևոր ուրախութի : Եւ զմտաւ ածեմ ես զանխեղճ զանարատ զառանց երկմտութե հաւատս քո, այն որ ամենևին 'ի նեղութի ոչ շարժեցան : Վասն այսորիկ յիշեցուցանեմ քեզ աղօթիւք իմովք զուարթացուցանել արծարծանել նորոգել քեզ զչնորհսն ցայ զոր ընկալար 'ի ձեռնադրութի անտի իմմէ . այս ինքն զհոգին սուրբ զոր ընկալար դու 'ի ձեռնդրութի անտի իմմէ . զի ոչ ետ քեզ անձ 'ի ձեռին իմում ոգի վատութե, այլ զօրութե կալ առաջի հալածչաց սիրով և զգօնութի, շինել և շահել նոքօք զհաւատացեալս :

Երդ իբրև քաջալերեալ և զօրացեալ 'ի հոգևոյ անտի զոր ընկալար՝ մի ինչ ամօթ համարես ջիր զխոստովանութին տեառն մերոյ առաջի ամենայն մարդկան, և մի զիս զկապեալ նորա : Զի թէպէտ և այս խոստովանութի 'ի մէջ նեղութե մեծի կացուցանէ զքեզ, այլ քեզ պարտ է պատշաճ է կցորդ լինել չար չարանայն աւետարանին հալածելոյ ըստ զօրութեն որ յայ է . այս ինքն ըստ օգնականութեն որ յայ է,

այն որ փրկեաց զմեզ 'ի նոր փրկուի, և կոչեաց զմեզ 'ի կոչումն իւր սուրբ՝ որ յերկնից է . և ոչ ըստ գործոց իմոց՝ զի հայհոյիչ էի, այլ ըստ կամաց իւրոց՝ որում ոչ սպասէի և ոչ ակն ունէի . ըստ շնորհացն որ տուան ինձ Յիսուսէ Քրիստոսէ յառաջ ժամանակօքն յաւիտենից, որպէս և աշակերտացն ընկերացն իմոց : Այն իսկ է զոր ասէ . « Ընտրեցի ես զձեզ ինձ 'ի սկզբանէ արարածոց » : Բայց յայտնեցաւ այժմիկ 'ի գալտեան տեառն մերոց Յիսուսի Քրիստոսի՝ որ խափանեաց զմահ մահուն իւրով, և լուսաւոր արար զկեանս և զանապահանուի . այս ինքն և քարոզեաց զկեանսն անմահու[թե՛ յարու[թքն իւրով : Այն որ առաքեցայ ես նովին աւետարանաւն քարոզիչ և Առաքեալ և վարդապետ հեթանոսաց : Վասն այսորիկ զայս չարչարանս ընդունիմ ես զոր տեսանես յիս, և լսես դու վասն իմ . և ոչ ինչ ամօթ համարեալ է ինձ, վասն որոց տեսին աչք իմ և լուան ականջք իմ և համբեր մարմին իմ : Քանպի գիտեմ ես յայն որ կարողն է նա ինձ պարհել զաւանդն իմ յօրն յայն, հաւատացի ես : Արդ լեր դու ոչ քարոզ բանից միայն, այլ եղիցիս դու օրինակ բարեաց գործովքն քովք բանիցն Ճշմարտութե զոր յինէն լուար 'ի հաւատս Ճշմարիտս և 'ի սէր յատակ, այն որ Յիսուս Քրիստոս էն : Զաւանդն բարւոք զոր աւանդեցի քեզ, պահէս ջիր հանդերձ հոգւովն սրբով՝ որ բնակեցաւ և 'ի քեզ, որպէս և յիս :

Օ այս գիտասջիր՝ եթէ որ միանգամ 'ի կողմանս ասիացւոց ժողովեալ էին առ իս 'ի մխիթարուի ըզբօսանաց վասն բազում նեղութեց և յերկար ճանապարհին, ապստամբ եղէն յինէն : Տացէ ողորմութի տէր Աւնիսեփորեայ տանն, զի բազում անգամ հանգոյց զոգի իմ՝ տեսլեամբ իւրով և մխիթարութե, և զկապանս իմ 'ի հալածչաց մարդկանէ անտի՝ որ պաւտեալ էին զինս՝ ամօթ ինչ ոչ համարեցաւ : Այլ իբրև եկն նա 'ի Հռոմ՝ աշխարհ երկրորդ, փոյթ եղև նմա ինդրել զիս սնտագոյնս, և մեծաւ աշխատութե գտանել զիս : Տացէ նմա տէր գտանել ողորմութի յաւուրն յայնմիկ, ոչ միայն վասն այսր զոր արար նա ինձ 'ի Հռոմ քաղաքի, այլ և որչափ միանգամ փոյթ

եղև նմա սպաս ունել ինձ 'ի հալածանս՝ որ յարուցեալ էին 'ի վերայ իմ յեփեսոս, այն զի և դու ինքնին իսկ քաջ գիտես՝ զի անդ դիպեցար :

ԳԼՈՒԽ Բ

ՄԵ՛կ դու զուարթասջիր զօրութի՛ք Հոգւոյն զոր ընկալար հանդերձ հաւասարութի՛ք շնորհացն Յիսուսի Քրիստոսի . և ինչ զոր լուար դու յինէն բազում վկայիւք, այս ինքն զայն զոր վկայեցի ես յանդիման քո առաջի հալածչացն յամենայն տեղիս, զայս պատուիրեսջիր և դու հաւատարիմ՝ մարդկան՝ զի սոյն պէս և նոքա կարգիցեն զաւետարանն ճշմարիտ 'ի ձեռն այլոցն՝ որ աշակերտէինն նոցա : Ճգնեաց դու և համբեր չարչարանաց 'ի ձմերուսս հալածանաց իբրև իսպառազէն քաջ Յիսուսի Քրիստոսի : Զի ոչ ոք իցէ որ զինուորի և աստէն պատաղի և 'ի կեանս աշխարհիս, այս ինքն եթէ փոյթ ինչ իցէ նմա տեսանել զինչս իւր և զստացուածս . այլ 'ի հպատակութե՛ կայ այնմիկ՝ որ ընտրեացն զնա, թէ՛ որպէս հաճոյ մարթասցէն լինել նմա : Սոյնպէս և մարդ թօթափեսցէ զանձն իւր յամենայնէ, զի զիւրք ոչ իցէ պատաղեալ բայց միայն քարոզել և հալածիլ, զի տեառն իւրում երկնաւորին և եթէ հաճոյ լիցի : Եւ մարտիկ ոք որ 'ի խաղ մտանէ, ոչ մարթէ պսակ գտանել, եթէ ոչ ըստ օրինաց խաղուն մարտիցէ . բայց եթէ ըստ կերպարանաց խաղուն և որպէս ուսուցին զնա՝ մարտիցէ և յաղթեսցէ : Սոյնպէս և այնորիկ որ աշակերտինն, եթէ 'ի պատերազմ՝ ծածուկ նեղութեցն ոչ մտանիցեն և յաղթիցեն, և յայտնի հալածանօք՝ որ յառնէ 'ի վերայ նոցա՝ ոչ առաքինանան, զպսակ յաղթութե՛ առնուլ նոքա ոչ կարեն : Եւ հողագործին ըստ վաստակոցն պարտ է և 'ի պտղոյ անտի՛նախ վայելել նմա . սոյնպէս և մեք 'ի վաստակոց աստի զոր վաստակիմք մեք յայտմ՝ աշխարհի՛՝ զկեանս անմահութե՛ 'ի միւս աշխարհս ընդունիմք մեք : Իմաց դու զինչ խօսիմն ընդ քեզ առակօք օրինակօք : Տացէ քեզ տէր իմաս .

տուժի՛ իմանալ քեզ զծածկեալն զորս կարգեցի ես առաջի քո յայտնօք :

Յուշ լիցի քեզ Յիսուս Քրիստոս . այս ինքն քարոզեա զՅիսուս Քրիստոս զյարուցեալն ՚ի մեռելոց , այն որ եղևն ՚ի զաւակէ Դաւթի , որպէս յաւետարանին իմում գրեալ է : Կամ այն՝ որ ասացեալն է վասն Մարեմայ և զՅուսէփու՝ եթէ երկոքին ՚ի տունէ Դաւթի էին , կամ այն՝ զի ասէ . « Տացէ նմա տէր անձ զաթուռն Դաւթի հօր իւրոյ » : Որով համբերեմ ես նեղութեց և չարչարանաց . այս ինքն աւետարանաւն , ոչ եթէ թնամանաց միայն կամ նախատանաց համբերեմ ես , այլ իբրև չարագործ մի կապանօք ՚ի քաղաքէ ՚ի քաղաք տանէին զիս , և շղթայիւք յաշխարհէ յաշխարհ մատնէին զիս : Այլ թէպէտ և ձեռօք կապելովք տարան զիս ՚ի Հռոմէ , զէզու իմկապել ոչ կարացին : Եւ որովհետև բանն այ ոչ է արգելեալ , ամենայնի համբերեմ , զի շղթայիւքն իմովք անդամ կեանս խոտացեալս որ ՚ի Քրիստոս Յիսուս են ընտրեալք՝ որ լսենն ինձ՝ գտցեն իւրեանց զփառս , որ ՚ի Քրիստոս են . այս ինքն յաւուր փառաց Քրիստոսի : Հաւատարիմ է բանս , այս ինքն արդար է բանս . զի եթէ մահուն նորա կցորդք եղեաք , և կենացն կցորդ լիցուք ընդ նմա : Եւ եթէ համբերեմք մեք առաջի հալածչաց , և ընդ նմա թաղաւորեմք և ՚ի կատարածի . և եթէ ուրանամք ՚ի նեղութեան կամ առանց նեղութե , և նա յուրաստ լինի ՚ի մէնջ , որպէս և ասաց նա . « Եթէ ոք յուրաստ լինի յինչն առաջի մարդկան . և ես յուրաստ եղէց զնմանէն և առաջի հօր իմոյ յերկինս » : Եւ եթէ թերահաւատեն ՚ի նմանէ , ոչ խափանեմք մեք զնա . հաւատարիմ իսկ է , այս ինքն է իսկ նա և ուրանալ զանձն իւր ոչ կարէ :

Օ այս յուշ արասցիր այնոցիկ՝ որ ուսանիցինն ՚ի քէն . և եղիցես հաստատել զնոսա ոչ առաջի մարդկան , այլ առաջի այ . զի մի հակառակիցեն նոքա ՚ի բանս՝ որ ոչ իցեն պիտոյ , բայց կործանումն են լսելեաց իւրեանց : Արդ ջանասցիր զանձն քո օրինակ կացուցանել ընտիր՝ յուսացեալ առաջի տեառն մրշակ առանց ամօթոյ . որպէս զի կարասցես զուարթ

երեսօք ուզղել զթերեալն բանիւ ճշմարտութի : Այլ 'ի պղծաբան և 'ի զազրաձայն խօսից ամենայն աղանդոց՝ որ օտար իցեն իմաստութե գրոց՝ 'ի բաց մերժեսցիր զքեզ . զի անօրէնութիք իւրեանց առաւել ևս բազմանան յաշխարհի . այս զի վասն անօրէնութի իւրեանց մոլեգնին անօրէնք զկնի նոցա : Եւ բանք նոցա նմանեալ են կեղոյ , որ անուանեալ կոչի քաղցր կեղ . կամ զոր օրինակ չիք բժշկութի այսմ կեղոյ , սոյնպէս և ոչ նոքա ստանան զառողջութին 'ի հաւատոց անտի ճշմարտութե . կամ որպէս փորէ և ծակոտէ ախտս այս զմարմին , սոյնպէս ապականէ և եղծանէ աղանդս այս զմիտս : Արդէն իսկ աւասիկ յետս կացին 'ի ճշմարտութե անտի՝ որ յայտնին է . որոց սակի են շեմենոս և Փիղիտոս . և հակառակ այնմիկ զոր ուսանն , և ուսուցանենն և պնտեալ են և ասեն՝ եթէ յարուի մեռելոց եղև և անց , ոչ եթէ մարմնոց , այլ հոգւոց . և 'ի ձեռն այսորիկ զհաւատս մարդոց մարդոց որ շարժեալ էին հիմունք նորա՝ կոր ծանեն : Այլ հաստատուն հիմն այ կայ . այս ինքն ճշմարիտ քարոզութին՝ որ քարոզեցաւ յայ 'ի ձեռն մարգարէիցն և առաքելոց՝ հաստատուն կայ 'ի գիրս նոցա . և ունի զգատակնիքս զայս , այս ինքն յարութիւն՝ զի քարոզի 'ի նմա . զի այն որ զյարուի մարմնոյ ոչ քարոզէ , ոչ շինի նա 'ի վերայ հիմանն այնորիկ : Եւ ճանաչէ տէր զայնոսիկ՝ որ իւրն են , զի յամենայնի օգնեսցէ նոցա , և փրկեսցէ զնոսա և յանօրէնութի :

Ընա օրինակ բանի իւրում և ասէ՝ եթէ եկեղեցի որ ընդ ամենայն տիեզերս է , մեծի տան նմանեալ է . ոչ է միայն անօթք ոսկեղէնքն և արծաթեղէնք՝ որ 'ի պատիւ փառաց պիտոյ են՝ գոն 'ի նմա , այլ և փայտեղէնք և խեցեղէնք 'ի պէտս անարգանաց : Այլ ոչ եթէ որպէս պիտոյ եղև սպաս պաշտաման անօթոցն անարգութե 'ի տան մեծի , այսպէս պիտոյ իցէ մոլորութիւն նոցա յեկեղեցւոջ այ : Եթէ ոք կամեսցի և սրբեսցէ զանձն իւր յօտարօտի բանից անտի յայնպիսեաց զոր ուսուցանէ , լինի այնուհետև անօթ պատուական , սրբեալ , պիտանի տեառն իւրում , պատրաստեալ ոչ յսպականել զմիտս հաւատացելոց , այլ պատրաստեալ յամենայն գործս բարիս :

Եւ յլ յերիտասարդութե ցանկութե փախիր՝ որ
 հետամուտ լիեալ են քո, և երթ զհետ արդարուէ .
 այս ինքն զհետ գործոց արդարուէ, և զհետ ճշմարիտ
 հաւատոց՝ որ առ անձ են, և զհետ կատարեալ սիրոյ՝
 որ առ մարդիկ է : Եւ խաղաղուի եղիցի աստ և անդ-
 այնոսիկ՝ որ կարդան զանուն տեառն սուրբ սրտիւ,
 զի ոչ իցէ խոտորեալ ՚ի ճշմարիտ հաւատոց իւրոց :
 Եւ յլ յիմարութենէ և յանխրատ հակառակութե-
 նէ՝ յորում տգէտքդ յարակեալ են հրաժարեա .
 քանզի ոչ ունին նոքա առնել նշանս և դարձուածս
 բանից պատասխանի, ծնանին իւրեանց կռիւս : Եւ
 ծառայս տեառն որ հեզն է, կուուել ընդ այնպիսիսն
 անխրատս ոչ է պարտ . այլ լինել նմա հեզ և խոնարհ,
 որպէս ուսոյց նմա տէր իւր, ոչ առ մի ոք, այլ առ
 ամենայն մարդ . և լինել նմա ուսուցիչ և համբերող
 առ աշակերտս իւր . և խրատել զհակառակողսն, ոչ
 թշնամանօք կամ հեստութի, այլ հանդարտութի :
 Չէ արժան հեռացուցանել և մերժել զնոսա ՚ի մէնջ,
 թերևս տայցէ նոցա ապաշխարութի երկայնամուռն
 իւրով, զի յորժամ ծանիցեն զճշմարտութին, սթա-
 փեսցին և սգայցեն խելաց իւրեանց . և ապրեսցեն
 յորոգայթից անտի սատանայի, զի նա ինքն է վար-
 դապետութի սատանայի, այն որ արգելեալն և փա-
 կեալ և ձերբակալեալ են . այս ինքն զի զգեցեալ են
 նովաւ ըստ կամացն սատանայի :

ԳԼՈՒԽ Գ

Եւ աւրձեալ ասաց նա ՚ի ձեռն Հոգւոյն զոր ու-
 նէր՝ վասն հակառակորդաց, որ զարթնուն յաւուրս
 յետինս ՚ի վերայ եկեղեցւոյ, գրէ այսպէս՝ թէ յա-
 ւուրս յետինս յարիցեն մարդիկ՝ զի ոչ եթէ միայն
 բանիւք իւրեանց լինին հակառակ ճշմարտութեն,
 այլ և գնացիւք իւրեանց . ՚ի գործոց անտի նոյ պարտ
 է ճանաչել զբանսն ապականութե զոր ուսուցանեն :
 Յարիցեն մարդիկ ոչ տալ զանձինս իւրեանց իբրև
 զիս ՚ի մահ փոխանակ մարդկան, այլ անձնասէրք .
 ոչ սոսկը որպէս և ես՝ զի ոչ ցանկացայ ոսկւոյ և

արծաթոյ և հանդերձից, այլ արծաթասէրք. ոչ խոնարհք և գձուձք, այլ հպարտք և ամպարտաւանք. ոչ խոստովանեալք, այլ հայհոյիչք. զի ընտանեաց իւրեանց որ սաստեն նոցա՝ ոչ անսան. ոչ երախտաւորք բարեաց, կամ հատուցիչք բարւոք երախտաւորաց, և ոչ հեղք, այլ անշնորհք և ապարասանք. ոչ ողորմածք և քարոզիչք խաղաղութեան, այլ անգութք և անհրաւէրք. ոչ հոգաբարձուք մարդկան, այլ չարախօսք ընկերաց իւրեանց. ոչ երկայնամիտք, այլ անհամբոյրք. ոչ քաղցունք, այլ խիստք. և ոչ չարատեացք, այլ անբարիք. ոչ որ ընդ յարկաւ առնեն և թագուցանեն զհալածեալսն, այլ մասնիչք հալածելոց. ոչ սիրունք ճանապարհի կենաց, այլ ցանկասէրք առաւել քան անձասէրք :

Հանդերձ այսու՝ որ ճշմարտութեն օտար են՝ որ գործէին ՚ի նմա, որ ուրացեալն են ՚ի ճշմարտութեանտի. որ ունին զկերպարանն ճշմարտութե գործովք իւրեանց չարեօք : Պաշտեն զկամս մարմնոց իւրեանց, և կերպարանօքն ճշմարտութե զոր զգեցեալ են՝ գերեն զմարդիկ ՚ի մոլորութի խաբէութե : Եւ յայնպիսեաց անտի յորս զայս տեսանես՝ խորշեօջիւր, զի ոչ ինչ օգտին նոքա ՚ի քէն. զի զարգարեալ հային նոքա ՚ի քեզն մերձենալով : Սպրդեն և մտանեն ՚ի տանէ ՚ի տուն, ոչ յանդիմանել և ՚ի խրատել, այլ գերել յուսումն վարդապետութե իւրեանց զկանայս շեղջակութեալս մեղօք. զի գնան նոքօք և վարին ոչ ՚ի մի ցանկութի, այլ ՚ի պէսպէսս ՚ի ցանկութիս : Եւ յամենայն ժամ՝ ուսանին, այս ինքն հանապազօր ճաշակեն նոքա զճշմարտութիս, և դարձուցանեն անդրէն, և երբէք յամենայն սրտէ իւրեանց ոչ դառնան ճանաչել զճշմարտութի : Այլ որպէս Յանէսն և Յամրէս հակառակ եղեն Մովսէսի ՚ի հնումանդ, սոյնպէս և սոքա հակառակ են ճշմարտութեան նորոյն : Մարդք՝ ապականեալք միտք իւրեանց ՚ի ճշմարտութեանէ. և անպիտանք, այս ինքն անպիտանք ՚ի հաւատս : Եւ քանզի մոլեգնեցան նոքա այսօրիմբք զորս համարեցայս, անարգել զնոսա և գալ յառաջ ոչ կա

1 Յօրինակին պակասի ծամ :

րեն . զի յայտնի իսկ են գործք իւրեանց՝ եթէ ինչ ճշմարիտ նորա ոչ գիտեն , որպէս և ինքեանք իսկ զինքեանս ծանեան :

Մ.ՅԼ դու զհետ եկիր ճշմարիտ վարդապետութիւն իմոյ և զհետ օրինակի զոր ցուցի ես քեզ յանձն իմ . և զհետ հաւատոց իմոց , զի մեծաւ հանդիսիւ քարոզեցի զնոսա . և զհետ երկայնմտուէ իմոյ առ հաւատացեալս , և զհետ համբերուէ իմոյ առաջի նեղչաց , և զհետ հալածանաց իմոց ընդ ամենայն տեղիս , և զհետ հին ցաւոց իմոց որ 'ի հալածչացն՝ որ արդեւ լինէին ինձ : Զի դու ինքնին իսկ գիտես որպիսի իրք անցին ընդ իս 'ի կողմանս անտիրացւոց և յեկոնիացւոց և 'ի լիստրացւոց : Եւ Անտիոք՝ ոչ այս ասորւոցս , այլ յայն 'ի փիսեղացւոցն՝ գրգռեցին յարուցին Հրեայքն զքաղաքապետս և զկանայս մեծատունս , և արարին նեղութի մեծ 'ի վերայ նոցա , և հանին զնոսա արտաքս քան զսահմանն իւրեանց . և յեկոնիայ յետ նեղութեն առաջնոյ արարին հալածանս Հրեայք և հեթանոսք , և քարկոծ արարին զնա և զԲառնաբա , և հանին զնոսա 'ի քաղաքէ անտի : Եւ 'ի Լստրոս դարձեալ չարախօսութիւն Հրեիցն՝ որ եկեալ էին անդր 'ի կողմանց անտիրացւոց և յեկոնիացւոց՝ քարակոշկոճ՝ արարին զՊաւղոս , և հանին քան զքաղաքն արտաքս քարչելով , և ակն ունէին թէ մեռաւ նա : Եւ զի այս այսպէս եղև , ահա 'ի Գործս երկոտասան առաքելոց գրեալ է :

Յամենայնէ փրկեաց զիս տէր . ոչ զի մի՛ չարչարեալս զիս , այլ զի մի՛ սպանցեն զիս : Եւ ամենեքին որ կամիցին կեալ 'ի վախճանի յարդարուի , մատնեսցեն զանձինս իւրեանց հալածանաց . իսկ այնոքիկ՝ որ 'ի կերպարանս ճշմարտուէ ծածկեն ստուշն իւրեանց , յառաջ գան նորա 'ի չար իւրեանց . այս ինքն վասն չարեաց նոցա աճէ և զարգանայ խաբէութիւն անձանց իւրեանց , և այնոցիկ՝ որ խաբին զկնի նոցա : Մ.ՅԼ դու հաստատուն կաց յայդմ՝ զոր ուսարդ յինէն , և յայնմիկ՝ որ ինչ հաւատարիմ՝ եղեր դու յնոյ 'ի ձեռն հոգևոր մարդոյ . գիտես դու յորպիսի մարդոց ուսար : Եւ 'ի մանկութենէ քու մմէ գրովք մարգարելոց սնար , որք կարողք են խորհրդովք իւրեանց ի-

մաստունն առնել զքեզ 'ի կեանսն, ոչ զկեանսն հնոյն, այլ զկեանս նորոյն՝ որ 'ի հաւատոց անտի Յիսուսի Քրիստոսի է հանդերձ ամենայն գործովք : Դարձեալ որ անձաշունչն են . այս ինքն հանդերձ գրովք մարդկան՝ որ ընկալան զՀոգի, ոչ 'ի մարդարեանալ, այլ յանդիմանել խրատել և ուսուցանել՝ թէ որպիսի վարք արժանի են ճանապարհին կենաց . զի 'ի ձեռն նոցա կատարեալ լիցի մարդն այ նորն յամենայն գործս բարութե հաստատեալ :

ԳԼՈՒԽ Դ

Օ ԱՅՍ վկայեմ ես առաջի այ և առաջի տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, զի անդադար քարոզես ջիր դու զբանն . և եղիցես 'ի մտի ունել զայն վկայութիւն զոր վկայեցի քեզ լուելեան . այս ինքն 'ի ներքս յանձին քում հանապազ : Այլ ոչ ասեմ քեզ թէ ուր արժան իցէ և ուր չիցէ արժան . այլ ուր տեղի գտանես դու քեզ, յանդիմանեա և խրատեա աներկիւղ, և շինեա և ուսո ամենայն երկայնմտութի եկեացեն ժամանակք՝ յորում՝ ողջամտութեամբ վարդապետութե բանիցս ոչ ունկնդիր լինիցին բազումք յիմաստնոց . այլ ըստ իւրաքանչիւր ցանկուէց յանձանց իւրեանց և ոչ ըստ պատճառանաց գրոց յաճախեն վարդապետս ճոխութե անձանց իւրեանց ըստ մարմնաջել լսելեաց իւրեանց 'ի լսել, յասել, կործանին նոքա յառասպելս խաբէութե . թեւրեն զլսելիս իւրեանց 'ի ճշմարտութենէ անտի վասն յրատակութե և իմաստութե նորա : Այլ դու զուարթկաց յամենայնի ուսուցանել, և համբեր չարչարանաց 'ի հալածչաց . և գործք քո եղիցին ոչ ըստ քահանայից հնոյն, այլ ըստ աւետարանչի նորոյս : Եւ եղիցես դու քաջալերեալ 'ի պաշտաման քում . այս ինքն յաւետարանութե քում : Զի ես արդ այսուհետե նուիրեալ եմ ոչ դոյզն մահ մեռանել, այլ պատարագել . և ժամանակ իմոյ դարձին հասեալ կայ 'ի վե-

1 Յօրինակին ուրում :

րայ իմ : Զի պատարագելոյն իւրով հանգեաւ նա 'ի հալածանաց զոր համբեր նա զամս բազումս : Զպատերազմ մեծ զհալածանաց և զամենայն նեղութեց պատերազմեցայ , և զընթացս իմ կատարեցի 'ի ձեռն մարհու՝ որ սահմանն է ընթացից , և զհաւատս իմ պահեցի 'ի մէջ բեր չարչարանաց՝ որ յարեան 'ի վերայ իմ : Եւ այսուհետեւ պահեալ մնայ ինձ պսակն , ոչ շնորհացն , այլ զոր հատուցէ ինձ տէրն յաւուրն յայնմիկ . ոչ եթէ ինձ միայն տայ արդարութիւն , այլ ամենայն որ և սիրեցին զօրն երեւելոյ դաւստեան նորա : Զի թէպէտ որ աստս լինի տուեալ մեզ՝ շնորհաց են , սակայն այն որ պատրաստեալն պարհի՝ արդարութեւ են :

Փութասջիր դու գալ առ իս վաղվաղակի , զի 'ի պատճառս պատճառս մնացայ ես յառաջին ուղեկցաց անտի . զի Դեմաս թող զիս և սիրեաց զաշխարհ . այս ինքն փախեալ 'ի նեղութենէ , ուստի պարգեւքն աւետեաց պարհեալ էին նմա . և մերձեցաւ նա առ հանգիստ երկրաւոր , ուստի շահ ինչ չիք նմա : Եւ Կրիսպոս դնաց երթալ շինել 'ի կողմանս գաղատացոց . և Տիտոս աւետարանել 'ի կողմն դաղմատացոց : Եւ Ղուկաս աւետարանիչ միայն է ընդ իս : ԶՄարկոս ընդ քեզ առջիր եկեսջիր , զի է նա ինձ պիտոյ , ոչ 'ի պաշտօն անձին իմոյ , այլ 'ի պաշտօն Հոգւոյ : ԶՏիբեկոս որ պաշտէր ընդ իս , առաքեցի ես շրջել տեսանել զեփեսացիսն : Զփիլղոնն և զմատեանսն մագաղալութեայս , քանզի յայտնուին որ եղև ինձ 'ի Տրուադայ՝ զի երթայց շինեցից զկողմանս մակիդոնացոց՝ թողի զնոսս անդ , յորժամ գայցես՝ բերջիր ընդ քեզ : Աղեքսանդրոս դարբինն բազում ինչ չարիս հատոյց ինձ . տացէ նմա անձ ըստ գործս նորա զոր գործեաց նա ընդ մեզ : Ընկեր էր նա Սիմոնի , որպէս կիսարացի Քրոնզբրոփիւ անդ ցուցանէ : Յորմէ , ասէ , և դու անձնպահ լինիջիր , զի խորամանգութիւն և նախանձուսատանայի որ մտեալ էր և զօրացուցանէր զնա՝ շատ հակառակ եկաց նա բանիցն մերոց : Եւ յառաջնում յատենին իմում զոր կացի ես առաջի կայսեր , ոչ որ յեղբարցն մնաց առ իս . այլ ամենեքին թողին զիս առ երկիւղի և փախեան . մի մեղք համարիցին նոցա

այս : Զի թէպէտև փութացաւ և փախոյց զնոսա շարժումն, ժողովեաց ած զնոսա առ մեզ սէրն : Այլ ինձ տէր օգնական էր, և զօրացոյց ՚զիս քաջալերութիւն համբերել ինձ չարչարանաց և նեղութեց՝ որ պատեցան զինև . զի ինև քարոզութիւն քաջալերեսցի, այս ինքն ամենայն քարոզիչքն նորոյն քաջալերեսցին ինև . և լուիցեն ամենայն հեթանոսք որ աշակերտեսցանն, զի ապրեցայ ես ՚ի բերանոյ առեւծու . այս ինքն ՚ի ձեռաց կայսեր : Զի սպանանել կամէր զիս առաջին ատեանն նորա . և տալ պատասխանի նորա թէ վասն որոյ պատճառանաց մատնեցաւ նա ՚ի Հրէից անտի ՚ի ձեռս դատաւորին, և վասն որոյ իրիք կալաւ նա զբողոք ՚ի կայսր : Եւ ապրեցուսցէ զիս տէր յամենայն գործոց չարութենէ, որպէս և փրկեալ եմ ես յամենայնէ՝ որ միանգամ գրեցաւ վասն իմ կայսեր՝ ՚ի չարախօսութիւն անտի Հրէիցն . և հասուսցէ զիս յարքայութիւն անդր իւր՝ որ յերկինսն է, զի կացի ես և քարոզեցի զնա առաջի երկրաւոր թագաւորաց :

ԵՌ ՏԻՏՈՍ

ՊԱՒՂՈՍ եթող զՏիտոս 'ի Կրիտէ իբրև զվերակացու և իբրև զեպիսկոպոս, զի շրջեսցի նա և կացուցէ երիցունս 'ի քաղաքս քաղաքս, և այլ իբբ որ պակաս իցեն 'ի տեղիս տեղիս՝ ուղղեսցէ : Այլ իբրև լուաւ Պաւղոս եթէ ոմանք 'ի Թլիատու թենէ անտի խռովեն զմիտս հեթանոսաց՝ պահել ըզպահպանութիս օրինաց, փութացաւ նա գրել վասն որոյ իրի զնայն 'ի Կրիտէ թողեալ էր, 'ի պատուիրել իւրում և վասն որոյ 'ի Թլիատու թենէ անտի էին . զի պարտ է մեզ ընբերանել զնոսա : Զի նորա վասն ազահութե իւրեանց զամենայն տունս կործանեն, և ուսուցանեն զոր ինչ ոչ է արժան՝ վասն զօջաբաղուն իւրեանց : Քանզի ասացին ոմանք՝ և վասն Տիտոսի 'ի խռովաց անտի՝ եթէ չէ նա 'ի Պաւղոսէ առաքեալ, գրէ նմա Պաւղոս և ցուցանէ 'ի ձեռն թըղթոյն զիշխանութի զոր ունէր Տիտոս և առանց թըղթոյ : Եւ պատուիրէ նմա 'ի թղթի անդ երիցունս կացուցանել, և սարկաւագունս առնել, և ընբերանել զայնոսիկ՝ որ 'ի Թլիատու թենէ անտի էն . և զի զամենայն ինչ 'ի կարգի իւրում ուղղեսցէ : Եւ մինչ առաքեսցէ զինի նորա դալ նմա 'ի Նիկոպոլիս, անդ կացցէ : Արդ վասն այսորիկ և որ ինչ նման էր սոցին՝ առ նա գրել առ Տիտոս, յասել իւրում այսպէս :

ԳԼՈՒԽ Ա

ՊԱՒՂՈՍ ծառայայ և Առաքեալ Յիսուսի Քրիստոսի ըստ հաւատոց ընտրելոցն այն, այս ինքն ըստ հաւատոցն որ ընտրեալ էին առաքեալքն . և ըստ գի-

տուութի՛ ոչ մեզայ և ստուէ՛, այլ ըստ գիտութե ար
դարութե և ճշմարտութե և յուսոյ կենաց, ոչ եթէ
անցաւորք, այլ կենսք յաւիտեանս յաւիտենից զոր
խոստացաւ արդարն անձ յառաջ քան զժամանակս
յաւիտենից, այս ինքն յաւուրց անտի Աբրահամու
սիրելոյ իւրոյ. և յայտնեաց մեզ զբանն քարոզութե
իւրովք ժամանակովք ըստ աւետեացն կարգելոյ՝ որ
կարգէր յամենայն դարս՝ ի ծածուկ և ոչ ումեք երե-
ւեր, մեզ առաքելոց յայտնեցաւ ՚ի գալստեան իւ-
րում՝ լինել մեզ քարոզք նորա : Եւ սմին իսկ այսմ
աւետարանի եղէ ես հաւատարիմ, ոչ ՚ի մարդկանէ,
այլ ըստ հրամանի այ փրկչի աշխարհի : Աւ Տիտոս
սիրելի որդի, ոչ ՚ի մարմնաւոր ծննդենէ՝ զի նա հե-
թանոս և ես հերբայեցի, այլ ըստ հաւասարութե
հաւատոցն այ. զի նոքօք ՚ի մոլորութե՛ ՚ի գիտութի
ճշմարտութե ծնայ զքեզ : Անորհք ընդ ձեզ և խա-
ղաղութի յայ ՚ի Հօրէ մերմէ ընդ ամենայնի զոր գոր-
ծես դու. և ՚ի տեառնէ Յիսուսէ Քրիստոսէ, և ոչ
եթէ ՚ի ձեռն տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի :
Վասն այսորիկ թողի ես զքեզ ՚ի կրիտէ, զի զոր ինչ
միանգամ պակաս իցէ յամենայն եկեղեցիս, ուղղես-
ցես և կացուսցես երիցունս երիցունս, ոչ ՚ի միում
քաղաքի, այլ ՚ի քաղաքս քաղաքս, որպէս և ես քեզ
հրամայեցի : Չայն ինչ զոր բանիւքն ասացի քեզ մինչ
դեռ մերձն էի, ահա աւասիկ գրեցի ես քեզ թղ-
թովք ՚ի հեռաստանէ, եթէ իցէ որ անարատ ըստ
մարդկանէ՝ միոյ կնոջ այր, և որդեակս ունիցի հա-
ւատարիմս. զի մի եղիցի հայհոյել և այսն կատա-
կանաց առնել զխորհուրդն որ դնի ՚ի տան նորա : Եւ
մի գնասցէ նա ՚ի միտս անձին իւրոյ, այլ ըստ խրատու
որ ընդ նմայն՝ իցեն : Եւ եղիցի նա սիրել ոչ ՚ի բա-
րեաց անտի, այլ զամենայն բարիս. և պարհեսցէ ըզ-
սրբութիւն՝ որ ստացաւ ՚ի մկրտութե անտի : Եղիցի
նա զարձեալ վերակացու լինել հաւատարիմ՝ բանին
վարդապետուէ, զի կարող իցէ մխիթարել, այս ինքն
՚ի մխիթարելն իւրում զուսանելիսն՝ ուսուցանել նո-

ցա զուսուճն ճշմարտութե . և կշտամբել զայնսորիկ՝ որ ընդդէմ կան այսր ճշմարտութե :

Քանզի բազումք են որ ոչն հնազանդին դնալ հոգեպէս , այլ օրինապէս . զրախօսք են , զի ոչ ճշմարտութի գոյ 'ի նոսա . և ոչ զօրութիս և նշանս գործեն՝ որք զայնպիսիսն խօսին : Թեպէտ և այսպէս մերկացեալք են , սակայն և խաբեն զմիտս մարդկան , մանաւանդ որ 'ի թլիատութի անտի են : Զի զայնպիսիսն անդրէն ընբերանել պարտիմք ոչ միայն գործովք մերովք՝ որ նոցայոցն ոչ նման են , այլ և ուժգին բանիւք մաքառելոյ և նշանօք և սքանչելեօք , և մանաւանդ 'ի ձեռն նոցուն իսկ գնացիցն , զի ամօթոյ են . զի զամենայն տունս կործանել գիտեն , ոչ ուսուցանել զճշմարտութի , այլ ինչ որ ոչ է արժան . ոչ վասն կենաց խոստացելոց ուսուցանեն , այլ վասն իւրեանց զօշաքաղուէ . զի պիղծ են ամենայն շահք նոցա , զի մարդկան մահուամբ գտանեն նոքա զօրութիսն իւրեանց : Այլ ասաց ոմն որ ուրեք 'ի նոցուն իսկ մարգարէ . կրետացիք հանապազատուտք , չարաճճիք , դատարկապորտք . և ստոյգ է այս վկայութիւն 'ի վերայ նոցա : Այլ մարգարէ 'ի նոցունց՝ կամ վասն միոյ պիտոյից նոցա ասաց , զի գտան կատարեալ 'ի վերայ նոցա բանք նորա իբրև մարգարէութի իբրև ոչ թէ յառաջ քան զլինել նոցա ասաց զայս , զի զայն ինչ զոր ետես 'ի նոսա՝ գրեաց և յամօթ արար զնոսա և ոչ ինչ երկեալ 'ի նոցանէն . կամ մի որ 'ի մարգարէից անտի նորոյն ասաց և կշտամբեաց զնոսա . և գրեաց նոցա Առաքեալ իբրև 'ի նախատինս : Վասն այսորիկ և դու ըստ նմանութե սյնորիկ՝ որ մարգարէացալ 'ի վերայ նոցա , կշտամբեալ խոստագոյնս , զի առողջացին 'ի հաւատս իւրեանց յորում կանն : Մի հայեսցին նոքա յառասպելս շրեից և 'ի պատուէրս մարդկան , այս ինքն քահանայից նոցա . և դարձուցանիցեն նոքա զմիտս իւրեանց 'ի ձեռն նշմարանացն որ անցին՝ 'ի ճշմարտութենէ անտի որ քարոզի մեւք :

Վնայն ինչ սուրբ է , այս ինքն ամենայն կերակուրք սուրբ են սրբոց . իսկ շրեիցն որ պղծեալ են խորհուրդք իւրեանց , և ոչ հաւատան նոքա բանին

տեառն մերոյ զոր ասաց՝ եթէ «Չիք ինչ որ մտանէ 'ի մարդ անդր և պղծէ զնա», իսկ նոցա սուրբ ինչ բայց յայնմանէ որ գրեալն է յօրէնսն իւրեանց՝ չիք նոցա. այլ պղծեալ են 'ի միտս և 'ի խորհուրդս իւրեանց, այս ինքն խորհրդովք իւրեանց առ ամուսնութիւն, և մտօք իւրեանց առ կերակուրս: Եւ վըկայել գիտեն զած, և գործովք իւրեանց ուրացեալ են 'ի նմանէ. և այնպիսիքն նշովեալ են, վասն զի ոչ հաւատան աւետարանին նորոյ, և խոտեալ են նովին թերահաւատութիւն յամենայն գործոց բարեաց:

ԳԼՈՒԽ Բ

Եւ զու խօսեաց որ զինչ վայել է, ոչ վարդապետութեան օրինացն՝ որ պաշտեացն և անց ժամանակ իւր, այլ որ զինչ վայել է ողջամտութե վարդապետութե. այս ինքն երէցն որ լինի, ողջամիտ լինել նմա 'ի հաւատս իւր առ հալածիչսն, և 'ի սէր և 'ի համբերութե իւրում առ այնոսիկ՝ որ ուսանինն 'ի նմանէ: Սոյնպէս և կանայք որ ունին իշխանութի սպասու սարկաւարդութեան, հանապազօր զբարիս և եթ ուսցին և բարեխրատք լիցին, որպէս զի տեսլեամբքն իւրեանց մարթասցեն ուսուցանել և խրատել զպղկամարդան: Չանձն քո օրինակ արասլիր ոչ միոյ բարւոյ միայն, այլ ամենայն գործոց բարեաց, և վարդապետութի բարի քո վանականութի, այս ինքն զի ոչ երբէք ցանկացայ ես իմիք: Եւ պարկեշտութի դարձեալ և ողջամիտ բանիւ այոյնիւն ¹ և ոչոյն: Եւ առանց ստգտանելոյ եղիջիր դու առ այնոսիկ զոր ուսուցանիցեսն. զի օտարն որ ² հակառակորդն իցէ մեր, և կամ 'ի դնել 'ի վերայ մեր բանս ազտեղութի յամօթ լիցի առաջի լսողաց իւրոց յորժամ ոչ կարացէ նա ճշմարիտ և խօսել զմէնջ բանս ազտեղութի: Ծառայք տերանց հնազանդ լիցին յամենայնի. և մի հատուք լինիցին, զի մի տացեն նոքա զգատաստանս գողոց. այլ ցուցցեն նոքա զճշմարտութիս իւ-

1 Յօրինակին այնպիսին:

2 Յօրինակին "Լ:

րեանց , զի և սովին ճշմարտութիւնս իւրեանց զարդարեսցեն զուրբ վարդապետութիւն զոր ուսան :

Օ ի երևեցան շնորհքն փրկութեան ւայ ամենայն մարդկան . այս ինքն քարոզեցաւ ճշմարտութիւն ժողովրդեանն և հեթանոսաց , տերանց և ծառայից : Եւ խրատէ զմեզ հաւասարութեւ , զի ուրասցուք մեք յամպարշտութենէ անտի զոր գործէաք և 'ի ցանկութենէ աշխարհի , զի նոքօք գնայաք . և կեցցուք յաշխարհի յայսմիկ , ոչ որպէս կէաքն երբեմն , այլ սգաստութեւ , զի ոք ընդ կին ընկերի իւրոյ չարութեւ մի հայեսցի . և արդարութեւ , զի մի ոք ազահեսցէ վասն ստացուածոց մերձաւորի իւրոյ . և սրբութեւ , զայն զոր ստացաք մեք 'ի մկրտութենէ անտի . և արդարութեւ , այս ինքն և տրուք զոր տայցեմք մեք կարօտելոցն , ոչ իբրև հայիցիմք ընդունել զհատուցումն նոցա աստէն , այլ իբրև սպասեալ ակն ունիմք մեք ընդունել զերանութիս յուսոյն և զերևել փառացն մեծի ւայ : Այս ինքն կամ այն է զոր ասացն Մովսէս « Ա՞՞ մեծ և ահաւոր » , կամ յայտնուեն մեծի փառացն ւայ , զի ոչ եթէ Հայր յայտնելոց է յայնմ աւուր , այլ Արդի : Եւ եթէ գալուստն Արդւոյ է և ոչ Հօր , եթէ այդ այդպէս իցէ , զայտնութիւն կոչեաց մեծ , և ոչ զմեծ . և առ 'ի գրչաց ապականեցաւ այս , զի առին եդին 'ի վերայ ւայ զայն ինչ զոր Առաքեալ յամենայն վայրի վասն աւուրն դնէր զնա յայտնութեն : Ասէ . մեծի փառացն ւայ և փրկչին մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի : Չի նա ետ զանձն իւր 'ի վերայ մեր , զի փրկեսցէ զմեզ 'ի ձեռն մկրտութե յանօրէնութենէ անտի զոր գործէաք : Եւ սրբեսցէ անձին իւրում , այս ինքն և ընտրեսցէ անձին իւրում ժողովուրդ սեփհական նախանձաւոր գործոց բարութե . որպէս և ասաց Յովհաննէս 'ի ձեռն Հոգւոյն : Չայս խօսեաց և մխիթարեա զնոսա , և ընդ մխիթարութի քօ խառնեալ իցէ ընդ նա և սաստ և ս . զի գուցէ վասն բազում քաղցրութեն քօ արհամարհեսցէ ոք զքեզ , և 'ի բարեոք գնայից իւրեանց յետնեալ գտանիցին :

ԳԼՈՒԽ Գ

Եւ յուշ արասջիր նոցա, այն զի գրեալ իսկ է իմ՝ եթէ ամենայն անձն որ ընդ իշխանութիւնս իջնէ, ՚ի հնազանդուէ կայցեն. և եղիցին նոքա պատրաստ լինել ամենայն գործոց բարեաց: Եւ որ զոր զոր յափրջ տակէ կամ չարաչար գնայ, մի՛ հայհոյեսցէ զնա և մի՛ մարտնչեսցի՛ն բնաւ ընդ այնպիսին, այլ եղիցին ցուցանել զամենայն ցածուի առ ամենայն մարդիկ. և ցուցցեն զխոնարհութիւն հեզութիւն իւրեանց ոչ առ ընտանիսն հաւատոց միայն, այլ և առ ամենայն մարդիկ: Զի և մեք երբեմն իբրև զնոսա էաք. և այսու քիմբ որով չըջինս այսօր նոքա, չըջէաք և մեք. և զայս զի ոչ համբերեմք մեք տեսանել՝ որ գործինս, գործէաք և մեք: Անմիտք էաք որպէս և նոքայն, և հեռք էաք ըստ նոցա նմանութե. այլ մոլորեալ էաք իբրև զնոսայն, և ծառայ էաք պէսպէս ցանկութե ըստ նոցա օրինակին. և նախանձու և չարութիւն՝ որպէս չըջին նոքա, չըջէաք և մեք. և ատեցեալք էաք յայ, և զմիմեանս ատէաք որպէս և նոքայն:

Եւ յորժամ երևեցաւ ոչ արդարութիւնս այլ քաղցրութիւն մարդասիրուէ նորա ՚ի վերայ ամենայն մարդկան, ոչ ՚ի գործոց յարդարութե զոր առնէաք, զի զայն գործս անօրէնութե զոր համարեցայն ՚ի վերագոյն՝ գործէաք մեք, այլ ողորմութիւնս իւրով կենդանացոյց զծածուկ մեռելութիւնս մեր. և ՚ի ձեռն աւազանին ջուրց ծնաւ զմեզ միւսանգամ ծննդեամբ ՚ի նորագել հոգւոյն սրբոյ, որ սիրեացն ՚ի մեզ առատապէս. այս ինքն զի փչեաց զնա յառաքեալնս, և բաշխեաց զնա ՚ի ձեռն հրեղէն լեզուացն: Եւ ոմանք մարդարեանան նովաւ, և այլք թարգմանեն նովաւ, և կէսք յամենայն լեզուս խօսին նովաւ, այլք զօրութիւնս պէսպէս առնեն նովաւ: Բայց յայնմանէ՝ որ միանգամ եկին ՚ի մկրտութիւն և գան քաւիլ նովաւ. զի արդարասցուք մեք ՚ի շնորհս նորա, ոչ ՚ի գործոց, այլ ՚ի մկրտութե անտի. և լիցուք յետ քաւութե մերոյ ժառանգակիցք, ոչ յերկրին որ բղխէ կաթն

և մեղը, այլ յուսով կենացն յաւիտեանս յաւիտենից :
Հաւատարիմ է բանս զոր ասացի, և այսու կամիմ
եթէ հաստատեսցես դու զնոսա յամենայն ժամ . որ
պէս զի այսու վերակացու լինելով փոյթ արասցեն
նոքա գործոց բարեաց . այս ինքն մարդիկ որ հաւա-
տացեալ իցեն՝ եթէ է իսկ անձ : Զի այս ինքն է բարի
և օգտակար մարդկան, որ գալոց են յաշակերտուի :

ԸՆԴ զխմարութէ զհակառակուածիս և զտոհմա-
թիւս, այս ինքն ՚ի բազում և ՚ի Զախճախ խօսից ան-
տի եբրայեցւոց, և զհեռ և զնախանձ և զհակառա-
կուածիս դպրաց հեթանոսաց ՚ի քէն ՚ի բաց մերժես-
ջիր . զի այն անօգուտ իսկ են երկոցունց կողմանց,
և զրաբանք էին, նանրացեալ են ՚ի ճշմարտութենէ :
Յառնէ՝ որոյ միտք իւր բաժանեալ են յօտար ուսումն,
՚ի միանգամ և յերկիցս խրատելոյ՝ հրաժարեսջիր ՚ի
նմանէ . այս ինքն յետ խրատելոյն որ խրատեցաւ և
եկն միանգամ և դարձաւ անդրէն յուսումն իւր,
հրաժարեսջիր զքեզ ՚ի նմանէ : Եւ այնպիսին որ ոչ
ճշմարտութի ստոյգ է նմա և ոչ ստուծի, թեւրեալ
է նա մտովք իւրովք և մեղանչէ, զի ճաշակեաց նա
զճշմարտութի և դարձոյց . և նովին երթալով գա-
լով իւրով անձամբ զանձն դատապարտէ, այս ինքն
մատնէ և պարտաւորէ զանձն իւր ՚ի դատապար-
տութիւն :

